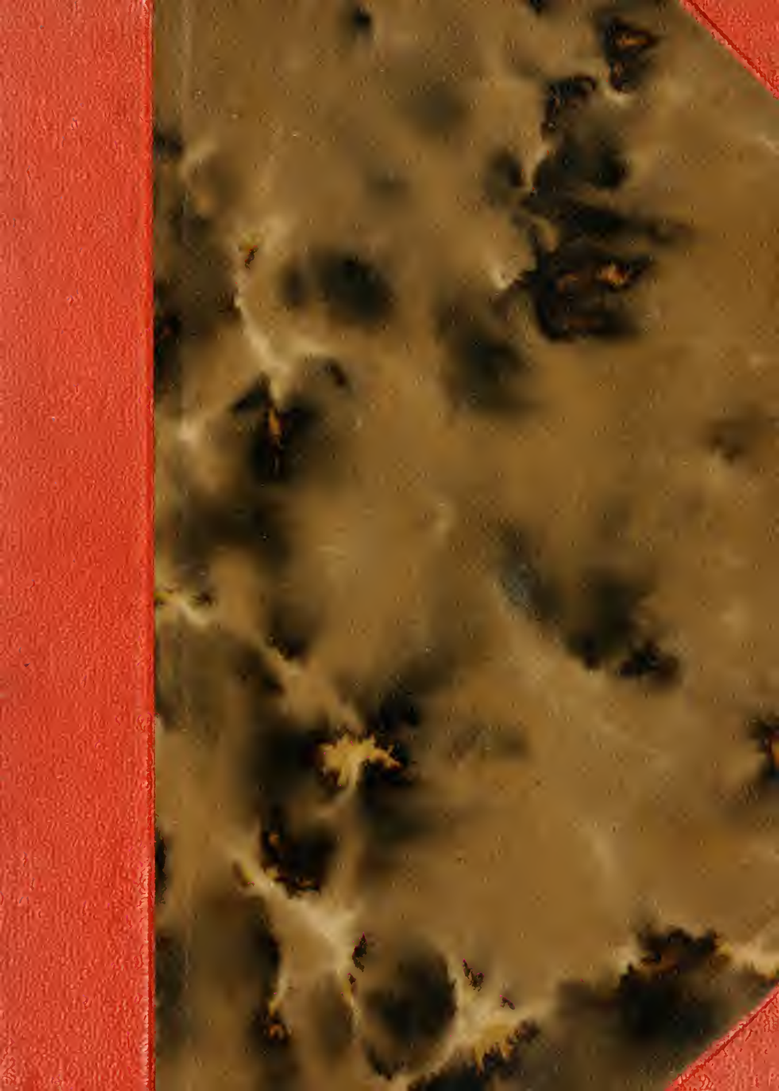

NÁRODNÍ BIBLIOTÉKA.

VÝBOR PRACÍ

ČELNĚJŠÍCH SPISOVATELŮ ČESKOSLOVANSKÝCH.

DÍL ČTVRTÝ.

SPISY JANA Z HVĚZDY.

SVAZEK PRVNÍ.

V PRAZE.

NAKLADEM KNIHKUPECTVÍ I. L. KOBRA.

JANA Z HVĚZDY

SEBRANÉ SPISY.

SVAZEK PRVNÍ.

Ballady a romance. — Písně i jiné drobné básně. — Drobné povídky.

V PRAZE.

NÁKLADEM KNIHKUPECTVÍ I. L. KOBRA.

Národní knihtiskárna I. L Kobra v Praze.

BALLADY A ROMANCE.

† J. V. Sedláčkovi.

Mistře! víš, jak zlatá lyra zněla
Zvukem mocným, z dálky omžené,
Jak by v lípy větvi zelené
Filomela po nebesku pěla?

O jak v jinochu se duše chvěla,
Jak jím hnul zvuk písně vzdálené!
Onť si tvořil háje růžené,
V nichž ta slavná lyra zníti měla.

Aj, tu *Tys* uzíral touhu žhoucí,
Jenž mi v prsech plála sevřených;
Tys mi v mysl vkouzlil ráj kvetoucí,
Slávu pěvců, vlasti milených!
Ach, tu snil jsem blahé, blahé dny, —
A zde, mistře, čti ty sladké sny!

Jaromír a Vršovci.

Zpěv lyrický.

I. Vyzvání.

Co znamená ten hluk tak časně z rána?
  To koňstva ržání, štěkot lačných fen?
Co již tak záhy otvírá se brána,
  An růžový teprv svitá se den?
To jistě ze spaní vybouří pána —
  A ten si právě ze zraků mne sen.
Vzchopíť se z lůžka hbitě, ven se dívá,
A zdola hlasné: „Zdráv buď!“ se ozývá.

„Ha, zdráv buď Jaromír, náš mocný kníže!
  Po věky pevně stůj ta skála Vyšehrad!
A svazek lásky, jenž nás k tobě víže,
  Budiž převěčný — co té skály sklad!“ —
Tu kníže přikročí již k oknu blíže,
  Jsa v mysli potěšen, vesel a rád,
Rukou svým Čechům pozdravení kyne,
A v dík mu vzhůru ples jarý se řine.

Tu panoš Hovora již v síni stojí,
  A pokloniv se slušně, takto dí:
„Ten lid, co dole na dvoře se rojí,
  Vršovci jsou to, pane, druzi zlí;
Ti dnes na velký, slavný hon se strojí,
  A vás prý, kníže, v čele míti chtí; —
Radit však smí-li sluha pánu svému,
Probůh! nevěřte slovu lákavému!“

„Kochan, jen slyšte, též jest mezi nimi,
  Dravý ten vlk s člověčí tvářností,
Kořisť on láká slovy oulisnými,
  A pak na ni se vrhne s rychlostí.
Když tak přichází s hledy laskavými,
  Tu radno, stříci se potajné lsti!“ —
Než s úsměchem milostným vece vládce:
„Nedůvěrný's ty vezdy býval rádce!“

„Co může mně se mezi mými státi
  Na honě, knížecím vyražení?
Či mám i stínu svého již se báti
  A lidského se stříci vzezření?
Nerač mi lásku k lidu mému bráti;
  Nehodnoť vládce jest podezření!
Hřivec a ty sedlejte ruče koně,
A po boku mi buďte vždy na honě.“

Ze síně Hovora smuten odchází,
  Myšlénky divné mu hlavu matou;
Kde kníže veselí a ples nachází,
  Vidí on lesť a zradu napiatou
Leč Jaromír na sebe rychle hází
  Lovecký šat a trubici zlatou,
A sám mečem se páše nedočkavě,
Duchem již pádě s lovci po doubravě.

Pak v ložnici spěchá, kde choť mu dřímá,
  Milostná Stříška, v ranní pohově;
Žehná se s ní, a němě ji objímá,
  A tiše líbá ústa růžová.

Milosť ve vazby své ho tak pojímá,
  Že již mizí mu z mysli lovcové;
Tu stříbrný hlas trubky zní za chvíli,
A Jaromír se vztrhna na dvůr pílí.

II. Lov.

Mrak šedivý luhy, háje pokrývá,
  Jen čela hor se červenají;
Obloha teď se co panna zardívá,
  Nachem se skví její pokrají.
V přírodě ještě ticho všude slavné,
Jak by kojil sen i hvozdy dávné.

Na východu brána zlatá se otvírá —
  Slunce velebně vystupuje,
Záře rudá se kolem rozestírá,
  Ouval i hvozd se probuzuje.
Jelen parohy své pyšně zdvihá,
A laň bělosrstná z houště vybíhá.

Ha slyš! — z opodálí ples se ozývá,
  Pomíšen psů lačných štěkotem,
Rohů veselý zvuk již zaznívá,
  A lovci porůznu jedou klopotem.
V jich čele vládce na broni statném,
Kochan po levé na vranci obratném.

A teď se komonstvo v doubravu pouští,
  A hlasněji ples divý hlaholí
Vždy hlouběji honba valí se houští,
  Až skály trnou i údolí.
Zvěř zplašená po hvozdě ubíhá,
V patách ji záhuba letmo stíhá.

Jelen spanilý sluchy bystře napíná,
Pak zdivočen vyrazí z pelechu,
Za ním Jaromír koně hnáti počíná,
Až pán i kůň skoro bez dechu.
Jelen v skoku chrastiny prudce proráží;
Leč kníže i hrdla proň se odváží.

Letí bažinou, brodí se močály,
Jej nestaví ni stráň, ni sluj.
„A byťby skály na cestě mi stály,
Jelínku, musíš ty býti můj!“
Volá to kníže, a v poskoku valném
Dá se za ním i po hřebenu skalném.

Jelínku čilý, — tvá záhuba jistá,
O, nic tebe více nespasí!
Jižtě lovec se k pokřiku chystá,
A meč na honosnou ránu tasí.
Tu skok jediný — zvěř lovci unáší,
Až se za ní květ i déšť rosy práší.

I žasne lovec, a do ouvalu zírá,
Kam mu kořisť bažená zmizela;
Oddychá těžce, a pot si utírá,
Jenž mu hrčí s plamenného čela;
Pak zmožené psy zpět svolává,
A znamení na trubku dává.

I troubí hlasně, — a kol se ohlídá,
Zdaž se druzi z lesa vyskytují;
Divý ryk ptactva mu odpovídá,
A skály duté hlahol opětují
Kníže tu sám — a kamkoli zírá,
Poušť divoká se rozprostírá.

Točí koně vratno, a chrastiny husté
Mečem si klestě, cválá dubinou,
Zdažby se někde v doubravě pusté
S poblouzenou setkal družinou.
A jakkoli prudce lesem uhání,
Po svém se komonstvu darmo shání.

Ha, chlum tu Velis k nebi týmě upírá,
Co král zeleného vůkolí!
Ztad Jaromír nadějně zírá
Do omračeného údolí.
I troubí zas, a pozorně zvídá,
Zdaž mu rohem kdosi odpovídá.

~~~~~~

III. Zrada.

Ha, tam se řine dolinou
Pluk ozbrojených lovců,
Kochan s divou to družinou,
S rodem zbojných Vršovců.
Na chlum ženou se v poskoku, —
Již knížeti jsou po boku,
Jenž z houště se vyplítá,
A vesele je vítá.

„Aj právě jedete mi v čas,
Vy statní vládykové!
Jižtě mi v hrdle vázne hlas,
A žízní prahnou rtové.
Tu sám plazím se po hoře,
I bez druha i bez oře,
A mním, že již tu zajdu,
Druhů li víc nenajdu.“
~~~~~~

Však v odpověď mu řehce sbor
Hrubý posměch i lání,
A na všech tvářích zírá zpor
I zrádné počínání
Tu kníže zpátky pokročí,
A přísně zří jim do očí;
Když vládce tak pohledne,
Mnohý tu zbojník zbledne.

Kochan jen sám se v pokřik dá
A ruku k meči sází:
„Dnes, kníže, zašla hvězda tvá,
A hvězda má vychází!
Rod můj-tě větev knížecí,
A syt již vlády dítěcí;
Dnes poroby se sprostí,
A z vlády tě vyhostí.“

To řka, chopí se vévody,
S ramen mu šarlat strhne,
A zemdleným od nehody
Na zem nevážně vrhne.
Tuť Jaromír u snížení
K nebi šle bolné vzezření;
Však darmo se ohlíží,
Pomoc, ach, se neblíží.

Ba Hřivec, sluha milený,
Na pána sám se sápe,
S Vršovci jsa umluvený,
Již provazů se chápe.

Co kat se chystá k oběti,
A ruce víže knížeti;
  Jejž druhdy obsluhuje,
  Teď k dubu přitužuje.

V tom hvízdne střela kalená
  V ocelolomné síle;
Ač dobře byla lučena,
  Chybí se přece cíle.
Ba veselo-tě knížeti,
Čím víc jich slyší syčeti:
  Neb vyšší moc jej chrání,
  A střely pryč zahání.

Ba vyšší moc jej chránila,
  A spásy mu popřáno;
Neb každá střela chybila,
  Co jich tu k němu sláno.
On sám pak zírá v tu dobu
Nebeskou známou podobu —
  Patrona, jejžto ctíval
  I od dětinství vzýval.

Milostná zář se rozlila
  Kolem podoby celé,
Nehmotné oudy halila
  Ve roucho běloskvělé.
I zdálo se tu knížeti,
An střely slyšel syčeti,
  Že ta podoba přímá
  Je v roucho své zajímá.

A jakto vládce zdivený
  Na úkaz ten pohlíží,
Panoš tu potem zbrocený,
  Klopotně sem se blíží.
I zhlídnou jej zrádci shora:
„Ha, peklo! totě Hovora!
  Co krkavec přináší,
  Že nám tu rozkoš plaší?“

Kochan to řve, co lačný lev.
  Jenž má o lup přijíti;
A však i v panoši vře krev,
  I on svou sílu cítí.
A máchne mečem mezi ně,
Co blesk ve bouřné hodině,
  An duby rozvorává
  A skály rozmetává.

Nerovný byl to věru boj
  A zkáza reka jistá;
Vršovců naň se řítě roj
  Neslavnou smrť mu chystá.
A jakkoliv se namahá,
Tuť marná všecka odvaha!
  Již slabě se potácí
  A s komoně se kácí.

Mžikem na ránu hrotovou
  Dvě dýky se zablesknou,
A nad hlavou jinochovou
  Nahé se meče lesknou.

Kochan však křičí vesele:
„Nehodenť tento ocele;
Stranou ho jen zaneste
A na dubu oběste!“

I kráčí s hlavou sklopenou
Již k dubu popravnému,
A Hřivec smečkou lýčenou
Otáčí hrdlo jemu.
Jinoch jarý se nehrozí,
Milosť si jenom vyprosí,
By směl poslednikráte
Zatroubit si třikráte.

A když mu žádosť povolí,
Zatroubí — a prodlívá;
Tu Hřivec již jej s nevolí
Ku pospěchu vyzývá.
I troubí hlasně — troubí zas,
A rychle míjí lhůty čas;
Tu Hřivce hněv pojímá,
On sám na roh zahřímá.

IV. Vysvobozeni.

Poboční skála prodlužuje zvuk,
A skále sousední donáší;
Tu náhle jezdců vyřítí se pluk,
Až jiskry od podkov se práší.
A jakby táhlo hejno havranů,
Ve spolku s holubicí sněžnou,
Tak vidno tlupu věrných Pražanů
Na chlum s paní se hnáti něžnou.

V tom jezdcové se zatočí,
A vrahy z boku zaskočí.
Zařinčí meče
V divém setkání,
Vršovci zoufale se brání;
Tu krev odpůrci teče,
A blah, kdo hrdlo útěkem si chrání!

Již zrádcové se svíjí po zemi,
Opuštěni od svůdce svého,
Jenž zchytrale se promkna houštěmi
Vyváznul z boje osudného.
I hned tu vazby páně rozlučí,
A vládce zdráv před nimi stojí.
Letí mu kněžna Stříška v náručí
A pevně k srdci jej připojí.
Kolem pak kněžny zlekané
Pokleknou věrní Pražané,
A jednohlasné
Manů plesání
Jeví se v hlučném díků vzdání,
Divem, že v době spasné
Prorádcí lestné zmařeno vyzvání.

Tuť zástupem se dere v poskoku
Jinoch jarý s plamennou tváří,
Roh vítězný visí mu po boku,
Z očí oheň radosti září;
I líbá ruce pána zedrané,
A tiskne ke rtům, sluha věrný,
An opodál druh zrady zpáchané,
Hřivec se chvěje licoměrný.

Spatřiv jej vládce zaplesá,
A z divu chválí nebesa.
A kněžna zlatý
Řetěz odpíná,
A mládenci na krk připíná,
Jenž rajskou slastí jatý
Na nátisky vystálé zapomíná.

I promluví pak kněžna spanilá:
„Že nám té slastné doby přáno,
Že potřena ta rota zlotřilá,
Buď mládče tobě děkováno! —
Mé smysly poutal ještě ranní sen,
I snila jsem až do svítání;
Tu lovců sbor vyjíždí z hradu ven,
A plaší z lože mého spaní.
Vzchopím se v tesknėm toužení,
Anoť mne trápí tušení,
Chci k Bohu vroucí
Modlitbu sláti
A síly srdci svému dáti;
Tu zřím podobu skvoucí
V nebeské jasnotě před sebou státi.

I poznala jsem touže podobu,
Jenž v kapli stojí na oltáři;
Hůl s nápisem, její to ozdobu,
Uzírala jsem v růžozáři.
Miláček můj to svatý křtitel Jan
Rukou v noc hustých lesů kyne.
I zkřiknu: Běda! choť můj oklamán,
Teď jistě zradou lovců hyne! —

A než mine okamžení,
Zmizí nebeské vidění.
Jen ještě kradě
Zásvit se mihá,
Tu již na křik čeleď se sbíhá,
A na prostranném Vyšehradě
Hlahol a nářek smutně se rozlíhá.

Mžikem na rozkaz můj se shlukne sbor,
Plní se dvůr věrnými many,
A letmo sjíždějíce stráň i bor,
Křikem voláme na vše strany.
Tu Hovora se k nám též přivtělí,
Jenž v ouzkosti o pána svého,
Zahlídna nás, se náhle zveselí,
Řka: ‚Hlas sledujte rohu mého,
Až zazní zvučně po třetí,
Tu buďte rychle v zápětí!‘ —
A než dořekne,
Již pryč uhání
Za ním my bařinou i strání,
A výpad náš zalekne
Prorádce u lotrovském počínání.“

I dopoví a klesne v objetí
Milovanému choti svému,
Jenž ji v radostném roznětí
Přivine k srdci stísněnému.
Kdo výjev tento zdárně vypoví?
An zástup sám utichna žasne;
Však brzy zas hlahol se obnoví,
A k nebi víří plesy hlasné.

Co vítěz v slavném průvodu,
Jenž války přestál nehodu,
Vrací se kníže
S kněžnou libostnou,
Provázen družinou radostnou,
A ku Praze se blíže,
Lid věrný žehná s tváří zas milostnou.

V. Trest i odplata.

Na Bořině louce za svitání
Lid se sbíhá v klopotném spěchání;
Kníže sám opouští Vyšehrad;
Na louce pak všickni vládykové,
Zemané a mocní lopotové
Sestaví se do dvou dlouhých řad.

Kníže mlčky na stolec zasedne,
Mračným, přísným okem kol pohledne,
Jako slunce když za mraky dlí;
Synové pak rodu Vršovského
Sklíčeni stojí před trůnem jeho,
Zkad jim výrok smrti takto zní:

„Povrhli jste láskou pána svého —
Nuž! zakuste tedy hněvu jeho,
Přede nímžto zlosynové trnou!
Vyhlazeno buď z té svaté země
Štírové to odbojníků plémě,
Znamenané věčnou poškvrnou.

Dopoví, a kyne. — Ha tu rázem
Hlavy Vršovců padají na zem,
  Vzhůru stříká odbojníků krev!
Než — tu kníže bolně zrak obrátí,
Citelnost se v srdce jeho vrátí,
  V slzách bouřných rozplyne se hněv.

Dlouho mlčí v trudném zamyšlení,
Až pak povyjasniv mračné zření,
  Hovoru zahlédne v zástupu:
„Sem ty,“ zvolá, „k stolci mému blíže!
Kdo se tak odvážil pro své kníže,
  Volně měj též k němu přístupu.“

I odstoupí vládykové skvělí,
A na dvé se zástup rychle dělí,
  An před trůn poklekne mládenec.
Lesní roh mu po boku se třpytí,
Ze zraků radost i díky svítí
  A na lících plane ruměnec.

Dí mu kníže: „Stálou na památku
Mým ty lovcem sluj, a z mého statku
  Tré vsí za odměnu služby měj.
Rod pak tvůj ve slávě nehynoucí
V této zemi po věky budoucí
  Mezi rody vládyků se skvěj!

N Velis pak rychle buď posláno;
Kde mi spásy zázrakem popřáno,
Stánek Páně ať se vzhůru pne!

Obraz sličný zástupce svatého,
Jenž mne chránil od osudu zlého,
Lid můj tam ať k pobožnosti zve!“

V hlučném zástupu pak z nenadání
Znikne ples i zrůzněné volání,
Jako když se bouří zedme vír:
„Sláva vlasti po věky kvetoucí,
Jížto svítí hvězda víry skvoucí,
Jižto řídí zbožný *Jaromír!*“

Pád rodu Mysironského.

Na Krušově, starém českém hradě,
Vládne hrdě zasmušilý Vlach,
V zemi cizinec, v císařské radě
Mocen, všem domácím na postrach.
Pokoj s ním; k poháru kdy zasedne,
Tehdáž pros, a snad i obdržíš;
Leč kdy zrakem jizlivým pohlédne,
No, stěhuj se, sic o zkáze zvíš.

Mysironi slul ten Vlach. Choť jeho
Česka byla, mladá, spanilá,
Jenž co anděl dobrý muže zlého
Před bludnými kroky chránila.
Marná snaha; něžná slova lásky
Neobměkčí srdce kamenné,
Stobarevné Hymenovy pásky
Slabě víží duše zrůzněné.

Jednou seděl rytíř zas při víně,
  Rozmar v tváři hrál mu růžený,
Anť tu sluha vstupuje do síně
  Zděšený a potem zbrocený:
„Pane, ač nedávno pokořena
  Zběř rolnická — již se zdvíhá zas:
Louka lednická jest posečena,
  Pod Rohami prokopali hráz!“

„Ha, to smělé, selské příkořenství —
  Zkřikne rytíř — pomstím při sám Bůh!
Tak-li směli zrušit člověčenství,
  Já též s úroky jim splatím dluh.
Honem koně! Schystej karabáče,
  Zahudem jim píseň k hýření!
Nechť holota smělá se vyskáče
  Při veselém svistu řemení!“

To slyšíc paní milostná, zbledne,
  Zachvěje se hrůzou, úzkostí,
Zraky tiché k manželi pozvedne
  A prosí s dojemnou snažností:
„Nechtějž, pane, nad lidem se mstíti,
  Jenž své právo hájí domnělé;
Lépeť útrpnosť nad vinou míti,
  Než ji trestat v zlosti zkypělé!“

Darmo zrází, darmo slzy rosí,
  Darmo své děťátko nastaví:
Holubice dravce neuprosí,
  Slzy vášní proud nezastaví.

On již letí na divokém koni,
  Hříva větrem vlaje zdvižená,
A paní se smutně z okna kloní,
  Předtuchou bolestnou trápená.

A on jede tryskem, v rozhořčení
  Až na místo, kde pych zpáchali;
Tam stojí sedláci zamračeni,
  Jakby los svůj očekávali,
Vlasy dlouhé větrem pocuchané
  Vlají v zmatku divném po čele,
Ruce sklesly, oči polekané
  Hledí k zemi tupě, nesměle.

„Ha, vy lotři!“ počne rytíř láti:
  „Hlavy tupolebé, Běs do vás!
Že jste směli o mé zboží státi,
  Toho vám se zželí dlouhý čas!“
Leč tu starec stoletý vyvstane
  A zavrtí hlavou šedivou:
„Ne tak! — neračtež se horšit pane,
  My jen dědinu hájíme svou.

Co nám předci naši dochovali,
  To je naše! to nedáme vzít,
Oni hrdla svá nasazovali —
  Nám nezdá se jinak učinit!“
Místo odpovědi rytíř v zlosti
  Šlehne starci přímo do očí,
Až mu, běda! z jamek hlubokosti
  Zrak drahý s slzami vyskočí.

Starec svíjí se — a však nepiskne;
  Leč syn jeho zaň se osmělí:
Vyňav z ňader zbraň ukrytou, stiskne
  A rytíři prsa prostřelí. —
Nikdo vraha smělého nestíhá,
  Kůň poděšen cválá k domovu,
Třesa hřívou po lukách ubíhá —
  Na hřbetě mrtvolu pánovu.

Hlava dolů visí, poklepává,
  Nohy ztuhlé váznou ve třmenech,
A kůň pádě frká, oddychává,
  Zbarven krví teplou po plecech.
Běží jako jelen chrty štvaný
  Hustým mlázím, strání, doubravou,
Až pak všecek blátem ucákaný
  Před hradem zadupe podkovou.

Na pavlanu hradu Krušovského
  Stojí paní — obraz anděla,
Na rukou drží synáčka svého,
  Očekává návrat manžela.
Přes zábradlí toužebně se kloní
  A hledí do lesních temností,
Z oka slza předtuchy se roní,
  Srdce tluče tajnou úzkostí.

V tom zařehce kůň, — a jedno zření
  Jí tu hrůzu všecku odhalí,
Leknutím již sebe mocna není,
  Upustí děťatko — v úskalí.

Dědic Mysironů rozbil údy
O pokrají hradu starého,
A sedláci řekli: „Boží soudy!“ —
Toť pád rodu Mysironského.

Muromská korouhev.

Větérci jitřní vanuli
Přes šíré u Kulevdže pláně,
A vzešlým jitrem zplanuly
Kolkolem pole, hory, stráně;
I sám ten Balkan sinavý,
Jenž hrdě do oblak se dívá,
Dnes setřesa plášť mlhavý
Své skráně růžemi odívá.

To vzešlé slunce zbudilo
Vojínů ruských na tisíce,
A leskem svým ozářilo
I moslemínské půlměsíce.
Přichystaná na prudký boj
Dvě vojska proti sobě stála:
Osmanské pluky — jako roj,
A pluky ruské — jako skála.

I rozjedou se Turkové
Co vzteklí po rozlehlé pláni,
Jako když hustí mrakové
Se honí po nebeské báni.

„Allah, Allah!“ zní ze všech stran,
Déšť kulí srší v ruské pluky,
A krev se prýští z četných ran,
Mnohý Rus vydá sední zvuky.

Avšak tu prudkosť útoku
Udatnosť ruská odrazila
A nad vzteklostí otroků
Statečnosť mužná zvítězila;
Již ruská děla hřímají
Nesouce smrť v ty řady zpupné,
A Osmané se skrývají
Za hory příkré, nepřístupné.

„Ha teď, mé děti, teď je čas,
By seznal Osman mužnosť vaši!
Ten vrch tam — než se vrátí zas,
Musí již býti v moci naší!
Muromský pluk, jenž povždy jen
Po oslavě vojenské touží,
K velkému činu vyvolen
Nový nechť věnec si zaslouží!“

Tak vůdce svých vojínů krev
K činům odvážným rozpaluje —
A již Muromská korouhev
Vesele větrem poletuje.
Jonáci švarní chvátali,
Kam kynul vůdce s koně svého —
Již přes potok se dostali —
Již jsou u cíle značeného.

Ha tuť se lítých Turků roj
 Vyřítí kvapně, nenadále
Ze zálohy — nebyl to boj,
 Než vraždění to bylo stálé;
Neb kde Rus jeden bojoval,
 Deset ho Turků oblétalo,
A čím víc zrůstal vrahů val,
 Tím víc Muromců ubývalo.

Však ještě svatá korouhev
 Vesele větrem poletuje;
Ač kolkolem se prýští krev,
 Reků ji hrstka obstupuje;
To hrstka mládců raněných,
 Jenž věrni jí až do skonání,
Nehájí děl životů svých,
 Leč jen ten svatý klenot chrání.

I ta korouhev svěcená —
 O bída! — k siré zemi klesla,
Nebť již ta ruka zdrcena,
 Jenž do bitvy ji směle nesla.
Leč jinoch ruský přiskočí
 A s žerdi klenot vzácný strhne,
Kol pásu si jej obtočí
 A pak sebou zas k zemi vrhne.

Přes tělo jeho koňstva dav
 V divokém tanci dál se žene,
Až on, čas pravý uhlídav,
 Se vzchopí z trávy pokrvené;

A k lesu rychle utíká,
On neběží, on větrem letí,
Za ním pak hrůza všeliká
A na sta kulek ve zápětí.

Ach, jinoch na půl cestě skles!
Krev teče z rány otevřené;
Vzchopí se zas — a tuť již les
Nad ním svou hustou střechu klene,
Pod tímto krovem zeleným
Dobrému mládci krev ubíhá,
A před zrakem zakaleným
V obrazech černých smrť se míhá.

Leč ještě jednou povstane!
Procitna ze sna smrtelného
Mne sobě zraky ztrhané —
Co vidí ze zákrytu svého?
O přežalostné patření!
Vidíť on Rusy na útěku,
A Turky v divém nadšení
Co vítěze v nelidském vzteku.

Tu projal mládce zármutek;
On nezpomíná na své strasti,
Ba ani na svůj mladý věk,
Leč jenom na česť drahé vlasti,
A do díla se rychle dá,
Vyhrabav hrůbek — v lůně jeho
S žalostí hořkou pochová
Korouhev pluku Muromského.

A bitva se zas valila
  Lesem, polem a šírou plání;
Hra krvavá se končila,
  Nepřítel za hory uhání;
Jej v pilném chvatu stíhají
  Obratní jezdcové — Kozáci,
A drahou kořisť sbírají
  Co odměnu po těžké práci

Co se to tamo měnivě
  Z hustého křoví projevuje?
Toť Rus! — a ještě na živě,
  Neb k zemi prstem ukazuje.
Hle! zem nedávno zkypřená —
  Snad skryl zde kořisť drahé ceny?
Ach toť korouhev svěcená,
  Orel to ruský zkrvavený!

Zavýskneť carská družina,
  A bojovníka půl mrtvého
Vloživše na ramena svá
  Nesou před vůdce milenėho,
Kdež kořisť četná složena:
  Turecká děla, půlměsíce,
Zbraň perlami posázená
  A jiných ozdob na tisíce.

I zhlédne Děbič, vůdce ctný,
  Ten průvod, an se s drahou tíží —
Na žerdi prapor zkrvený —
  Upřímo k stanu jeho blíží.

I ptá se, co to znamená?
A uslyšev podivnou zprávu,
Radostí v tváři zčervená,
Velebě ruskou česť a slávu.

Stará věž.

V staré věži slyšet lkání
Jako větrů tichý dech;
Do temného naříkání
Tajně šepce mrtvý mech.

Kde hrad stojí osamělý,
Kde teď hnízdí lesní zvěř,
Bydlel druhdy rytíř smělý
A překrásná jeho dceř.

V celém vůkolí se skvěla
Jako růže spanilá,
Cnotou srdce, krásou těla
Mnoho mládců ranila.

Ač se uzavříti zdála
Srdce jemné milosti,
Přece k panošovi plála
Láskou vřelou — v tajnosti.

Nesmělť stařec znamenati,
Kdo milostí k dceři vřel;
Neb jen rovnorodý státi
K pravé slečny krásné měl.

Přece však se scházívali
  V blízkém háji, pod hradem,
Věrnosť sobě slibovali
  Při měsíčku stříbrném.

O jak blahými se mněli
  Při svých slibech milosti!
Ubozí! — ach nepomněli
  Na budoucí žalosti!

Leč nedlouho skryta byla
  Milujících náklonnosť,
Samať sebe prozradila,
  A vybídla zuřivosť.

Když se jednou lesem pustým
  Starý rytíř z lovu bral,
V háji mezi křovím hustým
  Tajný ráj jich vypátral.

Jak když udeřením hromu
  Blesk za bleskem pospíchá,
Když zsaáhne vrchol stromu,
  Listí jeho usychá.

Tak se kmet zňal v lítém hněvu,
  Jinocha hned v hlavu ťal,
Chladně však ubohou děvu
  K mukám větším zachoval.

Do věže ji nejtemnější
  Kázal rychle vrhnouti,
Z níž by muž i nejsmělejší
  Nebyl mohl prchnouti.

Tam procitne v zoufalosti
  Děva z mrákotného sna;
Štírové jsou její hosti,
  Společnice její – tma

Vzchopíť se a k mříži běží:
  Aj tu zpěv jí k uším zní;
Dole, pode černou věží
  Kráčí průvod pohřební.

Hle, na rakvi z rozmariny
  Věnec panenský se skví;
A však místo Adelíny
  Nesou k hrobu – kamení.

„Aj v mladistva něžném květu
  Svadla růže spanilá,
Výhost davši zlému světu
  Ctnou hlavinku sklonila.“

Tak za rakví smutně pěli
  Muži v černém oděvu,
Až pak v dálí oněměly
  Táhlé tóny nápěvu.

Tu to děvou bolně trhne,
  Leč nadarmo běduje,
Darmo sebou na zem vrhne
  A bol stěnám žaluje.

Tak se trápí ve dne, v noci,
  Aniž jaká naděje,
Nikdo děvu z kruté moci
  Vysvobodit nespěje. —

Teď již šest set jar tam pláče,
Vzdychá truchlivě a lká;
Zděšené tam odtud ptáče
V letu rychlém pospíchá.

Každé noci slyšet lkání,
Jako větru tichý dech;
Do temného naříkání
Tajně šepce mrtvý mech.

Podnes ta věž ještě stojí —
Adelínin smutný byt;
Kde se břečtan s mřížkou pojí,
Vidět v noci bledý svit.

Vodníkova nevěsta.

Seděla dívka z večera
Na květném břehu jezera,
A kvítí smutná trhala,
Vlnám je do luna metala.

„Vy vlnky přijměte lásky květ,
A neste ho rychle v jinší svět;
Mne svět hořejší netěší,
Kde láska vždy cos pohřeší.

Tatíček dobrý v hrobě spí,
Macecha laje a zlořečí;
I družka zlá mne zklamala,
Milého mi z náruče vydrala.“

Tak dívka lká i běduje,
Vlnám svůj nářek svěřuje,
A vlnky křepké podtají
Důvěrně jí cos šeptají. —

Co děva v srdci tajila,
To vlna vlně zradila.
Zaslechna vodník pláč děví,
Na hladině vod se objeví.

Tvář bledá, vlasy zelené,
Na hrdle perly hlazené,
Korály vzácné u pasu
Množí vodníkovu okrasu.

Kloníť se k dívce, lahodí,
A slova sladká prohodí:
„Ty děvo sličná, pojď a pojď,
V palác tichý mne doprovoď!

Palác můj jasný, průhledný
Na křišťálových sloupech ční,
V něm lahoda i pohova,
Jak jen pomyslíš, hotova.

Tam družky najdeš laskavé
A hračky skvostné, blýskavé;
Ku hrám i rychlým posluhám
Na sta děvic po vůli mám.“

Posloucháť děva svodný hlas,
Zpomínajíc na lásky čas,
I dí na mysli zmámená:
„Ty můj jsi — já nevěsta tvá!“

A řkouc to, milému vstříc letí,
Držíť ji vodník v objetí,
A voda, když to uzřela,
Nad nima se rychle zavřela.

Rusalka.*)

Větýrek teplý vane dolinami,
Hle jak se útlé břízy kývají!
Pochotnou vůni luka dýchají
A všecky stráně slynou květinami.
Sluněčko mocné jasně zasvítilo
A z vod podivnou chasu vyvábilo.

Tam na pobřeží ve vysoké trávě
Hry, tance vedou nahé dívčiny;
Obsypaly se nimi lučiny,
I po vrbách kolébají se hravě.
Jich zpěvy, řekbys, kvítků povzdychání,
A tance — frašné větrů potýkání.

Jitrem žhavým planou jich mladé líce,
An větry s vlasy si pohrávají;
Tu jedny perly z rosy sbírají,
Na pavučiny je navlíkajíce,
Jiné zas z kvítí pel hebounký metou
A do vlasů jej za okrasu pletou.

*) O Rusalkách viz páně Šafaříkovo pojednání v Časopisu musejním na r. 1833 str. 257.

Ach běda tomu, kdoby v této chvíli
  Z pozemčanů se vmísil mezi ně,
  A buďto náhodou, neb bezvinně
Rušit chtěl blahou jejich kratochvíli!
  Rusalky zlou by nad ním pomstu vzaly,
  Do smrti by ho s smíchem ulechtaly. —

Děvčátko sličné — dítě osiřelé —
  Šlo navštivit bratříčka v nemoci,
  A jakby větry bralo k pomoci,
Pospíchalo po louce osamělé.
  Tuť radovánky Rusalek uzírá,
  Žasem i leknutím div neumírá.

Běží, utíká — neb v uších jí zněly
  Pověsti hrůzné, často slýchané;
  Obrazy ve snách druhdy vídané
Zde těla nabyly a oživěly.
  Běží, utíká, svět se před ní míhá,
  An jedna z Rusalek v patách ji stíhá.

„Pusť mne, ach pusť mne, bratr mi umírá,
  A nikdo při něm k věrným obsluhám!
  Nechť mu posloužím, sama líky dám,
Nechť ruka má pot smrtelný mu stírá.“
  Běží dívčina, — svět se před ní kmitá,
  Rusalka ji za bílé ruce chytá.

„Poslechni, dévče, milé, hezké dítě!
  Pohádky pěkné a nesnadné znám;
  Uhodneš-li je, propuštění dám,
Neuhodneš-li, ulechtám tě hbitě.
  Nuž! napni rozum, bys vše rozeznala
  A pravdy světlo ze tmy vyčerpala.

Pověz, co roste a to bez kořene?
Co běží beze všeho puzení?
Které as divohojné koření
Bez květu květe, nikdy nesečené?
Nuž! napni rozum, ať se ti otvírá,
Sic oko tvé bratříčka neuzírá!“ —

„Pohádka tvá rozum mi neuhněte!
Bez kořene rosteť jen kamení,
A voda vždy běží bez puzení;
Bez květu kapradí na stráni květe“ —
Ubohá dívka! — smyslu neseznala,
Rusalka ji se smíchem ulechtala.

Slepého krále smrť.

Bojovný král Čechů Jan seděl ve stanu svém,
Kol něho čeští páni v rouše ocelovém.
Slyšeltě král z podálí zbraní ohromný třesk,
Slyšel mečů setkání, nezíral však jich blesk.

Uchem poslouchal bystrým, divý jak bouří boj,
Nepřítel vítězí-li, či statných Čechů roj?
I zatruchlil nemálo slepý kmet v srdci svém,
Že jemu též nedáno klesnout na loži ctném.

Ha, tuť v uších mu zazní divý nepřátel ples,
Dupotem se ozývá planina, stráň i les,
A vezdy blíž a blíže valí se rázná seč; —
Tuť král vzchopiv se, váží v ruce svůj pádný meč.

A každý, kdož u krále, pobízí k prchnutí,
Ant ze všech stran nemylné hrozí zahynutí;
A však jakým to hněvem královská tvář se rdí?
I táže se: „Kdo jsou ti, jenž takto mi radí?

Potomstvo má-liž říci: Hle, statný Čechů král,
Pověstný rek to druhdy, jsa stár umřít se bál?
Kdo z vás volí padnouti společně s pánem svým,
Nuž svažte poutem pevným své koně s hřebcem mým."

Poslušni krále svého rytíři vše plní
A tam vedou slepého, kde bitva se vlní.
Tisícové tu klesnou pod mečem královým,
I klesne kmet slepý též — a čeští páni s ním.

Horymírův skok.

Co lid všechen spěchá k Vyšehradu?
Co ten četný shon as znamená?
„Rytíř jeden, zpáchav hroznou zradu,
Mečem skončiti dnes život má."
Tak ode rtů ke rtům hlasno znělo,
Opustivše rychle chýže své
Všecko tamo k Vyšehradu spělo.

A hle, na prostoře hradu svého
V středu seděl kníže povýšen;
Lopotové, leši vůkol něho,
Prestol vládykami obklíčen.
Němo bylo: — aj tu kynul kníže,
A ihned tmavého sklepení
Praskotem se otevřely mříže.

Vyjdeť jinoch švarný; poklid jemu
Zřejmě z modrojasných očí plál,
Pokloniv se slušně soudci svému,
S pokorou teď před knížetem stál.
A lid trne — podivení nové
Pojme jej; z úst sterа: Milosť! zní;
Pomstu! hulákají kovkopové.

„Poslyš, z čeho tebe lid můj viní,“
Počne přísně Křezomysl kněz;
„Pakli myslíš, že ti křivdu činí,
Směle na žaloby odpověz!“
A jak valná řeka s jezu hučí,
Takým vztekem hlasy kovkopů
V jedno: „Žhář a zrádce jesti!“ zvučí.

„Tresci smrtí jej, o mocný kníže!
Kopaniny naše zavalil,
Všecko zhubil, nad hlavami chýže
Včerejší nám noci zapálil.“
Načež kníže: „Umřeš práva mocí;
Neb jsi spících bratří nešetřil,
Zničiv dlouhou práci jednou nocí.“

I dí jinoch: „Chciť dle slova tvého
Výroku se volně podrobit;
Než však poslední života mého
Neslavně pohasne svit,
Dovol, bych jen ještě jedenkráte
Na svém oři projeti se směl,
Jenž mne k slávě nosil tolikráte!“

Usmál kníže se, řka: „Má se státi;
  Bychom však se kratochvílí tvou
Zrady jakés neměli co báti,
  Všechny brány nechť se uzavrou!“
S knížecím teď rytíř povolením
  Hbitě osedlal si milý kůň,
Lichotě mu jemným lahoděním.

Na oři když Horymír již seděl,
  Třikrát vesele si zavýskal.
„Vzhůru Šemíku!“ a oř s ním sletěl
  Jedním skokem s vyšehradských skal.
„Ha, teňť jistě pohřben v chladném klínu!“
  Zvolá kníže; — však když dolů zří,
Spatří letěti ho k Radotínu.

Jezd pro nevěstu.

Jede hrabě lesem, jede
  Na koníku vesele:
„Co se rdí ty hory šedé?
  Co mi mráz jde po těle?
    Aj koníku,
    Můj vraníku,
  Co jedeš tak nesměle?“

A rytíř po celou cestu
  Bádá zvíře milené:
„Dnes mi poneseš nevěstu
  Tam z té tvrze červené.
    Aj v okénci
    Po milenci
  Zírá děvče růžené!

Ale vraník hlavu věší,
Jak by mu cos scházelo,
A rytíř se z toho zděsí,
Není mu víc veselo:
„Co se v lese
Listí třese,
Jak by jezd mi zrázelo?“

I pobodne zvíře věrné,
Pobodne je v slabiny;
Aj jak mizí houště černé,
Aj jak mizí hájiny!
V hrůze tejné
Z čarodějné
Letí v spěchu krajiny.

A když na pláň povyjede,
Všecko se tu zelená;
Tamo s hory temnošedé
Hrad milý se červená.
„Jeď, koníku,
Můj vraníku!
Čeká děva růžená.“

Již dojíždí v hradní bránu,
Aj tu smutek uzírá!
Otázka: „Kdo zesnul v Pánu?“
Na rtech jemu umírá.
Tvář se mění,
V předcítění
Slzu s oka utírá.

A když v černou kobku vkročí,
Hle, tu rakev zastřená!
Strhne víko — ach, co zočí!
Nevěsta to milená!
„Ach, mé zdání!“
Zvolá v lkání,
„Nyní vím, co znamená!“

A němě na rakev černou
Oči kalné upírá,
Její lůno děvu věrnou,
Štěstí lásky zavírá.
„V onom světě
Blaho květe!“
Vzdychne si — a umírá.

Hněvsa i Míra.

Lesem divokým, strašlivou pouští
Béře se Míra spanilá;
Vždy hloub se zaplítá v černé houští,
A dívka bledá se i listu leká;
Okem zplašeným se v háji ozírá,
A bázeň útlé srdce sevírá.

Co Hněvsa jarý v daleké dlí vlasti,
Chvíle utěšené více nemá,
S ním uprchly milosti slasti,
A Míra na návrat darmo čeká.
Zdálo se jí, že pad' v seči zrádné;
Od té chvíle nemá těchy zádné.

U skály stane tmavém ve stínu,
  Na hřbet mechový zatluče zděšena:
I praskne skála — a z černa klínu
  Vyjde babička shrbená.
Hladí pobledlé tváře děvince,
A s smíchem uvádí Míru do síncе.

„Jistě panenku láska souží,
  Starou že babičku v skále hledá?
Po milenci jistě nadarmo touží,
  Oč, že milost jí spáti nedá? —
Nekvěl, uhlídáš Hněvsu svého
Mocí čárnou ze zrcadla mého.“

A tím za sebou slečinku táhne,
  Potichmo slova mluví tajená,
Pak se zrcadla roušku stáhne,
  A Míra se lekne co laň zplašená:
Vidí v boji Hněvsu, jak se potácí,
I jak bez vlády s koně se kácí.

Jiný tu obraz! — Miláček věrný
  Ve vlastní krvi něm se brodí;
Při umírajícím klečí mnich černý,
  A kolkol vojíni smutni hledí. —
Míjí zjevení; — teď v stinném houští
Družina Hněvsu do hrobu spouští.

Tu klesne děva v mdloby lůno temné,
  Vlásky jejími větérky vějí.
Co lilie zblednou líce jemné,
  A bez ducha jesti tílko její.
Procitne a kol zraky v háj upírá —
Ni jeskyni však, ni babičku nezírá.

Vzchopíť se děva v bolestném lkání,
  Z háje prchá, rozumu zbavena.
Po hradě mutné zní bědování:
  „Naděje má zmařena — zmařena!“
Vyjde měsíček, a z okénka
Hledí děva bolně, divě do venka.

Hledí, hledí; ale hvězda žádná
  Útěchy jí ubohé nepodá.
Smutno kolkol a temnota zrádná,
  V háji slavíček neklokotá.
A hle, z pověstné skály klínu
  Jakby tisícero táhlo stínů.

Ha slyš, tu dusot na hradním mostě
  A hlas: „Otevři, milenko drahá!
Vracímť se z krvavé války pozdě,
  A venku to na mne hrůzně sahá!“
„Otevři, otevři!“ volá to stále;
Na hradě však je slov na mále.

Zahřmíť to na bránu — a brána vzlítne:
  „Mluv, panoši, zdali slečna bdí,
Či sen ji kojí? O, nechť procitne,
  A vstříc milenci svému letí!“
Tak Hněvsa jarý, a panoš prst vztáhne:
„Tam ve komůrce milostí prahne!“

Vrazíť do komnaty mládce věrný,
  Hledí na lůže — a trhne sebou:
„Co to? — zda pravda či mam je černý? —
  Pozdvihni, milenko, hlavu svěšenou!
Mlčíš? — Neznáš milence svého,
Milence dávno oplakaného?“

I obejme milenku, hladí jí líce,
Hřeje na srdci tělo studené.
O darmo! život se nevrátí více!
Co v říši Morany, toť ztracené. —
Zhaslatě Míra, co jasná svíce,
A Hněvsu neuzřel nikdo více.

Svatba na Slavětíně.

Tré romancí.

I.

Aj, na hradě Slavětíně
Bolné rozléhá se lkání;
Táhne se skrz dlouhé síně
Od večera do svitání.

Slečna Mína to běduje
Plačíc pro milence svého,
Že se dlouho nevracuje
Zpátky z boje krvavého.

Dávnoť již se milovaly
Srdce jejich láskou věrnou;
Ale mraky stahovaly
Se nad nima v bouři černou.

Žádná jiskra nesvítila
Naděje jim ku spojení;
Ale láska posvětila
Srdce v svatém zalíbení. —

Hynek odjel s myslí temnou
  V boj do dálné Palestiny;
Aj tuť tekly přes tvář jemnou
  Hojné slzy sličné Míny.

Od té doby pláče vezdy
  Od večera do svitání,
Patříc na nebeské hvězdy
  Hledá u nich smilování.

II.

Hlučno v síni starodávné,
  Hlučno po celém jest hradě:
Viz ty radovánky slavné,
  Viz ty hosti v dlouhé řadě!

V středu dívek lepotvárných
  Viz nevěstu s tváří bledou,
Jak ji dva z paniců švárných
  Slavně k ženichovi vedou!

Ale Mína ověnčenou
  Hlavu smutně k zemi kloní,
A přes tvář jí uslzenou
  Slza za slzou se roní.

Vůkol zírá hrůzy temné,
  A nadarmo smutek tají:
Aj tu v síni k písni jemné
  Struny smutně zachvívají.

Děva slouchá smutné písni;
  A jak mile pěvce zhledne,
Přemožena citů tísní
  V okamžení k smrti zbledne.

III.

Aj, na hradě Slavětíně
  Jak se všecko proměnilo!
Prázdné jsou hodovní síně,
  Kde se panstvo veselilo.

Slyš, jak temnosmutně znějí
  Zvony s slavětínských věží!
Dole v hradní kapli pějí
  Černé sbory vážných kněží.

A hle, v středu rakev černá
  Květověnci ověšena;
V ní leží nevěsta věrná,
  Chladné smrti zasnoubena.

Slavné ticho v kapli temné;
  Tajné slyšeti vzdychání; —
Aj tu z dáli truchlojemné
  Struny znějí v tichém lkání.

Pěvec Hynek s harfou hlasnou
  Hřmotně do svatyně vkročí; —
Odvrhneť ji, jak jen krásnou
  Mínu bez života zočí.

Struny prasknou. — Pěvec Míně
Tiché, zbožné vzdechy světí;
Pak se vzchopiv, ze svatyně
Smrti vstříc do boje letí.

Andělská hora.

(Zříceniny v Loketsku.)

Chodče, patř, jak na vysoké skále
Tam do oblak strmí ssutiny!
Věz, že tam, kde nyní v noci stále
Kulich z tmavé vyje štěrbiny,
Druhdy hradec ověžený stával,
Jehož bašty obzíraly svět,
V jehož síních Hugo stolovával,
Rytíř statný, mladých ještě let.

Darmo mu ve vlasti dívky krásné
Sladkým usmíváním kynuly;
Jeho modré oči, druhdy jasné,
Ve slzách teď často plynuly.
Tamo, kde se skála hrbí, stával,
Slzu v oku hledě v dálinu,
Dlouho s tajným steskem toužívával
Okem smělým změřit cizinu.

Aj svoláť on many nejsmělejší,
Rozžehná se s hradem otcovským;
Cestou jede s myslí veselejší,
Nebtě smířen teď se srdcem svým.

Jede středem rájské Helvecie,
Pak se mořské svěří hladině,
Až ho posléz dálná Britanie
K břehu svému šťastně přivine.

A tam dojde cíle tušeného,
Tam mu štěstí věnce uvije;
Neb tam uzří bludné oko jeho
Nejsličnější dceru Anglie.
Blaze jemu! — ne nadarmo plálo
Láskou srdce jeho plamenné:
Děvče citlivé mu rádo přálo
Blaženosť milosti odměnné.

Sotva Hymen svazkem svým je spojil,
Hugo již nemá dél stání zde.
Vlasť milá, v kteréž se mládec kojil,
S libým k návratu úsměchem zve.
A choť věrná otce, máti drahou
Z lásky k choti ráda ostaví,
V srdci nadějí kojíc se blahou,
Že tu věrnosť Hugo oslaví.

Aj, jak plesalo všem srdce v těle,
Jaké city prsa svíraly,
Kdyžto v dálí sídlo osamělé
Na skalině příkré zírali!
Rozčileni blížili se k hoře,
Již i za patami měli les;
Aj tuť ozval se na hradním dvoře
Ze sta hrdel slávohlučný ples.

Jako břehy květnými se vine
  Potok stříbrný v své jarosti,
Manželů tak nyní život plyne
  Tiše, krásně, v čisté radosti.
Rychlosť potoka však znamenala
  Brzký odpad slasti měňavé:
Růže lásky brzy opadala,
  Zanechavši trní pichlavé.

Áčtě spanilá choť cizokrajná
  V manželi jen čila žití slasť,
V srdci přece touha plála tajná,
  Jednou opět drahou zříti vlasť.
Na cimbuří hradu často stála,
  Smutně v onu stranu hleděla,
Kde co dítě druhdy v trávě hrála,
  Ponejprv kde světlo uzřela.

Ach jen jediný hoch, sluha, z kraje
  Jí drahého ještě pozůstal,
Jenž teď právě, síly nabývaje,
  V švarného jinocha dorůstal
Aj což divu, s ním že mluvívala
  Nejraděj, co s synem mileným?
S ním že v duchu někdy vracívala
  Se do vlasti — k břehům vzdáleným?

Rytíře však první zahoření
  Mladé lásky prchem míjelo;
Prsa jeho černé podezření
  Hrotem ostrohranným projelo.

A co dříve podezřením bylo,
  To v něm zrůstá v strašnou jistotu;
Co mu dříve život osladilo,
  Před tím nyní prchá v samotu.

Před hradem kdys jun i ona stáli,
  Zírajíce dolů v květnou pláni,
Na pokrají strašnokolmé skály,
  Před níž hluboká se šíří stráň.
V dáli slunce krásně zapadalo,
  Pozlacujíc kory modravé;
Ve vzduchu se hravě kolébalo
  Letních mušek hejno míhavé.

Hugo tu za nima s mračnou tváří,
  Divě se mu zraky koulely,
Anoť tito za večerní záři
  S srdcem roztouženým hleděli.
„O žeť sám a s myslí spokojenou
  Mám být svědkem zrády jizlivé!“
Zuří on, — a zlostí neskrocenou
  Svrhne choť svou s výše strašlivé.

„Ha, tak udatně, ty statný reku!“
  Zkřikne mládec, „vraždíš ženštiny?“
Aj tu vrah v svém neskroceném vzteku
  Jej též vleče na kraj skaliny.
Zoufalství jme oba; rozkaceni
  Silou obrovskou se popadnou,
A hle, v zdivočilém zápasení
  Oba sletí v propasť bezednou.

Mnoho století již uplynulo,
  Valný hrad sřítil se v sutiny; —
Co se stalo zde, to nezhynulo,
  To ti zdejší poví dívčiny. —
Často z propasti co teskné lkání
  V některé stená to hodině,
A když slunce zajde, po klekání,
  Vichr strašný hvízdá v skalině.

Umrlčí věnec.

Ha, vojsko vrací se, ha, vojsko je zde!
Ta zpráva kolem po městě jde.
    Sličné dítky
    Vonné kvítky
  Vítězům sypou na cestu.

„O prchněte strasti a srdce se těš,
A vstříc ty, milenko, milenci spěš!
    K lásky slasti
    V lůno vlasti
  Jaromír tvůj se v slávě vrátil!“

Takto slečinka čilá v spěchu dí,
V rytířstvo bojovné rychle letí.
    V různé kráse
    Kolébá se
  Jí kadeř po sněžné šíji.

Letí děva v před i letí děva v zad,
Neví však o něm tu nižádný řad.
Ach, tu jasné
Očko hasne,
Zdenka krásná co stín zbledne.

„Kdež, ach, Jaromíre, milý druhu dlíš?
V lokty milé své proč neletíš?
Či tvé kosti
V neznámosti,
V zemi dalné práchnivějí?

„Kdož, ach, mi věnec teď k svadbě podá,
Když mi uprchla blahosť jediná?
Služky věrné,
V roucho černé
Včil nevěstu oblékejte!“

Takto žalostně celý den lká;
Nastane noc — vše na lůžko se dá;
Bolné lkání,
Bědování
Slečninu plní komnatku.

Hučí jedenáctá, — slečna bdí
A lká potichmo a hořce slzí.
Sejček vyje,
Půlnoc bije,
Korouhvičky strašně vrznou.

Ha, slyš, kdo po sínci tak pozdě to jde?
Krok hřmotný se blížiti jme:
V hrůzném třesku,
V modrém blesku
Dvéře od komnatky vzlítnou.

Ha, tamto popatř, jak v blesku zvně,
Hu! brněná ruka hrůzně se pne,
A povděčně
Siré slečně
Věncem umrlčím pokývne.

Zbudíť z mdloby dívku valný ráz,
A v hrůze obejde ji chladný mráz.
Vínek zhledne,
K smrti zbledne;
Pak z ruky příšerné ho přijme.

A jak ho dosáhne, je divno jí,
Kol sebe prázdnou spoustu vidí:
Děvče věrné
V lůno černé
Mrákota věčná pojímá.

Založení kláštera Vyšebrodského.

(Dle Karoliny Pichlerové.)

Jak palčivé zem parno tíží,
Jak trudná vzduchu tíhota!
Vždy víc a víc se mračna níží,
A pustá všudy samota.
Ni vánek listím nezavěje,
Vltava s proudem si nehrá,
Ni ptáček v křoví nezapěje,
Vše před parnem se krýti zdá.

„Ha, slyš — jak dav se hromů valí
  Tam od těch tmavošedých hor,
A hluk ten hrůzonosný v dálí
  Již opětuje skalný bor!
Vždy víc a víc se mračna blíží,
  Hrozíce zkázou bouřlivou,
A blesky po nebi se kříží,
  Noc zjasňujíce strašlivou.

To bude bouře neslýchaná —
  Kýž Bůh nám mocný přispěje,
A mračna zkázou obtěžkaná
  Všech do čtyr větrů rozvěje!
Já musím navzdor všemu hřmění
  Dnes ještě k skalní kapličce;
Neb slibu zve mne vyplnění
  Tam k čisté boží rodičce.“

Tak dí Vok Růžohorský v spěchu,
  A panoš oře přivede,
A hrabě, silnou v srdci těchu,
  Ven z hradní brány vyjede.
Tu visí mračna rozprostřená,
  A sotva sjede vládyka,
Již vichřice tam rozkacená
  Se s svršky jedlí potýká.

A vždycky hůře třeští hřmění,
  Tok ječí, bor se zachvívá,
Kolem pak teskné sezvánění
  S věží vesnických zaznívá.

Ha, blesk a rána! -- Mračna trhnou,
S oblak srší převalný mok,
A jak když hráze se protrhnou,
Tak divoký pění se tok.

I stojí na pobřeží řeky
Teď s podivením vládyka,
A patří, jakými proud vzteky
Vždy výš a výše natýká.
„Přec musím skrz to rozvodnění,“
Dí Vok, „tam kaple milosti!“
I vžene vrance, kde se pění
Tok v umenšené divosti.

Oř dělí vlny rozkacené
A pracně kvapí přes vodu;
Však brzy proud ho vzteklý žene
Vždy hloub a stranou od brodu.
Tok burácí a blesky planou,
A zhluboka to strašně hřmí,
Jak by již s hrůzou nevidanou
Dnes blížil se den poslední.

Však marnéť vrance potýkání!
Vln val se přes něj přeleje,
A hrabě darmo život chrání,
Tesklivě k Bohu zavzeje:
„O Pane! cheš-li, bych zde zašel
A zhynul v řece bouřlivé:
Dejž aspoň, tam bych milosť našel
A duši zavdal v ruce tvé!“

A an tak prosí — tam se svítá,
  Svit v šedivu se zatřpytí,
Mha ustupuje mrakovitá,
  A blesk zlatý luh osvítí.
I zří s radostí skrze mraky
  Vok blesk planouti zářivý;
Neví však, zdali vlastní zraky,
  Či mam ho šálí klamlivý.

Neb v středu jasna vystupuje
  Podoba s duhou růženou; —
Toť anděl, jenžto pozlacuje
  Vše vůkol září plamennou.
Ten vztáhlou pravicí mu kyne
  Dál k hořejšímu pobřeží,
A kam prst kývne, voda mine
  A dráha hned se umezí.

I seznav Vok kýv Bohem daný,
  Veženeť vrance do brodu,
Kdež anděl s nebe vyžádaný
  Zlou poodvrátil nehodu;
Leč an tak pracně kvapě k předu
  Zem vítá v slastném pocitu,
Zří, jak též anděl mizí v šedu
  A rozplývá se v zásvitu.

Pln pokory teď skočí s vrance,
  A kde ten úkaz zmizel v mhu,
Poklekna vzývá svého chrance
  A vroucnou koná modlitbu.

Před Bohem svým koří se v prachu,
V oběť mu klada srdce své,
Jenž z hrůzného vytrh jej strachu
I zastínil tak podivně.

Leč svatovřelé jeho díky
I potomkové mají zřít,
A pozdní uplynulé věky
Té věci na svědectví být;
Neb kde mu bylo uviděti
Ochrance v jasnu božského,
Tam chrám chce skvostný vystavěti
Ke cti věčné Boha velkého.

„Tu v svatyni ať sídlo mají
Vždy zbožní Boží sluhové,
A k slávě jeho rozléhají
Se vroucí chvalozpěvové!
Takť vnukové i v budoucnosti
Moc Boží vroucně budou ctít,
A odplacené důvěrnosti
Zde důkaz na odivu mít!“

Tak Vyšší Brod sklenul své stěny,
Jež podnes v slavné skvostnosti
Vnuk obdivuje vytržený,
Co důkaz staré zbožnosti.
Památkať to onoho věku,
Kdy zbožnosť v světě sídlila,
Jenž výhost davši světa těku
Po blahu věčném toužila.

Drahomíra.

„Ven na lov, ven! — Jak v hradě těsno!
Síněmi táhne se černý stín,
A v duši mé tak bědno i děsno!
V prostoru ven — v chladný lesa klín;
Ať se prázdnoty mysli sprostím,
A trud i strasť ze srdce vyhostím!

Sluho, vyveď mi vrance mého,
Ať vychvátím sílu jarou!
Za mnou, kdož srdce zmužilého,
V hájů temno, na poušť divokou!“
Takto volá Drahomíra kníně,
A hned naplní se dvořany síně.

„Ha vítejtež mi Čechové zdární!
K bohům, jimž láska v srdci hoří!
Nechť klesnou vytrženci marní,
Ješto cizímu bohu se koří!
Dříve nepozbudu mysli děsné,
Dokud to cizinstvo v prach neklesne!

Večerem na to myslím, mním na to ráno,
A zraky mé vidí jen — krev!
Neníť sladkého mi oddechu přáno,
Dokud nevyvře z duše žhoucí hněv.
Tedy zavzněte vesele rohové hlasní!
Na lov! ať krev zraky mé vyjasní!“

Zvoláť to kněžna — a z hradu valný
  Ven vyřítí se lovců sbor.
Rykem poozývá se hvozd dálný,
  Zvěř zděšená pádí do hor;
Za ní Drahomíra lesem i pouští
V nejhlubší se ubírá houští.

Ha slyš! z daleka zpěvy slavnotemné,
  Nezračných co písně duchů,
Budí Drahomíru nepříjemně
  Ze zábavy sladké — z krvavých snů
Zděsíť se kněžna, a vrance dohání,
Zkad zbožné zní prozpěvování.

A hle, v středu háje, v zákrytu hustém,
  Chrámek Páně na chlumci stojí,
Kde hrstka věřících na místě pustém
  S zpěvem modlitby vroucně pojí.
Pneť vzhůru se oběť k blankytu čistá —
Jsouť to novotní ctitelé Krista.

Kněz právě lid žehná znamením kříže,
  A lid na tvář pokorně padá.
Jednota všecky co bratry víže,
  Jim útěchu víra i láska dá. —
Vztekem tu zkřikne pohanská kníně,
Až pysky brodí se ve modré píně:

„Ha čáry a mam! — O plémě nehodné!
  V prach s tebou i bohem cizím!“
To řkouc oře svého vztekle pobodne,
  I vrazí na pahor skokem drzým.
„Za mnou, kdož srdce zmužilého!“ —
Leč nikdo se nehne s místa svého.

Tu kněz vysoko k nebi kříž pozdvihne,
A v tichu slavném všecko dlí;
Pohanku však to co blesk zastihne,
Z očí jí chrámek i háj mizí; —
Neb náhle se zem pode ní rozstoupí,
A z hloubi černé to řehce i oupí.

Aj jak tu druzí pohané zblednou,
Kněžnu s ořem když důl pohltí!
V bezdnu zařehce to ještě jednou,
A v praskotu zavře se zem nad ní.
Kolem pekelná lůza se míhá,
Že i křesťany věrné hrůza stíhá. —

Zas ticho vůkol v háji, co v hrobě,
K nebi křesťanstvo vděčně hledí;
Pohanstvo se Kristu koří v té době,
A slzy kajicné hojně cedí.
Všecky tu spojilo božství kříže,
A jednota opět bratry víže.

Rajská pělka.

V divotvorném dobrodružstva věku
Druhdy v krásném dolu klášter stál;
V předu stínilo jej čtvero břehů,
Vzadu z šera dubů prohlídal.
Háj utěšený,
Pilně šetřený
Šedou svatyni kolem obroubil,
Kdež si mnohý mnich besídku zvroubil.

V témže klášteře, jak kniha praví,
  Mnich jakýsi světu odumřel,
Ant s patrnou ztrátou svého zdraví
  Vždy pobožně na modlitbách bděl.
    Těla trýzněním,
    Stálým modlením
Jméno muže svatého si dobyl,
Jímžto klášter víc než klenot zdobil.

Jednou ztráviv noc ve zbožném bdění,
  Z jitra opět časně procitne;
Rudá oken skla se v slunci mění,
  Tmavá chýže zoří osvitne.
    S lože mnich skočí,
    K oknu přikročí
V tom na něho touha jakás přijde,
Že hned v zorné jitro ven si vyjde.

Aj hle, divadlo to čarokrásné!
  Jako v zlatě celý dóm se skví,
A slyš! — z blízka zvuky jemnohlasné
  Pohnutlivě k uším mnicha zní.
    Ptáček spanilý,
    Oku přemilý,
Před brankou si drobná zrnka sbírá,
A svým hláskem mnichu srdce svírá.

Ten, pojat jsa řídkou krásou jeho,
  Blíže v sladkém chvátá roznětí;
Ale ptáček seznav cíle svého,
  Švižně v hájek blízký uletí;

Vábný, sladký zpěv
Jako rajský zjev
Z čarovného hrdélka se line,
Že mnich všecek v slzách splyne.

A vždy sladší ptáčkovo pění,
Cherubu se rovná jeho hlas,
A mnich zbožný v svatém vytržení
Necítí ni sebe — ani čas.
Dál a dále jde,
Kam ho píseň zve,
Jenž ho mocně k nebesům až táhne,
Že duch jeho svatou tužbou práhne.

Temně zní zpěv ptence nebeského,
Až pak jako v dálí zalítne,
A mnich zbožný ze sna líbezného
Protrhna se, sladce procitne.
„Aj, že pak to jen
Blažený byl sen!“
Vzdychne si a z lesa hlubokého
Zpátky spěchá do kláštera svého.

Tam však přijda — všecko jiné najde:
Bílý dóm své věže k nebi pne,
A když s spěchem k známé brance zajde,
Jiný klíčník otevřít mu jde;
Ale v úzkosti,
V matné spěšnosti
Svatým žehná se znamením kříže,
A pak rychle zaskočí za mříže.

Vážným nahoru jde krokem,
  Kde hodinky bratří zpívají,
Jenž spatřivše jej, též rychlým skokem
  V kouty bázlivě se skrývají;
    Jen opat stojí,
    Takto řeč strojí:
„Vážný duchu z temné brány hrobu!
Co ruší pokoj tvůj v tuto dobu?“

Načež stařec slovo přejme hlasně:
  „Bratří! vás neb mne cos zmámilo!
Včera v hájek jsem si vyšel časně,
  Kde však spaní se mne zmocnilo.
    Den a noc tam spím;
    Když se probudím,
Spěchem do svého zpět bytu vcházím, —
Leč tu všecko změněné nacházím.“

Tuť opat se na jmě jeho táže,
  A když stařec mu je zvěstuje,
Pamětní přinesti knihu káže,
  Jenž o něm ta slova zjevuje:
    Že to tři sta let,
    Co se tentýž kmet
Léta Páně dvě stě tisícího
Divem ztratil z bytu klášterního.

Všickni sprásknou ruce v podivení,
  An klesaje svatý zvolá kmet:
„Aj, já slyšel rajské pělky pění
  A bratří necítil tři sta let!“

* * *

Když byl pochován,
Ten mu nápis dán:
„Ero spí zde, jenž u vytržení
Tři sta let poslouchal rajské pění.“

Sv. Václav.

Slyš, jak strašně duté štíty znějí!
Nepřátelské prapory se chvějí,
Již zdaleka hrotů blesk
Vyzrazuje četné, branné sbory.
Smrtonosných zbraní třesk
Rozléhá se přes doly a hory.
Hrdý Radislav v jich čele jede,
Proti Václavovi pluky vede.

Vstanet rovněž Václav míružádný,
Vlast by hájil a čin ztrestal zrádný;
V nutný, spravedlivý boj
Velebystrou myslí chrabrých Čechů
Valný jej provází roj,
Věrných jemu do posledních vzdechů;
A však s očí jeho mír se směje,
V ruce bílý praporec se chvěje.

Utkajít se vojska. — Obé strojí
K hrůznému se, krvavému boji:
Aj tu na běloni svém
Vyjede kněz Václav z vojska středu.
Kyne klidmo tam i sem,
Vážně stane, jako vůdce, v předu;
Mečem kyne knězi kouřímskému,
Sám by boj podstoupil proti němu.

„Námť jen sluší měřiti se v boji,
V pokoji nechť aspoň manstvo stojí!“
Ha, tu Radislav co mrak
Hrdě vyjede na černém oři;
Povznesa však výše zrak — —
Padne k zemi a v prachu se koří.
Ten, jenž prv počínal tak si směle,
Nyní po celém se třese těle

Netroufá si vzhůru zraky vznésti,
Zářného nemoha blesku snésti;
Neb hle, v rouchu nebeském
Skví se slavně kníže Václav svatý;
Na čele mu vznešeném
V zářném svitu kříž se leskne zlatý;
Vedle něho andělé se skvějí,
S hrozící jej zbraní provázejí.

A v nebeské této záři, slávě
Laskavě a co cheruba právě
Takto Václavův hlas zněl:
„Bratře, na vlastním měj dosti jmění,
Horšího bys nedošel
Trestu za podobné provinění!“
A Radislav vlídná slyše slova,
Pokleknul — o milosť prose znova.

Sv. Ivan.

Aj, z hor den zavítal růžojasný!
Živo v hájích, živo na prostoře,
Aj, živo i na Tetínském dvoře;
Slyš ten hlahol lovců mnohohlasný! —
Již se řítí z brány smělý roj,
A v jich čele — kníže Bořivoj.

Na plecech mu šípy v toulu chřestí,
Stříbrný roh visí mu po boku,
Bujný broň ho nese v rychlém skoku,
Za ním sbor si houštím dráhu klestí.
Zavzníť hájinou roh stříbrný,
A k svým lovcům kníže takto dí:

„Nuže, druzi, pobodnětež oře,
Ať nás nesou v houště tmavých lesů,
Rychlým letem k divokému plesu;
Tamo k příkré obraťme se hoře!“
A až od podkov se jiskřilo,
Klopotem za ním vše pádilo.

Hle, tu laň šedá vykočí z houští,
Běží přímo k blízkému potoku;
Lovci v patách za ní v divém skoku,
Až se octnou na divoké poušti.
Aj, tu kolmá pne se vzhůru stráň,
Před ní klesne uchvácená laň.

Laňku knížecí proklane střela;
  Aj tu vyjde kmet ze skály klínu,
  Vetchý, stříbrovlasý, roveň stínu;
Z jeho úst však řeč věhlasná zněla,
  Cizí sic, a přece známá všem,
  Jakby předků mluvil jazykem.

„Proč jsi usmrtil mi zvíře milé,
  Které živilo mne drahná léta,
  Když jsem na poušť zašel z těku světa,
V jaře věku, v mládenecké síle?
  Dávaloť mi mléko vlažící,
  Snášelo kořínky léčicí.“

Načež velevlídně vece kníže:
  „„Jáť chci sám ti sloužit v každé době;
  Neb že křesťana jsem shledal v tobě,
Svědčí tvář mi tvá — i ten znak kříže.
  Pročež rci, o starče, která vlasť
  Vypudila tebe v tuto strasť?““

„Blaho mé, dí kmet, nazýváš strastí?
  Aj což může sladšího zde býti,
  Nežli o samotě Kristu žíti,
Všech pozemských odříci se slastí?
  Co mi žezlo zlaté pomůže,
  Když mi víru dáti nemůže?

Já též jsem se zrodil k panování,
  Žezlo zlaté souzeno mi bylo;
  Ale temno bludů ještě krylo
Zem Horvatskou, mou kolébku ranní;
  Mně však zář blahá již svítila,
  Duše má se Kristu kořila.

Když ve snách slyším anděly pěti,
Aj tu dí mi jeden v říze zlaté:
Prchni tam, kde též se brzy svaté
Náboženství bude rozvíjeti.
Ží tak dlouho v pusté samotě,
Až tě hlas můj zbudí k jasnotě!

Poslušen jsa hlasu andělského
Vzchopím se a prchnu v cizinu.
Anděl uvedl mne v pustinu,
V skalní skrýš, u toku bublavého,
Ozbrojil též proti duchům zlým
Tímto svatým kříže znamením."

Načež kníže vece starci ctnému:
„„Se mnou budeš bydlet na Tetíně,
Skvostně dám ti vyzdobiti síně,
Příslušné knížeti horvatskému;
A choť má, jenž vřele Krista ctí
Mile obstará tě, starče ctný!""

„O nech zde mne umřít v skály klínu!"
Vece kmet; leč kníže lovcům káže:
„„Vložte zvolna jej na silné páže
A pozorně neste ku Tetínu!"" —
Aj u brány kněžna Ludmila
Vstříc panošům věrným kročila

Políbivši kmeta v bledé čelo,
Žádá jej o svaté požehnání,
A pak lůžko přichystá mu k spaní
V kobce, kde se zlatem všecko skvělo.
Ivanu však se tu těsno zdá,
On před očma jen svou skálu má.

Tělo jeho slábne víc a více,
  Smrť se blíží na perutích míru;
  Aj tu kmet, jenž bojoval pro víru,
Zhasíná co dohořelá svíce;
  Ústa ještě jen zašeptnou mdle:
  „Pohřběte mne tam u skály mé!“

Všecko v zbožném smutku dlí u lůže,
  Líbá s uctivostí tělo svaté,
  Které uloženo v rakvi zlaté
Vonné kryjí lilie a růže;
  Ozdoba však těla svatého
  Kříž jest — místo žezla zlatého.

Aj jaký to z hradu průvod slavný,
  Jaké množství manstva knížecího,
  I žákovstva žalmy pějícího —
Skoro prázden jest hrad starodávný!
  Podle řeky Mízy kráčí sbor,
  Kde se táhne řada kolmých hor.

Stanuvším u skály vráskočelé
  Vážně kyne Lidumila kníně,
  A lid spouští zvolna do jeskyně
Tělo Ivanovo růžoskvělé.
  Vůní, jenž kolem se rozleje,
  Každý z lidu divně okřeje.

Bořivoj pak káže vystavěti
  Chrámek Páně pod vrchem té hory,
  Kdež by klidně mohly vážné sbory
Mnichů ctných o slávě Boží pěti.
  A tu vznesla hned se svatyně,
  Již v té podnes uzříš krajině.

Marinčin pohřeb.

Slyš, jak smutnotemným zvukem znějí
Zvonky z Liblínského údolí!
Marince ty zvonky vyzvánějí,
Marince — již nic víc nebolí.

Jak zde slavně leží okrášlena!
Vlásky svinuté má u věnec;
Obrázky a kvítím obložena,
V bledých rukou kříž a růženec.

Všecko slzí. — On jen němě stojí,
Hledě na ni okem upřeným.
Bolesť jeho slza neukojí.
Prsům neodlehčí sevřeným.

Ach, toť Václav, druh její mladosti,
Zde stojí nad rakví květnatou;
Bol a žel a ztráta blaženosti
Trýzní mysl jeho přepiatou.

Ani vyplakat se není přáno
Ubohému — onť nemá slzí,
Blaho jeho jesti pochováno,
V těsné rakvi věčný spánek spí.

A teď švarní mládci přicházejí,
S nimi vesničanky milostné:
Školní pěvci temným hláskem pějí
Nade rakví písně žalostné.

Již jde průvod. — Motavě a zdlouha
  Bledý Václav s nimi klopotá;
V jeho srdci mocná bouří touha,
  Duše za ní k rájům zalétá.

Nyní došli. — Po provazech tiše
  V hrob tmavý spouštějí Marinku;
Tíže nyní každá děva dýše,
  Každá věnuje jí slzinku.

Na to jí do hrobu naházejí
  Hrstku prsti a své kytičky;
Modlí se — a pak se rozcházejí
  S těžkým srdcem od své družičky.

Jenom Václav v tiché pobožnosti
  Dlouho ještě klečí na rovu,
A když jitro vlhne, s ochotností
  Smutně putuje zas k hřbitovu.

Dlouho, dlouho takto putovával,
  Z očí slzy se mu ronily;
Na zeleném rovu sedávával, —
  Až se jich dušinky spojily.

Děva v zoufání.

Sličná děva na vršíčku
  Tiše seděla,
 Slzu v oku, na vesničku,
  Na vesničku
  Dolů hleděla.

Truchlivě na loutnu hrála,
  Smutně pěla k ní;
Zaplakala, ráda lkala;
  A když lkala,
  Bylo volno jí.

V temné její naříkání,
  V bolné kvílení
Mísilo se větrů vání,
  Tiché vání,
  V věrném spojení.

A když za les slunce jasné
  Cestu skončilo,
Zněla píseň její hlasně,
  Zněla hlasně — —
  Víc jí nebylo.

Pěvkyně.

„Hrůzno jesti v hvozdě hustém,
Listí hrozí tajným šustem
  Strašnou smrť ti, pěvkyně!
Nebeř se tam hvozdem tmavým,
Bys nepřišla v ruce dravým
  Zákeřníkům, nevině!“

Leč nedá si radit děva,
Do hustého přece dřeva
  Jede směle, dál a dál.
Držíc v ruce loutnu hlasnou,
Do strun pěje píseň krásnou,
  Až hlas slyšet ode skal.

Chladný větřík lesem věje —
Děva pořád cestou pěje,
  Týká strun se uměle.
Divně lesem zpěvy její,
Divně loutny struny znějí,
  Truchlivě a vesele.

„Děvo, děvo, jedeš k smrti!
Zachvátí tě zlata chrti,
  Zbarví půdu krví tvou!
Prozradí tě, děvo krásná,
Písně zvučné, loutna hlásná;
  Zpátky obrať ryzku svou!“

Ale děva tíhne dále,
Až pak z houští nenadále
  Zákeřníci vyrazí.
Strhnou s ryzky děvu krásnou,
Rozdrtí i loutnu hlasnou,
  Hlavu zpěvnou rozrazí. —

Umlknouť tu písně v lese;
Hrůzou se to listí třese,
  Pod nímž zbledla pěvkyně.
Hrůzno jesti v hvozdě pustém,
A list jeví tajným šustem,
  Že v něm zbledlo nevině.

Ubohý pastýř.

Na pahorku pastýř seděl
Mezi stádem svým;
Na údolí dolů hleděl
Okem zkaleným.

Druhdy často pěl zde píseň
S něžnou čilostí,
Neb ho netížila tíseň
Strastné milosti.

Druhdy, když ho oblažila
Dívka milostná,
Tuť mu každá chvíle byla
Chvíle radostná.

O v jak blahé slasti jemu
Život uplynul,
Kdykoli ji k srdci svému
Sladce přivinul

Čarokrásným se mu zdálo
Být to údolí;
Utěšeně naň se smálo
Celé vůkolí.

Leč u prostřed blaženosti,
V prostřed podletí
Pohynuly ty radosti, —
Žalosť v zápětí!

Osud kynul mocí černou,
Jíž se koří svět, —
A smrť zhltla dívku věrnou,
Co mráz Vesny květ.

Pak zdobilo hrobku její
Vonné myrtoví;
Větérkové posud vějí
Dech tam ambrový.

Mezi slavíkovo pění
Zněl hlas smutného,
Mísilo se žalostění
Mládce věrného.

O jak těsný bol ho tížil,
S jakou tklivostí
Pokaždé se k rovu blížil
S zbožnou tichostí!

Nedlouho však jemu oužil
Prsa trudný cit;
Dalť mu osud, po čem toužil,
Dal mu — chladný byt.

Božena.

Kvete kvítko u potoka,
  Nevinná to lilie!
Kdož as kvítko to utrhne,
  A do věnce uvije?
Aj, vždyť přijde mládenec,
Vplete kvítko u věnec.

Pere děva u potoka,
  Krásná jako z růže květ;
Děv co spanilých kdy bylo,
  Krásnější nespatřil svět;
Ve vsi je sic zrozena,
Ale pro trůn stvořena.

A hle, z lesa tam vyjíždí
  Lovců sbor, vše mládcové,
Z nich ze všech je nejšvarnější
  Ten na brůně sněhové;
Oděn krásně, bohatě,
Jen se leskne ve zlatě.

Všickni napájejí koně
  Z blizoučkého potoka;
Jeden však z těch hochů dívce
  Hloub nahlédnul do oka.
„Děvo krásná, budeš má!
Tebe sám mi Pánbůh dá!“

Děva však sklopí očinky,
  V tváři se začervená:
„„Já jsem, pane, dívka veská,
  Říkají mně Božena
Sprosta jsem sic proti vám,
Ale šálit se nedám!““

„Aj, pro Bůh! — kdož by tě šálil!
  To na muže neslusí!
A já kníže jsem, jenž slovo
  Dané nikdy neruší.
Nechť celý se horší svět,
Já slovo nevezmu zpět.“

Rychle sklopí děva zraky
  K mládenci pozdvižené,
A prsami chotě svého
  Kryje tváře zarděné.
Ústa víže stud děví,
Oči lásku však jeví.

Opodál sbor lovců žasne
  I plesá v podivení:
Kníže Oldřich v širém poli
  Své slaví zasnoubení —
A choť jeho blažená
Je vesňanka Božena.

Návrat z Palestiny.

Rytíř se vrátil z Palestiny
V chodeckém plášti, chud a stár;
V Jordánu smyl své hříšné viny,
A smířil srdce svého svár.

Klepá na bránu hradu svého,
Tluče, volá: „Kde choť je má?“ —
Ach, marné jest volání jeho,
Cizince nikdo tam nezná.

„Vy dolů jděte, kde pro chudé
Kaplička jest vystavěna;
Volejte tam a hojná bude
Almužna vám udělena.“

Rytíř slzí — a pak ve zlosti
Proklíná sluhy — klne svět;
Posléz v zoufanlivé žalosti
Vrací se z hradu svého zpět.

A hle, kaplička dole kyne,
S okrouhlé vížky zvonek zní —
Odevšad důvěrně se vine
Choré chudinstvo k svatyni.

A z kaple vyjde anděl vlídný —
Bledá paní se objeví;
Zplesá nad dárkem žebrák bídný,
Jenž nouzi jeho uleví.

S povděčnou tváří, a ne v zášti,
Žebráci se rozcházejí;
Jeden jen ještě v šerém plášti
Mešká a dlí u veřejí.

Skloní se almužnice k němu
„Zdaž nedostal j-i dárek svůj?“ —
„Ach,“ vece poutník, „mně nuznému
Paní milostná víc daruj!“

A řka to, plášť shodí a klekne —
Poutník se v pána promění.
O, jak se choť sirá ulekne,
Jak barví líce v zardění!

Milosť po dlouhém rozloučení
Dvé věrných srdci spojuje! —
A s hradu trub a bubnů znění
Rytířův návrat zvěstuje.

Pěvec.

(Dle německé bas ě.)

Když vlasť drahá k boji zve,
Pěvec směle s vojskem táhne;
Milostí však srdce prahne,
Takto pěje k harfě své·
„Mé rámě drahé vlasti,
Mé srdce lásky slasti!
Nechť umru nebo zvítězím,
Vždy láska bude heslem mým!“

Noc když kojí spánkem vše,
  A když vyjde luna bledá,
  On tu smutně stranou jeda
Temně pěje k harfě své:
  „Mé rámě drahé vlasti,
  Mé srdce lásky slasti!
Nechť umru nebo zvítězím,
Vždy láska bude heslem mým!“

A krutá kdy počne seč,
  Nepřátelé naň se rojí,
  Pěvec jako skála stojí,
Větrem fičí jeho meč:
  „Mé rámě drahé vlasti,
  Mé srdce lásky slasti!
Nechť umru nebo zvítězím,
Vždy láska bude heslem mým!“

Dlouho, dlouho bojuje,
  Darmo, darmo se potácí —
  Raněn s vraníka se kácí,
Chroptě ještě zapěje:
  „Zde pěvce pochovejte
  A na hrob nápis dejte:
On miloval i bojoval,
Však vlasti všecko daroval.“

Starého pěvce smrt.

Chladný vítr věje po hřbitově,
Luna z šedivých mraků vyzírá,
A starý pěvec sedě na rově
Struny harfy zpuchřelé probírá;
U radostném vidění
Na nebeské sklepení
Plaše zraky ztrhané upírá.

Hle v očích oheň jarý mu plane,
Kdy vzpomíná na mladosti léta,
Na své písně lásce věnované,
Na radosti, na žalosti světa;
Tu se touhou plamennou
Pěvci prsa mužská dmou,
Po snědém mu líci slza kane.

Touha ta k bratřím ho dávným táhne,
Jenž zde dřímají u věčném míru;
Duch po vlasti nad hvězdami práhne,
Chtě se mocně vytrhnouti z víru:
Aj tu se mu rozední,
A on sílu poslední
Sbéře a divoce do strun sáhne:

„O ty harfo má! jen ještě jednou
Zvuk vydej mi líbezně plynoucí,
Než mi zcela snědé líce zblednou,
Než uprchne z těla síla mroucí!
Tys mé žely slýchala,
Když mne zrada stíhala,
Tobě touhu svěřil jsem horoucí!

Doprovoď již poslední mou píseň,
Věrná přítelkyně losu mého!
Tobě známa všecka slasť i trýzeň
Srdce často bolně zklamaného.
Sny milosti blažené,
Vzdechy světu tajené,
Obojí jsem skryl do lůna tvého.

Ach vy krásné, krásné sny mladosti!
Sladké ještě mi ve zpomínání!
Jenž jste slouly proudem mé radosti,
Příčinou nyní zas mého lkání!
Ach ve říši vyšších krás
Doufám zas uzříti vás,
V růžozáři rajského svitání.“

Chladný vítr věje po hřbitově,
Luna z šedivých mraků vyzírá,
A starý pěvec sedě na rově,
Na hasnoucí hvězdu zrak upírá.
Harfa pukne od žele,
Prasknou struny zpuchřelé,
A starý pěvec v pění umírá. —

PÍSNĚ I JINÉ DROBNÉ BÁSNĚ.

Píseň česká.

Píseň česká slavně znívá,
V chrámu Páně když se zpívá,
Kde duch prost vší pozemskosti
Na perutěch pobožnosti
K vyšším stanům zalétá;
Píseň česká slavně znívá,
Když lid „Svatý, Svatý!“ zpívá

Píseň česká sladce plyne,
Z úst děvinky když se vine;
Jako mezi květinami
Když potůček lučinami
Ke své řece pospíchá.
Píseň česká sladce znívá,
Dívka když o lásce zpívá.

Píseň česká líbě znívá,
Kdy společně se zazpívá:
Jako když větérci máje
Laškují s větvemi háje,
Tak tu rozmar s námi hrá.
Libě česká píseň znívá,
Když ve spolku se ozývá.

Píseň česká srdce jímá,
Brzy proudí, brzy hřímá;
  Někdy lahodou oplývá,
  Jindy žalem se odívá,
  Tu zas frašně štěbetá; —
Nejvřeleji ale znívá,
Lásku k vlasti kdy rozhřívá.

Ranní.

Sluněčko když vychází
  Ze brány růžové,
Po výšinách nasází
  Květinky nachové;
Lahodně, čerstvě, jemně
Vanou větérky ke mně:
    Co šeptají? —
Dobrotu Páně vzývají!

Na zahradě kvetoucí
  Jaké to pásmo krás!
Rubíny zde planoucí,
  A tam safíry zas!
Probuzené květinky
Své zdvihají hlavinky:
    Co kývají? —
Bohatství Páně hlásají!

Mhla stříbrná pokrývá
  Průhledným pláštěm les,
Kde hlasně se ozývá
  Zpěvného ptactva ples.

Květoucí stráně, háje
Zvučí písněmi ráje:
Co zpívají? —
Česť, chválu Tvorci vzdávají!

Večerní.

Již zlaté slunéčko zašlo,
Již zapadlo do moře;
Hnedle pojeví se hvězdy
Na nebeské prostoře.

Teskli̇vě a se slzami
Již se s námi loučí den;
S nebe pak se k zemi snáší
Anděl míru — vlídný sen.

On, seslán od lásky věčné,
Setře potu krápěje,
Onť i z pusté říše strasti
Květ vykouzlí naděje.

Nuže, spěte oči kalné!
Luna s hvězdičkami bdí;
Pod ochranou Nejvyššího
Blaze, bezpečně se spí.

Společní píseň.

Sedněme si k stolu,
Bratří, přátelé!
Pijme a pak spolu
Pějme vesele.
Hle, jak vínko perly hází!
To nás sprostí všech nesnází;
České víno, český zpěv
Matnou nám rozproudí krev.

Proč bychom na světě
Byli sloupové,
Když kolem nás kvete
Kvítí májové?
Vždyť po nás se rády točí
Českých dívek modré oči;
Pějme chválu českých děv,
Ať slaví je český zpěv!

Aj ty naše vlasti,
Matko rozmilá!
Tys do věnce slasti
Všecky vevila.
Zpěv a víno, děvče hezké,
To jsou dary země české;
Česká zem a český zpěv,
Toť je rajské krásy zjev!

Sylvestrova noc.

Ticho! — Dvanáctá bije,
Umírá zvonu hlas;
Na věži sejček vyje,
S časem se snoubí čas.
Starý rok v hrob se sklání,
A burných větrů vání
Jemu vyzvání.

Sirou zem sníh pokrývá
Co bílým příkrovem,
Pláč větrů se ozývá
Nad velikým rovem:
Jedenť zas rok v tichosti
Složil své choré kosti
Ve klín věčnosti.

A na rově se směje
Děťátko spanilé,
A vůkol kvítí seje
Na kosti uhnilé.
I vítej, hosti, vítej,
Ty trud a strasť zamítej,
Věnec uplítej!

Sem sklenice! — Nalejte!
Ať krev se rozhřeje,
A vy, bratří, zpívejte,
Ať duch též okřeje.

A péče zžírající
Ochotně ve pěnící
Ztopte sklenici!

S rozveselenou tváří
Pozdravme zas rok nový;
Ať nám všem v jeho záři
Čas zkvete růžový!
Ať trudné prchnou strasti,
A rozhostí se slasti
Po české vlasti!

Píseň májová.

Zas sluněčko
Teple hřeje,
Zas na nás se
S hůry směje,
A po dlouhém spánku
Všecko zas okřeje.
Vítej, máji, vítej,
Jasně nám zasvítej!

Hle, jak modré
Violinky
Otvírají
Své očinky,
Z háje zeleného
Kynou konvalinky!
Vítej, máji, vítej,
Věnce nám uplítej!

Kdy tak krásně
  Jako v máji,
Když to ptactvo
  Pěje v háji?
Tuť hned každému se
  Sní o samém ráji.
Vítej, máji, vítej,
Dlouho nám zakvítej!

Dokud kvete
  Máj, zpívejme,
Na své dívky
  Zpomínejme!
A v tom zpomínání
  Vesele zvolejme:
Vítej, máji, vítej,
Dlouho nám zakvítej!

Píseň putujícího.

Přes hory a doly táhne
  Touha mne bezjmenná;
Kamkoliv oko dosáhne,
  Všudy, všudy vlasť to má!

V stinném háji odpočívám
  Na podušce mechové,
Svorně s lesním ptactvem zpívám
  O milosti růžové.

Pod večer do vísky zajdu,
A ve chýši slaměné
Srdce přímé, štědré najdu
A děvčátko růžené.

Jak zasvitne zoře jasná
Okénkem na lůžko mé,
Řku: „S Bohem, děvinko krásná!"
A chopím se hole své.

V ranní rose kráčím dále
Přes pahorky zelené;
Stana na vysoké skále,
Zírám v doly omžené.

V rumech dlívám starodávných
Častokrát v libém snění;
Na hrobech reků velslavných
Pohřížím se v truchlení

Pak myslím, kdy dojdu cíle
Jako tito pouti své? —
A mladé svěřiv se síle
Kráčím, kam mne osud zve.

A tak půjdu, až té slasti
Se mi někdy dostane,
Že v cizí naleznu vlasti
Srdce dlouho hledané.

Zastaveníčko.

Nespi, nespi, dívko krásná,
  Ostav měkké lůžko své;
Hle jak hoch i luna jasná
  Ven tě teď ve spolku zve!

Neslyšíš-li strun mých znění?
  Již-li tě objímá sen?
Či tebou mé nehne pění?
  O vyhlédni z okna ven!

Zde stojím! Neníť tma hustá —
  A nežádám věru moc,
Jen by tvá zašeptla usta;
  „Hochu drahý, dobrou noc!“

Jak by zněla slova z ráje,
  Proniknou mé duše noc!
Zazní struny — zazní háje,
  Zazní: „Milko, dobrou noc!“

Pak mé oči ještě jednou,
  Jevíce mé lásky moc,
Vzhůru k okénečku vzhlednou,
  Zkazujíce: „Dobrou noc!“

Píseň májová.

O té krásy! — Máj se milostný
Vrátil v údolí naše zas:
Vítej, vítej, hosti líbezný!
Zní zevšad ti přírody hlas

Aj již klíčí kvítky se různě,
V nich zefyr lehký se kochá!
Zpěv ozývá v háji se luzně,
Z hrdélek něžných klokotá.

Bratří, v chladný stín se posaďme,
Ať na nás květ s výše padá!
Vínem českým svá prsa chlaďme,
To zdraví i síly dodá!

Dívky ať spletou květověnce,
Kvítím ať zdobí čela nám!
Pak hubinkou své tu milence
Každý odplatí za to sám.

Píme, hrejme, pějme, milujme.
Až celý zde vykvete ráj!
Věrni v lásce, v důvěře stůjme;
Věčněť nám trvat bude máj!

Při obžinkách.

Ženci a žnečky,
Vijte věnečky
Z modravé charpy a zlatých klásků,
Vijte do věnců vděčnosť a lásku!

Všecko již s pole
Pěkně v stodole,
Všude je hojné požehnání,
Všude radosť a všude plesání!

Nás v letě k práci
Budili ptáci;
Slunečko na nebi notně hřálo,
Chládku i oddechu bývalo málo.

Teď za to mile,
Nastala chvíle,
V nížto radostně se veselíme,
Pánu Bohu za to díky činíme.

Nuže plesejme,
Hlasně volejme:
„Zdráva buď vrchnosť, jenž lidu přeje!
Bůh jí na cestu kvítků naseje!“

Milosť.

(Triolet.)

O růžová mladosti,
Nech lásky klamlivé!
Co jest blahosť milosti,
Než růžové mladosti
Oheň pošlý z jarosti,
A čáry mámivé?
O růžová mladosti,
Nech lásky klamlivé!

Ta slasť, jenž prsa ouží,
Pěřesté roucho má;
Ta nesladí, ta souží,
A darmo prsa ouží,
Potajmo jen vždy touží,
Potajmo bolně lká.
Ta slasť, co prsa ouží,
Pěřesté roucho má.

Kdož by chtěl věčně nýti
A slasti odvykat? —
Milosť? ta káže mříti,
Při luně teskně nýti,
Blahým se vezdy mníti,
A věčně povzdychat. —
Kdož by chtěl věčně nýti
A slasti odvykat?

Smutný pastýř.

Mně v mladosti
  Bez radosti
Má plyne chvíle;
  V jaru vonném vadnu,
  A milostí chřadnu,
K hrobu se chýle.

  Zdenka v borku
  Na pahorku
Ovce vodívá.
  Mne, celé když stádo
  Pase tam se rádo,
Slza polívá.

  V vonném máji,
  V květném háji
Po hrobu toužím
  Mohu-liž se smáti?
  Mně sluš í jen lkáti,
Až se usoužím.

  Jak mi mile
  Plouly chvíle
V slasti milostné,
  Spanilá když Zdenka
  Byla má milenka
V době radostné!

Ach ty svazky
První lásky,
Pásky milostné!
Zapolitly s slastmi,
Zanechavše s strastmi
Chvíle žalostné.

Myslivecká.

Vítejte mi mladé háje,
I vy hvozdy vlasti mé!
Vás já zovu zemské ráje,
K vám mne mocná touha zve.

Ještě lesy mha pokrývá,
Zraky ještě víže sen;
Již se štěkot psů ozývá,
Již na lov vybízí ven.

Ještě lampa dohořívá,
A to bledá dennice;
Již se ranní žalm ozývá
Chválozpěvné pěnice.

Myslivec, ten musí zrána
Po suchu i bařině;
Otevřenať lesní brána
V kterékoli hodině.

Však i v lese všecko vstává,
Zvěř i ptactvo zpěvavé;
Neboť na nebi pohrává
První světlo míhavé.

Tam Jelen rosu setřásá,
Letem suky utíná;
Lovci srdce v těle jásá,
Když kohoutek napíná.

Pádne rána! — skála dává
Družné skále znamení;
Jelen pružný dokonává —
Král plachého stvoření.

Tu se pase laňka směle:
Ach, kyž o své zkáze zví!
Však lovec má srdce v těle,
Neublížít za vlas jí.

Radš odvrátí oka svého,
Neb i doma čeká naň
Žínka mladá — duše jeho —
Rychlá, štíhla jako laň.

Píseň k hvězdam.

Hvězdy tiché, o jak
Jste tak krásné,
Vůkol co tíhnete
Luny jasné!

Již ode dávna tam
S modré výše
Zříte na nás lidi
Vlídně, tiše.

Jak se na nás libě
Usmíváte,
Když mateně v modru
Bloudíváte!

Bluďte si vezdy jen,
Světla krásná! —
Má mezi vámi je
Hvězda jasná.

K vám, o tiché, mne to
Vábně táhne;
Tam blažený duše
Mír dosáhne.

K vám, moje vůdkyně,
Duch zalítne;
Tam mu nový zase
Ráj vykvitne.

Tajená láska.

V tichém snu odpočívá
Vesnička z večera,
Měsíček se usmívá
Na vlnky jezera.

A ve kvetoucí stráni
Slavíček libě lká,
A jen po dlouhém lkání
Na chvilku umlká;

Milostnou ale píseň
Hned zase obnoví,
Až všecku svoji tíseň
Ve zpěvu vysloví.

Rozkošnýmiť on hlásky
Jeví své toužení,
Jeví i bol své lásky
Ve truchlivém pění.

O bys věděl, slavíčku,
Že stejně cítíme:
Zaletěl bys, poslíčku,
K okénku dívky mé.

Zasedna na větvinku
Větrem rozhoupanou,
Zbudil bys mou dívčinku,
Spaním opoutanou.

A zpěvem bys roztoužil
To srdečko její
Bych déle se nesoužil
Přemarnou nadějí.

A však kdybys to věděl,
Teprv by bylo zle!
Jiným bys to pověděl —
Snad i milence své.

Pak by se mohlo státi,
Že, co jsme skrývali,
O tom by snad i ptáci
Na střeše zpívali.

Pochod kozácký.

Červená se zoře —
Na zelené hoře
Ženci žito žnou;
Pod horou kozáci,
Švarní to jonáci,
Do pole jedou.

Slunce nad horami —
Píky nad hlavami
Vysoko se pnou
Píseň od Urálu
Ve slavném chorálu
Vane dolinou.

„Hoj tam za horami
Pláče nad synami
Sirá otčina!
Již s tebou se loučí,
Bohu tě poroučí
Carská družina.

Pláče tam matička,
Povzdychá sestřička,
Zoufá dívčina! —
Jen co vraha zklátí,
Zas se k vám navrátí
Carská družina!“

Ženci žnou na hoře;
Vítr po úhoře
  Píseň zavívá;
Však na rozloučenou
Z dálí ještě jednou
  „Hurra!“ zaznívá.

Poutník.

Z hor přicházím časně zrána
  Od černého jezera,
A hle dole kyne brána
  Hostinského kláštera.

Na horách — tam bylo temno,
  Strašné vody hučení!
A zde dole jaktě jemno,
  Všecko v slunci se mění!

Jak radostně se to míhá.
  Všeckoť živo, všecko hrá!
Tam i zde, jak se to stíhá!
  V zlatě vše plynout se zdá. —

Ach jen v srdci mém tma věčná!
  O kdy zde se rozední?
O kdy modlitba srdečná
  Tento žalář rozbední?

Slyš! — Svaté již zvony znějí!
  Dál, jen dál ku klášteru!
Nábožní tam bratří pějí
  Mně do srdce důvěru.

Těžkomyslnost.

Krásné sny,
Jež jsem síval v mládí květu,
Zlaté dny!
Kam jste prchly v prudkém letu? —

Písně mé,
Oněmělé šalbou lichou!
Zvuky své
Změňte rychle v žalost tichou!

Jiskra tvá,
Naděje! mi vezdy plála,
Duše má
Pevně proti vlnám stála.

Nyní jen
Tmavé přeludy mne baví,
Celý den
Hroby před oči mi staví.

Tento svět
Nemá pro mne slasti žádné;
Krásný květ,
Jehož šetřil jsem, ach, vadne!

Těsný cit
Darmo prsa moje ouží;
Chladný byt
Jest, po čem má duše touží.

Mé žely.

I.

Již nevab mne k sobě více,
Krásný a však padlý anděle!
Viz, jak pobledly mé líce,
Viz ty oči vybdělé!

Oči, jenž se jako v moři
Ve tvé kráse topily,
Až posléz ve sladkém hoři
Světla svého pozbyly.

Srdce? — Ach to srdce slabé,
To vždy rozum překoná;
Mezi kvítím hrob si hrabe, —
Vím, že brzy dokoná.

O jen kdyby dokonalo,
Co dech kvítků zpražených!
Aspoň by do hrobu vzalo
Dob památku blažených.

II.

Vůle lidská? — znám to, znám,
Tať se jako třtina klátí;
Dnes vystaví cnosti chrám,
Zítra již jej zase zvrátí.

Já též, uvěřiv své síle,
  S láskou pustil jsem se v boj:
Ale sotva mine chvíle —
  Zmožen žebrám o pokoj!

Nastokrát jsem se vyhnouti
  Chtěl jejímu objetí;
Ale zřím-li ji kynouti,
  Veta po předsevzetí!

Mysl má jen tou se kojí
  Nadějí, že mocný čas,
Jenž všeliké rány hojí,
  Jí též poklid vrátí zas.

III.

Druhdy za to měl jsem mylně
  Kouzla že jsou báchory; —
Teď již v kouzla věřím silně,
  Všem mudrcům na vzdory.

Kouzla to jsou oči, rtové,
  Hlas i každé kročení,
Jenž mi den co den vždy nové
  Způsobují trápení. —

Vím to, že mě nemiluje,
  Oči, vzdechy, ústa — lhou:
Přeceť ve mně rozněcuje
  Touhu lásky plamennou.

Marnáť pomoc! marná rada! —
  Neb se ptáku podobám,
Jenž okouzlen okem hada,
  V jícen mu veběhne sám.

Růže a děvče.

Na zahradě kvete růže,
  To růžička červená;
Nikdo k růži té nemůže,
  Jest trním ochráněná;
Jen barevní motýlkové,
Jako hraví blázínkové,
  V pravo, v levo lítají,
  Lístky její líbají.

Za dne kvete v plné kráse,
  Po slunci se ohlíží;
Pozdním večerem však zdá se,
  Že se v smutek pohříží:
Svine se, skloní hlavinku,
A v jejím nachovém vínku
  Pojeví se perličky
  Co bolestné slzičky.

Kvete děvče u Vltavy,
  Děvčátko nelíbané;
Jeť starými tetičkami
  Ve dne, v noci hlídané:

Jen ztřeštění panáčkové,
Jako praví blázínkové,
Kolem okna běhají,
Po děvčátku šilhají.

Kvete děvče v rajské kráse,
Spanilé a nevinné,
Po andělsku usmívá se
To poupátko dětinné.
Po samotě přece touží,
Tajný zármutek ji souží;
Proto její tv iřičky
Často rosí slzičky.

Žárlivý.

Srdce mé — pohádko tmavá!
Ký divých to vášní roj
S city tvými si pohrává,
Plodě věčný nepokoj?

Vždyť i já jsem šťastný býval
Za mladosti růžené;
Tehdáž bol mi nerozrýval
Toto srdce zkoušené

Neznalť péče já nižádné,
Prost jsa všeho truchlení;
Leč co láska srdcem vládne,
Počalo mé trápení

Hned celý milostí hořím,
  Hned i vztek mne pozvedá;
Zas tu strasti sám si tvořím,
  O poklidu nevěda.

Ráje lásky ve snách zírá
  Oko mé, a k slasti zve;
Za bdění však poutem svírá
  Peklo všecky smysly mé.

Ach, mé sny trvají krátce,
  Jak ta svodná lásky slasť!
K hořké procitnu památce,
  A v novou se vrhnu strasť.

O kýž přijde ten sen dlouhý,
  Dlouhý — bez procitnutí,
Jenž utápí všecky touhy
  V moři zapomenutí!

Sen.

Po jezeru člunek plynul,
  V člunku já i Lína má,
Sladce jsem ji k srdci vinul —
  Kdož byl šťastnější než já?
Sotva však se blahým čiji,
Procitnu — a štěstí míjí;
  Bylť to jen
  Pěkný sen.

Najednou se vlny věží,
  Člun se zmítá, hučí hrom:
„K břehu dostanem se s těží!“ —
  Propasť pohltí nás v tom.
Sotva zvím, jak spí se v hrobě,
Procitnu a pravím k sobě:
      Byltě to jen
      Strašný sen.

Brzy však jsem opět jasnou
  Nebes spatřil oblohu
K srdci tiskna Línu krásnou
  Octnul jsem se na břehu.
Sama Láda, dím, mne pěstí:
Ach co naplat? — vše to štěstí
      Byloť jen
      Marný sen.

Proč by měly kalit strasti
  Život nám zde na zemi?
Osud mění trudy v slasti,
  Pojí trní s růžemi.
Přetrp krátký čas zde mile,
I malá života chvíle
      Jestiť jen
      Krátký sen.

Lina.

Kdyby krásná Lína moje byla,
Jak bych zjasnil mysl mrákotnou!
U ní by se v mžitku proměnila
Žalosť strastná v radosť blahotnou.
Jediné jen od ní políbení
Ztišilo by všechny žádosti,
Každé vřelé modrých očí zření
Množilo by plamen milosti.

Kdyby něžná Lína moje byla,
Na marnou bych slávu zapomněl;
Byťby nás jen slamná střecha kryla,
Blahý bych s ní život vésti chtěl;
Něžní korálovi rtové její
Rozněcují k lásce plamenné,
Amorové z nich se lstivě smějí,
Kynou líbat líce růžené.

Kdyby vnadná Lína moje byla,
Nejvyšší bych došel blahosti,
Aniž chtěl, by Láda pro mne vila
Řetěz jinovábných radostí;
Její řeči stříbroznění budí
Buďto city čisté milosti,
Aneb balzám v srdce lijíc, pudí
Z mysli trudonosné starosti.

Kdyby věrná Lína moje byla,
Věčná jala by nás blaženosť,
Smrť by nás jen na čas rozloučila —
Plamen lásky vřel by na věčnosť. —

Osude, přej šťastně dojít cíle
Jenž mne blahým učiniti má,
Popřej brzy dočkat se té chvíle,
V které bude sličná Lína má!

Opuštěná.

V sněžném květu jabloň stála,
Překrásně se bělela,
A já s mým milencem v trávě
Podle ní jsem seděla.

Kvetly růže, konvalinky,
Já je smutna trhala,
A do svých kadeří s pláčem
U vínek je splétala.

Ach, tu on mi s citem vřelým
Z oka slíbal slzinku,
A v tato mne slova těšil,
Tiskna moji ručinku:

„Neplač, neplač, má panenko,
Vždyť blaží nás jarní čas;
Než podruhé růže zkvetou,
Svazek svatý sváže nás!“

Ach již třikrát růže zkvetly —
Zas je viji u věnec;
V sněžném květu jabloň stojí; —
Můj však nejde milenec!

Loučení.

Pode mlejnem na vrbince
  Houpá se tam žluté ptáče,
A nahoře u okénka
  Má panenka hořce pláče.

Pod okénkem jará řeka
  Hrkem pod kola pospíchá,
A nahoře o samotě
  Má panenka těžce vzdychá.

Neplač, neplač, má panenko,
  Že mne mečem opásali;
Zrodilyť nás české matky,
  Bychom pro vlasť bojovali.

A ty jarotoká řeko,
  Tam, kde se tvé stříbro pění,
Pod okénkem mé milenky
  Zabublej tam pozdravení!

A ty malý žlutý ptačku,
  Leť tam k tomu okenečku,
Rci, že jí posílám tyto
  Okotěšky do věnečku

Řekni, aby neplakala,
  Ten-li vínek prchem svadne;
Třeba kvítky opadaly,
  Má že láska neochladne.

Dívka nemocná.

Povězte sestřinky,
Co mám za nemoc?
Že oka nezavru,
Celou skoro noc

Ach jistě že Vašek
Mi zlý udělal,
S smíchem včera když — ach!
Hubinku mi dal.

Pořád mne to svírá,
Píchá a trhá;
Ni ve dne, považte!
Pokoj to nedá.

Sestřinky zlatičké,
Pomozte mi jen;
Zde v srdci vězí to,
A — nechce to ven.

K měsíci.

Luno milostná, jak ty tichounké
Záře vysíláš v okno nizounké!

Jak zlatoleskné slunce uhasne,
Osvěcuje svit tvůj nebe jasné.

Pak se jinoch k své vkradne děvince,
Líče sliby své jí po hubince.

Tam v chladu jilmu, slyš, vzdechy tejné:
Aj vzdechy lásky — lásky nadějné!

Tamť i slavíků zní klokotání,
Tvorstvo dojemně zvouc k milování.

Když mile stříbro tvé v toku hrává,
Vábně holoubek v háji vrkává.

Cožkoli v lásky dlí blaženosti,
Všecko kochá se v tvé spanilosti. —

Luno milostná, jak ty tichounké
Záře vysíláš v okno nizounké!

Lízinka.

Lízinka — ach, to je děvče!
To je růže rozvitá:
Mléko, krev — jsou její tváře,
Z očka plane nebes záře;
Kdo ji spatřil, kdo ji zná,
Hned se mu o ráji zdá.

Lízinka — ach, to je děvče!
To je rajské stvoření;
Promluví-li neb zazpívá,
Jako stříbro to zvonívá;
Dech její jest — koření,
Ústa — kvítků spojení.

Lízinka — ach, to je děvče
 Jako z větru utkané!
V chůzi, v tanci jen se snáší,
Vděky, kam se hne, roznáší,
 A to vděky neznané,
 Půvaby nehledané.

Lízinka — ach, to je děvče!
 To je anděl vtělený:
Dobrá, vlídná ku každému,
A pobožná k Bohu svému;
 Když poklekne k modlení,
 Každý by se modlil s ní.

Lízinka — ach, to je děvče!
 To je Češka upřímná:
Nestydí se mluvit česky,
Ach, jak jí to sluší hezky!
 „Oni“ nikdy neříká,
 Každému hned zavyká.

Lízinka — ach, to je děvče!
 To je blaženosti chrám!
To-li děvče nedostanu,
Radši mládencem ostanu;
 Ve věnci se pohřbit dám,
 Sám a sám — ach, sám a sám!

Laska nad bohatství.

On.

Aj, děvinko, blaho moje!
Mně daruj to srdce svoje,
Jehož cenu znám!
Stojíť za tisíce —
Já však ještě více
Tobě za ně dám:
Já tě za tvou lásku,
Spanilý obrázku,
Zlatem zasypám!

Ona.

Ach, netrapte srdce moje!
Jiné dejte zlato svoje —
Já již hocha mám!
On nemá tisíce,
Chud je — však co více,
Když ho ráda mám?
Jemu čistou lásku,
Něžnou srdcí pásku
Věrně dochovám.

Abelard a Heloisa.

(Dle Bar. z Fouqué.)

Dívka.

Na luhy a širé háje
Večer kvítka rozsívá;
Jedno však z těch dítek máje
Vždy hlavinku klonívá.

Krásu děvy
Bez úlevy
Klášterní zajímá moc.
Kvítko ladné
Smutně vadne,
Dává světu dobrou noc.

Jinoch

Bože! červánky se třpytí,
Slavík sladce klokotá,
Bledá luna jasně svítí:
Kde jsi, Heloiso má?
Ticho! z domu
Zvuk to zvonů
Truchlivě a dutě zní.
Ztichly písně
Mé, a z tísně
Zpěv se dere pohřební.

Dívka.

Abelarde! patř na kvítí,
Nevábí tě vonný máj?

Jinoch.

Heloiso! nechceš jíti
Zpátky přes ten dálný háj?

Oba.

Ne, nám v světě
Žel jen květe,
Žáden z nás jej nevolí.
Kdo se souží,
Darmo touží,
Samota ho nebolí.

Dívka.

Přes vody to smutně znívá;
Abelarde, jsi-li to?

Jinoch.

Přes daleký hvozd to zpívá;
Heloiso, ty-li to?

Oba.

V květném máji
Sladce v háji
Slavíčkové šveholí:
Zamkni mříže,
Temná chýže,
Mne samota nebolí.

Dívčino pozdravení.

Aj, bledý měsíčku,
Ty tichý poslíčku,
Pluj a pluj a pluj!
Pluj tam za ty hory,
Za modravé bory,
Kde bydlí druh můj.

U okna-li stává,
Po mně-li vzdychává,
Svěť, o svěť, o svěť!
Potěšuj smutného,
A do srdce jeho
Vsej mé lásky květ!

Ach, milý větříčku,
Rychlý ty poslíčku,
Věj, o věj, o věj!
Mému potěšení
Sladké pozdravení
V libém vánku dej.

Večerní oběť.

Od kostelních věží znějí
Zvony večerní,
Větérkové chladně vějí,
Víc a víc se tmí.
Bělorouné stádo bére
Z lad se s brekem do vsi šeré.

Slavíčkové v haji pějí
S libou zvučností;
Starých hradů zdi se rdějí
V bledé skvělosti.
Rolník trudné práce nechá,
Unaven k domovu spěchá.

Luna svítí jasnou září
S nebes výsosti,
Ve vlnách se s bledou tváří
Zhlíží v temnosti;
Hvězdy, věrné druže její,
Vůkol ní se hrdě skvějí.

Příroda teď odpočívá,
Zesnula již ves;
Žádný hlas se neozývá,
Utich' lesní ples.
Černá noc se s stíny blíží,
Mrákotou zem celou tíží.

Komuž tato luna svítí
V bledé skvělosti?
Komu obor hvězd se třpytí
S modré výsosti? —
Hle! toť oběť přirození
Tomu, jehož konce není. —

Bože! Ty, jenž hromohlukem
Nám jevíš moc svou,
Veleben buď slávozvukem,
Ctěn i lyrou mou!
Ty jsi mocen v lásce, v hněvu,
Ty jen hoden slávozpěvu!

Na hřbitově.

Lehce, tiše na hroby
Větérkové vějí,
Tu, kde prázdni poroby
Dávní bratři spějí.

Ach, jim nezní čarný hlas
Milostného ptence,
Zovoucího v pozdní čas
Jinocha k milence.

Svár i mrzké rozbroje
  Tady oněmějí:
Neb zde v místě pokoje
  Všecky vášně spějí.

Bratří v Pánu zesnulí!
  Jak jste sladce snili,
Anť se zámky sesuly,
  Jež jste v větru zdili! —

Mne zklamala naděje
  Se vším světem vnadným; —
Kýž též větřík zavěje
  Nad mým hrobem chladným!

Píseň Dalibora vězně.

Ach jak jest tu pusto, temno,
  Kde ni svit se nekmitá!
Ach jak jest tam venku jemno,
  Tam kde růže rozkvítá! —
    Tam za mříží
    Svit se míhá —
  O jak ho mé oko stíhá!
  Ale tělo pouta tíží.

Slyš! není to tiché lkání,
  Shora co zachvívá sem? —
Toť mých dítek bědování,
  Toužících po otci svém

Zněte písně,
Trudu mého,
Ze srdce ať sevřeného
Boly vypudíte tísně!

Ha, kdy opět od vězení
Těžké vrznou veřeje?
Vedete mne k usmrcení,
Či mne klame naděje?
Smrti chladná,
Dcero míru!
O vyveď mne z toho víru
Tam, ach, poroba kde žádná! —

Aj slyš! klíče zvenku chřestí,
A hřmot kroků ze schodů. —
Rci, co mi tvá ústa věstí?
Neseš-li mi svobodu?
Ach proč zraky
Tvé mne šálí?
Smrť se blíží z temna dálí,
Černé z mysli plaší mraky. —

Dobrou noc, ty zrádný světe!
Milé dítky, dobrou noc!
Od mříží již odejděte,
Zpomoziž vám vyšší moc!
Tamo vládne
Smilování,
Kde se myriady klaní,
Poroby kde není žádné!

Spokojenosť mysli.

Dcero božská! — sílo smrtelníků,
  Blahá mysli spokojenosti!
Tobě víří tisícero díků
  Z povděčného srdce hlubokosti.

Šťastný ten, kdo s sebou spokojeny,
  V tichém klidu žije na zemi!
Jeho život jesti přeblažený,
  On zde kráči mezi růžemi.

Co mu do světa i jeho těku?
  On si vlastním v srdci stvořil svět;
Čisté vědomí podá mu léku,
  Oprchá-li žití jeho květ

Cenať pravá založena v cnosti,
  Zlato, sláva před ní mizí v nic;
Cnostný s plamennou pne toužebností
  Věčné slávě ruce vstříc.

Jemu na pozemské pouti kynou
  Rozmanité, čisté radosti;
Chvíle jeho jako snové plynou,
  Bez zármutku, v tiché blahosti.

Neb jaký cíl žití pozemského
  Pán vykázal milostivě nám? —
„Bažte po cnosti — jsou slova jeho —
  A tam blaho věčné bude vám!“

Nechť se tedy srotí osudové
  Nade mnou co mračna hrozící:
Nedbám — ty-li rámě liliové
  Mně podáš ve zkáze bouřící.

O přispějž mi v hrůzonosném boji,
  Buď mým štítem, blahotvorkyně!
A pak uveď ducha k světla zdroji,
  Když se sprostí v smrti hodině.

Útěcha v nesmrtelnosti.

Když nade mnou mračna táhnou
  Neštěstím obtěžkaná,
  Prsa bolem proklaná
 Darmo po úlevě prahnou:
  Tu obrátím zrak do výše,
   A v tom moři blankytném
  Tato slova čtu si tiše:
   Vždyť jiná jest ještě zem!

 Když na svět se zblízka dívám,
  Vždy jarý mne pojme hněv;
  K srdci vstupuje mi krev,
 A tu smutné chvíle mívám
  I proklínám šalbu klamnou,
   Vida cnosť ve spolku zlém;
  Však tu hlas se ozve za mnou:
   Vždyť jiná jest ještě zem!

V noci chladné když slzívám
  Nad mé lásky mohylou,
  Tvář od žele unylou
Darmo před měsícem skrývám:
  Zdá se mi, že vrby černé
    To si praví v šeptu svém:
  Zas se sejdou duše věrné,
    Neb jiná jim kvete zem!

Když lichá se moudrosť směje
  Přepiatému šílení,
  Že zde v marném kvílení
Nad domnělou vinou vzeje:
  Mě nezvrátí slova mylná,
    Jinak psáno v srdci mém;
  Neb v něm víra žive silná,
    Že jiná jest ještě zem.

Nuže světe, svodný světe!
  Všech tvých nebojím se zlob;
  Zchvať mé tělo v časný hrob,
Duše pro budoucnosť kvete!
  Kde nezajde slunce jasné,
    Věčný máj se zelená,
  Vyjeví se mé sny krásné:
    Tam uzřím tě, vlasti má!

Lidšti věkové.

Nemluvňátko, doby oblakové
  Hóry, ověnčují růžemi
Blaze mu! neb tito krásní snové
  Nevrátí se nikdy na zemi.

Vizte — jak tu lehce, tiše dřímá!
  Tento sen mu slastí jedinou;
Však i ten klid osud mu odnímá —
  Dítko pláčem jeví jestosť svou.

Pacholátko mladistvé se honí
  Po motýlku, jako po štěstí;
Onoť neví, proč se slza roní,
  Nezná trud, ni svár, ni neštěstí.

Srdce měkké mládce ohnivého
  Počne cítit slasti milosti; —
Láska dráhou květnou vede jeho
  V zem očarnou věčné mladosti.

Pak se octne v říši skutečnosti;
  Sen uprchne v dálí omžené,
A jun z této sladké zmatenosti
  Klesne v rámě strasti studené.

Muž účinný v život kročí směle,
  Putuje ku chrámu moudrosti;
Bubliny jej mámí mlhoskvělé,
  Pravdu hledá — v říši temnosti.

V půdu kyprou dobré seje činy,
Nadějí se koje zlatých žní;
K ctosti bádá povyrostlé syny,
A na dcery s potěšením zří.

Šedý stařec — k poslednímu cíli,
K hrobu řídí slabé kroky své.
Ach k té pouti dost mu zbylo síly,
Tam ho dovlekou i nohy mdlé.

A pak ustelou mu lůžko chladné,
Kde též dávné bratry složili;
A když jednou rovověnec svadne,
Neví nikdo, kam ho vložili.

Uvítání

Jeho cís. král. Milosti Císaře a Krále

FERDINANDA V.

do Čech r. 1835.

Černý mrak se rozstřel nad krajinou,
Jako flor nad rakví věnčenou;
Umlkáť zpěv ptactva — květy hynou,
Truchlíce s hlavinkou skloněnou.

Lid se děsí, k nebi upna zraky,
Trne mezi strachem, nadějí —
Aj tu mizí poznenáhla mraky,
Slunce vyjde z zlatých veřejí!

A kam jediný paprslek padne,
Tam nový život se rozvije;
Vše se zveselí a vše omladne,
Co se v záři jeho napije. —

Pravě tak nedávno nám se dělo
A té vlasti smutkem ztížené;
Srdce nase zármutkem se chvělo,
Oko k nebi bylo upřené:

Aj, tu On přichází jako jasné
A velebné slunce ze mraků! —
Tak přichází požehnání spasné
Rolníkovi z černých oblaků.

Ferdinand přichází! — a s Ním slasti,
Jenž v průvodu dobrých králů jdou;
Nové zkvete blaho České vlasti
Pod jeho otcovskou ochranou.

Nuž, zavítej, oslavený králi!
Vítej v dědiny svých poddaných!
Věř, že dávno vstříc Ti plápolaly
Milliony srdcí oddaných.

Neb jsi nám dal ujištění blahé,
Že si vážíš lásky národů!
Nuže! Buď Ti to dědictví drahé
Stráží proti zradě, podvodu.

Záře oka Tvého kde zasvítí,
Kudyžkoli kráčí noha Tvá,
Ať vyrůstá Ti na cestě kvítí,
Ozdoba to diadému ctná.

Lilie, květ míru, pobožnosti,
Růže víry s vůní pochotnou,*)
Květtež jako obraz české cnosti
S věrností ve spolku ochotnou!

Ačtě velkou k míru lásku máme, —
Vrah hrozí-li blaha našeho:
Růži života — krev — rádi dáme
Pro vlasť svou i Krále dobrého!

K slavnosti korunování Jeho cís král. Milosti
Ferdinanda V.
za krále Českého roku 1836.

„Ajta! vstaňte pěvci národu a vlasti,
Ovíjejtež struny věncem zeleným;
Jevte Čechů plesy, naděje a slasti
Od Vltavy až ku břehům vzdáleným!
Praho věžatá, otevři brány slavné!
V sídle královském radostný zazni zpěv;
Ty pak, národe, schovanče slávy dávné,
Znovu cit radosti v hlučném plesu zjev!“

Takto Fáma, zapoletnouc v dálné říše,
V roh stohlasný slavnovážně zahřměla,
To hrdé paláce, to i nízké chýše
V rouše oblakovém letmo projela;
A lid všecken hotoví se ku slavnosti,
V srdci každém hrá radosť povýšená;
Jak by nastal věk Rudolfův, věk blahosti,
Jak by kletba dávná byla zničena.

*) České národní barvy, bílá a červená.

Kdož by neplesal, anť kyne vlasti jeho
  Blaho řádu, míru, práv obhájení?
Anť tu pán dědičný, Otce Syn dobrého,
  Vchází s národem ve svaté spojení?
O toť blaha vrch, když vazba lásky pojí
  Národ s vladařem! tuť srdce okřeje,
Rány dávnoleté zázračně se hojí,
  A z želu vyrůstá kvítek naděje.

Aj květ národu, sbor šlechty doprovází
  Vládce svého v svatyni ozdobenou!
Kněžstvo pěje hymny, sluha Páně sází
  Králi korunu na hlavu vznešenou;
Praporce tam vlají, hlas zvonů zaznívá
  Před hradem se hemží pestrý lidu dav;
A z hrdel tisícera se křik ozývá:
  Král náš Český, Ferdinand buď živ a zdráv!

A hlas lidu, jsa pomíšen s modlitbami,
  Dým co vonný bohumilé oběti,
Vstupuje, aj! vzhůru k Otci nad hvězdami,
  Svých jenž blaho říší má na paměti.
On, jenž světy řídí, koruny rozdává,
  Prosby millionů jistě vyslyší;
Zrosteť zase Česká víra, Česká sláva,
  Zkvete mír, a v míru blaho nejvyšší!

Modlitba Páně.

Otče náš!
K tobě důvěrně voláme,
Neb my lásku dobře známe,
Nás kteroužto objímáš,
Otče náš!

Bože náš!
V nejjasnější velebnosti
Ty přebýváš na výsosti,
Svět okem svým přehlídáš,
Bože náš!

Pane náš!
Dejž, by tvé velebné jméno
Nás ode všech bylo ctěno,
Jež za dítky uznáváš,
Pane náš!

Králi náš!
Rozmnož říši svých milostí,
Rozněť v nás oheň těch ctností,
Za které nám nebe dáš,
Králi náš!

Tvůrce náš!
Tvou ať vůli tak plníme,
Jak o andělích to víme,
Svou milosť když nám ty dáš,
Tvůrce náš!

Dárce náš!
Své uděl nám požehnání!
Tvá dobrota všecko chrání,
Vše živíš a ostříháš,
Dárce náš!“

Soudce náš!
Odpusť nám! hle my slzíme,
A bratřím též odpouštíme,
Jak ty nám to ukládáš,
Soudce náš!

Spáso náš!
Nám slabým nedej klesnouti,
V hříšném víru zahynouti;
Neb naši ty křehkosť znáš,
Spáso náš!

Štíte náš!
Ach odvrať od lidu svého
Největší zlé všeho zlého —
Hřích, jejž v nenávisti máš,
Štíte náš!

Domácí lékař.

Aj vy páni! co děláte,
Že do roka sílu peněz
Daremně za líky dáte? —
Já jináče poradím,
Lékaře vystrnadím,
A že mi za pravdu dáte,
O to se vsadím.

Já jsem také postonával,
  A při každém zakašlání
Lékaře na radu brával.
  Tu mne hlava bolela,
  Tu zas noha brněla,
Nemoc, ač jsem polehával,
  Z těla nechtěla.

Teď jsem ale — věz to světe! —
  Zdráv a čerstvý jako ryba,
Mladosť mi na tvaři kvete;
  Lékaře teď v domě mám,
  Jenž mne léčí sám a sám.
Já mu za to — poslechněte! —
  Krejcaru nedám!

Jen že z pouhé náklonnosti
  Vždy jej u tabule mívám;
Jen když vzácní přijdou hosti,
  Tuť on trochu se zdrahá;
  Ač do mísy nesahá,
Ale jídla slušně dosti
    Ztrávit pomahá.

Arci žeť je patron chladný,
  A než jsem se s ním seznámil,
Věru nebyl tuze vnadný;
  Zvlášť nahoru — již jej znám —
  Nikdy nechce chodit sám;
Však tu vím prostředek snadný:
  Přinesti jej dám.

Jeho lahodě i vnadě
Zvláště v letě se poddávám;
Scházímeť se na zahradě,
A co dobří přátelé
Líbáme se vesele,
Až i k jeho moudré radě
Jdu do koupele.

Co jsem za pivo i víno
Jindy do roka vyházel,
Teď to všecko ušetříno;
On co vládne v domě mém,
Nepořádku není v něm,
Já pak — s chloubou buď pravíno —
Zdráv jak řípa jsem.

On chladí, on též zahřívá,
Jeho rady kdo užívá,
Vždycky jasné mysli bývá.
Allons! kde je sklenička?
Zdráv buď doktor Vodička!
Jemu ke cti ať se zpívá
Tato písnička!

Ku včelinkám v zimě.

Medopilné vy včelinky!
Co pořád v oulečku temném
Na kopečku smutně dlíte,
Nehledíce pastvy sladké?

Či že nekvetou na louce
Medulinky sladkolisté,
Či že sníh teď háje kryje?
Nezachvátilť všechny ještě
Šedivý Leden květinky —
Posavad skvějí se krásně
Na Julinky rtech i lících!
V letu rychlém tam popilte,
Medopilné vy včelinky,
A ze rtů i lící ssajte
Medu nejsladšího hojnosť!

Napomenutí.

Milé kvítky, něžné kvítky,
Jak jen na vás pohledím,
Z útrpných očí tu vezdy
Potok slzí vycedím
Dnes líbeznou ještě vůní
Mile potěšíte nás,
Dnes jste spanilé; však zítra
Kde která, ach, bude z vás? —

Milé dívky, něžné dívky,
Jenž tak vábně kvetete!
Hajte svaté povinnosti,
Sic co kvítky zvadnete.
Mnohá v jaře věku kvetla
Jako růže spanilá,
Svadla mrazem nepravosti,
Ctnosť i krásu ztratila!

Plavba života.

Všech nás život jest plavba jenom k hrobu.
Ach jak se šíří tam daleké moře,
Pohrávající lehce bárkou,
Jíž k břehu hvězda nadějná svítí!

V přístav jedinký všickni musíme my,
Žebrák i pán, jen později, dříve neb.
A buďto bouří, buďto klidně,
V zem tuto dopluje přece každý.

Šťastný, korouhev cnosti-li vyvěsil,
Pevnou za veslo víru zvoliv si,
Ducha chrabrostí k plavbě velké
Zaopatřiv se co vůdce moudrý.

Nuže bratří! Tam břeh zelená se, ač
V dálí co obraz vystavený v mlze.
O tam čeká nás klid po pouti!
Vzhůru, bratří, tedy! mužně plujmež!

U Vltavy.

Aj řeko prudkotoká, proč tvé tak rychle ženou se
Stříbrovlny? Vždyť tam na břehu růže kynou! —
Ach ty kvítky jenom líbáš v prchu tamto peřesté,
A tvůj tok prchavý hříčku si jinde volí. —
Ach mně druhdy také kvítek bylo líbati přáno
V lásky snu blaženém, v máji milém života.

Vesna uprchla jará; s ní můj též kvítek uvadnul;
  Já pak v smutku tichém ztrátu jeho zde želím.
Ach proč rovně není s smutkem zapojíti mi přáno
  K kvítkům chladně jiným? proč mi tu lkáti jenom?
Líne mi odtržená osudem! Ty ve věčně kynoucím
  Máji obýváš tam, kde trudu, tísně není. —
O zachvěj mi s výše nebes ve větérku vanoucím
  V prahnoucí prsa má útěchu srdci milou!

Znělky.

Naděje

Sne blahý, naděje! Ti vše se koří,
  Co v smutku jest, co radosť požívá,
  Ač mnohého jen stín tvůj kojívá,
Ač mnohý tvrze v povětří si tvoří.

Ten kdo se souží, koho žalosť moří,
  Tě za své útočiště jisté má;
  I ačkoliv tvé klamy dobře zná,
Přec srdce jeho láskou k tobě hoří.

O šťastný — komu blahá naděje,
  Když ze všech stran neštěstí naň se valí,
  Svým světlem ku pomoci přispěje!
Leč běda! — komu, když se oko kalí,
  Cit budoucnosti v srdce nevseje:
  Jen marný blud ho, ne naděje šálí.

Vyhnanství.

Vyhnán z lásky květoucího ráje,
Kamž mne vedly stezky kvítkové,
Kde mnou hráli zlati časové,
Co větérci spanilého máje:

Nesmím ohlédnouti se na háje,
Kde vše pélo písně májové,
Ni obraz milosti růžové
Volno v mrákotné přenesti kraje.

O kam se duch truchlý poděje?
Zpět mi kročit plamenný meč brání,
V předu sivé, sněžné závěje,
Chladného severu zpurné vání!
Ach mně ostala jen naděje —
A s ní teskné upamatování.

Útěcha.

Mne již stinné háje, sad kvetoucí,
Mne ni Vesna více netěší,
Co dvé smutnočerných cipryší
Nad hrobem se chvěje lásky vroucí

Všecko mrtvo! — Ach co srdce mroucí
Sladkou nadějí as potěší?
Zdali smrť mou žádosť vyslyší,
Či mám věčně nýti v tužbě žhoucí?

O ne! — Tam, kde v plné kráse květe
  Věčný, nepomíjející máj,
Tam mi v tobě, nadpozemský světe,
  Vykvitne zas blaženější ráj.
Tamť se zjeví všecky sny mé krásné,
Tam i Línu uzřím v říze jasné!

Má kde vlasť?

Hle jak krásně červánky tam planou!
  Vše v blahém již klidu spočívá,
  Jen slavík se z háje ozývá,
Lehcí jenom větérkové vanou.

Vše se kojí slastí Bohem danou,
  Všecko toho blaha požívá:
  Ach, mne bol a strasť jen kojívá,
A z mých zraků tiché slzy kanou.

O jen tecte, tecte, slzy tiché,
  Rmuť se, rmuť, o srdce ztrápené!
  Srotte se jen na mne zrady liché,
A vy duše dravé, kamenné!
  Marnéť šípy vaše! marná strasť! —
  Patřte! — Tam váš sudí — tam má vlasť!!

Sedlák na billiáru.

Fraška k deklamování.

Ženo! již jsem tady z města —
Nešťastná to byla cesta!
Ačkoliv jsem v Praze
Prodal všecko draze;
O zelí se lidé prali,
Z rukou si je drali;
Žito — jakobych je na vítr byl hodil!
Jak živ jsem tak dobře nepochodil!

Ale co chtěl sám čert mít? —
Odpusť Pánbůh, že mám klít! —
Napískalť mi do uší:
Vašku! než vyjedeš z brány ven,
Udělej si dobrý den!

Já řku, to se přisluší,
Aby, když ti páni měšťáci —
U nás říkáme jim šosáci —
Tolik peněz za žito ti dali,
Zas na tobě něco vyzýskali.
Moc ne — to se rozumí —
Takhle ňáký pakatýlek,
Coby přišlo za věrtýlek —
To člověka nezkazí.
Utrácet, o to je hej!
Pánbůh uchovej!
Kapsa někdy bývá mělká,
Kontribuce vždycky velká!

Ale — vem to nešť! —
Zajdu tedy do hospody
Kdes tam za rohem, na ráně
— Když se jede k nám, po levé straně —
Ženo! tam jsi měla vidět hody!
Hostů všude na mancáry,
Na tabulech samé čáry. —
Já si sednu mezi ně,
Jím a piju v bázni boží —
Řad se vůčihledě množí —
Až tak k páté hodině.
Tu mi napadne: což kdybys ještě
Takhle — já řku — ohlídnul se po městě?
Kdo ví, kdy zas Prahu uvidíš?
Ať tu něco zkusíš, něco zvíš!

Zaplatím svůj řad a jdu.
Potloukám se ulicemi,
Koukám vzhůru, koukám k zemi,
U všeho se chvilku zastavím,
Podivím se, hlavou zavrtím,
Až pak přijdu k ňákým dveřím —
Byly barvené a ze skla,
Stěna za nimi se jenom leskla;
A tam spatřím — sotva zraku věřím —
Kupu hejsků. Co zač? Nevím zhola;
Ale pěkné měli šaty! —
Honiliť se s bičišťaty
Kolem podlouhlého stola.

Já řku: Jestli se ti rozkmotří,
Bude z toho hodná mela! —

V tom tu jeden jako střela
Zrovna k dveřím přiskočí:
„Strejčku Vašku! jak se máte?
Zdali pak mne ještě znáte?
Proč byste tu venku stál!
Pojďte dál!“

Proč bych se byl nutit dal?
Také bych ta bičišťata
Rád byl omakal.
Vejdu tam a koukám bystře,
As tak chytře,
Jako vůl na nová vrata
Teprv vidím, že to žádná rvačka,
Ale ňáká z brusu nová hračka.

Pomysli si! — Stůl tam byl
Celý suknem potažený,
Kolem pěkně ohražený,
Pevný, jakoby ho slil.
A slyš — k tomu patří velká víra!
V každém rohu byla díra,
Pod ní sáček jako vrš, —
Pravá strž!
Na stole kuličky hladké,
Bílé, červené a Bůh ví jaké;
A když strčil do nich, holí míře,
Hnedle jedna byla v díře.
Říkali ti tomu piriál —
Aby kozel na něm hrál!

Když tak pozoruji co se děje,
Jak tu jeden druhému se směje,

Ten se zlobí, onen kleje,
Jiný, než se rozpřahá,
Holi křidou pomahá:
Smích se ve mně rozmahá.
Já řku: „To je mela! to je švanda!“
Jen mi to z úst vyskočilo,
An tu na mne celá banda —
Všichni, co jich tu jen bylo,
Křičí: „Hola, strejčku, hola,
Nepustíme vás tak zhola!
Kdo se nám chce smáti,
Musí také umět hráti!
Dokažte vy sílu svoji,
Naučte nás mapy klásti,
Jabka česat, hrušky třásti —
Pak jsi náš a my jsme tvoji,
Nic nás více nerozdvojí!“

Já řku: „Páni kamarádi!
Odkud pak jste, že tak rádi
Něčí sílu zkoumáte?
Hoj! ve mně se zklamáte!
Uzdvihnuť já — věřte směle —
Hrachu půl páta věrtele.
Míníte-li šikovnosť?
Tu teprv jsem hořký host!
V kuželkách jsem mistr pravý;
Prásknu-li kdy mezi ně,
Hned je znát, že rešpekt mají,
Všecinky vám vrávorají,
Ba i král se poroučí —
A sok s penězi se rozloučí.

Chcete-li mě ale, tu mě máte!
Sem bičiště! Uhlídáte —
Třeba mířil všelijak,
Že vám sedlák vytře zrak!“

Směle k stolu se přiblížím,
Zchytra kuličky přehlížím,
Kde by se co dělat dalo,
By to dobrý konec vzalo.
Pak se rozpřáhnu — a hrr už mezi ně!
Šlo to lépe, než pluh v rovině.
Jáť se znám, buď Bohu chvála! v míře;
Trknu — trefa! obě byly v díře.
A tu bylo smíchu, až mi zašel sluch!
„Strejčku Vašku, brávo, brávo!
Vyť jste trkl jako mladý bůh;
Ale billiáru není zdrávo!“

V tom tu z toho zatra-víru
Jakýs blázen vyskočí,
A mně zrovna před oči;
Při tom že mě skoro ohluší,
Začne hulákat mi do uší:
„Pardié! udělal jste díru!
Tu dukáty posázíte,
Nebo stříbrem vyplatíte,
Tak to v obyčeji jest —
Na mou a těch pánů česť!“

Zdá se mi, že tomu človíčkovi
Malgér nebo Margél říkali —
Tak ňák! — Podoben byl sklepníkovi,

Nohy mu jen lítaly,
Jazyk jako meč, a celé tělo
Jakby na drátkách viselo.

Ten mi v uších ležel stále,
Že prý o krok nesmím dále,
Až tu díru zaplatím.
Já pak div se nezfantím:
„Jen mi věřte, brachu, na mou česť!
Než jsem přišel, měl jste děr tu šest!“

Darmo mluvit! On vždy na svém stál,
Že jsem díru v sukně udělal;
Arciť bylo sukno natržené —
Ale to je hluku pro malinkou díru!
„Moje stará, na mou milou víru!
Vám to spraví za pár grošů!
Vezmeť nitě obarvené,
A našije toho jen to fikne,
Žeby nepobral to na sto košů!“

Tak mu mluvím, tak se smlouvám,
Aby slevil, mu domlouvám —
Jakoby psa dráždil vedle vrat!
Aby do něj tisíc hromů —
Chtěl-li jsem se dostat domů,
Osm toralů jsem musel dát! —

Vejdělek byl frňk! — a blázen já,
Jenž teď hořký nářek vedu,
Do Prahy tak brzo nepojedu.
Kdybych ale přece jel —
Neboť člověk neví co naň čeká —

Tedy bych se na pozoru měl,
Aby nebyla ta cesta zlá!
Děj se vůle tvoje, Pane!
Ale na ten piriál,
Co mne tolik peněz stál,
Ani čert mne více nedostane.

Nápisy.

Ženská hlavní ozdoba.

Proč jest každá krásotinka
Kvítím nebo peřím zdobená?
Nestálosť — květinka,
Péří — lehkosť znamená.

Důkladná příčina.

Proč pak teď, když vyjde kniha nová,
Nekladou se: „Pozatmělá slova?“
Byla ondy stížnosť Jetřichova.
„Hm!“ dí na to básník Simeon:
„Já bych musel vydat lexikon!“

Dobrý výklad.

Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci:
„Ai,“ vece hospodský; „dávno to, věřte, činím!“

Na tetku.

Jako zorní záře
Rdí se tetky tváře;
O nich právem říc' se může:
Vykvetly, hle! — zimní růže.

Pravá příčina nářku.

Pláče proto Vaněk, že má ženu v hrobě? —
Ne! Snad že ji dřív Bůh nepovolal k sobě.

Na zdráhavou Julinku.

Ona kvete v kráse nelíčené,
Ona jesti plna milosti;
O jak ploul bych v slasti neskončené,
Kdyby, když se táži v sprostnosti,
Také-liby mne as ráda měla?
Jen to slovo „zpátkem" říci chtěla!

Hrobový nápis Stanislavovi Vydrovi.

Starče slepý, dny tvého žití slední byly kalné; —
Svítíť jasněji teď záře nebes ti libá.

Předešlosť, přítomnosť a budoucnosť.

Sladko a volno mi jest, minulých pomním-li radostí,
V přítomnou milerád slasť i žalosť se dělím;
Vítejtež mi v jasnu libém, o chvíle nadějné,
Vás co budoucnosť má v lůně chová zakrytém!

Opoutaný Milek.

(Z řecké Anthologie.)

Milku, tebe kdo zde chytře k tomu sloupu uvázal?
Kdo přelstil tebe as, an jsi taký zchytralec?
Kloučku, nyní pláčeš a nadarmo roní se slzinka;
Tok-li našich i slzí k smíchu ti vezdy nebyl?

K B. St . . . vi.

Líče Milkovy nám podvody
Díš, že mozek láskou jako smola plane.
Věru, to se ztěžka tvé kdy hlavě stane,
Neb ta nikdy není bez vody.

Jitřenka.

(Z řecké Anthologie.)

Co, druhu můj, znamená slzy mok ti s tváře plynoucí?
Proč as stesk mlčivý číši ti slasti kalí?
Zdaž jediného tě jen ošemetná soužila láska?
Zdaž jediného Milek krutě bolestmi mučil?
Pí! zapomeň trudu! — Patř jak tam Jitřenka vychází
Z vln — kdož ví, zdali též Hespera zříti budem?

DROBNÉ POVÍDKY.

Čechové v Prusích.

Romantická pověsť.

1.

Z vítězné Prahy zazněla trouba válečná daleko do krajin vlasti rozlehlé, a stařec i mládec chopili se opět mečů, s nichžto nedávno teprva krev nepřátelskou byli setřeli. „S Otakarem do Prus!“ znělo ode rtů ke rtům; a kdo po slávě i kdo po loupeži dychtil, a kdo vřele horlil pro rozšíření víry Kristovy — každý spěchal přivtělit se k zástupům bojovníků Otakarových, sestavených u Prahy na zeleném luhu. A král vítězný, oděn jsa v brnění zlatolesklé, kyna dlouhým, daleko zářícím mečem, s broně bujného vydával rozkazy a díval se s blaženou spokojeností na vyvolené jádro vojska svého, na muže zarostlé, ve válkách sestárlé, i na rozvíjející se květ budoucí slávy české, na jinochy vlastenské, jenž v tomto tažení ponejprv měli dobyti sobě věnců bobkových.

A když veškeré vojsko již netrpělivě očekávalo hlasu trouby k odchodu zovoucí, kynul král ticho mečem na vše strany a promluvil hlasem velikým: „Vládykové ctní a panoši stateční! Nebudiž vás tajný účel válečného tažení tohoto. — Posud jsem vás vodíval k slávě světské, k pokoření hrdých nepřátel; dnes vedu vás ku slávě nebeské, k vítězství nad zpupnou říší pekelnou. V sousedním Prusku

bydlí národ, udatný sice, avšak blahodárce Krista posud neznající. Tomu tedy sejmeme s hrdla řetěz otrocký, kterým ho spoutal kníže mrákoty. Buď ať přijmouce křest svatý stanou se údy církve a bratřími našimi, neb ať klesnou pod ostřím českých mečů! Až pak ze žeber jim poroste tráva, bude křesťanstvo slaviti po vší říši této vítěznou památku prvního uvedení svého, a skvělá ta zásluha za podíl bude nám, kteřížto jsme s pomocí boží otrocké pohanstvo z této země vyplenili.“

Tak mluvil Otakar, a všeobecný ples rozléhal se s ohromným třeskem mečů a štítů na znamení spokojenosti vespolné s řečí královou. I velel král rozvinouti prapor bílý, křížem červeným ozdobený, a plukové četní se chystali k odchodu.

Aj tu podál od strany východní zdvihal se na zemi hustý mrak, ze sloupu prachového zaleskla se ocelová zbraň, a zástup stejně ozbrojených oděnců přímo ku králi na bystrých koních přijížděl. V čele zástupu tohoto cválal Hynek Valdštýn, kmet vážný, jehožto vysoké stáří nikoli mdloba tělesná s postavou shrbenou, leč toliko stříbrné šediny prozrazovaly, z těžké přílbice proudem po šíji plynouce. Pevně ještě seděl rekovný stařec v sedle, a švarný oř dupal vesele pod ním, jakoby nesl hrdinu mladistvého ponejprv do boje. Čtyrmecítma jinochů kvetoucích jelo za ním v krásném pořadí. Blíže krále skočil stařec bez cizí pomoci hbitě s koně vysokého a ukloniv se hluboko pravil: „Pane a králi můj! Já i tito synové moji všickni společně dychtíme pro tebe, vlasť a víru drahou obětovati krev i život! Přijmi nás pod korouhev svatého kříže!“ A král užaslý hledě dlouho v radostném překvapení na kmeta ctihodného i na čtyrmecítma štíhle rostlých synů jeho, zvolal posléze: „Pože-

hnaná jesti vlasť, jížto lze v čas nouze takové hrdiny do pole vyslati. S jediným starcem tímto a jeho syny bujarými chtěl bych pekelnou bránu z kořene vyvrátit!“ A obrátiv se k zástupu jinochů, jako divem přikouzlenému, pravil: „Neslušno by bylo, děliti od sebe bratry; stůjtež vždy věrně při sobě a získejte sobě zlatých ostruh pod správou otce ve zbrani sešedivělého. On vediž vás dle své libosti do půtky a k slávě!“ A jinochové bojechtiví povděčni jsouce milostivým slovům královým, v radostném poskoku přidružili se k vojsku hlavnímu, které je plesným uvítalo hlaholem.

Na to vystoupil z četného sboru mnichů a žáků důstojný kmet, biskup pražský, přiodín zlatohlavem, v průčelí vojska královského, a vztáhna zbožně ruce žehnal zbraň českou znamením svatého kříže. Vysoko nad hlavami vojínů zašuměl prapor s křížem, kníže opět kynul svým dlouhým mečem a vojsko se hnulo, cestou vesele takto zpívajíc:

Na pohany, na pohany!
Ať se jiskry z podkov práší,
Ve větru se kříž tu vznáší;
Zněte trouby na vše strany:
Na pohany, na pohany!

Na pohany, neznabohy!
Ať se víra v Krista množí,
Ať se šíří sláva boží!
Zporážíme bludné bohy,
Vyplenime neznabohy.

Na pohany, na modláře!
Msta na vrahy Vojtěchovy!
Města promění se v rovy
A z nich vykvetou oltáře!
Msta na vrahy, na modláře!

Na pohany, na pohany!
Strojte na ně kříž a meče;
Křtít se bude — krev poteče,
Ať je Prusko prosté hany.
Na pohany, na pohany!

Touto písní roznítil se válečný duch u vojště v takové míře, že prvního s Prusy potkání téměř dočkati se nemohlo. Ve Vratislavi připojil se k vojsku českému Otto Braniborský se svými zástupy a Bruno biskup olomoucký, muž věhlasný, pro víru Kristovu vřele horlící.

Pobyvše málo dní v městě pro slavnosť božího narození, která právě tehdáž byla připadla, bez průtahu vtrhli do země pruské.

2.

Sotva že spatřili pohanští Prusové branné hosti ve vlasti své, ihned vystupovali ohniví sloupové s nejvyšších vrchů k oblakům, zanícení od obyvatelů na svolání síly společné. Hustý dým, k nebi se valící, v rychlosti oznamoval i nejzazším horalům příští nepřátel, vyzývajíc krajany k udatnému odboji. Pomezní obyvatelé prchali s nábytkem svým hloub do lesů, a Čechové nemohouce jim se dostati na hrdla, zaráželi na ostavená místa dřevěných křížů. Že však zpočátku spojené vojsko téměř žádného u Prusů nenalezalo odporu, změnil Přemysl Otakar posavadní způsob války a rozděliv pluky své na menší jednotlivé zástupy, velel jim vyhledávati tajné skrýše Prusů a bořiti lesní záseky. Tudíž i starý Hynek z Valdštýna, maje pod svou správou čtyrmecítma vlastních synů, ušel z hlavního tábora. Nemoha dlouho bez půtky býti, dychtil co nejdříve s pohany se potkati.

I zdařilo se jim hned druhého dne uzírati na kolmé skále pevný hrad, vysokými baštami ověnčený. Bojovníci pobodli svých koní, aby tím spíše hradu dojeli. Nahoře však nebylo viděti žádných příprav k odporu, ani stráž nevyskytla se na hradbách a tudy pochybováno, žeby hrad lidem branným osazen byl. U paty hradu pásl se klidně širokoprsý kůň, jenž zahlídna cizince k němu se blížící, sepjal se bujně a jakoby vyzývaje k boji, předníma nohama po jezdcích tloukl. Tu z podálí bylo slyšeti hvizd a hlas mužský: „Hallmore!“ a kůň svěsiv hlavu krotce, vrátil se po hlase k pánu svému. Sledovavše koně uzřeli muže velkého jako u pohově ležeti ve vysoké trávě. Těžké, železné brnění, nímž chráněny byly prsa jeho, zastíral z částky červený, jakoby v krvi smočený pláštec. Holeně žilnaté, odpolu obnažené, prozrazovaly sílu Athletovu. Pod hustým obočím zářily malé, plamen sršící oči, jako dvé jisker z noci temné, a okolo úst i po lícech smědých vlnily se vousy černé, nehlazené hřebenem, ni uměle zkadeřené kružidlem. Jakkoli ale vše, co na něm spatříno, surovosť jeviti se zdálo, nemohlo se mu přece mužské jakési vznešenosti odepříti. V jeho smědé tváři nebylo rozpaku ni bázně, takže na první pohled ihned každý udatného reka v něm seznal.

„Kdo jste a co zde hledáte?“ tázal se bohatýr pruský zpurně jezdců, ani ze země se nepozdvihna.

„Křesťanští bojovníci jsme,“ ozval se Milota, nejmladší z bratří rekovných, „a jsi-li ty hradu tohoto vládcem, skloň hrdou šíji svou pod sladké jho kříže; odřekni se bohů příšerných a dej se pokřtiti s veškerým domem svým. Koř se zároveň s námi Bohu pravému, anebo viz, jak se to nádherné stavení nad tvou hlavou v rum a popel sesuje a tebe i s otroky tvými ve zříceninách svých pohřbí!“

Šedivý Hynek, vůdce malého zástupu, kynul hlavou, jakoby smělé vyzvání jinochovo schvaloval. Lhostejný Prus ale odpověděl chladně: „Nebuduť vám, chcete-li pohrůžku svou splniti, v cestě státi; jdětež a rozrážejte si nepokojných hlav svých o tvrdé čelo této skály, s kteréžto já co host a přítel nedávno i s věrným koněm po hlavě dolů jsem sletěl.“

A když Čechové s netajeným úsměchem měřili zdě, po nepříteli pátrajíce, mluvil Prus dále: „Mužská udatnosť ovšem odpůrců sobě rovných nehrozí se, ale za Irtu bojují duchové všech živlů, a těch nelze člověku smrtelnému překonati.“

„Rinvale!“ zazněl stříbrný hlas shora. A jezdcové pozdvihše hlav, uzřeli na hradbě pannu pohanskou zvýší muže dospělého. Bílá, řásná říza tajila ztepilý zrůst její před okem všetečným. Tvář bezpochyby spanilou zacláněl závistivě zelený závoj. Prstem pozdviženým hrozila rytíři pruskému, který pracně ze země sebrav se, zajiskřil divoce temnýma zrakoma, a zatna pěsť nad hlavou, co rozsápaný tur řičel vzhůru: „Mně ty pohrůžky, ženo hrdá? — Věz, že přijde čas, kdy mne pekelné kouzly tvé neomámí více. Boj budiž mezi námi, krutý, krvavý boj ode dneška! Ať pohasne poslední jiskra náklonnosti někdejší ve prsech mých, ale pohrožovati sobě Rinval více nedá!“ A jako zemdlen násilným křikem tímto, zklesl nazpátky v trávu.

Nyní teprva znamenali synové Hynkovi, že jemu krev na mnoha místech pod brněním se prýští. Skočivše někteří s koňů, chtěli mu z lásky křesťanské obvázati rány, ale bohatýr strkal je nevrle od sebe, řka: „To se Rinvalovi již nejednou přihodilo, že mu trochu krve ušlo: proto však přece nikdy cizí pomoci nepožádal. — Odejděte v pokoji, anebo, máte-li tak velkou chuť k boji,

jakouž nedávno chlubnými slovy jste jevili, zažeňte si ji na této panenské skále!“ Domluviv zahvizdl na koně, který vrátiv se z pastvy, na pokynutí bohatýrovo poklekl na přední nohy, jakoby věděl, že pánu jeho nelze obvyklým způsobem naň se vyšinouti.

„Posečkej pak!“ volali za ním bratří, „a pověz alespoň, co to za Irtu a kterak svár váš, jehožto bezděčnými svědky jsme byli, sobě vyložiti máme?“

„Co vám po tom?“ zvolal nevlídný Prus, zatočiv koněm. Po chvíli však, jakoby se byl rozmyslil, zastaviv se pravil: „Vězte tedy, že Irta jesti zasnoubená nevěsta má, nic však méně začasté spolu až do krve se pohodneme, jen že takové pohádání naše vždy jen s mým úrazem se skončí; neboť Irta jesti hrdé mysli a Rinval neztrpí vzdoru.“

Zatím, co bratří brzy na otce, brzy druh na druha plni podivení a nejistoty hleděli, již bohatýr v hustém lese zrakům jejich se ztratil. „Rozbořme to pohanské sídlo!“ zvolal jeden ze synů Valdštýnových, očima po hradu panenském zajiskře. Ihned za pochvalou smělé řeči zachřestily bratřím na zádech střely, štítové zavzněli, rekovní jinochové dobyli mečů, a koně, jakoby chřestu tomuto rozuměli, mísili své divé ržání v děsný zvuk ocelové zbraně. Ale vůdce šedovlasý vrtě hlavou, kárajícím zvolal hlasem: „Nežeňte se tak prudce ve zkázu! To co jsme viděli a slyšeli, mělo by nás k větší opatrnosti pohnouti. Mějte se na pozoru!“

„Nebojte se o nás, otče!“ zvolal hrdinný zástup. „Co mladosti naší na opatrnosti a zkušenosti se nedostává, dosadí bujará mysl a udatná pěsť!“ A neslyšíce již slov starcových, prudkým skokem hnali se ku hradbám na oko neostráženým. V tom ale okamžení vyskočili též z hradní

brány bojovníci, nikoli však mužové v brnění železném, nýbrž útlé dévy v šatech sněhobílých, ohnivými oštěpy semotam švihajíce a píseň čarovnou jedním hlasem zpívajíce. Blesk požárný z oštěpů těchto na bojovníky sršící oslepoval muže i koně, takže nejeden chrabrý jinoch ve zmatku přehrozném se spínajícího-se koně těžkým pádem střemhlav dolů sletěl, ba i druh druha, hnán divým vztekem, tepal a ranil.

„Zpátky, zpátky!“ zněl zdola varovný hlas starého hrdiny. „Co zmohou pěstě vaše proti očaru a mamu tomuto?“ — Ale hlahol slov jeho potratil se ve hluku všeobecném.

Jediný Milota uchoval smyslů svých při útoku tomto. Zavázav dobrému koni svému oči pásem, aby se neděsil ohně, až k samým hradbám jej pohnal; v tom ale také i s ním sletěl se stráně do rozsedliny skalní.

3.

V tmavé úzké věži procitl Milota z těžkých mdlob. Kdykoli se snažil povstati, pokaždé sklesl zpět na vlhké lůžko, neboť palčivá zimnice potřásala žilami jeho. Ohledávaje těžkou hlavu a oči krví zalité protíraje, povzdechl sobě: „Zde tedy, mladý orle, skončen smělý tvůj let? zde za mříží, smrtí neslavnou máš pojíti?! O že mě nepohřbil věrný kůň pod tíží těla svého, abych aspoň pod nebeskou jasnou oblohou své oči na věky byl zavřel! — Můj dobrý otče! O že jsem neuposlechl rady tvé, před zkázou mne vystříhající! Ach, mne zajatého více trápí bolestný tvůj nářek, než vlastní neštěstí.“

Mrákotná mdloba, zmocnivši se opět smyslů jeho, přetrhla teskné toto rozjímání. Procitnuv podruhé, cítil

že krev již volněj mu probíhá tělem, jenom že pro slabosť údů nelzelo mu posud se země povstati. Rány jeho byly vymyté a pečlivě obvázané. Opodál lůžka stála bledá panna s lampou v ruce, v zamyšlení pohřížená. Její modré oči, co poselkyně míru upjaté na jinocha, jevily útrpnosť a dobrotu duše. Dlouho hleděla vlídně na mládce, až pak obrátivši se spěšně, zmizela úzkou šijí v prohlubeň věže. Žasnoucí Milota zpamatovav se zaslechl ještě šustěti po zemi dlouhé roucho její, spanilého však úkazu již tu nebylo. „Anděli nebeský!“ zvolal nemocný mládec, „neboli oslavený duchu matky mé! Tvá milostná tvář jest mi povědoma z časů dětinských. Tak mile usmíval se na mne obraz tvůj v síni otcovské. Právě těma andělskýma očima zírávala na mne nebožka máť, právě tak živě upřeně, jakoby každé chvíle chtěla vystoupiti ze zlatého rámce, by mne k srdci materskému přivinula.“

I zabral se v myšlenkách do snů krásné minulosti, do let růžené mladosti. V tom blahoteskném připomínání přijal jej sílící spánek v náručí své. Tuť ve snách opět vstoupila před jeho duši bledá, sličná postava neznámé panny. Rozpjav ruce, by zachytil aspoň lem jejího dlouhého roucha, procitl a mna si sen s očí, neviděl před sebou nic jiného než kamenný sloupec, na němžto řetězy, jimiž spoután byl, chřestily. Smutně sklonil jinoch hlavu na sloup a hluboké vzdechy draly se z mladých prsou V tom vrzne závora, — a předmět jeho sna stál životně před ním. Němě upíral jinoch očí svých na pannu, spoutané toliko ruce prosebně k ní zdvihaje; ona pak odhodlavši se pojala jej za ruku. I cítil jak se ruka její v ruce jeho třese, cítil teplou krev v žilách jejích, a podívav se jí nesměle do jasných očí seznal, že to děva

smrtelná, nikoli bytosť z jiné říše, jak se byl posaváde domníval. Nepromluvila sice, ale velká slza zachvěla se jí v modrém oku. „Útrpná panno! kdo jsi?“ zvolal jinoch, ruku její pevně k tlukoucímu srdci tiskna.

„Netaž se,“ pravila ona; „měj dosti na tom, že slabá ruka má tebe z náručí smrti vytrhnouti hodlá. Cítíš tolik síly v sobě, abys mě následovati mohl?“

„Až do končin země!“ odvece jinoch. „Síla má roste každým okamžením, kterým se do tvých andělských očí dívám.“

„Nech řečí zbytečných,“ zašeptala panna; „doba je příhodná, vzchop se a pojď!“

„Mohu li pak v řetězích?“ pravil jatý jinoch. „Ruce i nohy mé jsou ukovány ke sloupu.“

„Blaze nám,“ odvece dívka šeptem, „nebudeme-li míti větších překážek překonati!“

A v tom odepjavši vězni řetězy s obratnou rychlostí, bez meškání spěchala k úzké šíji, od jinocha jsouc následována.

Dlouho kráčeli potmě, ani slova na sebe nepromluvíce. Milotovi bylo teskno u srdce. „Kam mne uvádíš mrákotou noční? Brzo-li vykročíme z očarného bludiště tohoto? — Dívko, kdo jsi, že se mne tak pečlivě ujímáš?“ Tak se Milota chvilkami tázal; ale panna neodpovídala, vždy rychlejším krokem ku předu chvátajíc.

Posléze zablesklo se světlo v dálí, ale bledé a šeré. Byl to svit luny, osvěcující východ ze tmavé šíje. Posledním krokem z úzké jeskyně spadla i vazba ze rtů dívčiných. „Největší nebezpečenství, díky bohům! již jsme přestáli. Nyní jsme na svobodě!“ A v tom zařehtali koně na blízku. Polekaný Milota trhna sebou bezděčně pravicí sáhl po levém boku, kdež jeho dobrý meč

visíval; ale panna zpozorovavši úsilné hnutí toto i hned vyvedla jej z omylu, řkouc: „Šetřiž bujarosti k potřebě další! Dobří vranci větří přítomnosť mou. Za tímto křovím musejí státi.“

A vskutku stáli za hustým křovím dva vranci uvázaní k dubu, jako beránkové hlavama k sobě. Spatřivše děvu vypínali radostně krky, jakoby ji vítati chtěli. Kterážto odvázavši je velela mládci vsednouti na jednoho, sama pak na druhého obratně se vyšinuvši, obojí uzdy se zmocnila. Na dané znamení pustili se koně lesem. S podivením patřil jinoch na průvodkyni svou, jelikož bledý měsíc, sličný obličej její osvěcující, i postavu její čarovnou jakousi půvabností přiodíval. Noční vítr pohazoval jejími dlouhými kadeřemi, a bílé roucho její skvělo se na vraném koni jako padlý sníh.

Jinochovi bylo jakoby jel podle ducha pobludného. Teskná nejistota prorývala útrobu jeho, takže ani neosmělil se promluviti na pannu po něm se ohlížející. Mlčení tajemné, kteréž nedávno ve tmavém průchodu tak přísně byla zachovávala, musilo jí nyní pod jasným nebem býti traplivé, neboť náhle potrhla koněm mládcovým, a když tento jako ze sna procitnuv v sedle zavrávoral, takováto mezi nima rozvinula se rozmluva. „Divno mi,“ vece děva, „že vyschl pojednou proud řeči tvé, an jsi mne prvé samými otázkami mučil.“

„Kohožby přísné mlčení tvé,“ odpoví jinoch, „ode všeho dalšího dotazování nebylo odstrašilo? — a mimo to, ani nevím posud, kdo jsi, panno krásná a kam mne vedeš?“

A přichýliv se k ní mluvil dále: „Netáži se tak proto, jakobych neměl důvěrnosti k tobě, ale jesti mi podivně okolo srdce, asi tak jako plavci na moři siném,

slouchajícímu líbezné písně mořských panen, o kterých jsem nejednu báchorku za dětinství slýchával.“

„Jaké jsou to panny?“ táže se děva zvědavě.

„Slujíť plavcům Sirény. Po pás prý panny jsou sličné, od pasu ale ryby potvorné, a zpívají tak líbezně a vábně, že ubozí plavci zapomenouce pro zpěv na celý svět, bezděčně za nimi jisté smrti vstříc veslují.“

„A však mne jsi ještě neslyšel zpívati,“ vece s líbým úsměvem děva.

„Tedy jest mi,“ přejme jinoch žertovnou řeč, „patřím-li do jasných zraků tvých, jako chodci v poli širém, za svodnými bludičkami úsilně pospíchajícímu. — Ale ne, ne! jesti mi přece docela jináče!“

„Chceš mne zlobiti? Buďiž! Přítomnosť má nebude již dlouho tebe obtěžovati. Konce lesa musíme brzy dojeti; pak se rozejdeme. Tábor rytířů křesťanských nemůže býti vzdálený. Šťastně-li tam se dostaneš, jsi v bezpečnosti.“

„Odpusť!“ vece Milota jemně. „Vděčně zajisté uznávám péči tvou o mne, a však i z řeči tvé patrno, že se z úmyslu otázkám mým vyhýbáš. Aspoň jméno ochranitelkyně své žádal jsem sobě zvěděti, abych je zachoval v prsech vděčných na věčnou památku.“

„Čemu bych je tajila před tebou? Jsemť Vela, rodná sestra Irty pověstné, jenž u lidu vůkolního co věštkyně věhlasná u veliké jest vážnosti. Chovajíc tebe na hradě u vězení tuhém, chtěla mladou krev tvou obětovati černobohům. Jednak útrpnosť, jednak hnutí neznámé pudilo mne k činu odvážlivému, k vysvobození tvému. To však se musilo kvapně a bez rozpaků státi; neboť Irta s vyvedením zámyslů svých nemeškává. Že tebe tak daleko vyprovázím, toho tvá i má bezpečnosť požaduje.“

„Nuže tedy zůstaň při mně! Pravice má tě bude chrániti, dokud poslední krůpěj krve v ní vříti bude.“

„O mne se neboj! Pamatuj raději na sebe. Dokud si v okolí hradu panenského, nejsi bezpečen životem svým.“

Tichá rozmluva tato najednou přetržena byla zvoláním Milotovým: „Slyš, co to za hluk na blízku? Nemýlím-li se, jesti to dusot koní, a zdá se jich býti mnoho!“

„Jedou nám vstříc; tedy to druhové tvoji. Nebezpečenství, hrozí-li nám ještě jaké, musilo by ze zadu přistihnouti. Hleďme se k nim přidružiti.“ Dusot koňstva se blížil, hroty dlouhých dřevců zableskly se mezi větvím, a četný zástup oděnců pojevil se nyní zrakům utečenců.

„Běda!“ zkřikne děva hlasem úzkostným, „jsme ztraceni! Můj strýc to, mocný Raldo! Tu nelze pomysliti na útěk!“

Zkřiknutí to bylo příčinou, že vůdce tlupy ostřeji pobodl koně svého, a ve mžiku octli se utečenci uprostřed zbrojného zástupu. Divoce koulel zrakoma Raldo, uzřev tetku svou ve průvodu mladého cizince. Darmo ukrývala tvář pobledlou v závoj řásný; ostrovidného pohana nelzelo oklamati. „Ha, ty hrdličko tichá!“ zařval hlasem ohromným, „proto-lis opustila hnízdo skalní, abys ulítla s mladým jestřábem? Oběma vám dlužno posříhati smělá křídla!“

„O že se v pravici mé neleskne ocel, bych aspoň se ctí vydechnouti mohl nešťastný život svůj!“ Tak vzdychal Milota, co zatím oděnci Raldovi z rozkazu vůdco a ruce jeho, od vazeb nedávných ještě naběhlé, vázali na hřbet.

„Zpátky na hrad!“ řičel pohan rozsápaný, a zástup jeho dal se do skoku, dvé zajatých s divým úsměchem žena před sebou. Teskně sklonil hrdinný jinoch hlavu k sedlu, jsa přesvědčen, že jede do náručí smrti nejen jisté, alebrž i mukyplné. Snad by slzami byl ulehčil srdci ztísněnému, ale ni jediná nevyprýštila se z oka, ne žeby studem mužským byly zadrženy, ale spíše že zoufalství černé vznikalo v prsech jeho. Z jasných však očí Veliných vysvital čistý duše poklid. Byloť jakoby s opovržením hleděla na vazby svírající útlé její údy, a jediné pohlednutí na pannu dodalo Milotovi opět nové síly. Stydě se před ní i před sebou samým zpřímil opět hlavu zkleslou i zíral směle ku strmícím z lesa baštám hradu panenského, ve kterém za krátký čas mu bylo dvojnásobnou smrtí zhynouti.

Již skoro dojížděli hradu, tu nenadále, jako blesk z čista jasna vyřítí se ze zálohy pluk křesťanských rytířů. V okamžení z obou stran zadrnčí luky, nad hlavami třpytí se meče, ráz rázem padají těžké rány, a jiskry srší od ocelových lbic po temných štítech k zemi. Jako rozkacený tygr bojoval Raldo. Jeho dlouhý meč kosil hlavy dotírajících naň křesťanů, jako když krupobitný déšť zlaté klásky nemilosrdně k zemi sráží. Daleko přesahal silnou pravicí v řady křesťanské, ba i válečný kůň jeho bujným plesem skákal po mrtvolách v divokém tanci.

Zajatí, jsouce v středu chumele, téměř nic o boji nezvěděli, jen že strašlivé znění štítů oznamovalo jim mocné rány udatně dorážejících křesťanů a úsilný odboj zběsilých pohanů. Dlouho tak trnuli v nejistém očekávání, která strana zvítězí; neboť mužně stáli pohané jako stěna vedle sebe, a jako prudký vítr zapírali se do jejich řad udatní křesťané.

Najednou slyšeti mocný pád a bolestné řvání, jako z poslední síly, a pohané ustupují ve hrozném zmatku. Mocně tlouklo Milotovi srdce v prsech, kojené nadějí brzkého vysvobození. Zástup, jenž posud zajaté pilně byl střežil, kvapně se rozstoupiv hledal v útěku zachránění hrdla, jiný zástup je obklíčil a — o radosti nevýmluvné! — mládec užaslý ležel na prsech šedivého otce, ohlušen jsa vítavým hlaholem svých bratří. „Otče! — synu! — bratře!“ zněli teď pomíšení hlasové v blahém plesání, an opodál nejemně k vítání tomuto přizvukovala strašlivá kletba chroptícího Ralda, jenžto leže pod tíží koně svého darmo se namáhal vychrliti z těla mstivou duši.

Teprv když ples radostného shledání znenáhla se umírnil, ohlídli se po Vele, kterážto v truchlení bolestném pohřížená skláněla se k tělu krvácejícího a zoufanlivě pod vlastním koněm se svíjejícího strýce. Velkodušný Valdštýn velel vojínům jíti mu ku pomoci, a oni sprostivše jej břemena těžkého, i hned bedlivě opatřili rány jeho. Užaslý Prus díval se nevrle ochotným příslubám těmto. Když pak mu hlava hedvábným obvázána pásem, zdálo se, že lví zuřivosť jeho ustává. Vloživše jej na krotkého koně, všickni pospolu se ubírali k táboru křesťanskému.

4.

Jednak laskavým obsluhováním tiché Vely jednak přičiněním kněží křesťanských, v léčení ran zběhlých, pozdravil se brzy Raldo, ačkoli zasmušilá jeho tvář za dlouhý čas nechtěla se vyjasniti. Darmo pečováno, důvody jasnými a řečí výmluvnou vytrhnouti ho z bludů pohanských a tudy k pramenu víry samospasitelné přivesti.

Na tvrdém úskalí jeho zarytého srdce ztroskotaly se zpočátku všechny záměry vřelých horlitelů. Lépe se jim dařilo s obrácením panny. Oko její se zalíbením hledělo na tichoslavné obřady nové víry; ucho rádo pojímalo slova spasná, pronešená ústy jarého Miloty, s ní začasté o pravdách náboženství se bavícího. Tudy nemeškáno uvésti ji ve svatyni víry branou křtu, k jehožto konání zbožný biskup Brůno sám ochotně se propůjčil. I nazval ji jmenem českým — Lidmilou, jelikož tichojemným mravem svým všemu lidu milou se stala. Bouřil sice úporný Raldo, vida větev rodu svého urvanou se stromu víry vlastenské, až posléze přece jemným přimlouváním tetky a ochotnými přísluhami vlídných cizokrajanů ledové srdce jeho roztálo, otevřevši se naukám křesťanstva. Skloniltě posléz i on tvrdou šíji pod sladké jho kříže, a křesťané nabyli v něm velkého podpůrce podnikání svého, neboť byl Raldo bohatýr mocný a v pruském národu na slovo vzatý.

Vidouce Prusové, že kníže Raldo, zpurný protivník všeho co cizinou páchlo, kříži se koří, u velikém počtu přicházeli k táboru křesťanskému, klidně a beze zbraně, jednak puzeni přirozenou zvědavostí, jednak přijetím křtu nesnázem válečným ujíti doufajíce. Také Lidmila od té doby, co v lůno církve přijata byla, nemálo k rozšíření jejímu přispívala, slovo o kříži s líbeznou půvabností krajanům svým zvěstujíc.

Přece však nebylo velkých prospěchů nadíti se, dokud hrdá Irta na svém hradě vládla. Zabloudil-li který vojín křesťanský buďsi z neopatrnosti buď přivábeh vnadami nastraženými v okolí panenských zdí, bylo na věky veta po něm, neboť Irta navzdor citlivosti ženské přinášela bohům svým na oběť — lidskou krev.

Přemýšleno tedy o dobytí hradu panenského, z kterého den co den křesťanům škoda se činila; než pro všeliké přístrachy, kouzlem vypůsobené, nebylo k němu přístupu snadného. Přiblížil-li se odvážlivec některý až k samým hradbám, vypravoval s hrůzou o strašných příšerách, jenžto službu strážníků zastávajíce, pekelnými drápy vše rozdrcují, cokoli k nim směle se přiblíží. Každé noci zaplápolal nad hradem oheň rudý, vysílaje k nebi sirné požáry, a v ohni se třepetalo černé ptactvo, podobné velkým netopýrům. Nebyli by se tedy vůdcové ještě tak snadno odhodlali k boji s bytostmi netělnými, kdyby zbožný Brůno, horše se nad vládou říše mrákotné, sám nebyl dotíral na zrušení omamu tohoto. K tomu cíli častěji přimlouval Raldovi, aby provázeje při podniknutí tomto válečníky české, zkušeností svou k snadnějšímu dobytí hradu zlopověstného napomáhal. Tento ale, nakvašen ještě předsudky pohanskými, zavrtěl pokaždé hlavou, řka: „Za Irtu bojují bohové vlastenští. Nerádno smrtelníkům pustiti se v půtku s bohy nesmrtelnými, pro zameškání obvyklé úcty na národ rozhněvanými. Kdož medle odolá síle nadpřirozené?“ Hlasitý smích, nímž Čechové slova tato nejapná splatili, přivedl jej opět k sobě. Velmi se zapýřiv pronešené vyzvání, ačkoli nerad, přijmouti déle již se nezdráhal.

Zpočátku ovšem se zdálo, že vojsko české svolením Raldovým neskrovného získalo prospěchu, neboť bohatýr jsa s hradbami seznámen, právě k tomu místu je vedl, z kterého by nejsnadněji útok na hrad učiniti mohlo. Ale sotva že dorazili ke zdím tak blízko, co by z luku dostřelil, byli nenadále uvítáni mračnem šípů v jedu nořených, které mnohému švarnému válečníku světlo života na věky zhasily. Tak statečného odporu se vojsko kře-

sťanské ovšem nenadálo, aniž mohlo pochopiti, jakby ženské, jimiž hrad, jak se domnívali, osazen, tak hrubý odpor činiti mohly, jelikož opět jen kouzelných přístrachů byli očekávali. V tom ale hřmotný hlas Rinvalův pojednou je vyrval z omylu. Pohledše vzhůru, uzřeli četné řady Prusů s napnutými luky, trčících za ochrannou zdí. Nade všecky pak vynikal, co strmící skála nad nízkými pahrbky, rek Rinval, zahalen jsa v červeném pláštci a na dlouhý oštěp hrdě se podpíraje. Oči a ústa jeho soptily jizlivý posměch. „Hoho, jonáci!“ volal plným hrdlem dolů. „Což jsou čela vaše z ocele, nebo se vám zachtělo plesu s pannami pruskými? Zkustež napřed sílu paží mužských, než odpočinete na lůně dívčím!“ A nežli se zpamatovalo žasnoucí vojsko, opět zafičely střely s hradeb.

Leč nedlouho trvalo podivení a zmatek mezi českým rytířstvem. Vidouce, že jim ne již s čarovnými ženami, nýbrž muž s mužem se potýkati jest, tím větší udatností obnovili útok. Dlouho trval boj lítý, neboť Prušané, ač v menším počtu, chráněni byli zdí a valem, co zatím vojsko křesťanské kromě lehkých štítů žádné jiné příchrany nemělo. Silný Rinval švihaje oštěpem velmi obratně. metal nejodvážlivější bojovníky s hradeb a přecházeje s místa na místo, jak potřeba kázala, posílal na ně jizlivý posměch a těžké rány. Tu jarý pluk synů Valdštýnových žene se k hradbám, a počnou boj tuhý s velikánem. Starý Hynek navzdor věku svému zdálo se že mladne v roznícení boje. Zpomínaje na dobrodružství let uprchlých, jakoby sbíral sílu pozůstalou k činu slavnému, v čelo rozenců svých mužně se staví. Kamkoli vrtne se Rinval, stíhají ho v patách, až i konečně hlomoz dřevců a silná temná rána oznamovala těžký pád jeho. Dlouhý oštěp, jenž před chvíli ještě vysoko čněl nad hlavami pruských

vojínů, zmizel mžikem, a s ním jakoby byla zmizela udatnosť Prusů. Síla jejich mdlela vůčihledě, a již kráčeli vítězové přes mrtvoly polehlých odporníků do hradního dvoru. Ale tu bylo jim ještě potkati se s přístrachy čarovnými. Z hradní brány vyřítilo se dvé ještěrů náramné velikosti, jenžto ze tlam jedovatých soptili oheň sirný a ježíce hřebeny červené, ocasy pružnými šlehali kolem. Ale rytířové křesťanští byli již ohroženi. Nevšímajíce sobě hnusných potvor kráčeli směle do vnitř hradu.

5.

Plaše ubíhaly děvy před roznícenými vítězi ve sklepy podzemní, Irtu však nebylo nikde spatřiti. Až pak rodina Valdštýnova, s ostatními drancovníky zároveň kořistí se nebavíc, vypátrala vchod ku prostranné jeskyni podzemní. V nejzazším konci temné kobky plápolal oheň rudý na stole obětním. Podobizna kovová boha Perkůna skvěla se nad ním, jsouc ozářena ohněm u pat jejích zaníceným. Tvář boha jakoby zlostí rozpálená rozesílala kolem tajemnou hrůzu. Na hlavě skvěla se koruna plamenná, od kozí brady se vlnily různo černé vousy. Na obětnici posavad chlípěla krev zvěře i lidí, jemu na úctu pobitých. Pod stupněmi kamennými prýštil se pramen posvátný, jenžto středem tmavé jeskyně své tiché vyváděl proudy. Před modlou ležela s roztaženými údy žena mladá, jako mrtvá; jen chvilkami potrhoval běsný vztek jejími žilami, krví naběhlými. Zaslechši třesk zbraně a hřmotné kroky blížících-se hubitelů, vzchopila se vážně se země a obrátivši přísnou tvář k odvážlivcům, hrdě

očekávala příští smělců. A sotva pokročili rytíři blíže, tu Irta (bylať to ona) v zoufanlivém vzteku točila zářícím prstenem ku všem čtyrem úhlům, vzývajíc na pomoc duchy služebné a rozkazujíc takto zpěvem čarovným:

Sluhové
Věrní!
Duchové
Černí!
Slova znamenejte,
Ku pomoci spějte!
Ven ze země,
Noční plémě!
Ven vy z vody,
Luzné rody!
V ohni, kouři
Ať to bouří,
A v povětří
Ať to větří!

A stěny skalní počaly se hýbati, a z nich vystupóvaly příšery žluté, hnusní trpaslíci a opice ohyzdné, oči malé na cizince vyvalujíce a mezi sebou frašně se protáčejíce. I potok skalní najednou obživl. V siném proudu jeho šplechtaly se netvory šupinaté; z vln vytápěli se raci a pavouci zelenočerní, náramná klepeta svá jakoby k chycení lupu široko roztahujíce. Oheň obětní praskaje a syče plil ze sebe lesknavé ještěrky a barevné ohnižily, jenž obratně v plamenu se potápějíce, veselé tropili rejdy. Ba i nahoře pod klenutím šustilo ptactvo šeré, křídlama netopýrovýma nad hlavami užaslých rytířů potřepávajíc. Pro strach i hrůzu neosmělil se žádný z místa. Jako zkamenělí stáli tu i nejudatnější bohatýrové, s trnutím dívajíce se na rejdy duchů, každým okamžením rostoucích a stonásobně se rozmáhajících.

Přízraků a hrůzy přibývalo vždy více; jen Irta stála pevně v bouři živlů, s tváří vítěznou na pobledlé vojíny pohlídajíc. V tom se tu octnul biskup Brůno ve průvodu Raldovu. Znamenal se křížem a v tom se rozplašily mrákotné oblndy. Trpaslíky pohltila země, pramen se klidně po jeskyni vlekl, plamen na obětnici pohasl, vítr se utišil, a Irta zklesla ve mdlobu těžkou, co v lůno smrti studené. Bílá tvář její zesinavěla, hvězdy očí pohasly, všecka síla životní ji opustila. Tudíž biskup přikročiv sňal jí s prstu kroužek čarovný, jenž sykotem v pouhý dým se rozplynuv, vyletěl hřmotně ze skály.

„Ha!“ vzkřikl Raldo, „teď patrně poznávám, že moc bůžků těchto lichých rovná se dýmu, jemuž před září Boha křesťanského ustoupiti dlužno! Dolů, Perkůne bezevládný, s postavce skvostného! Postup místa svého Bohu mocnějšímu!“ A prodrav se až k samé obětnici, litinu Perkůnovu smělou rukou svrhl v tok skalní.

Mezi tím pečováno o Irtu, kterážto posud jako bez duše v těžkých ležela mdlobách. Konečně potrhla zrakoma; zpřímivši se pomocí rytířů poznenáhla, jako vyjevená pohlížela brzy na vojíny, brzy na stůl obětní, nemohouc sobě náhlou proměnu věcí a nevážné zkácení sochy Perkůnovy nijak vysvětliti. Tu se laskavě k ní sklonil biskup Brůno a nazývaje ji sestrou bloudící mírně jí přimlouval, aby odřekši se bohů křivých, hledala milosť za předešlá poblouzení u paty kříže. Bledá, třesoucí se po celém těle, bez odporu nechala se vyvesti z temné jeskyně na náhradí. Čerstvý větřík, pobořenými zděmi vanoucí, přivedl ji zase k sobě. Po chvíli pak si hluboce oddechla, a slzy si očima klestily dráhu. „Dobré to znamení!“ zvolal zbožný Brůno; „neboť slzami kanoucími

vrací se jemná ženská mysl do prsou, bludem a náruživostmi divoce pobouřených."

Zatím přivlékli i Rinvala obsypaného ranami, z nichž bohatýrská krev hojnými proudy se prýštila. Přece však mračně hleděl před sebe, jakoby rány byly překonaly toliko sílu těla, nikoli pak ducha jeho chrabrého. V tom bylo mu spatřiti Irtu. Jejich oči setkaly se v želu náramném, a snad nikdy nebyli tito dva snoubenci stejnějšího smýšlení, jako právě v tuto dobu tesknou. Než nebylť tu pochvíle zabývati se vyjadřováním citů vnitřních, an tu již hořel hrad, dle rozkazu vůdcova ze čtyr úhlů zanícený, a mohutné trámy již praskaly nad hlavami. Tu teprv přiběhly panny, kteréž se byly z bázně před násilím bojovníků ve sklepy ukryly. Ve zmatku jedny k nohám Irtiným padaly, jiné spínajíce ruce vojíny úpěnlivě prosily o smilování.

Ale všecky vzal důstojný Brůno veřejně pod svou ochranu, a veškerý zástup, opustiv hořící hrad, chvátal k českému táboru.

6.

Málo slov nám zbývá ještě k dokončení příběhu našeho. Toliko podotknouti třeba, že další chování panenské věštkyně upravdilo vyrčení biskupovo, který se byl za její obrácení zaručil; neboť i ona přichýlila ucho a srdce své blahodárným pravdám křesťanského náboženství. Také Rinval se mimo vše nadání odřekl bludu svého. A čehoby se byl bohatýr tento pouze k vůli své panně neodřekl? — Jich příklad účinkoval mocně na Prusy pohanské, takže jich mnoho set jedním dnem bylo pokřtěno u jezera královského.

Ač pak mnohonásobných ještě odporů zakusil bojovný Otakar, nežli víru Kristovu v zemi té vštípil a upevnil: není účel náš obšírným vypravováním půtek těchto déle se zabývati, jelikož sobě volnosť tuto k pohodlnějšímu času zůstavujem. Krátkými tedy slovy dopovíme, že Rinval a Irta byvše pokřtěni, po krátkém čase v užší vstoupili sňatek, aniž pak více, pokud povědomo, krvavě se nepohodli. Tichá Lidmila dostala se za odměnu hrdinnému Milotovi, jejžto za svolením přátel pokrevních následovala do české vlasti, jedinou slasť v lásce jeho nalezajíc. — Opět se vracelo vojsko české, ozdobené bobkem i obohacené kořistí, do rodných krajin svých. V čele panstva vybraného jel vítězný král na oři supajícím, s hrdou radostí přehlídaje pluky věrné, ztenčené sice za nehodou války, posud ale nepřekonané odporem nižádným. V středu kráčeli kněži v rouchách mešních. Mezi zadními pluky projevil se i skrovný sbor synů Valdštýnových, obklopujících otce šedivého. Rozkošný byl pohled na oděnce tyto zrůstem i silou sobě rovné; nejraději však oko dlelo na mladistvém Milotovi a jeho sličné, cizokrajné choti Lidmile.

Nocleh na Kacerově.

Povídka z našich dnů.

O svatbě přítele mého L... sedělo několik hovorných pánů a paniček ve přátelském věnci za kulatým stolem. Na stole perlilo se víno, a v očích spanilé, nevěsty perlily se slzy — ne však slzy zármutku a strasti, leč blahé to slzy rozkoše a lásky. — Divná věc! Zpočátku hostiny měli všickni svatebčané ústa takořka v kruhu, sotva že některý host sličné sousedce své cosi příjemného v ucho pošeptati se odvážil; ale víno, ten dar boží trudolomný, víno, ten kouzelný klíč k srdcím lidským — víno, pravím, rozvázalo jazyky, rozehřálo srdce, ubednilo mosty ode rtů ke rtům, okřídlilo váznoucí slova, takže i v této zpočátku jaksi zaražené společnosti konečně veselý počal ozývati se hovor.

Někteří ze ženatých pánů dali se do vypravování rozmanitých příhod a překážek, s kterýmiž se jim bylo potkati, než drahou půlku srdce a života svého ke stupňům oltářovým dovedli. Zajímavé rozprávky tyto tak se zalíbily, že od rozesmálých paniček konečně zákonem stanoveno, „by jedenkaždý z přítomných, jhem svatého manželství spoutaných hostí památné příběhy zamilování-se i zasnoubení svého shromážděné společnosti věrně a bez odkladu objevil.“

Za tímto zákonem došel řad na doktora Hrdličku, městského fysika, mladého vdovce, kterýžto i hned, odkašlav sobě a jazyk srdnatým douškem ovlaživ, k vypravování příběhu svého se chystal. Pak hlasem vážným a řečí spořádanou počal mluviti takto:

„Příběhy, které jsme právě vyslechli, ovšem podivné jsou a zajímavé, nic však méně osměluji se tvrditi beze vší chlouby, že, co se podivnosti dotýče, ani jeden z příběhů těchto *mému* se nevyrovná, leč by kdo zasnoubení své ne v osvětlené síni, při veselém řinčení trub a hlaholu bubnů, alebrž ve zříceninách starého hradu, při nelibém povyku nočního ptactva a strašném hlomozu padajících trámů, u prostřed divého boje rozsápaných živlů — o půlnoci byl slavil.“

Po této trochu přepiaté předmluvě ohlédl se Hrdlička vítězně kolem, jakoby na tvářích posluchačů svých čísti chtěl, s jakým asi vděkem slova jeho přijali; nemoha však pravdy se dočísti, šňupnul si a pohodlně znovu se napil.

„Pan doktor začíná z vysoka!“ ozvala se s úsměchem ovdovělá radová z Čtenova; „jen ať to není opět něco smyšleného, nebo dokonce nekonečného, jak to, pohříchu! leckdys v časopisech nalezáme a s mučenickou trpělivostí čítáme. Vímeť, že pan doktor časem rád si zalhává.“

„Ujišťuji vás, má milostná!“ vece se zdvořilým ukloněním uzardělý Hrdlička — „že příběh, kterýž nyní vypravovati hodlám, ačkoli, jak pravím, dosti podivný jest, přece skutečně se stal, a, dle mého aspoň vědomí, dnes poprvé váženému obecenstvu zavítá.“

„I toť jsme tedy žádostivy!“ zvolaly všecky paničky jako jedním hlasem. „Počněte! počněte!“ zaznělo z desaterých úst, a Hrdlička, napiv se do třetice, dostal se konečně k prvnímu paragrafu.

1.

Již jako študent — ač bych to neměl tak zhola říci — zahořel jsem láskou k milostnému děvčeti. Bylť jsem tehdáž bytem i na stravě u nebožtíka profesora M...., výtečného učence a zpytatele přírody. Vážný stařeček tento býval, při vší dobrotě srdce, časem nevrlý a bublavý až k nevystání. Buďže za svým povoláním zanášeje se bedlivým skoumáním živočichů a jich povah, na lidi a jich potřeby málo zřel, aneb ustavičným sezením a přílišným ducha namáháním trudné hypochondrii za oběť upadnul: zkrátka, já hoch krve prudké a nepokojné měl jsem u něho pravý očistec. Ani jsem mu dobře neseděl, ani dobře nestál. Ustavičně mi znělo v uších jeho rázné: „Puer nequam!“ (Zlotřilý chlapče!) — Na štěstí měl pan profesor dcerušku, kteráž byla as v mých letech, aneb abych nelhal, snad o dvě, nanejvýš tři leta mladší. Malá Julinka byla, jak pravím, mé štěstí. Onať bývala prostřednicí mezi mnou a rozhněvaným otcem, byla, ať tak dím, chránící hromosvod v dobách bouřky, takže blesk otcova hněvu maje hříšnou hlavu mou jižjiž postihnouti, téměř pokaždé cíle svého se minuv, po její nevinné kadeřavé hlavince neškodně k zemi se svezl; neboť kdykoli jsem něco ztropil — buďto, dostav se do přírodní komnaty, ze vzácných motýlů a nesitek barvu jsem sestřel, anebo potvorným broukům a hmyzům nohy utrhal — pokaždé Julinka sama za přestupnici se hlásívala, jemnými prosbami a hojnými slzami hněv otcův krotíc; a otci, jak jsem pozoroval, jediné dítě přece jen milejší bylo, než motýlové a brouci celého světa.

Tak se stalo, že mi malá Julinka takořka v duši vrostla. Spolu jsme se učívali na knize, vedle sebe v děcké svornosti na nízké stolici sedíce — jen že já častěji v pomněnkové oči její, nežli v trudnou knihu se díval, a tudy skrovný prospěch v učení činil, ačkoli úlohu svou povždy výborně zpaměti jsem odříkal, kdykoli Julinka slíbila nebo pohrozila, že mne sama vyslýchati bude.

Jako bych ji dnes viděl, tu dobrou dušinku, kterak přede mnou vážně stála, hladké čelíčko své v nesčíslné vrásky stahujíc a co neukojitelný profesor přísně sobě počínajíc. Váznul-li jsem, nebyla k uprošení; dobře-li však úkol svůj jsem odbyl, rychle uhladily se hrozící vrásky na čele jejím, a libé usmání — někdy také štípaná hubička — bývala sladinkou odměnou pilnosti mé, za jakoužto bych věru byl sobě troufal celý foliant řádku za řádkou nazpaměť se naučiti.

Ani po učení nemohli jsme býti jeden bez druhého. Hry a zábyvky naše bývaly společné. Co mne zajímalo, těšilo také Julinku; čemu ona se radovala, nad tím i já jsem plesal. V létě chytávali jsme na zahradě motýly a broučky, kteréžto pak pan profesor soustavně popisoval a čísly opatřené ve skleněnou skříni k ostatním hmyzům svým ukládal; v zimě vycpávali jsme ptáky, a nebylo-li nic jiného na práci, povídali jsme si, jak se máme rádi. Zkrátka: v několika krátkých letech tak jsme k sobě přivykli a tak sobě porozuměli, že jsme byli jedno srdce a jedna mysl, podobajíce se dvěma třešním o jediné šťopce a jediném jadérku. Ale ach, jako každá pozemská slasť, sotva že zavítá, již i pomíjí, tak i naše blaženosť jsoucí z tohoto světa, nemohla na dlouze trvati.

Starému profesorovi, jakožto bedlivému skoumateli

přírody, nedalo se bystré a soudné oko upříti. Staloť se tedy během přirozeným, že ten, jenž u odkrývání tajností přírody byl tak šťastným, konečně bez velkého lámání hlavy také veliké tajemství sympatie naší vypátral.

Tu se na obzoru nevinné milosti naší náramná strhla bouře. Otec lál hlasitě, Julinka slzela potichmo, a já, nejsa sobě, aspoň dle mého mínění, žádné viny povědom, starci rozzlobenému směle do očí se díval. To ještě více jej popudilo a rozdráždilo. Museľ jsem na hodinu z domu. — Vyhnanství ovšem jest los trpký; mne však v nastalém zármutku sílilo to radostné vědomí, že, jsa vyhnán z domu profesorova, nejsem zároveň vyloučen i ze srdce své Julie — ze svého ráje. Že tomu tak jest, zúplna jsem se přesvedčil, an sebrav k odchodu sítka svá, v jedné školní knize krásný obrázek svaté Julie jsem nalezl. Na zadní stránce bylo psáno drobninkou literou: „Buď dobré mysli — já jsem a zůstanu tvá!“

Kratičké to arci bylo psaníčko, ale já jsem na ně i hned sepsal výklad dosti obšírný, as v tento smysl: „Rozmilý Vilíme! Buď dobré mysli, t. j. nermuť se proto, že mne na čas opustiti musíš. Měla jsem ti sice mnoho říci, ale ubohé dívce — ani ruku tobě na rozloučenou podati nebylo dopřáno! Ani proto se nermuť! Vždyť nejsme na věky rozloučeni. Někdy snad přece příznivější hvězda naší lásce zasvitne, a pak, Vilíme — pak snad již žádná bouře strom blaženosti naší nepodvrátí. Otec se arci tuze hněvá, ale nebude se hněvati věčně. Hleď mne zasloužiti mužnou setrvalostí a pilností ve svém povolání, bys někdy vykázav se úřadem neb hodností, o mne slusně požádati směl. Já věrnosť tobě zachovám, a byť nás světy od sebe loučily, tomu přece nikdo ne-

zabrání, bych aspoň myšlénkami svými byla u tebe; já jsem a zůstanu tvá!“ — a tak dále.

Málo slov, myslil jsem sobě, ale hluboký význam! A nemysle na nic jiného, krásná slova tato i v české verše jsem uvedl, které mi však již z paměti vypadly.

„K nenabytné ztrátě české literatury!“ vskočila do řeči paní ze Čtenova, potutelně se usmívajíc.

„Tehdáž, má milostná! já sám jsem tak smýšlel,“ odtušil Hrdlička. „Kterému zamilovanému jinochu lze jest pomysliti, že verše jeho, na oslavu milenky skládané, za nic nestojí? — a já byl pod krk zamilován!“

„Ticho, mé srdce!“ zašeptala polo-udušeným hláskem mladá panička, vedle švitorné radové sedící: „ticho, má milá! Budeme-li pana doktora mýliti a vytrhovati, může se nám lehce přihoditi, že dnes ani konce jeho povídky se nedočkáme. Snad, až se bude k tomu nejlepšímu blížiti, zvedne se a řekne, jak to čítáme v časopisech: „Budoucně dále.“

„Někdy také bývá: „A nic dále!“ řekl nezaražený povídatel. „Já však s vámi, krásné paničky, milosrdněji nakládati míním, než mnozí nynější novelisté, ačkoli nehodlám práva svého zcela se odříci, kterýmžto mi volno, krátký příběh svůj popsáním rozmanitých krajin, starých hradů a těm podobných věcí protkati, ba někdy i polohopisné poznamenání, zajímavé pověsti a t. d. přimísiti; a to vše pod tou výminkou, k tomu-li své laskavé svolení dáti, a další vypravování mé bez škádlivých úštipků vyslechnouti ráčíte.“

„Rády, rády!“ ozval se sbor paniček unisono, a Hrdlička vypravoval dále:

2.

Láska naše nyní teprv nabyla romantické barvy. Vídal jsem sice Julii někdy, ale jen v kostele; psával jsem jí, ale což mi mohla odpověděti? Na všecky milostné lístky a znělky své měl jsem odpověď již dávno na obrázku: „Buď dobré mysli — já jsem a zůstanu tvá!“ Jiné odpovědi nebylo třeba.

Věděltě jsem, čeho se mi posud nedostává; pročež s pilností ocelivou k vědám jsem přilnul. Abych otce mé Julie tím spíše získal a sobě naklonil, vstoupil jsem po skončených filosofických studiích do lékařských. Když k vystihnutí rozsáhlé říše vědomostí, v tuto vědu sahajících, nepostačovaly dny, nasazoval jsem noci. Při mdlé záři skrovné lampičky do půlnoci sedávaje, vzdálené Julii úlohu svou v duchu jsem odříkával. Viděl jsem, jak v odměnu se usmívá, jak mi pochvalu kyne a k novým vždy snahám přívětivě povzbuzuje.

Což by pevné vůli, vrozené schopnosti, a přede vším věrné lásce bylo nemožného? Povímť bez chlouby, že v krátkém čase předčiv všecky své druhy, lásky a vážnosti všech profesorů v plné míře jsem nabyl. Učiniliť mne assistentem hmyzozpytu na vysokých školách, neboť všeliké brouky a hmyzy neznal nikdo lépe nežli já. — O prázdninách konával jsem malé cesty po milé vlasti, jelikož seznati vlasť za přední povinnosť jsem pokládal. Při této příležitosti příjemně jsem rozšiřoval okres vědomostí svých, po trudu suchopárných studií v lůnu přírody okřívaje.

Na takovéto potůlce přišel jsem kdys do městečka Královic, kdež pověstná krypta Griespeků se nachází.

Žádný cestovník, konaje cestu touto rozmanitou krajinou, neopomíjí navštíviti „královické mumie," ač neprávě tak nazvané; já pak i z jiného ohledu, než k ukojení pouhé zvědavosti, žádal jsem spatřiti neporušená těla lidská, nad nimiž dle pověsti daleko roztroušené nevládne mocná ruka vše zžírajícího času.

V malých městech každého příchozího lehce bývá poznati. Tak i s mou osobou se dálo. Nestálť jsem ani pět minut na pustém hřbitově před starožitným farním chrámem sv. apoštolů Petra a Pavla, zraky své s obdivením na tuto znamenitou budovu šestnáctého století upíraje, an tu nenadále malý zdrápaný mužík svazkem klíčů vedle mne zachřestne.

„Nemýlím-li se, pane," počal mužík co vlaský cicerone švitořiti — „nemýlím-li se, jste cizí a žádostiv viděti naše Krišpáky? Hnedle posloužím. Již je ukazuji přes třicet let, a památnou historii toho rodu vím nazpamět, jako svůj každodenní otčenášek. Pročež libo-li, pojďme!"

„A než to dopověděl, zaskřipěl klíč ve starém zámku a my vstoupili do chrámu. Minouce dlouhou řadu stolic vešli jsme do prostranné vysoké kaple, jak se zdá, teprv později ke kostelu přistavěné. Kostelník s mou pomocí vyzdvihl těžké, na zemi ležící dvéře, a po patnácti širokých schodech sestupovali jsme dolů, do říše mrtvých.

V nevelkém a však dosti světlém sklepě leží tu čtrnáct těl v otevřených rakvích na vysokých kantýřích. Oči jejich již dávno vyhasly, tváře scvrkly, kůže ke kosti přischla a sežloutla, ale podoba někdejší jim ostala. Ve starodávném oděvu svém dřímají zde s rukama křížem složenýma sen věčný — vážní starcové i útlé děti, jakoby nedávno teprv na odpočinutí se byli odebrali.

„Toť jest tedy ona nešťastná rodina Griespeků z Griesbachu," počal švitorný kostelník vykládati, „která se před dvěma sty lety o velikém kvasu na dědičném zámku svém Kacerově vespolek otrávila, jakž to kronika česká šířeji vypisuje."

„Neslýcháno!" zvolal jsem s užasnutím; „já prošel všecky téměř kroniky krvavého století sedmnáctého, ale — o hrůzném kvasu rodiny Griespecké není nikdež ani té nejmenší zmínky."

Kostelník se usmál: „Věřím rád. Ale my tu máme psané památky, a mimo to poví vám každé dítě v městě, že se Krišpáci najednou otrávili a sami do umrlčích truhel položili."

Chtěl-li jsem o „Krišpácích" — tak je v Královicích nazývají — dalších zpráv se dověděti, nesměl jsem o pravdivosti slov kostelníkových déle pochybovati, neboť jsem znamenal, že tvrdověrnosť má ho pohoršila. „Odpusťte tedy, příteli," řekl jsem chlácholivě, „odpusťte a povídejte dále co víte. Já rád poslouchám příběhy minulých dob, a pověsť vaše nad jiné mne zajímá." A mužík nedav se pobízeti, počal hlasem povýšeným vypravovati takto:

„Císař Ferdinand, zvítěziv nad odbojnými stavy království českého v osudné bitvě na Bílé Hoře, ustanovil v hněvu svém, drzé odbůjce přísně potrestati. Mnozí ztratili hrdla, česť i statky. Mezi těmi, kteréž levnější pokuta zasáhla, byli páni Griespekové. Těm čten byl ortel takový: by po tři dny na pražském rynku stáli na pranýři; znak jejich rytířský měl od holomků veřejně zlomen býti, oni pak sami ve třech dnech z království českého i zemí ke koruně náležejících měli se vystěhovati. — Takového pohanění netroufali sobě snésti. Zpočátku arci těšili se, že snad císař

milosrdenstvím hnut ortel krutý změní; ucházeli se o milosť prosbami, přímluvami ..... nic platno. — Den veřejného pohanění se blížil, a pomoci odnikud nebylo doufati. — Ještě jednou chtěli o milosť prositi — jednou ještě králi svému v prachu se pokořiti. Jeden z nich jel do Prahy, by o konečném výroku jistoty nabyl, neboť páni vždy ještě kojili se nadějí, že milosti dojdou. — Vše marno. Místodržící královský odbyl vyslance zkrátka a tvrdě. S těžkým srdcem vracel se vyslaný rytíř z Prahy; ani sobě ani koni odpočinutí nepřál, nejedl ani nepil. Přijížděje od Plzně ke Kacerovu zastavil se před kamenným křížem, na rozcestí stojícím. Duše jeho zoufalstvím byla jata, tělo zchváceno, zrak ztrhaný, všecky smysly ve strašném mezi sebou rozbroji. Pohleděv na kříž: „Milosť!“ zařval, „milosť od tebe, spasiteli můj! Ode tvorů tvých, bratrů mých, nelzelo mi jí vyžebrati!“ A když opět ztrhané zraky povznesl ku kříži, zdálo se mu v matné šílenosti, že Ukřižovaný tvář svou hněvivě od něho odvrací. I vystoupilo zoufalství jeho na nejvyšší stupeň hříšné pomatenosti, tak že vyňav bambitku ze sedla střelil — po znamení vykoupení našeho. Kamenná hlava na kousky roztříštěna, padla na zem, a rytíř s hrůzou pospíchal z místa, kdež rouhavý čin byl zpáchal. Potáceje se sem i tam na zhmožděném koni, bez paměti vrávoral k domovu.“

Tuto pomlčel kostelník, a klesna hlasem tázal se: „Ráčite jíti na Plzeň, milý pane?“ — „Proč?“ — „Inu proto, abyste kamenného kříže u Bolevce ráčil sobě povšimnouti. Do dnes stojí jako smutná oněch kacířských časů památka, do dnes bez hlavy, na svědectví činu toho rouhavého.“

Slíbilť jsem, ze učiním podle rady jeho, a on požehnav se křížem jal se povídati dále:

„Od té doby byl rytíř poražen slepotou. Neustále bodal koni svému ostruhy v boky, a kůň zbrocený, bez otěže, obvyklou cestou přímo pádil ke Kacerovu. Již dojeli k mostu, již kůň s ním stál v průjezdu; ale rytíř pořád ještě bodal koně ve slabiny, až jej ve zmatku a slepotě vehnal na kamenné schody, k velkému sálu vedoucí. Tam očekávali shromáždění údové nešťastné rodiny zprávu o budoucím losu svém. Do polovice schodů vehnal rytíř zvíře věrné — dále nemohl. Zchvácený kůň zavrávoral, klesl na zadní nohy, a rytíř rouhavý vysmekna se se sedla, srazil vaz a hříšnou hlavu o kamenný stupeň roztřepil. Mozek se rozstříkl po zdi, krev zbarvila kámen i zeď — a skvrny tyto je tam podnes spatřiti. — Ráčíte snad také Kacerov navštíviti?“ tázal se opět kostelník.

„Zajisté!“ odpověděl jsem; „kdožby vyslechna pověsť vaši, jeviště oné truchlohry spatřiti nezatoužil?“

„Dobře! na sedmém stupni hlavních schodů uvidíte temné skvrny. Dvě století uplynuly, zdi zámku tu i tam klesly v ssutiny, ale skvrny krve hříšné lpějí podnes na zdi. Žádná voda je nesmyje, ruka lidská je nezahladí; hluboko v kámen tvrdý vsákla se krev rouhačova. — Ale vy budete žádostiv zvěděti konce? Inu, konec je truchlivý. Ohromný pád koně i muže vyděsil shromážděné Griespeky z velké síně. Jediný pohled na mrtvolu rytířovu, na její zsinalou tvář, na oči vytřeštěné — zjevil jim všecko, čeho se obávali a neubáli. — Seznavše, že zde na zemi není pro ně milosti žádné, učinili sobě poslední kvas na rytířské síni. V němém tichu seděli všickni pohromadě za dlouhým stolem, od otce šedivého až po nejmenšího synáčka, všech všudy osob čtrnácte.“

„Když byli pojedli, vzchopil se otec čelední, pan

Florian Griespek, vážně se sedadla svého, i promluvil k bratřím, synům a dcerám svým: „„Vězteż, rode můj, že výrokem císařským propadli jsme česť i statky, ač ne i hrdla naše. Ale což jest ztráta života proti ztrátě cti? A poněvadž té máme prázdni býti a co podlí zločincové státi na pranýři k posměchu nevázané lůze — lépe bude nám zemříti se ctí, než abychom ve vyhnanství život neslavný trávili — beze cti!““

„I pokynul dceři nejstarší, a dcera přinesla velkou stříbrnou číši, z které se pívalo při velkých hostinách za dnů radostnějších, a naplnivši ji pěnícím se vínem až po samý kraj, podala otci, jakož činívala jindy. A otec čelední, pan Florian Griespek, třesoucí se rukou uvrhl ve víno — jed.“

„On sám pil první, i podal choti své, a tato zase synu nejstaršímu, a číše s jedem šla kolem, i pili všickni. — Než minula hodina, usnuli všickni na věky, jak je tuto vidíte.“ *)

„Tento jest pan Florian Griespek!“ zvolal nyní kostelník, a pojma první mrtvolu za rameno, postavil ji v rakvi přímo. „Tato jest choť jeho Rosina!“ volal opět, druhé mrtvoly se chápaje.

Trna po celém těle uchytil jsem ho za ruku neváżnou, prose, by nechal mrtvých na pokoji. Šli jsme tedy dále řadou rakví, a průvodce můj ukázav prstem

*) Pověsť tuto o Griespecích, i některé jiné, as před desíti lety říkal jsem do péra berolinskému profesorovi panu Schottkymu, tehdáž po Čechách se potulujícímu. Nepochybno, že je v některém časopise německém vydal. Obratný literator tento uměl všeho výborně použiti. Psával ve dne v noci, a toliko z rozličných udání mých ve dvou dnech mnoho archů sestavil a k tisku přichystal. — Pověsť „o posledním Griespeků kvasu“ podal ve zdařilé balladě i německý básník Lindau.

na mrtvolu ženskou pravil: „Tato je slečna, jenž otci číši osudnou podala.“

S tesknotí nevyslovitelnou patřil jsem na její sežloutlou tvář, na níž dosaváde stopy někdejší sličnosti se jevily. Patřil jsem dlouho na ni, a čím déle jsem hleděl, tím jasněji se mi zdálo, že jest — mé Julii podobna. Ten samý trochu vyhrbený nos, to vysoké čelo, ta něžná outlosť těla, vše to, ani nevím jak, na paměť mi uvádělo mou Julii. Nad touto mrtvolou stál jsem dlouho v myšlénkách pohřížen, an tu kostelník svou švitorností mne vytrhl ze žalného snění.

„Před několika třiceti lety“ pravil, „měla ještě zlaté prsteny a halže; ale cizí marodové, táhnouce za války francouzské městem naším, vedrali se do krypty a ztrhali mrtvolám zlaté ozdoby s rukou.“ I zalkal jsem teskně nad hrabivostí lidskou, rozrývající hroby dávné, by ulovila kousek blištícího-se kovu.

„Aj což!“ zachechtal se mužík; „nebylať to první loupež, která se na těchto mrtvolách zpáchala. Leželyť všecky druhdy v rakvích cínových; řeholníci plasští pak dali z cínu slitého udělati varhany, a to aspoň stalo se k rozmnožení cti a chvály boží; ale to dle mínění mého nebylo dobře, že kryptu uzamkli a za mnohá léta ani živé duše sem nepustili, předstírajíce, že jsou to těla kacířská. Jsou-li nebo ne, suď to Bůh! — spíše ano nežli ne, neboť i samo jméno zámku jejich dědičného: Kacerov neb Ketzerhof, důmnění tomu nasvědčuje, anoť na česky vykládá se: kacířský dvůr.“

Při vší tesknosti, kteráž mne byla obklíčila, musil jsem se srdečně zasmáti, zpomena na to, jak někteří historikové jména měst a vesnic našich z jazyka svého ještě mnohem nemotorněji odvozují, nežli tento královický etymolog.

Vlhký vzduch sklepový těžce mi padal na prsa. I chystal jsem se k odchodu. Vtisknuv průvodci svému na rozloučenou dárek v nastavenou dlaň, obrátím se ke dveřím: ale v tom mi vděčný kostelník s hlubokým ukloněním a laskavým úšklebením také dárek za výměnu do ruky strkal. „To račte vzíti na památku!“ pravil, podávaje mi kousek černého damašku, jejž byl hbitou rukou z pláště Florianova vystříhl.

I pocouvnul jsem, Vandala novověkého ostrými slovy z činu loupežného káraje. Tuto na vlastní oči jsem viděl, jak se staré ctihodné památky po předcích našich násilně ruší, a čeho ani hladový čas zhoubným zubem svým dotknouti se neopovážil, to se smíchem kazí a plení nevážná ruka potomkova. I bylo mi skoro do pláče.

„Aj, pane!“ ozval se kostelník, „vyť hořekujete téměř tak úpěnlivě, jako onen vojenský důstojník, jenžto zde byl před dvacíti lety. Ten tu stál skloněn nad rakví Florianovou, s rukama sepiatýma, jako syn nad rakví otcovou; slza za slzou kanula z velkých modrých očí, hluboké vzdechy draly se z prsou. Posléz sáhnuv do první rakve vyňal z ní svinutý pergamen, pod levou paží páně Florianovou ukrytý, o němž předtím pražádný nevěděl. S vítěznou tváří vetkna list za ňádra rychle pryč se ubíral.“

„A vy jste tomu připustil?“ tázal jsem se trpce.

Mužík pokrčil ramenama: „Bylť pán zdvořilý a štědrý; měl nos trochu nahrbený, jako tuto pan Florian; i nedomníval jsem se jinak nežli že mladý pán ten byl potomek pánů Griespeků z Bavor, kdež prý poboční toho rodu větev ještě nedávno kvetla.“

Za touto rozprávkou vrátili jsme se do chrámu. Zde mne hovorný kostelník ještě pozorna učinil na velký

památník, stojící v kapli nad smutnou Griespeků hrobkou. Jestiť zdělán starodávnou umělou řezbou na způsob vysokého oltáře. Možná, že před časy mše při něm slouženy bývaly za rodinu dole odpočívající. Zlaté nápisy, psané latině na modré půdě, sem i tam jsou již porušeny, ale výborně zachován je sličný obrázek v prostředku, představující pána a paní v oděvu smutečném, kterak s rukama zbožně sepiatýma klečí proti sobě před obrazem Spasitelovým. Pán vyobrazen v černém španělském pláštci, paní v černých řásných šatech a bílém krajkovém čepečku, kterýž jí až milo sluší. — Na první pohled poznal jsem pana Floriana a choť jeho Rosinu. Ty samé podoby tu nahoře jako tam dole ve vlhké hrobce. Dlouho jsem patřil na obraz, a zabrav se duchem do věku sedmnáctého, bolestně jsem zpomínal na slávu předků našich. I musilť jsem dlouho zamyšlen státi, poněvadž kostelníkovi vidělo se zapotřebí mne z hlubokého zamyšlení dobrotivě vytrhnouti. Položiv mi ruku lehce na rameno: „Račte!“ zašeptal, z obroušené cínovky tabáku mi podávaje. To mne rychle z věku hrdinského v naše prosaické století přeneslo. Tabák mne zpamatoval. „Daleko-li jest odtud na Kacerov?“ táži se rychle.

„Malé dvě hodiny!“ zněla odpověď.

I rozloučil jsem se s Griespeky a otčimským jich strážcem. Vyšedše z chrámu oba jsme spěchali — on s mým půlzlatníkem do nejbližší krčmy, já s touhou v srdci ke Kacerovu.

3.

Již se chýlilo k večeru, když jsem stál před někdejším Griespeků sídlem, nádherným zámkem Kacerovem.

Rudá záře zapadajícího slunce oslňovala veliké pole-pusté stavení. Řada potlučených oken rděla se v lesku ohnivém, vysoké okrouhlé komíny vypínaly štíhlá hrdla z děravé střechy. Také věž čtyrhranná ještě hrdě do oblak se pnula, ale zdě její nachýlené prorokovaly brzký pád její. — Na hradbách porouchaných místo vojínů ozbrojených klátilo se hrotné bodláčí. — V příkopu travou zarostlém pásl otrhaný klučina zmořené krávy, vesele si pohvizduje. Za druhou hradbou jevila se oku chaloupka chatrná, jako skrýš syslova ve stínu stoletého dubu. Hlavní brána byla otevřena, branka pro pěší zazděna. Kde druhdy most visutý povzdychával pod pádným klusotem koní bohatýrských, tam kladené povaly houpaly se pod lehkým kročejem pocestníka, náhodou sem zabloudilého. — Hluboce zamyšlen kráčel jsem do hradu. Na mostě potkalo se se mnou hejno dětí, s knížkami pod paždí. „Kde jste byly, dítky?“ tázal jsem se co možná nejvlídněji; ale plaché děti utíkaly po obou stranách jakoby jim hlavy hořely. Jediný srdnatý hoch zůstal státi.

„Což je tu v zámku škola?“ tázal jsem se opět.

„Což to nevíte?“ odpověděl hoch; „pan učitel právě s některými chlapci dohrává.“

I bylť jsem tomu povděčen, že v hradu pustém aspoň někoho naleznu, jenž mi pamětnosti zámku bude moci ukázati a snad i vítaných zpráv o původu jeho poskytnouti.

V průjezdu nemile mi zaznělo v uši bolestné skřípění strun houslí, na kterýchžto asi pět vesnických chlapců snažilo se po panu učitelovi vyjádřiti noty staré národní písně: „Když jsem já...“

* *
*

„Ejhle!“ pravila škádlilka, paní radová, „tu již přicházejí slíbené popisy i poznamenání. Možná, že nám pan doktor při této příležitosti i úplný komentár k lepšímu té neoceněné písně porozumění poskytne.“

„Odpusťte, milostná!“ vece vypravovatel; „zdáť se, že zapomínáte na to, co jsem hned zpočátku o dávném novelistů právu pověděl. Smějíť oni zajisté popsati zevrubně, co kdo z hrdin jejich jedl, co pil, čím se odíval, i co zpíval. Nemínímť ani já práva toho starého spustiti se potud aspoň, pokud trpělivosť mých posluchačů stačí.“

„Eh bien! výborně!“ zvolal host po boku radové sedící; „tuto sklenku na zdraví nepřemoženého humoru!“ Stranou pak zašeptnul své sousedce: „Ten má žaludek!“ — Neomrzelý fysikus, nedbaje na tyto úsměšné šepty, nit povídky své takto dále zapřádal:

„Jda po zvuku hudby knikavé dostal jsem se zrovna do školní síně. Učitel, jsa Čech přímý, uvítal mne srdečně, i seznámili jsme se brzy. Mně k vůli propustil své konservatoristy o půl hodiny dříve než obyčejně, a sňav se hřebu veliký svazek klíčů, ochotně mne vedl nahoru, již napřed se omlouvaje, že mi všecky pokoje a síně, ač by rád, nebude moci ukázati, poněvadž prý v jednom oddělení vrchnostenské sýpky se nacházejí, od kterýchžto jemu klíčů nesvěřeno. — I nezapomněl jsem na hlavních schodech ohlídnouti se po krvavé stopě hrozného rouhačova pádu. Oko nepojaté ničehož tu neuvidí; ale živá. pověstmi nedávno vyslechnutými roznícená obrazivosť má přece vypátrala skvrny na zdi i na kameni, postupem času ovšem již potemnělé. Nahoře mne učitel prováděl dlouhou řadou pokojů, komnat, arkéřů a posléz i velkou, znaky rytířskými drahně ozdobenou síní, kdež dle pověsti páni Griespekové poslední kvas svůj

slavili. Ukázav mi konečně i tajný průchod podzemní, ze zámku vedoucí, na ten čas již rumem napolo zasypaný, pravil: „Jsmeť u konce; k ostatním pokojům není přístupu.“

Ačkoli zvědavosť má zúplna upokojena nebyla, přece dobře jsem nahlížel, že delší v zámku pobývání mne blíže k cíli nedovede, a protož poděkovav se průvodci svému z vlídnosti a ochotnosti prokázané, chystal jsem se dále jíti; ale dobrý muž ten přátelsky mě upamatoval, že den se již nachýlil a noc nevlídná nastává. Staročeskou hostinností obětoval mi nocleh v zámku, ač nebudu-li se v hořejší komnatě, kdež postel pro mne uchystána, báti. Že mi nabídnutí jeho velmi vhod přišlo, rozumí se samo

Při večeři hovořili jsme ještě dlouho o zámku, jeho nesmírných sklepích, o tak nazvaném „ztraceném pokoji,“ kterýžto prý někdejším toho zámku obyvatelům za skrejš sloužíval, kdež takové hosti před zvědavým okem čeledě tajili, o jichžto na zámku přebývání nikdo neměl zvěděti. „Ztracený pokoj“ nenalezne žádný, leč by měl klíč k tomu tajemství.

„A ten jest bezpochyby v moci vaší?“ táži se bezděčně. Učitel místo určité odpovědi mlče se usmíval.

Aby se nezdálo, že mi snad záleženo na vyskoumání tajemství, o němž pomlčeti můj hospodář sám za dobré uznával, obrátil jsem řeč jinam, doptávaje se, není-li mu v pustém hradě teskno, an tu bydlí sám a sám, kde každé slovo, každý šepot, o stěny se odrážejíc, dutým, zdvojnásobněným zvukem v ucho se vrací?

„Nikoli,“ odpověděl upřímně, „již jsem tomu všemu přivykl. Zpočátku arci, dokud mi ještě v hlavě hrály strašlivé pověsti o Griespecích, zdálo se mi leckdy

v soumraku nočním, tu že starý Florian v černém plášti okolo rohu se kmitá, ba zas bílá slečna z některého okna smutně se dívá; brzy ale shledal jsem k úplnému přesvědčení a ukojení svému, že to nebylo nic než mam a stín. Můj soused však, baráčník vedle zámku, jest jiného mínění. Ten se podvoluje na to umříti, že je všecky viděl."

„Že je viděl?"

„Ano, že viděl všecky Griespeky, a to najednou. Jedenkráte prý za tmavé noci vracel se pozdě z hospody domů. Stoje na mostě a pohlédna na hrad, spatřil k nemalému užasu svému všecka okna rytířské síně osvícena. Nelekl se sice, jelikož se domníval, že snad jsou v zámku hosté — obroční, jenž časem k sýpkám dohlíží, neb kdos jiný; ale hrůzy přece nemohl se ubrániti, neboť okolo vysokých oken kmitaly se temné stíny, jakoby hlučná, četná společnosť na síni vesele se bavila. Zvědavosť hnala jej nahoru, by zvěděl, kdo as touto neobyčejnou dobou v pusté síni se prohání. Notná opička z hospody přinešená dodala mu potřebné smělosti, i přišel tiše až k samým dveřím rytířské síně. Zde skrčiv se na prahu slyšel břinkot ostruh, znění stříbrných číší, šustot damaškových plášťů — ale nezaslechl ani jediné slovíčko úst lidských. To mu pomátlo hlavu. Nahlídna štěrbinou do síně, spatřil množství rytířů v kroji starodávném, starých i mladých. Všickni byli bledí jako stěna, všickni tesklivých, zarmoucených tváří, všickni černě oděni jako havrani. Jediná slečna byla oděna bíle — jen černá páska objímala útlé tělo její — a ta nalívala rytířům do velké stříbrné číše; a číse šla hbitě kolem, a pili všickni jako na pospěch. — Právě když měl baráčník na rozmyšlenou, jakby se ze vše-

tečné návštěvy své dobrým způsobem vykroutil, obrátila se slečna k hlavním dveřím a zahrozila třikráte vysoko pozdviženým prstem; ale v tom uhodila na zámecké věži jedna, a světlo uhaslo, obludní hosté zmizeli, a v síni bylo zas ticho a prázdno, jakoby zametl. Všetečného baráčníka obešla hrůza. Sebrav se s prahu odešel v tichosti domů, cestou napořád se žehnaje. Říkáť sice dosaváde, že se nelekl, ani příliš nebál, ale přece to vidění odstonal."

„Nepochybně všecko to viděl jen ve snách?" dím já.

„I já tak pravím, a nadto že šel z hospody, také nesmíme zapomenouti. Jen to mi divno, že hned po této noci upadl v horkou zimnici, a dodnes stojí na svém, že je všecky viděl."

Za takovýmito rozprávkami přiblížila se noc, a já, jsa dlouhou cestou ušlý, odebral se záhy do pokoje, v sousedství pověstné rytířské síně mně vykázaného. „Spěte dobře!" pravil učitel, doprovodiv mne se světlem do komnaty; „jen ať se vám o bílé slečně nesní! Obyčejně pletou a motají se předmětové za dne vídaní neb slýchaní v noční sny. Zítra si o tom povíme. Spěte dobře!"

Ale já nespal dobře. Leželť jsem sice v posteli, svíčka hořela přede mnou na stolku, ale před očima mýma míhali se rytířové v krátkých španělských pláštcích a paní i slečny ve dlouhých, šustících šatech — a mezi nimi potácel se opilý baráčník. U prostřed toho zmatku stál můj hospodář, učitel s ferulí v ruce, obludné stíny v pravo i v levo vážně rozháněje. V tom prasklo cosi na blízku. Zchopiv se z lože poslouchám — — nic to! — kus uhnilého trámu spadl s podkroví.

— Vítr burácel. Příroda počínala hru svou strašnou. Vichřice skučela škulinami a chodbami úzkými, blesk za bleskem se křížil, velké krápěje tloukly na okno mé. Bylť jsem věru rád, že svíčka dosavad hořela. I snažil jsem se, bych usnul. Nebylo možná. Třesk padajících prken, jež vítr s podkroví shazoval, pronikavé vytí nočního ptactva, blesk a déšť, vichr a bouře nedaly mi spáti. — S věže zahučela jedenáctá. I zdálo se mi, jakoby vrzly veřeje rytířské síně, a jako bych byl zaslechl hlasy lidské na blízku. Nedalo mi to; uchopiv hořící svíci do jedné a sukovitou hůl do ruky druhé, vyjdu na chodbu a kráčím přímo k rytířské síni, bych osobně se přesvědčil, zdali obrazotvornosť má opět se mnou si nezalaškovala. Ale rozsápaný vítr, maje tu pohodlné rejdiště, hnal se úpadem okny roztlučenými do komnat otevřených, a se mnou potkávaje se potýkal urputně se světlem mým, kteréž jsem před ostrým jeho tahem dlaní i šatem všemožně uchrániti hleděl. Již několik komnat byl jsem prošel, an mi teprv napadlo, jak pošetilé jest vydávati se v takové noci na zvědy nebezpečné, a to v zámku zpustlém, po cestách nepovědomých! Chtěl jsem se vrátit — ale v tom prudký vítr světlo mi zhasil.

Představte sobě leknutí mé! Chvilku zůstal jsem zaražen státi, ale jen chvilku! Přítomnosť ducha mě neopustila. Do komnaty své zpátky se dotapati, nezdálo se mi býti nemožné, protož chutě nastoupil jsem cestu zpáteční; ale tu klopýtnuv přes hromadu cihel, tam zavadiv o roh tak nejemně, až se mi v očích zajiskřilo, bloudil jsem síněmi dlouhými, co neblahý zaklenec kobkami očarovaného zámku. Nemoha ve zmatku ani hlavních schodů, jediného to útočiště, kteréž mi zbývalo, se

domakati, chtěl jsem již z plného hrdla pomoci se dovolávati, an tu na blízku světlo v očích mých se zableskne, jakoby z puklých dveří vyrážející.

To snad blesk? snad mam zraku častým bleskem oslepeného? byla první i druhá myšlénka má; ale bystřejším v to místo pohleděním o jiném jsem se přesvědčil. Bledé světlo skutečně zářilo z jakési čáry neb škuliny na blízku. Přiznámť se bez mučení, že mi bylo u srdce úzko, neb učitel nedávno mne ujistil, že nahoře živá duše nebydlí. Zpomněl jsem sice k útěše své na obročního, o kterémž mi praveno, že časem do zámku přijíždí; ale zpomněl jsem spolu k rozmnožení hrůzy své — na obludné baráčníkovo vidění. Tou samou štěrbinou uzřel jsem uvitř komnaty slečnu bílou, černě opásanou — viděl jsem starce šedivého v kaftanu květovaném. Oba byli tváří ode mne odvráceni, oba pohříženi v hovoru tichém. Panna podávala starci nádobku průhlednou, z nížto pružný had vypínal rozplesklou hlavičku. Stařec se usmíval. Mně hned Florian, bílá slečna a číše s jedem tanuli na mysli. Nejsem bázlivec, ale při tomto vidění tuhla mi v těle krev, takže jsem stěny musel se zadržeti, bych neklesl. V tom mi cosi pod rukou třesklo, jako když pružný nožík se zavře — a stěna přede mnou počala ustupovati; otvor šířil se víc a více — a jakoby kouzlem nějakým objevila se najednou celá osoba má na prahu osvětlené komnaty. Stál jsem jako omráčený, avšak jen na okamžení, neboť domnělá slečna Griespecká rozepiavši po mně ruce, zkřikla hlasem vyděšeným: „Vilíme!“

Nové překvapení! — Bylť to hlas mé Julie, hlas mladické milenky mé z let studentských! Hlas ten byl bych z tisícerých pomíšených zvuků lehce rozeznal. Julie

stála přede mnou, bledá leknutím, užaslá, bez pohnutí, jako krásná socha z kararského mramoru. Ruce jí sklesly, ale oči na mne upřené leskly se v zápalu co dvě jasné hvězdy, nevím či leknutím či radostí. Bylať tisíckráte krásnější, než jsem ji kdy ve snách sobě byl vypodobnil. Vídal jsem ji co něžné poupě — nyní stála přede mnou co růže rozvitá, v úplné kráse.

I stařec, posud jen s hadem ve sklenici se obíravší, teď od okna se obrátil, a ohlédna se po hostu vetřelém s povědomou tváří mne měřil: „Kýho šlaka — Guilielmus inter parietes nostras? Jakáž náhoda si s vámi zahrává? Jak přicházíš, hochu, v ložnici naši? a proč, inqam, právě neobyčejnou dobou noční?“

I počal jsem vysvětlovati a odprošovati. Že starý pán posaváde mi tykal, ač jsem již o několik coulů větší byl než on, bylo mi dobrým znamením; i vypravoval jsem se zvláštním rozmarem noční příhodu svou se světlem, živými barvami líče strach, který jsem pocítil, když stěna nenadále přede mnou ustupovati počala, i jak jsem v prvním pomatení jej za starého Floriana a Julii za bílou slečnu držel.

Starý pán se chechtal tak nerázně, že byl strach, aby ho probuzený kašel nezadusil: „Tos, milý hochu, náhodou zavadil o péro koltrýny, tající vchod do „ztraceného pokoje“, jejž učitel zdejší za poloviční zázrak vyhlašuje. Ještě dobře, že se ti na noční potůlce tvé nic horšího nepřihodilo!“

Nyní i Julie přejavši slovo dala se do vypravování. „Otec,“ pravila nahnuvši se tváří ke mně, „ač stár, přece dosaváde ještě dny své zasvěcuje vědám přírodním. Posavad o prázdninách konává malé cesty po vlasti, na kterých jej doprovázeti za povinnosť jsem sobě uložila.

Meškajíce v okolí zdejším, náhodou dnes v šírém poli jsme se opozdili. Já po stráních sbírala byliny k sušení, otec na břehu blízkého potoka lovením hmyzů a plazů se obíral. Dnes mu zvláště štěstí přálo; chytilť velkého vodního hada.“

„Pah!“ vskočil do řeči horlivý zpytatel přírody; „jestiť to hydrus natrix nevšední velikosti; Guilielmus ho zná z popsání a snad i v líhu vinném kdesi viděl, ale já mám tu potvoru zde ve sklenici živou, a než mi zdechne, troufám si celé ústrojí její vyskoumati, a pak resultáty badání svého učenému světu ve zvláštním pojednání, bohdá, předložím.“

„Abych tedy dopověděla,“ vypravovala Julie dále — „již se setmívalo, když jsme na navrácení-se do P...é, kdež na nějaký čas u strýce, pana faráře bydlíme, pomyslili. Od západu táhlo černé mračno. My pospíchali, a jak se to ve spěchu stává, chybili jsme se pravé cesty. Již i velké krápěje padaly a sem i tam se zablesklo. Tu nám šerý hrad kynul na blízku co žádoucí útočiště; i neváhali jsme hledati ve zděch jeho ochrany před nastalým lijavcem. Poděšeni a promoklí žádali jsme nynějšího hradního, pana učitele, o nocleh. Hnedle by nám ho byl odepřel, předstíraje, že v hořejším pokojíku již hosta má, a jiného pokoje, ve kterém by se přeležeti mohlo, že v celém zámku není. Konečně vida naši velkou potřebu a uslyšev, že p...ský pan farář naším příbuzným jest, slíbil nás do tajného pokoje uvésti, o kterém dosud žádné živé duši nepověděl, poněvadž tam, jak pravil, některé věci své před zlými lidmi ukrývá; a tak dostali jsme se do ztraceného pokoje, kdež bychom spíše smrti se byli nadáli, nežli že ještě tak pozdě návštěvou obdařeni budeme.“

„A to nikoli nepříjemnou!“ doložil starý pán, potutelně se usmívaje; „není-liž pravda, Julie?“

Julie se zapýřila, jakoby jí bílé líce karmínem byl polil.

„Proč se rdíš?“ zvolal profesor v pomilování hodném rozmaru.

Julie chtěla něco namítnouti, ale starý pán nedav jí k slovu přijíti, pokračoval v započatém textu: „Proč bys déle ještě přede mnou tajila city své? Což nejsem dobrý otec tvůj? — Časy se změnily, milé dítě! Guilielmus býval nedospělé, lehkomyslné pachole, slovem, puer nequam — a nyní jest: doctor medicinae rite promotus, nec non assistens entomologiae creatus, tedy člověk, jenž o přízeň dcery mé slušně smí se ucházeti.“

„O můj drahý otče!“ zvolal jsem, překonán city horoucími; „jak sladkou to útěchu vléváte v srdce mé slovy svými dobrotivými! Tedy smím doufati, že.....“

Vnitřní pohnutí nedalo mi domluviti; ale starý pán mi dobře porozuměl.

I Julii zalily se krásné oči slzami. Rychle ukryla tvář uzarděnou na ňádrách otce laskavého, který zacházeje s ní co s dítětem rozplakaným, vlídně jí přimlouval a kadeře rozpuštěné urovnával.

Doba byla přízniva, i neváhal jsem použiti jí k upevnění štěstí svého. Uchopiv Julii za ruku poklekl jsem s ní před starcem, řka hlasem zajíkavým: „Žehnejtež, otče drahý, blahému sňatku srdcí našich — učiňte nás šťastnými na věky!“

A stařec spojiv ruce naše, modlil se tiše.

Darmo bych se pokoušel líčiti výjevy další. I slova nejohnivější jen mdle a slabě vyobrazila by blaženost těch několika minut, které jsem ještě ve ztraceném pokoji strávil.

Slušnosť nedovolila mi v komnatě déle pobýti. Bouře zatím utichla, a já s rozžatou svící a srdcem ukojeným navrátil se do pokoje svého. —

* * *

„A historie jest nepochybně u konce?" doložila rozmarná panička, s kterou jsme laskavé čtenářstvo hned zpočátku seznámili. „Což by ještě mohlo následovati, než svatba?"

„Uhodla jste, má milostná!" odpověděl fysikus; „další příhody mé nejsou takové, by za předmět veselé zábavy sloužiti mohly, a protož vypravování své tímto zavírám." —

„Ale je-li pak to skutečná pravda, že se ti páni Griespekové při velkém kvasu všickni najednou otrávili?" tázalo se několik paniček najednou.

„Uchovejž Bůh!" byla odpověď. „Tak ovšem o nich zní pověsť, a kostelník královický by snad na pravdivosť její i přísahu složil; ale souvěký nápis nad hrobkou dává nemylné svědectví, že „truchlící synové Florianovi tuto památku postavili otci zasloužilému," jenžto zemřel smrtí přirozenou na statku svém Nelahozevsi dne 12. máje léta Páně 1589."

„Ach škoda! věčná škoda!" vzdychaly paničky, jedna přes druhou.

Hrob milenců.

Víte, děvinky, kde leží Liblín? — I vyobrazím vám položení této tiché vísky, a budu vypravovati tklivý příběh o dvou milujících. Důvěřujíc se v citlivé srdce vaše, že přečetše pohnutlivý osud milenců, památce jejich tichou posvětíte slzinku. —

Liblín, malá, tichá tato vesnička, leží v plzenském kraji, v divokrásném údolí, kudy stříbropěnná Míza vlny pokojné vodíc krajinu tu činí mnohem rozmanitější. V pravo, v levo, v před i v zad vyvstávají vysoké, nepřehledné vrchy, takže kromě lysých skal a blankytného nebe nic jiného neuzříte.

Dva mlýny, k Liblínu patřící, žene ta řeka: jeden nahoře u paty kolmé hory, kamž přes vysokou stráň uzounká vede pěšinka a kudy jedině uvyklé noze kráčeti radno; neb pohlédna člověk na řeku, jekotem pod skalou se proudící, závratí pojat bývá a strach by nesklouzna strašným pádem hlavy své neroztříštil. Tam, kde holá skála poznenáhla se níží, stojí romantické zříceniny hradu Libsteinského, kdežto před dávnými lety staří sídleli předkové slovútných hrabat, Kolovratů Libsteinských. Jediné prostranné, travou porostlé hradiště a zdi semotam porůznu stojící svědčí o někdejší slávě

jeho. Pod zeleným však pahorkem usmívá se o samotě mlýn, vysokým olším zastíněný. Podle něho šíří se pestré louky po tučných březích květovlažné Mízy. Mlýn ten druhý leží asi čtvrt hodinky pode vsí, jsa rovněž skalami a jedlovými lesy ohražen.

Asi před sto lety byli tehdejší držitelové těchto mlýnů úhlavní mezi sebou nepřátelé; však ale děti jejich spojila milosť, která nezná rozbrojů aniž mrzkého neobmýšlí zisku. Bohumír miloval sličnou Bělinku, dceru mlynáře libsteinského, vším ohněm první mladistvé lásky; a tichá dívka vřela stejnou k švarnému jinochu náklonností. Než rodičové jejich protivili se tomuto sňatku; nebo rád by byl jeden druhého, jak říkáme, na lžíci vody utopil. — Jakž tedy bylo možná, aby tito protivníci krevním závazkem mezi sebou spojeni byli! Milující věděli dobře o té nemožnosti; a přece nebyli s to, aby cit milosti, který mocně jejich útlá srdéčka k sobě zanímal, buďto zapřeli aneb do konce udusili. Jen velmi zřídka, a to pouhou náhodou, bývalo Bohumírovi do modrých očí milence nazírati a ještě řídčeji rámě své okolo krku labuťového jí ovinouti nebo bázlivé políbení na její růžové rty vtisknouti. Jenom v létě, ve svátek, když otcové u žbánku s liblínskými sousedy důvěrně hovořili, vyšla Bělinka nahoru do zřícenin, kdežto již skrytý Bohumír na ni čekával a třesoucí-se dívku vřele ve své náručí tiskal. I pohovořili obyčejně jen půl hodinky spolu, obávajíce se, aby tajné jejich schůzky nepřišly k vyzrazení; a rozloučivše se pak s tím svatým ujištěním, že se věrně a věčně milovati budou, rozcházívali se odtud, každý jinou stranou chodíce.

Však ale ani toho tajeného štěstí nebylo jim dlouho požívati; nebo když opět jednou v blahém objetí mezi

rozpadlinami ve vysoké trávě seděli, vytrhl je zuřivý hlas rozkaceného otce ze sladkého snění. Proklínaje až hrůza obadva, divoce ubohou Bělinku za krásné ruce chopil, a nedbaje hořké bolesti její, dívku nebohou dolů za sebou táhl; a přišed domů s hroznými pohrůžkami do světničky ji zavřel.

Tichá Bělinka vyslechši se vzdycháním otcův tento zákaz, plakala hořce celý ten den; a zlaté hvězdičky, tíhnouce tiše po nebeské báni, nalezly opuštěnou dívku na mokrém lůžku bdící a žalostící.

Taktéž i dálo se s Bohumírem: jako zamračený stál, když otec milenku jeho tak nemilosrdně dolů vlekl. I zdálo se mu, že posavad vidí zuřivého otce s divokým, hrozícím okem — a studená hrůza potřásala ním. — Truchlivě kráčel úzkou pěšinkou domů; kolikrát napadala ho zoufanlivá myšlénka, aby uvrhna se s té strašlivé výše, v pěnících-se vlnách srdce pokoje hledal; ale naděje, tato jasná hvězda, která člověka i v sebe větší úzkosti věrně provází a pod neštěstím klesajícího sílí, zotavila opět i mysl jeho. Bol se rozplynul nyní v tesklivé slzy; i bylo mu lehčeji a volněji okolo stísněného srdce. Na cestě, když se bral domů, přišlo mu jíti přes malou skalku, Kalvarii řečenou: tu klekl nábožně před kamenným, mechem porostlým křížem, jenžto přívětivě v tiché údolí zírati se zdál, a modlil se tiše a vroucně. Jsa poněkud v duši potěšen, po chvíli vstal a domů se ubíral.

Od toho dne byl velmi truchliv a teskliv, a žádný nebyl v stavu příčinu jeho zármutku dostatečně vyzkoumati. Denně vycházel ranním jitrem na Kalvarii, sedaje tam tiše a toužebným okem pohlížeje v tu krajinu,

kde vyvolená srdce jeho, rovněž jako on, v teskných plynula slzách.

Třetího dne vstoupil Ratiboj (tak se jmenoval Bělinčin otec) k uplakané dceři do světničky s pohledem vyjasněným a vzav ji důvěrně za ruku řekl: „Zármutek tvůj, dítě milé, také mně bolesť působí a nerad bych více kdy uplakanou tebe viděl, neb zasmušilou a truchlivou tvář ani pod světem, nerci-li ve svém příbytku rád vidím. Vímť ovšem, že ti ten švihlý jonák v srdci leží; a zajisté nebyl bych proti tomu, kdyby to byl syn i toho nejchudšího baráčníka z Vrchu, kterému div vítr střechu pro její chatrnosť dolů nesnese — ale syn mého protivníka — ha, ten tě nedostane! — Vždyť by to naposledy vypadalo, jakobych já první ruku ke smíření podával! Ó, věř, to se nestane a nestane!“

„Ach, otče!“ šeptala jemně Bělinka.

„Upokoj se, dítě,“ odpověděl otec; „já jsem ti sám vyhledal ženicha, švarného, rozumného muže, ten bude jistě tvé ruky hodnější. On pochází z města; ty budeš paní měšťankou — a kdo se ti potom tady vyrovná? Dnes na večer přijde k nám, již na přípověď. Tedy buď hezky vesela a neplač; to ti povídám! Pomysli jen, jaké to štěstí pro tebe! On má svůj dům, pěkná pole a veliké jmění. Viď, to je človíček? — Nu tak se tedy pěkně a čistě oblec, a čiň přípravy, abys ho slušně přivítala a jak náleží uctila.“

Toto dopověděv ze světničky odešel, zanechav dívku v největší tísni, anto k její předešlé bolesti ještě nový a větší zármutek se připojil. S třesoucím-se tedy srdcem očekávala nebohá dívka toho nešťastného večera. — Již se blížil. Růžové červánky visely nad horou a večernice vzcházejíc milostné budila zvuky truchlícího v háji sla-

víka. Bélince ale bylo světlo její co temný svit hromnice při smrtelném loži člověka umírajícího, a pějící na blízku slavík zdál se jí zpívati hrobovou píseň.

Jistý mleč, který v libsteinském mlýně pro velikou schůzku mlíti nemoha s obilím svým pod Liblín jíti musel, přinesl za tepla Bohumírovi tu novinu, že Bělinka z libsteinského mlýna dnes bude míti připověď s jistým bohatým měšťanem k... ckým. Tato zpráva prohnala sevřené srdce Bohumírovo co střela jedem napuštěná. I nemeškal své milence, možno-li ještě, poslední donesti pozdravení. Rychle tedy odvázav loďku od břehu a přeplaviv se na druhou stranu, velikými kroky spěchal horou k osamělému mlýnu.

Stříbrný měsíček, plyna ticho po hladině řeky, osvěcoval úzounkou pěšinku, a Bohumír jsa za čtvrt hodinky u zřícenin pozdálí pozor dával co se ve mlýně děje. Okna tam byla osvícena; i od Bělinky z pokojíčka padala záře do zahrady. Tedy kradl se po prstech pod okénko, a uzřev svou nejmilejší hluboce zamyšlenou zavolal po dvakrát lehounkým šeptem: „Bělinko, Bělinko!“

Truchlící dívka pozdvihnouc uplakaných očí přistoupila k okénku, a jak radostna ulekla se vidouc venku mileného Bohumíra státi!

„Bělinko!“ zašeptal opět; „přicházím na věky s tebou se rozloučit. Učiň mi to k vůli; vyjdi trochu ven.“

Vyzuvši dívka milující lehké střevíčky, bázlivě ven k němu vyšla. S pláčem ji tu objal miláček chtěje mluviti; než proudící-se slzy stavovaly slova.

Pevně ji držel v náručí svém, jakoby zlá ruka násilím chtěla mu ji vydrati. „Drahá dívko,“ pravil posléze bolestně; já nesnesu toho, abych viděl tebe v objetí

muže cizího, jemužto zasnoubena býti máš; spíše dravé tyto vlny tělo mé ať pohřbí!"

„A já," padnouc mu do řeči dívka, „nikdy jemu své ruky nedám, protože nemožno mi dáti spolu srdce."

„To tvůj opravdový úmysl?" tázal se jinoch, hledě jí s důvěrou v krásné modré oči.

„Opravdový a nezměnitelný!" odvece dívka pevně.

„Ó, tedy tě žádná moc zemská nevytrhne z náručí mého! Nyní jsi má!" S těmito slovy objal ji ohnivý jinoch a táhl ji několik kroků blíže k řece. „Viz, milenko má, tamto lodičku, jedinou na tomto břehu. Chceš-li jíti se mnou, tedy sedněme do ní a pusťme se po proudu tomto dalekém. Než tebe pohřeší, budeme již dávno jim s očí a spolu v bezpečnosti. Zanechmež tohoto místa, kde samá strasť a bolesť kroky naše stíhá; zanechmež ho, bychom někde, na tiché třeba poušti, našli pokoje a spojení svého, jehož tuto darmo hledáme. — Či snad myslíš růžové dny tráviti v objetí jeho? Myslíš-li — tedy jdi a měj se na věky dobře! A když útrpní rybácí najdou tělo mé a v zemi nesvěcenou položí mne, tedy aspoň slzou útrpnosti pokropiž hrobek můj osamělý. Duch můj, zprostěn jsa pout pozemských, kadeře tvé ochvívati bude. Tedy měj se dobře!"

Při těchto slovech tiskl bolestně mládenec Bělince třesoucí-se ruku; ona však nevinula se z náručí jeho, nébrž tiše a odhodlaně pravila k němu: „Veď mne, milenče, krajem světa dalekého, a já mileráda ponesu všeliké nehody a nesnáze s tebou."

I šli, vedouce se za ruce, po břehu dále až k tomu místu, kde stál toho času sloup Rodičky Boží, nízkým jsa opatřen klekadlem. Bledý měsíček ojasňoval obličej Matky Páně, a oba milující poklekše na kamenný

stupeň modlili se vroucně a důvěrně. — Tu pozdvihši Bělinka svých očí, s úžasem a hrůzou klesla jinochovi do náručí, neboť bylo jí jakoby stála za sloupem bílá podoba ženská, celá jako nebožka její matka. Podoba ta jakoby jí třikráte zahrozila vysoko pozdviženým prstem, a zmizela na způsob šustění tichého větru v olšinách.

„Viděls, viděls, Bohumíre?“ praví uděšená dívka, bázlivě se k němu vinouc, „viděls hrozícího ducha mé nebožky matky? Ó, ustaň, ustaň od předsevzetí svého! Ona sama nás zrazovala!“

„Bláhová!“ vece srdnatější jinoch, „modlitbou a mrákotou noční roznícená mysl tebe mámí.“

Bělinka se zamyslila a zdála se býti na rozpacích: tu povstal na blízku hluk a hlasy lidské bylo slyšeti. Hbitě pojav jinoch třesoucí-se dívku, mocnou rukou k břehu ji vedl, a odvázav rychle kolibavou loď, zticha řetěz do ní položil, a posadiv ku předu svou nejdražší, sám pozadu rychle vesloval, takže již u prostřed řeky byli, kdyžto na břehu světla a míhající-se lidi spatřili.

Žalostně lomil opuštěný otec rukama, vida černou loďku při bledém měsíci nejistým proudem se kolíbati. I bědoval, naříkal, proklínal Bohumíra, a stříbrné vlasy z hlavy sobě rval, k Bohu spravedlivému o pomstu volaje. A vidouc Bělinka nářek otce svého i ztrátu svou, kdyby se vrátila, nenahraditelnou, v náramné upadala zoufalství. Jinoch ale objav ji silně levicí svou, pravicí spravoval loďku, možně po proudu uháněje. A slyš! mrazivý větřík v olšinách věje; věje silně, silně úpí; divě to hučí, víří a hlučí, jakoby končil se poslední den. „Pánbůh s námi! Moje matka!“ poděšená zvolá dívka. Stane se blesk a plamen po hladině: loď se kotí a vír osudný oba požírá.

Vida to Ratiboj, otec její, klesl bez obrany v náručí žasnoucího ženicha; zrak jeho hasl a smyslové ho pomíjeli. Než pomoci nebylo nikde žádné. Teprv třetího dne ráno našli rybáci těla jejich držící se pevně za ruce. I pochovali je v hrob jeden, kterýž jim u sloupu Rodičky Boží byli připravili.

Nešťastní otcové, vidouce trest Boží na sebe seslaný, na hrobě svých dítek ruce sobě podali, takže všecka nenávisť z jejich ondy zarputilých srdcí dočista zmizela. Útrpná ruka sázela na hrob ten výročně rozmanité kvítí, zeleným barvínkem je obkládajíc; nyní však již dávno žádný tam nepěstuje kvítků, an příbuzenstvo jejich docela vyhynulo a zelený vršek v rovinu se snížil, takže již není toho památky jiné, leč která ještě v útlých srdcích na Liblínsku se chová.

Volšanský zámek.

V severních Čechách jsou přeutěšené krajiny. Tam Labe nízkými, zelenými břehami co stříbrná tkanice se vine, zavlažujíc úrodné louky a paty rozkošných vinohradů. Z tmavého réví vyhlídá zde onde bílý domek, obydlíčko hlídače, aneb letohrádek některého zámožnějšího měšťenína. V podálí vystupují k oblakům jednotlivé kuželovité hory, známé pod názvem českého středohoří. Téměř na každé hor těchto čnějí staré porouchané zdi anebo bašty a věže okrouhlé, co šedí věštcové věků dávno minulých. Po tiché řece plaví se loď za lodí do sousedního Saska, obtížena někdy obilím, jindy ovocem. Ba i parní loď, štíhlá to „Bohemia“ prorývá za času letního vlny labské; vysoký stežeň její vysílá dým a jiskry, barvy české vlají větrem, a za lodí táhne se daleko dlouhý pruh, oznamujíc kudy letěl ohromný pták poříční; na palubě pak viděti veselé cestovníky, kteřížto zpěvem a vláním šatků pozdravují rychle míjející městečka a vísky. Slovem, krajiny polabské jsou utěšené, ba překrásné a právem získaly sobě jméno českého ráje.

V krajině podobné leží zámek Volšanský, nepochybně proto tak nazvaný, že vysoké, mohutné olše upevňují zde břehy labské, stelouce stíny své tu na vlny zažloutlé,

tam na libé zelené ostrůvky. Zámek prostranný, zevšad zahradami obroubený. Veliká řada oken, plechem pobité věže a především nádherný chrám němé dávají svědectví, že budova tato druhdy k jinému účelu byla určena, nežli k jakému jí později užíváno. A tak to bylo v skutku. Ještě před šedesáti lety býval zámek tento jeptišským klášterem. Za času císaře Josefa byl zároveň s jinými kláštery zrušen a statky jeho ke jmění státu přivtěleny; po čtyryceti pak letech statek ten byv prodán, dostal se v ruce hraběte Zalužanského, jenžto jej z peněz za francouzských válek uhospodařených k ostatním statkům svým přikoupil a pro položení rozkošné za letní sídlo zvolil. Ovšem že pod opravující a okrašlující rukou stavitele novějšího zámek volšanský zcela jiného tvaru nabyl; proto však přece nebylo lze veškery známky někdejšího účelu jeho dokona vybladiti, ba některých oddílů ruka pozdějšího opravovatele ani se nedotkla, buď že se jich jaksi štítila, anebo že pro ušetření výloh na zbourání zdí skálopevných se neodvážila, nebo konečně starých památek z jakési uctivosti k umění ctihodných předků schválně státi nechala — a tak zůstala budova tato podivnou směsicí slohu moderního a starožitného, rozkouskovaná, polopustá hodící-se spíše k názornému, rozjímavému, nežli hlučnému, hýřivému a požívavému životu.

Vzdor tomu vídal zámek tento za času přebývání rodiny hraběcí četných hostí, jichžto z blízka i daleka přivábila spanilost mladé, světamilovné hraběnky, aniž pro okázalost nechyběly ve zvolené společnosti vyhlášení malíři, na slovo vzatí hudebníci, ba ani básníci, ovšem že tito poslední byli z aristokratické třídy. Kde druhdy žalmy slavné odrážely se ode zdí posvátných, tam nyní

se pilo, hrálo, besedilo, tančilo, laškovalo. Lehké vtipy, lehké žampaňské, šust hedvábí, cinkot talířů, šoupání poklon, znění zvonce střídaly se den jak den vždy v jiném a jiném zřadění.

Za krásného letního odpůldne seděla v zámecké zahradě četná společnosť v půlkole na bílých březových sedadlech. Za sebou měla milochladný stín hustých akacií, před sebou rozkošnou vyhlídku na vzdálené vinohrady, u nohou pak peřestá robátka, z nichžto zaváněly vonné dechy resed a vanilií. Zde i onde zakvítaly již první jiřinky, a zpodálí ozývaly se porculánové zvonky čínského pavilionu, rozhoupané lehkým větérkem. Naproti sedadlům rozprostíral se rybník s roztomilým svižezeleným ostrůvkem, na němžto spočíval palác pro ptactvo ze žlutého drátu s mnohanásobnými odděleními. Po rybníce veslovaly hrdě sněhobílé labutě, sbírajíce drobty, kteréžto ruce hezké a štědré naházely do kadeřavých vln. Na břehu květném u pohodlných, do vody vedoucích schůdků uvázána byla ozdobná loďka se štíhlým stežněm, na němžto plachta tykytová barvy čevené a bílé vesele větrem se dmula; taktéž obarveny byly stěny loďky, sloužící jedině k obveselení panstva na vodě. — V levo otvírala se vyhlídka na blízkou, topoly ohraženou silnici, z nížto časem prach větrem zdvižený až do samé zahrady zalétal — a to snad bylo jediné nepohodlí, co stíhalo toto místo, jinak přerozkošné.

Hraběnka Melanie Zalužanská byla duší v společnosti té, kterou jsme ve stínu akacií sedět spatřili. Všecky oči k ní byly obráceny; ona okouzlovala všecky. Ačkoli již třicáté jaro byla odslavila, neztratila přece skoro nic z půvabů, jimiž jaro života miláčky své poděluje; postava její byla vysoká, hrdá, oči havraní jiskřily

se ohněm živým, chůze byla lehká, vděkuplná; řekl bys, že to báječný tanec Víly po květném palouce. Řeč její nadána kovovou jasností i měkkou lahodou, kteréžto těžko bylo odolati; koruna pak všeho toho byl duch vzdělaný a vtip ostrý, jejžto jsouc vlohami od přírody bohatě obdařena, nabyla a rozmohla jednak pilným čtením dobrých vzdělavatelných knih, jednak i častým obcováním s muži, v umění a vědách proslulými.

Výtečnými vlastnostmi těmito nebylo sličné paní těžko upoutati ku šlépějem svým hejno vřelých ctitelů, jenžto vesměs přísahali, žeby život dali za jediný úsměv rtů jejích, za jediný stisk bílé její ruky — a nevím zač ještě. Sok soku záviděl přednosť domnělou, a podepřela-li se hraběnka někdy o ruku jednoho z nich, tuť i hned všickni ostatní závistí a žárlivostí hynuli, aspoň to druh o druhu tvrdili.

Na štěstí díval se hrabě Zalužanský lhostejně na ztřeštěnosť hostů svých. Dosáhnuv onoho věku blaženého, v kterémžto náruživosti a všeliké vášně daleko menší moc mají nad myslí lidskou nežli za dob ohnivého mládí, téměř nic nevěděl o žárlivosti, tomto štíru jizlivém, jenž uštknutím svým všecku krev člověka jedem naplňuje, číně z něho šílence politování hodného.

Při všem bohatství svém míval hrabě přece nezřídka dlouhou chvíli, a protož neměl jiné péče, jiné žádosti leč vídati u sebe četnou společnosť, která mu pomáhala čas zabíjeti. Pravidlo jeho bylo, zapomenouti na minulosť a kochati se v přítomnosti. Nebylo-li právě v zámku hostí, musívali nezřídka i sloužící přejmouti roli společníků, vypravovati nejnovější události, prováděti žerty a šprými až do pozdní noci; on pak ráno vstana vrhl se poznovu do víru zábavné roztržitosti, takže téměř nikdy

nebyl při sobě, aniž znamenal let času, rychlými perutěmi nad hlavou jeho šumícího. — Vychování dítek nadělalo jemu nejméně péče. Vzav je od chůvy svěřil útlé ratolístky kmene slavného muži mladému, nezkušenému, jenž ale, na štěstí cíté důležitosť povolání svého, povinnostem vychovatele věrně a svědomitě dostál.

Společnosť v zahradě volšanské shromážděná bavila se již po několik dní tím, že jedenkaždý po řadě některé zajímavé výjevy ze života svého musil vypravovati, při čemž ostatní bděli, aby vypravovatel příběhy své na ujmu pravdivosti přes příliš nevyličoval.

„Na kom je dnes řada vypravování?“ tázala se hraběnka Zalužanská, bloudíc okem libotemným po společnosti.

„Tuším že na baronu Ingomarovi,“ pravil hrabě, od sloužícího nově nacpanou dýmku přijímaje.

Pán, o němž byla řeč, uhladil sobě černé, lesknoucí-se kadeře s čela a uklonil se dvorně, řka: „Račtež dovoliti, milostivá hraběnko, abych místo obšírného a snad méně zajímavého vypravování směl přednésti malou báseň, nejnovější to plod mé Musy, ku kterémužto mne roznítila půvabnosť zdejší krajiny.“ I odmlčel se, ale němý, vroucí pohled na hraběnku doplnil, co chtěl ještě více říci.

Hrabě Zalužanský uslyšev návrh baronův, uchýlil se zoufale k druhému konci sedadel, kde zástupník Hrubý s malířem Růžičkou o to se přeli, který břeh Labe jest na krásy přírody bohatší, pravý-li či levý.

„Je báseň epická?“ tázala se hraběnka.

„Jestiť to, abych se tak vyjádřil, báseň a jour, polo lyrická, polo epická, plná obrazů z východních step; mezi to zaznívají zvonky štíhlých minaretů a volání

hodžů; někdy se vplítá jinotajitelné poselství selamu; tu zase vzdechy něžných odalisek, ba i temné řvaní hladových tygrů." I vyňal z náprsní kapsy ozdobný, šňůrkou hedvábnou otočený rukopis.

„Co je to: něžných?" tázal se zástupník souseda svého.

„Svantovíte!" zvolal básník, zaslechnuv podivnou otázku, ve spravedlivém úžasu: „Pane můj, vy se přetvařujete! Nevěděti, co to „něžný!" Naposledy řeknete, že ani nevíte, co to snivý, nyvý?"

„Přiznávámť se bez mučení," řekl zástupník chladně, „že ani prvnímu ani druhému dobře nerozumím."

Básník stáhnul rty k výrazu ironické útrpnosti; ale pohleděv na hraběnku, na jejížto tváři spočíval pokoj úplný, rozbalil odhodlaně rukopis svůj, chystaje se ku čtení. I dostal se šťastně k ohlášení názvu své lyricko-epické básně:

„Smrť mladého Hindu."

„To je z Freiligratha!" šeptal malíř zástupníkovi; „on s ním spává."

„S kým?"

„Nu, s Freiligrathem."

„Ah tak!" hodil zástupník pohrdlivě hlavou.

„Anebo spíše z Anastasia Grüna," tvrdil hrabě Zalužanský. „Ingomar drží raději s aristokraty nežli s kupeckými mládenci. Já bych měl chuť vsaditi na to svého Araba, jenž při minulé jízdě o závod obdržel druhou premii."

„Já nečetl ani toho ani onoho!" uklonil se zástupník, „a protož mi těžko vašnostino vyzvání přijmouti. Jáť rozumím lépe koním a psům než básním, epigramům, dramoletům a jak se ty tretky všecky jmenují."

Malíř Růžička potlačil smích, jenžto se mu dral mocí na rty, a hrabě vida jeho nesnázi řekl zástupníkovi: „Mimochodem! Viděl jste již mou tříletou klisnu Psyche?“

„Ani okem!“

„Tu vám mohu, libo-li, hned okázati a budu tomu povděčen, uslyším-li z úst výtečného znalce příznivý úsudek. Mne stojí 300 dukátů ve zlatě; zato však je krev čistá!“

„Toť jste ji přeplatil, jak jsem ji neviděl!“ pravil zástupník s tváří znalce na slovo vzatého. „Za nynějších časů, ubezpečuji vás, pane hrabě, dostanete čistokrevného angličana bez vady i s jokeyem za polovičku!“

„Neodsuzujte, dokud neuvidíte. — Půjdete s námi, pane Růžičko?“ oslovil hrabě malíře.

„S tisícerou radostí,“ přisvědčil malíř ochotně. A k němu přivtělili se jestě tři jiní.

Bolestně se díval básník za odcházejícími. Tímto výtržkem ubylo mu více než polovice posluchačů, které čtením svým rozčiliti, okouzliti, ohromiti a k uznání básnických vloh svých vítězně donutiti sobě troufal; ale opětný pohled na sličnou hraběnku, jenž tu mezi paními a slečnami seděla co vznešená královna z říše idealů, pohled tento, pravím, dodal básníkovi bolestně dojatému zmužilosti. Odhodlaně ohlásil poznovu vábný nápis své básně.

„Nyní jsme ale v skutku,“ pravila hraběnka, „opuštěni ode všech, jenžto by nám byli pomohli úsudek nad básní vaší vynésti. Musímeť aspoň zavolat Javornického, vychovatele mých synů. On budiž z nedostatku jiných soudcem nad plodem Musy vaší; postarámeť se, aby výrok jeho byl přísný.“

„A proč nechcete raději vy sama, milostivá hraběnko, býti soudcem mým?“ řekl Ingomar s význačným pohledem. Vaše výtečné vzdělání, vaše známosť s nejpřednějšími duchy literatury všech pásem uděluje vám k tomu úplného práva.“

„Vy jste nad míru dobrotiv; ale i při všech těch vlastnostech, kteréž mi tak štědře připisujete, necítím v sobě ani za mák povolání kritického. To vás nemýliž, milý Ingomare,“ doložila s milostným úsměvem. „Ujišťuji, že Javornický, vzdor svému mládí, projevuje zdravý soud a náhledy nevšední.“

„Také v poesii? — Tím lépe. Mně je každý nestranný a spolu oprávněný soudce, jenž vyřknutí své, jak se sluší, odůvodniti zná, mnohem vítanější, nežli lhostejný posluchatel, který, když jsem u konce, nic jiného říci neumí leda: Výborně — překrásně! — aneb cosi podobného.

„Doufám, že budete s Minosem mnou ustanoveným spokojen,“ pravila hraběnka velmi vzbuzivě.

I přivolán Javornický, jenž podál rybníka na svižezeleném trávníku s dětma hraběcíma pohrával. Nerad, bylоť to na něm znáti, odloučil se od chovanců svých, poručiv oba prozatím pod ochranu guvernantky, malou slečinku opatrující. Stálť před stolkem hraběnčiným s tělem, ale duše jeho byla při milých dětech, a z téže příčiny málo jej těšilo milostné usmání hraběnčino a žertovné vyzvání:

„Pojďtež, Javornický, pojďte a pomozte mi zklepati barona Ingomara, jenžto nám chce báseň svou čísti, abychom ho za to nejméně až do nebes velebili; ale zaklínám vás“ — pokračovala s pathosem směšným — „buďte přísným soudcem! Bude-li pochybeno buďto

v rythmu nebo v rýmu, prohřeší-li se proti jazyku, proti barvě, proti čemukoli jinému, položte jej, prosím, na lože Prokrustesovo aneb jak to nyní nazýváte, aby jen pan baron, jenž před námi na Apolla chce si hráti, dostal maličký... ach jak to jen vyslovím? — nu, jindy jsme říkávali klaps! Mne tím zavděčíte. — Já, jak pozorujete, dosavad se řečí zápasím; vy pak, jak toho jistou mám povědomosť, sám také v básnění i v jazyku českém výborně se znáte, a protož žádné výmluvy! — Vy, pane barone, počněte!“

Na to slovo básník netrpělivý již dávno byl čekal, jsa pevně přesvědčen, že čtení jeho společnosti velmi příjemnou hodinu způsobí, a protož neohlédaje se na pochybné úsměvy ostatních dám aniž na netrpělivé sem a tam postupování krasoumného vychovatele, ohlásil s jakousi hrdou pretensí nadpis své básně ještě jednou:

„Smrť mladého Hindu,“

a jelikož jej nikdo více nevytrhoval, četl jasným, příjemným, ač trochu jednozvučným hlasem:

Zem se v spaní uložila,
  Zem, ta lvice snivětemná;
Nad ní noc se rozložila
  Májevonná, hvězdojemná.

Ticho kol, žebys moh' slyšet
  Chodit v nebi hvězdosvěty,
Slyšet, kterak lótos žhoucí
  Rozvírá své velké květy.

Na nebi pak luna bledá,
  V houpavé kocábce jela,
A tichounké kolébavky
  Ospalými ústy pěla.

A v té noci lunosnivé
  Při tajemné nebes záři
Mladý Hindu dřímá; v srdci
  Bolu šíp — úsměv na tváři.

Dřímá pod platanem — v stepu,
  Kde se obr Sámum válí,
Sámum, divý král to pouště,
  Co ji horkem trýzní pálí.

Onen Sámum, jenž co tygr
  Po břiše se krade, loudí;
Žebrák jest žaludek jeho,
  Hlad v něm kataraktem proudí.

Dechnet — a na ručesť zhyne
  Velká karavana celá,
Jak by před ní na koníku
  Morní panna s šátkem jela.

Pod platanem ale ticho, —
  Mládec ukonejšen dřímá;
Duše jeho panna čistá,
  Obrazy nebeské vnímá.

V tom....

Básník nedočetl, neb temné žblunknutí do vody na blízku obrátilo pozornosť poslouchajících jinam. Jako šíp projelo to útrobu vychovatelovu; on odskočil co nejrychleji a shodiv se sebe svrchní oděv za mžitku byl v rybníce. V tomtéž okamžení rozléhal se po zahradě žalostný nářek guvernantky, jenž odevzdavši kontesku chůvě celá polekaná běžela k sedadlům, z plného hrdla pomoci se dovolávajíc.

Hraběnka ubírala se do mdloby, sevřena tušením nejúzkostlivějším; společnice její vykřikly, spěchajíce jí ku pomoci se čpavými vodičkami.

„Otto! — ach Otto!“ zněl nářek guvernantčin po zahradě. — Ingomar svinul svůj rukopis a utuživ jej ozdobným uzlíčkem, zatknul poklad drahý do kapsy poprsní, pak sešel ke schůdkům, kde loďka tiše splouvala, odvázal ji a svěřiv se odhodlaně hladině vodní, vesloval k místu, kamž poděšená guvernantka prstem ukazovala; a však mnohem dříve než přípravy tyto odpůl vykonány, vyskočil na břeh Javornický, mokrý co myš, nesa za hlavu chlapečka osmiletého, na pohled mrtvého, nebo rty jeho byly zmodralé, oči zavřeny, údy bez vlády, vlasy na tělo přilehlé, hlava na prsa skleslá.

Hraběnka byla se právě přičiněním společnic ze mdloby probrala, an jí tento výjev novou, mnohem bolestnější ránu zasadil, i vydala zoufanlivé vzkřiknutí. Služebnictvo se sbíhalo, Ingomar točil se s loďkou u prostřed rybníka, nejsa vesla mocen, i počal sám o pomoc křičeti, ženské plakaly; zmatek byl hotový.

Jediný Javornický neztratil přítomnosť ducha. Hrabátko bezduché doneseno sloužícími do pokoje děckého, posláno pro lékaře, snešeno peřin i matrac, a sotva že se byl umáčený Javornický v zadním pokoji převlékl, zašustěly již v pokoji předním šaty hraběnčiny po podlaze. Ale jak docela jinak než druhdy! — Druhdy pýcha panská označovala chůzi její odměřenou; nyní byly kroky její kvapné, puzené citem ušlechtilejším, citem lásky mateřské. S náruživostí vrhla se na lůžko synáčka svého, jenž péčí vynaloženou pookřáv, svým nevinným modrým očkem důverně na matku se díval, jakoby za odpuštění neprozřetelnosti své prosil.

„Ottone, můj Ottone!“ křičela hraběnka pronikavě. „Tys mi zachován! tys mi opět darován!“ A hubičky vřelé sypaly se hustě na čelo i tváře chlapečkovy. Javornický vstoupil do pokoje.

Hraběnka vylučila naň střely svých temných, čarovných očí. Křečovitě pojala jej za ruku: „Jak vám mám děkovati? — Byla-li jsem k vám kdy nevlídná,“ pokračovala s rostoucí horoucností, „ó jak toho želím — jak vřele napraviti toužím!“

Javornický políbil jí uctivě ruku, řka: „Neračiž se hraběcí milosť vaše poddati takovému rozčilení! — Otto je zdráv, jak na své oči viděti ráčíte, a já jsem šťasten, promine-li milosť vaše chybu mou, že jsem jej, ač nerad, na chvilku s očí pustil a odchýlením svým příčinu zavdal k oné nešťastné náhodě, jenžto na dům hraběcí tak velký zármutek uvrhla.“

„Neomlouvejtež se,“ řekla hraběnka ohnivě. „Já sama jsem vás odvolala; vy jste přišel, poněvadž jste musel; ale Ottilie? — Či jste odcházeje neodevzdal jí děti pod opatrování?“

„To jsem ovšem učinil, hraběcí milosti! ale Ottilie není vinna.“

„Ach, ach! Vyť ji vždy vymlouváte; já ale již dávno pozoruji, že Ottilie je marná, lehká, netečná. Dnes ještě půjde z domu našeho. Já netrpím v domě osobu, která nižádného účastenství nebeře na blahu nebo strasti rodiny mé.“

Javornický zbledl, jakoby výpověď tato jeho samého se týkala.

„Vy blednete!“ zvolala hraběnka s účastenstvím.

„Já? Nikoli.“

„Přece! Dám zavolati lékaře!“

„Nikoli,“ pravil Javornický. „Snad to jen následek předešlého namáhání, který brzo přejde.“

„Tím se nemohu upokojiti,“ řekla hraběnka a již také potrhla hedvábnou šňůrou zvonce tak prudce, že jí v rukou ostala.

„Lékaře!“ velela služebníku vstoupivšímu. „Rychle!“

„Ale mně v skutku nic není,“ namítal mladistvý vychovatel; „a péče vaší hraběcí milosti....“

„Není vhod?“ pravila hraběnka názvučně. „O mladý příteli, vy chcete buďto mne anebo sám sebe oklamati. Vaše bledosť mne opravdu děsí. Posaďte pak se! Já vás za to prosím!“

I posadila se sama na sofa a pokynula vychovateli vedle sebe.

Javornický chtěl pro sebe nízký taboret vedle sofy postaviti; ale síla jej opustila, sklesl a strhl sedadlo na sebe.

Úzkostlivě zkřikla hraběnka a vzchopivši se sklonila se k němu, v zapomenutí blahém ruce jeho tisknouc a slzami je smáčejíc. Pryč byly všecky hráze chladné obřadné dvornosti, pryč napnutosť ducha aristokratického; v tomto okamžení následovala paní nádherná pouze velení srdce rozčileného, kteréž ji k muži mladému, anděli strážci dítěte jejího, táhlo mocí neodolatelnou. Teplý dech růžových úst jejích ovanul tváře jinochovy; kadeře její smísily se s vlasy jeho; „Vilíme, milý Vilíme!“ volala roztouženě.

Byloť to ponejprv, co skromný jinoch na Volšanech místo chladného „Javornický“ uslyšel důvěrné: „Vilíme!“ křestné jméno své.

„Ottilie!“ zvolal jako ze sna, nebo smyslové jeho byli potaženi rouškou temnou.

„Ottilie!“ vzdychla hraběnka. Jméno toto ji zpamatovalo i klesla zpátky na sofa, zakrývajíc obličej oběma dlaněma.

V tom vstoupil zavolaný lékař, a hraběnka políbivši synáčka spícího, odešla z pokoje.

* *
*

Javornický byl mladý, asi čtyrmecítmaletý muž, vysokého, štíhlého zrůstu. Tahy obličeje jeho byly ušlechtilé. Načervenalá bledosť tváří a tmavosť kadeří zvěstovaly tajemnou jakousi zádumčivosť. V zádumčivosti této ale bylo cosi nad míru zajímavého, což na první již pohled mocně poutalo. Teprv před rokem byl přišel na Volšany poručením p . . . ského profesora, ujavšího-se schopného, nadějeplného sirotka. Na Volšanech vzešla jemu hvězda života v Ottilii, panně z chudého rodu šlechtického, zároveň s ním přijaté za guvernantku malé, maličké kontesky, pouhého ještě dítěte. Stejný osud, stejné povolání zblížilo srdce mladých lidiček; milovaliť se, aniž o tom sami věděli. Slovo o lásce nevyklouzlo jim z úst a přece by byl jeden za druhého s radostí život obětoval. Zkušené hraběnce to neušlo. Ona byla toho věku dosáhla, v kterém se žádosti a vášně nejsilněji o nasycení ozývají. Manžel její byl obstárlý, netečný, zábavy pohodlné milující; svazek manželský mezi nima uzavřen byl smlouvou chladné konvenience: ona si jej byla vzala, poněvadž údové rodiny její k tomu mocně radili, a jsouc mladá a marná uposlechla ráda, chtíc světu ukázati se v lesku nádhery a bohatství nevšedního. Hrabě byl boháč daleko široko vykřičený, a k vůli lesklé zevnitřnosti zadala nezkušená, v pensionátu vychovaná dívka květ nejblaženější naděje své. Za prvních let manželství nerovného necítila arci mezeru, kteráž ji od chotě jejího dělila; považovalať manžela za přítele úslužného, jenžto se opravdu snažil, aby každičkou, třeba ani nevyřknutou žádosť její co nejrychleji vyplnil. Teprv později, až po několika letech, přišli oba k poznání ba k úplnému přesvědčení, že u sebe nenašli, čehož byli hledali; srdce jejich se od-

cizily. Bylit rozvedeni, ač to k rozlučení sňatku nepřišlo. Zůstalit před světem manželé, ač jeden o druhého nedbal. Cesty jejich se dělily. Hrabě oblíbil sobě psy a koně; sličná choť jeho hlučnou společnosť, ukázalosť, nádheru, tance a hry. Uvykši na liché úsluhy a lahodná, sladká slova pochlebných ctitelů, ráda od nich slýchala, co jí manžel ani v hodině nejblaženější nebyl řekl. — Tělesnosť se v ní probudila. Potřeba sdíleti s někým city své, ohlas zvuků duševních, ozvala se v ní silou neodolatelnou, i propadla kletbě převráceného vychování, stavši se kořistí osidel světa velkopanského a vlastní, vrozené marnosti. Ale ve víru, do kteréhož se byla slepě uvrhla, pojala ji závrať. Proudem mocným jsouc uchvácena, ploula mořem kalným, bez paměti, bez jasného vědomí, i nezažilať radostí a rozkoší, kterých sobě byla slibovala. Liché poklonky a sladičké zdvořilůstky ctitelů četných a však tuze obyčejných, jakých se množství veliké na každý sladký květ lepívá, nemohly vyplniti prázdnotu srdce jejího, po ukojení nehynoucím toužícího.

V tom čase přišel do domu Javornický. Jeho svěží mladosť, jeho zajímavá zádumčivosť, nehledaná naivnosť a šlechetná prostota duše přilákaly na sebe jako kouzlem veškeré smysly rozkošné, v umění koketství velezběhlé dámy; však povaha jeho usedlá, úplná s obyčeji světa neznámosť a přísná mravnosť vykonávaly účinek protivného pólu. I dělala sobě hraběnka zpočátku svědomí z toho, zaplésti jinocha dechem hříchu neovanutého do čarovných tenat svých, a nad to nedovolovala pýcha její, aby sama vyšla vstříc muži mladému, o kterémž pochybno bylo, pokoří-li se mocným vnadám jejím čili nic. I čekala tedy, nepovzbuzujíc jej ani neodstrašujíc;

ale čekala nadarmo. Teprv nenadálá příhoda, o které jsme se svrchu zmínili, přivedla vášeň její dlouho a prozřetelně tutlanou k náhlému výbuchu. Následek ukázal, že umění její rozrazilo se o skálu nezkažené povahy jinochovy; dověděláť se k hoři svému, o čem se jí již dříve temně snívalo, totiž že srdce Javornického již připoutáno k srdci jinému.

Leč je čas, abychom se od tohoto ač toliko zdánlivého pouchýlení navrátili k vypravování samému.

Lékař k Javornickému zavolaný vpravil jinocha opravdu nemocného pomocí sloužících do teplé postele, omakal mu puls, zavrtěl povážně hlavou, posadil se ku stolku a napsav na ostřižek papíru několik matných hieroglyfů, poroučel se s lehkou poklonou.

Brzy na to otevřely se dvéře poznovu a po prstech vstoupil baron Ingomar s tváří věčně usmívavou: „O jak mi vás žel!“ zvolal s rukama nad nemocným rozestřenýma. „Vímť co to jest, ležeti na loži o samotě a muset se obírati obrazy fantasie na vše strany rozptýlené a takořka rozryté. Já to zakusil — a jelikož vím co to jest, hořeti žízní a nemíti nikoho, kdoby vody podal: nechal jsem všeho, spěchaje k vám, mladý příteli, abych vám chvíle trapné a hořké, pokud to v moci mé jest, aspoň poněkud osladil. K tomu cíli přinesl jsem svazek svých novějších básní, z kterýchžto snad nejedna vám bude nepovědoma a jak doufám i vítána.“

Javornický vzdychl z hluboka a obrátil se ke zdi.

„Zvláště touto básní“ pokračoval baron Ingomar, přebíraje se v rukopisu svém, „hodlám se vám zavděčiti — básní pravím, kterou toliko zasvěcencům a nejdůvěrnějším přátelům Musy své čítávám. Posud nebylo mi lze ani pomysliti na to, abych ji vydal tiskem — ne

snad, žebych se bál kritiky, pá! co jest jeniovi po kritice!"

„Tedy následujete Horácovo: Nonum prematur in annum? Řídká to věru cnosť za časů našich párorychlých."

„Vám se přiznám," mluvil básník dále. „Jdeť mi o to, abych dříve než veřejně s plody svými vystoupím, poznal mínění mužů nepředpojatých, soudných, krasocitných, byť by se i mínění jejich nesrovnávalo s náhledy mými."

„Budouť vás chváliti, o tom není pochybnosti žádné."

„Myslíte?" řekl básník se vzdechem. „O příteli můj — ne všickni! Někteří zívají při čtení mém, a o takových vím, co souditi mám; jiní špatně zahalují závisť svou, a opět jiní stavějí se, jakoby mi nerozuměli, jako onen nenáviděný zástupník, který se nadarmo nejmenuje Hrubý. Obracímť se tedy k těm, o nichž mi vědomo, že mají smysl pro krásu v oděvu jakémkoli, k těm, jenžto s důkladným vzděláním spojují hluboký cit, živou názornosť a soudnosť útlou, zkrátka, k dušem spřízněným. — Tedy slyšte!"

I rozbalil svazek hrubého objemu a chystal se ku čtení. Javornickému vyvstával úzkostí před tímto attentátem pot studený na čele. „Probůh, pane barone, vyť mi prokazujete česť, kterou nikoli nezasluhuji. Ujišťuji vás, že u mne snad ani jednu z oněch vámi schválených vlastností nenaleznete. Já, ať upřímně dím, básním a vůbec věcem rýmovaným ani za mák nerozumím."

„Věcem rýmovaným?" opakoval po něm Ingomar patrně uražen a pohoršen. „Skoro bych měl chuť rukopis svůj schovati; však doufám, že soud příznivější o básních mých pronesete, jen co dvě nebo tři poznáte.

Tato u příkladu" — pokračoval s rostoucí horlivostí — „jest dle mého mínění velmi zdařilá a k tomu nejnovější — kterou jsem hned po dnešním strašlivém výjevu, v němžto vy co hrdina jste vystoupil, v prvním rozčilení na papír vnesl. Tu aspoň musíte slyšeti."

„Někdy jindy," prosil nemocný hlasem slabým. „Nyní věru nejsem s to —"

„Právě v tom stavu, v kterém se nyní nacházíte," namítal básník neodbytný, „bude celá bytosť vaše nejschopnější, pojmouti veškerou krásu obrazů řídkých, snad od nikoho ještě neužitých, jimiž, bez chlouby budiž řečeno, báseň má oplývá. K pochopení dobré básně náleží, tvrdímť směle, duše nemocná."

„Anebo šílená!" zvolal nemocný netrpělivě.

„Ano, šílená!" přisvědčil básník radostně. „O vy se jen tak stavíte, jako byste byl všech básní nepřítelem odpovědným. Bezpochyby jste četl mnoho slabých, mělkých, špatných, a tudy to vaše přesycení."

Javornický nevida jiného zbytí, ponavrhl baronovi, aby mu rukopis k pohodlnějšímu přečtení zapůjčil; ale k tomu nechtěl básník nižádným způsobem svoliti.

„Nikoli," pravil, „poklad svůj nemohu z rukou dáti, ba ani nejlepšímu příteli svěřiti. Kdybych to mohl a chtěl učiniti, již dávno bych byl jej svěřil tisku. Pak by se ale byl stal jměním obecným, kdežto dosaváde jest a zůstává jměním mým. Vy mně rozumíte. — A pak, jaký to rozdíl, báseň čísti — a slyšeti ji z úst krasořečníka, anebo skladatele samého! V případu druhém slovo každé jakoby živé vstupuje před duši naši; dojem přednešení přiměřeného jest nevýslovný. Tudy sám Göthe vyřkl ono pamětné:

„Nur nicht lesen, immer singen,
Und ein jedes Wort ist dein!“

„Byl jste u malého Otty?“ otázal se Javornický, aby rozmluvu na jiné pole převedl.

„Ano, a již dvakráte. Jestiť trochu polekaný, trochu slabý, trochu nedůtklivý, ostatně však zdráv a vesel, a kdyby nebylo lékaře a hraběnky, mohl by sobě třeba hned zas po zahradě proskočiti.“

„A Ottilie?“ ptal se nemocný jako mimochodem, avšak s patrnou nesmělostí.

„K té jsem z příčin pochopitelných neměl přístupu, však naději se, že leknutí její nemělo škodlivých následků. — Vy tuším Ottilii milujete?“

Javornický se zarděl a pohlédl na Ingomara očima, z nichž celé hejno výčitek sršelo.

„Odpusťte, že se do tajemství srdce vašeho vtírám; ale toho jest potřebí, abychom sobě porozuměli. — Ottilie,“ pokračoval baron, nedbaje na mračení se Javornického, „je sličná, vzdělaná, cnostná dívka; zvolení toto dělá vkusu vašemu česť, i nevěděl bych, proč byste se jím měl skrývati? Či snad před hraběnkou?“

Javornický se tvrdošijně odmlčel. — „Ale probůh, pane barone,“ řekl po chvíli, „jak jen vám možno mluviti tak nešetrně a jmenovati poměry, jakých se pouze domýšlíte, aneb jakých vám příliš živá, právě básnická obrazotvornosť na mysl uvádí? Věru, v tom nezapřete básníka,“ doložil s úsměvem trpkým.

Ale Ingomar jsa věci své jist, nedal se mýliti. — S tváří lhostejnou mluvil dále: „Tedy vám musím pověděti, že jsem poměry zmíněné netoliko uhodl, alebrž i dokonale znám.“

„Co tím chcete říci?“

„Vímť jistě, že Ottilii milujete a ona vás; vím ale mimo to také, že hraběnka k osobě vaší přilnula s náruživostí horoucí a tudy Ottilii, jakožto sokyni svou, odstraniti hodlá, aby sobě — jak jen to vyjádřím? — náklonnosť vaši pojistila; a nyní, můžete-li, viňte mne ze lži!“

Na obličeji Javornického se barvy střídaly; oči jeho hořely ohněm hněvu. Ingomar se dotekl nejútlejších strun srdce jeho, vniknul do nejtajnějších hlubin, hrabaje se tam rukou nejapnou. Jinoch, raněný do živého, hleděl před sebe očima vyboulenýma.

„Vy se divíte,“ pokračoval baron s tváří vítěznou, „že to vím a jak to vím? Což nevíte, že básníci umějí čísti tajné písmo v očích, v rythmickém pohybu rtů a v každičkém těla hnutí? Leč před vámi nemíním se honositi čarodějnictvím svým; povímť prostě, že tomu tak, a doufám, že mi uvěříte.“

„A je-li tomu tak, jak vy díte,“ pravil Javornický vstana — „nebude a nemůže býti stání mého v domě tomto. Nevím sice, kam se vrhnouti, nemám jmění, abych směl pohrdnouti službou výhodnou; ale pojmy mé o povinnostech nedovolují, abych tu déle zůstal.“

„A ubohou Ottilii chtěl a mohl byste zůstaviti zoufalství?“

„Já Ottilii nejsem ničím zavázán,“ odpověděl Javornický prudce.

„A city, které jste jí vnukl, naděje, které jste v ní vzbudil, nepočítáte za nic?“

„Vy mluvíte o nadějích, a přece nevyklouzlo v rozmluvách mých s Ottilií ani jediné slovo ze rtů mých, kteréž by jí bylo dalo právo....“

„Doufati?“ doplnil Ingomar řeč jinochovu. „Ó to ženské neznáte!` Jediný pohled, nepatrné ruky stisknutí, slovíčko něžné — a ony vědí, na čem jsou.“

„Ujišťuji vás...“

„Vyť vždy ještě splácíte důvěrnosť mou nevhodným tajením a bázlivou skrývavostí. Což ale, předložím-li vám patrné důkazy, že Ottilii nikoli tak lhostejným nejste, jakož tvrdíte?“

„Těch jsem žádostiv viděti!“ usmál se Javornický nevěřivě.

Tu se Ingomar vytasil ozdobně složeným lístkem, psaným na hebkém, růžovém papíru, zpečetěném aneb raději slepeném malinkým barevným znamínkem, na němžto vyobrazeno dvé hrdliček vzájemně se celujících.

Javornický váhal lístek otevříti. „Toť není“ — zvolal — „a nemůže být od Ottilie! Tak lehce by ona nezadala důstojnosť panenskou! — A přec to ruka její!“

„A vy jste pochyboval?“ řekl Ingomar úsměšně.

Místo odpovědi roztrhl jinoch kvapně pečeť útlou a mrštiv okem po řádkách zachvěl se, pak četl pozorněji, četl opět, a zrádný ruměnec vstupoval mu do obličeje, vždy výše a výše.

S chladnou bádavostí pozoroval jej Ingomar. — „Odpovíte sám — či mi svěříte vyřízení?“ otázal se konečně, když jinoch v mlčení trval.

Křečovitě zmačknul Javornický lístek v třesoucích se rukou, mnul si dlaní čelo i oči, jakoby sen jakýsi chtěl zapuditi; pak vzdychnul hluboce.

Ingomar jsa jist, že se mu záměr povedl, nedotíral na jinocha více. Zvednuv se řekl zdvořile: „Játť vykonal povinnosť přítele. Má věc není, opakuji to ještě jednou, vtírati se v tajemství srdcí, a byť by kořisť byla z toho

pro mne sebe hojnější. Bude-li však pomoci mé potřebí, víte kde mne hledati — a naleznete přítele. S Bohem!"

Javornický na to neodpověděl. V duši jeho kolísaly se jako na pružných větvech city nejrůznější. Květný kalich útroby jeho otevřen před zrakem bádavým, všetečným, — svaté tajemství jeho vyloženo nestoudně na krám veřejný. Osidla nalíčená — nesnáze neodvratné — a pak zas to milé, sladké přesvědčení, že jest milován — milován od dívky, kterouž uvykl ctíti téměř co světici; a hned zase na to vzpomnění přetrpké, že mu uloženo hráti na Volšanech roli Josefa Egyptského — vše to vstupovalo v obrazech mlhových před duší jeho, naplňujíc ji hned rozkoší nevyslovnou, hned zármutkem nejbolestnějším. K doplnění nesnáze své nevěděl ubohý, komu se svěřiti. Ingomara znal jakožto člověka vlastní toliko chvály a prospěchu jakéhokoliv nad míru žádoucího, a o lepším nevěděl na celém zámku. I vzal obdržený lístek poznovu do rukou a četl se vší pozorností:

„Pane Javornický!

Budete se diviti, že Vás tak zčista jasna psaním svým obtěžuji; ale nechať jednak nesnáz, v které se právě nacházím, jednak i dobrota Vaše omluví neslušnosť, kteréžto se v úzkosti srdce svého dopouštím. Hraběnka mi dnes dala výpověď a několik zlatých přes umluvenou mzdu s nemilostivým podotknutím, že by to velmi ráda viděla, abych se co nejdřív a sice ještě v tomto týdnu ze zámku vystěhovala. Nevím, čím jsem nevlídnosť tuto zavinila, podrobuji se však volně. Nemajíc zde nikoho, komu bych sobě postesknouti směla, beru útočiště k Vám. jakožto příteli v těchže okolnostech postavenému. U nejedné příležitosti osvědčil Jste slovem

i skutkem, že béřete účastenství v osudu mém. Nicméně nebyla bych se odvážila ke kroku tomuto, kdyby mi přítel Váš b. I. nebyl dodal mysli. — Já již zítra hodlám Volšany opustiti. Chcete-li se mnou ještě mluviti, přijďte dnes v hodinu obědní do zámecké zahrady. Čekejte na mne v akaciové besídce. Vás ani mne nikdo u tabule nepohřeší. — Píši s třesoucíma se rukama a řádky míhají se mi před očima. Snad uvěříte, že nežádám ničeho jiného, než upřímné rady Vaší.

Ottilie Dubská."

Javornický byl opravdu nemocen, cítilť slabotu ve všech údech; ale vyzvání tomuto nemohl odolati. On musel jíti. Ji nemohl nechati v důležitém okamžení bez rady, bez útěchy, ačkoli mu posud nebylo vědomo, jakým způsobem by dívku opuštěnou potěšiti aneb ku prospěšnější změně stavu jejího přispěti měl. Vstav z lože, chodil nepokojně po pokoji, navštívil Ottu, lehl zase a vzchopil se znovu — s úmyslem pevným, že půjde, a byť ho to zdraví i život státi mělo.

* * *

Sotva že zazněl zvonec zámecký, hosty i domácí k obědu svolávající, již k večeru, sešel Javornický po prstech do zahrady a usednuv v akáciové besídce očekával ve strachu, naději a blahém rozčilení objevení se milované Ottilie. Byloť to ponejprv, co mu taková schůzka kynula, i nebude těžko vysvětliti sobě jeho toužebný nepokoj a zimničné všech žil trnutí.

Konečně vrzla branka zahradní, kroky lehounké zašustěly v písku drobném, a postava bíle oděná chvátala přímo k besídce. Javornický vyběhl jí vstříc a se slovy: „Ottilie, drahá Ottilie!" sevřel ji náruživě v náručí.

Jako na dané znamení rozlítlo se jedno okno jasně osvíceného večeřadla, a v okně objevila se postava hraběte Zalužanského. Chřest okna poděsil párek dolejší. Světlo svícnu stříbrného trojramenného padlo na osoby před besídkou, a Javornický poznal v té, kterouž byl tak vřele objal — ne Ottilii, s toužebností lásky prvotní očekávanou — alebrž hraběnku. Ruce mu sklesly překvapením a leknutím.

Ona zadupla zlostí; světlo od okna se vzdálilo, a ti, jenž před chvílí v náručí sobě leželi, stáli teď před sebou ve stavu nejtraplivějším. Hraběnka kousla se do krásných prstů, až z nich krev tekla, řkouc mezi zuby: „To mi nezpůsobil nikdo jiný než ten úkladný blázen Ingomar! Známť jej, to msta jeho!“ Pak se ale rychle vzpamatovala a nutíc se netoliko k chladné lhostejnosti, leč i k jakési důstojnosti, s nynější nesnází její ovšem špatně souhlasící, promluvila kvapně: „Co tu děláte, milý Javornický? Jak jen můžete zdraví svého tak málo sobě vážiti, že jsa churav, za chladného večera sem jste se vydal? A k tomu ještě to vaše rozčilení!“

Javornický neodpovídal, chvěje se po celém těle.

„Já vím,“ pravila hraběnka mírně, „koho jste očekával. — Nyní jděte do pokoje svého a zůstavte ostrovtipu mému vyrovnání nemilé příhody této.“

Javornický políbil uctivě hraběnce ruku a šel.

Melanie Zalužanská dívala se za odcházejícím očima náruživostí horoucíma. Vaříc v srdci pomstu, odebrala se do zámku.

Všedši do jídelny posadila se lhostejně na místo své. Ani bledosť tváří, ani neobyčejná jich červenosť, ba ani jediný mrk očí, nic docela neprozradilo vnitřní hnutí mysli její. Služebníci přinášeli a odnášeli talíře

a mísy jako jindy; hosté hovořili vesele, jakoby se ničeho nebylo stalo. Hrabě nalívaje choti své do stříbrného koflíku, nazýval ji „mé srdce"; hosté snažili se všemožně hovor v proud zavésti, ačkoli násilí, s kterým to činili, bylo patrné. Toliko hraběnka sama přizvukovala nenuceně.

Přece však skončila se tabule dříve než obyčejně. Hosté cítíce povětří těžké, ani nevešli do billiáru, kamž se po obědě pravidelně chodívalo. Poklonivše se odešli, stavíce se malátnými, do pokojů svých.

Hrabě doprovodil hraběnku velmi dvorně až do oddělení pokojů jejích. V hraběnčině ložnici pustil ruku její a uvrhnuv se do lenošky, upial oči pronikavě na choť svou, řka chladně: „Vy jste mi dlužna vysvětlení onoho pohoršlivého výjevu v zahradě zámecké, na nějžto jsem, asi před hodinou, svýma vlastníma očima patřil."

„Jaká to řeč?" zvolala hraběnka, staví se uraženou. „Pane, vy se zapomínáte!"

„Ano, zapomínám se," odvětil hrabě se živostí nadobyčejnou, „zapomínám se nade svou ctí, a to již pohříchu dávno! Trpělť jsem záletnictví vaše, dokud jste do sítí svých chytala brumbály a babky, neb abych zřetelněji mluvil, lidi, jenžto nemajíce základů cnosti, za štěstí převeliké pokládali sobě, jeden-li nebo druhý z nich pochytil čárovný blesk vábivých pohledů vašich. Já k tomu mlčel, snášeje křivdu trpělivě; ale co se vám zalíbilo, vábiti i nezkušené mladíky do tenat svých, nemohu, nechci, nesmím déle mlčeti!"

„Chcete mne zúmysla uraziti?" tázala se hraběnka ostře.

„Nikoli," odpověděl hrabě mírně; „ale napraviti, a pokudž možná, na cestu povinnosti. na cestu cnosti uvésti."

„Dávno-li tomu,“ prohodila hraběnka žertem, „co jste se stal karatelem mravů?“

„Mělť jsem se jím dříve státi,“ řekl hrabě se vzdechem. „Ale vám se líbí žertovati i při věcech, při kterých druhému krev stydne aneb ohněm zplápolá! Já jsem u vás hledal více citelnosti.“

„Líto mi vás, pakli jste se sklamal,“ odsekla hraběnka lehce; „leč nechajíce hádek marných, přikročmež raději k předmětu samému, kterýž vás, pane hrabě, tak nadobyčejně rozhorlil i rozhořčil.“

„Vy jste,“ pravil hrabě po malém pomlčení, „asi před hodinou v zahradě objímala mladého člověka, an jsem na to patřil,“

„Mýlíte se, pane! Onen mladý člověk objímal mne.“

„Nu, naposled to jedno!“ ozval se hrabě netrpělivě.

„Dovolte, pane hrabě,“ namítla hraběnka popuzená, „to není jedno! Kdybych já, jak vám libo se vyjádřiti, byla objímala jej, měl byste aspoň nějaké, jakéž takéž právo, obviňovati mne; bylo-li to ale naopak...“

„Ach! Jděte mi s takovými sofismy! mumlal hrabě, sem tam v lenošce se vrtě. „Játť pravím vám, že to považuji za hřích, vychází-li paní vdaná — a nad to paní od stavu — lehkomyslně vstříc mladíku nezkušenému, dechem jizlivým světa hříšného ještě neovanutému. Vy víte, koho míním.“

„Jakž bych nevěděla? Javornický ale není ani tak svatý ani tak cnostný a nezkušený, jakým vy jej děláte.“

„Co tím chcete říci?“

„Prostě to, že Javornický, jehožto cnosti se tak vřele zastáváte, ne mne, nýbrž jinou v zahradě očekával; má pak vina záleží pouze v tom, že jsem setkání to překazila; — toť všecko.“

„Možná-li? — Melanie, jak to dokážete?

„Ach, vy co přísný soudce vyhledáváte důkazů nevyvratných? — Nuže, zde jsou!“ I podala mu dva ozdobně složené lístky.

Hrabě vytrhl kvapně první z obálky a četl:

„Hraběcí Milosti!

Dnes o hodině obědní půjde Javornický, ač nemocný, do zámecké zahrady, aby se tam s Ottilií sešel. Akáciová besídka má skrýti milence. Zprávu tuto podávám v té naději, že s touže ochotou bude přijata, s jakouž byla psána. Ingomar.“

„Ach!“ zívnul hrabě, lístek vraceje, „toť od toho blázna, jenžto nás den co den pošetilými výtvory obraznosti své týrá a sám sebe básníkem nazývati ráčí. — Bohužel,“ pokračoval nevrle a opovržlivě, „usadilo se za posledních let v zámku našem hostů, jenž Ingomarovi v nadzmíněné vlastnosti ničehož nepodají. Byloť by těžko rozsouditi, komu z nich palma přináleží. Jeť tu u př. Hrubý, Růžička a jiní. Nikomu z nich nelze diplomu bláznovství právem spravedlivým upříti! — Ingomar blázní v básních, Hrubý v koních a Růžička v krajinkách, růžích a slunečních paprscích. Konečně to vše jedno! — Nu, jen se nedívejte na mne s takovými střelami, že jsem se opovážil jednou vyřknouti pravdu bez obalu hedbávného a nadto u přítomnosti vaší! Dostávámť já od některého času také své zvláštní chvíle, někdy jasné, že mne o prst ovinete, a jindy zas o něco temnější. — Podívejme se však, co as obsahuje lístek druhý.“

Rozbaliv papír četl:

„Drahá Ottilie!

Já přijdu, abych Vás vyrval z okovů, jimiž ukrutnosť lidská svírá bytosť nejněžnější. Spolehejte ve všem

na mne. Já jen tehdáž přestanu býti věrným sluhou Vaším, až poslední žíla ve mně dozní.

Věčně Váš

Javornický."

„Javornický!" zvolal hrabě překvapen — „skutečně! toť tahy písma jeho, to jeho podpis! Tu není žádného omylu! Žeby ale i on schopen byl vklouznouti samovolně do tenat lásky dobrodružné — na to, God dam! byl bych ještě před chvílí vsadil proti komukoliv svého araba! Však co se divím? I on je syn Adamův."

Ačkoli poslední slova toliko pro sebe řekl, uhodla hraběnka nicméně smysl samomluvy jeho úplně, řkouc: „Vy Javornickému přejete?"

„Ano," odpověděl hrabě. „Nevychovává-li dítky naše s láskou, trpělivostí, horlivostí a s prospěchem patrným? I nemusilť bych býti otcem, kdybych výtečných zásluh jeho neuznával."

Hraběnka se odmlčela, kousajíc se do krásných pysků.

„Jak přišly lístky tyto do rukou vašich?"

„Vy se smíte tázati," odsekla hraběnka prudce, „právo to dala jsem vám hned tehdáž, když jsem vás za manžela zvolila."

„Chcete říci pojala," ponapravil hrabě trpce. „Pomněte, že já zvolil vás. Tím vás však nikoli nechci uraziti; ale God dam! vy mne chováním svým k podobným, nehrubě zdvořilým výrazům jaksi vybízíte."

„Já že vás vybízím!" zvolala hraběnka s přetvářeným podivem. I pohlédla na chotě svého očima, v kterých se tisíce tisíců vděků, co třpytivých hvězdiček na modrém nebi, lesklo. A okouzlený hrabě ruče sklopil oči a natáhl nohy po měkkém koberci, vzdychaje pro sebe:

„Ano, nedivímť se. Snadnotě klesnouti, kde láska tolikerými vnadami kyne; kdo tomu nechce uvěřiti, nechť se podívá na mne.“

S očí hraběnčiných sklouznul ještě jasnější paprslek v zetlelé srdce manželovo i neminul se účinku.

„Konečně,“ promluvil hrabě nesměle, „musím já vás za odpuštění prositi, že jsem onu zahradní schůzku nejapně překazil.“

„Ne sice za nejapnosť ale za nešetrnosť svou zasluhujete v skutku netoliko notnou domluvu ale i pokutu. Víte, co to jest, vystaviti choť svou nehodnému podezření a křivým výkladům netoliko hostí četných, alebrž i všetečných domestyků?“

„Já se překvapil,“ koktal hrabě přemožen; „jednalť jsem nepředloženě — a uznávám to.“

„Tedy uznejte i šlechetnosť úmyslu mého, který mě k tomu vedl, abych záhy přetrhla neblahou známosť mladých lidí, ježto jsme k vychování dítek našich povolali, než by milkováním svým na celý zámek hanbu veřejnou uvalili; neb co medle mohlo by ze známosti této pro ně i pro nás jiného pojíti než hanba? — Oba jsou ve službě naší. a nevíte-li, že nectné chování služebníků počerňuje pány?“

„Já obdivuji váš ostrovtip,“ řekl hrabě na polo smířen; „leč jednu věc mi ještě vysvětlete.“

„Ta jest?“

„Jak se tyto lístky do rukou vašich dostaly?“

„I z toho mám se tedy zpovídati?“ odvětila hraběnka, hodíc lehce hlavou, a úsměv ironický pohrával okolo koralových rtů jejích. „Vězte tedy všecko, ať již ani jiskra žárlivosti přepiaté aneb podezření nehodného nezadoutná v srdci vašem. — Již dávno byl baron In-

gomar mezi Javornickým a Ottilií jakýsi tajný poměr větřil. Z náklonnosti a vděčnosti k domu našemu vyjevil mi, co se mezi mladými lidmi děje, a když jsem naň dotírala, aby předložil důkazy, podal mi dnes jejich korrespondenci."

„Jak ale k ní přišel? Nechť se to již stalo jakkoliv, jestiť to od něho, abych se levně vyjádřil, veliká indiskerecí."

„Toť péče Ingomarova!" odvětila hraběnka s nakrčeným nosíčkem.

„Item," řekl hrabě, v lenošce se vrtě; „ale an věci takto stojí, co medle hodláte učiniti? Javornický, ať zpříma dím, přirostl za ten krátký čas, co u nás žije, dětem našim k srdci, ba mám za to, žeby rozloučení se s ním ani nesnesly . . ."

„Tomu může tak býti, jak pravíte. Já neskládám všecku vinu na něho."

„Tedy Ottilie? . . . ."

„Jeden z nich musí z domu," odslovila hraběnka pevně.

„Javornického nepustím!" volal hrabě.

„Tedy Ottilie!"

Hraběnka počala zívati, a povolný manžel přál jí srdečně dobrou noc, opouštěje pokoj její s docela jinými myšlenkami, než s jakými byl vstoupil.

* * *

Krásné zorní jitro vyvábilo hraběte Zalužanského do zámecké zahrady. Na svižezelené pažiti třpytilo se na miliony perel rosných, mezi nimi jasné démanty s hravými brilianty vydávaly hojný lesk svůj; bohatství

přírody nepočetné jevilo se oku; když ale noha na ně šlápla, rozplynuly se ve vodu a bláto. Ale chodníky vysypané žlutým pískem byly suché, a po těch kráčel nyní hrabě, přemítaje na mysli rozmluvu včerejší, sám s sebou v boji, s hlavou k zemi sklopenou. Zpomínalť na léta mladosti své, na uprchlé sny, na pomíjejičnosť vezdejší a Bůh sám ví nač ještě. As tři kroky od akáciové besídky, u které se minulého večera onen pohoršlivý výjev stal, jenžto k rozmluvě nedávno vypsané příčinu zavdal, padlo procházejícímu se něco lesklého do očí. Shýbnuv se pro to zdvihl zlatý, velkými granáty ozdobně obložený medalion, od něhož kousek utržené hedbávné šňůrky visel. Překvapen hleděl na klenot, jehožto tvar zdál se mu povědomým býti. Obrátiv jej v rukou několikrát, stiskl tajné pero, víčko vzlítlo a k velikému úžasu jeho objevila se uvnitř podobizna malovaná v nejútlejší miniatuře, představující muže as dvacítiletého v obleku měšťanském, jaký se nosíval před dvacíti lety. Na první pohled poznal hrabě svůj vlastní obraz z mladých let. Dlouho zůstal na témž místě státi, pohřížen v patření na klenot nenadále nalezený. Kde se tu vzala ta drahá památka? Kdo ji asi ztratil?

Přirozeným během padly myšlénky jeho na Javornického. Což aby on....? Tušení jeho zrůstalo, čím déle o věci té přemýšlel; vzrůstalo téměř v přesvědčení a jistotu. S medalionem vysoko před sebou pozdviženým spěchal cestou nejkratší do zámku; na cestě padl okolo krku zahradníku, náhodou s ním se potkavšímu, kterýžto jako u vidění zůstal státi vedle skupení květinového, hledě očima vyvalenýma za pánem svým, hlavou povážlivě vrtě a cosi o velikém neštěstí do sebe mumlaje.

S radostí vítěznou, tváří hořící a kroky nad obyčej kvapnými vrazil hrabě Zalužanský do pokojů, kde Javornický s dětmi spal. Vychovatel byl již oblečen, když hrabě vstoupil. „Znáte ten obraz?“ ptal se kvapně, medalion otevřený před sebou drže.

„Probůh!“ vzkřikl Javornický.

„Tedy jej znáte! — Jak jste k němu přišel? Neostýchejte se, neobávejte se ničeho! Mluvte pravdu! Já jsem váš přítel — a snad i více! Nemějtež přede mnou žádného tajemství, otevřete mi srdce své do kořán!“ — Tak mluvil hrabě, nad míru rozčilený, i tiskl obě ruce jinochovy k prsoum svým, hledě jemu při tom tak sladce do očí, že jinoch chtěj nechtěj musil důvěry nabýti. K tomu byla mu vlídnosť pánova dobře povědoma. Bylť zajisté uvykl ctíti jej netoliko co dobrodince štědrého, alebrž i co prostředníka laskavého v nastalých nedorozuměních a hádkách, jakýchž na Volšanech mezi hrdou, popudlivou hraběnkou a četnými domácími nebývalo pořídku. U příležitosti takové ukazoval se hrabě, jindy krotký, povolný, ba až slabý, najednou jako z čista jasna silným, přísným, neustupným. V podobných okamženích nebylo nikomu lze jemu vážnosti odepříti.

„Povězte mi všecko, co o mladosti své víte!“ dotíral hrabě na mladíka posud v nesnázi váznoucího. „Mně na tom záleží — ba velmi, velmi záleží!“

Na určité vyzvání to vypravoval Javornický asi takto: „Kdy a kde jsem se narodil, nevím. Jak daleko paměť má stačí, bylo mi as pět let, když jsem byl u mladé, sličné paní. Zůstávaliť jsme ve veliké oboře u myslivce. Paní, které jsem „maminko“ říkával, bývala smutná a plakávala často. Při tom mne silně stiskávala k prsoum

až mne to bolelo a proud slzí jejích splýval se slzami mými; vida plakati ji musil jsem též plakati. Nevím sám, čím to bylo, že jsem dědečka myslivce, který mne do obory k parohatým jelenům vodíval, měl mnohem radši, ba i dobrou babičku, ana mi tak často z kapsáře svého oříšky a jiné lahůdky poskytovala... Ale já milosť hraběcí vypravováním svým nudím?“

„Nikoli,“ řekl hrabě. „Vypravujte široce, to mne více zabavuje. — Tedy v místě, kde jste se narodil, byla obora? Nepřijížděli k vám časem cizí pánové na honbu?“

„Na to se nepamatuji; leč jistý mladý, vlídný pán s pěknou, stříbrem vykládanou ručnicí na rameně docházíval k nám dosti často, líbával truchlící matinku i mne, a také mi pokaždé zanechal pěkných hraček, kteréž byl v zelené, zlatem vyšívané brašně přinesl. Později přicházíval vždy řidčeji, a pak málokdy se ukázal: a matka má — tak-li tu paní nazývati smím — plakávala ještě častěji, churavěla a chřadla. Spávala v lůžku oponami zakrytém, a já k ní nesmíval, až mne jednoho dne z obory, kde jsem s dědečkem myslivcem nejraději býval, k ní přinesli. Byla velmi bledá. Ulíbavši mne zavěsila mi na krk medalion, jejž hraběcí milosť v ruce drží. Pak mi udělala na čele křížek, vinouc mne k sobě, a když mne opět políbila, byly rty její studené jako led. Odnesliť mne, a já, kdož uvěří! — byl rád, neb mě byla pomačkala, až jsem to skoro odstonal. Když jsem se později po ní ptal, řekli — že umřela. — Nedlouho na to přijel kočár před naši myslivnu, i vsadili mne do něho, a jeli jsme dlouho — až mě v nepatrné vesnici před farním domem opět vysadili, řkouce, tady že budoucně bude domov můj.“

„Kde to bylo?“

„V Zálesí. Nový pěstoun můj — žehnána buďiž památka jeho! — ujal se mne právě otcovsky. Vynaloživ všelikou péči na vychování mé, učil mne záhy latině a počátkům věd matematických, a těše se ze schopností mých, želel toho, že není prostředků, aby mne mohl dáti na studie. Přece však známostmi svými posledně tolik vyjednal, že jsem v nejbližším krajském městě ve studiích, soukromě započatých, veřejně pokračovati mohl. Když byl druhý můj otec zemřel, stál jsem opět ve světě sám a sám.“

„A onoho pána s ručnicí a brašnou od té doby jste nespatřil?“

„Ani okem.“

„Poznal byste ho, kdybyste se s ním náhodou setkal?“

„Obraz jeho,“ pravil Javornický, „visel po mnoho let na prsou mých, od oné doby, co mi jej matka umírající sama na hrdlo zavěsila; divno-li, že se mi vpálil do paměti jako žhoucí meteor, na který, spatřivše jej toliko jednou, nikdy více nezapomínáme?“

„Ale tahy obrazu tohoto,“ namítal hrabě, „mohly se stářím změniti. Od té doby zmizel snad lesk očí, na čele hladkém usadily se snad vrásky, neřku že i ostatní přídatky, jakož jest oděv a postava těla, docela v jiný způsob přešly, než je paměť vaše zachovala? — Patř na mne, Vilíme, a srovnej tahy obličeje mého s obrazem svým!“

Javornický ztrnul, ne tak nad podobností hraběte s obrazem medalionu, jako nad řečí jeho. Oči jinochovy utkvěly bádavě a však bázlivě na obličeji pána před ním sedícího, pak sklesly jako přemoženy, a ruce jeho

sepiaté, chvějící-se spočinuly na prsech nepokojně se dmoucích.

„Synu můj!“ zvolal hrabě u velikém pohnutí, nemoha se déle zdržeti, a pojav Javornického za obě ruce přivinul ho k sobě s citem, pro nějž těžko slova přiměřeného najíti. Mlče tisknul jinocha k prsoum zbouřeným, a tento odpovídal toliko slzami.

V tom vstoupil do pokoje baron Ingomar a spatřiv výjev neobyčejný chtěl se na samém prahu obrátit; ale hrabě Zalužanský zavolal ho zpátky.

„Vy jste nás, pane barone, viděl v obětí, a snad byste sobě ledacos mohl pomysliti, snad i co jste viděl, před časem dále pověděti; jestiť tedy třeba, abychom vás v tajemství naše zasvětili, kteréžto, jak doufám, snad dosti brzy tajemstvím býti přestane. Vůle má jest pevná; povinnosť svatá mi velí křivdu napravit.“

„Probůh, pane hrabě!“ zvolal host, vy jste rozčilen, a já nechci nikomu se vtírati!“ I dělal opět jakoby se chtěl odstraniti.

„Bez okolků,“ řekl hrabě určitě. „Posaďte se k nám. Vy jste básník, tedy máte srdce citelné. Poslechněte příběh můj, a poraďte.“

„Ó rada má,“ odprošoval Ingomar, „nemůže nikoli tolik váhy míti, aby něčím k rozhodnutí pochybnosti vaší přispěla. Při bohaté zkušenosti své zajisté sám . . “

„Na pravou cestu uhodíte, chcete bezpochyby říci? Nikoli! Od jakživa nebývalo jednání mé samotné, vždy mne vodívali jiní; jiní za mne jednali, jiní slova do úst mi kladli a opět jiní zábavy mé řídili i zastavovali; tím se stalo, že . . . . . ó by lze bylo vymazati z paměti všecky ty činy, při kterých jsem býval pouhým nástrojem

vůle cizí, ačkoli všecky mně samému byly přivroubeny!“ — I skryl čelo své v obě dlaně a po chvíli pokračoval ještě čileji: „A jest to nyní se mnou jinak? Bohužel, stojím posavad pode vplyvem mocností neblahých — a však o tom byloby dlouhé povídání; pročež poslyšte, co nyní zjeviti hodlám.“

A když se Ingomar s rukama křížem založenýma na nejbližší taboret byl posadil, jal se hrabě s podivuhodnou upřímností vypravovati takto:

„Byl jsem ohnivý, nezkušený mladík, když jsem se poprvé zamiloval. Kdo ví, co to jest zamilovati se, porozumí mně bez výkladu. Předmět lásky mé byla velmi sličná, ale spolu velmi chudá šlechtična, jižto rodičové moji z milosrdenství do domu byli přijali jako společnici starší sestry mé. Vídaliť jsme se každodenně, při tabuli, v salonu, v zahradě. Oči naše se hledaly a nalezly i uzavřely smlouvu ještě dříve, než ji ústa byly potvrdily a srdce zpečetilo. Ach, ona byla ještě mnohem nezkušenější než já a takořka pouhé dítě! — Ale láska prý jest také dítě a sice velmi nerozumné; všemu věří, všecko doufá, všemu se naděje. Sestra má, byvši po novoromanticku vychována, s romány zahraničnými dobře seznámena a vnadami intrik naskrz opojena, stala se důvěrnicí naší. Láska, to nerozumné dítě zrostlo nám brzy nad hlavy, že jsme ani nevěděli co s ním počíti. Rodičové mívají u věcech těchto zrak bystřejší nežli všickni ostatní lidé, i znamenaliť záhy, co se mezi námi děje, a jsouce o budoucnosť mou příliš pečlivi, viděli v poměru mém k chudé šlechtičně toliko pohanění rodu, zrušení plánů dávno vyměřených, zničení veškerých nadějí svých — zkrátka veliké neštěstí. Snad mi již tehdáž, když jsem co nemluvně ještě v plenkách

ležel, vyhledali nevěstu vysoce urozenou a bohatou, kterážto pomocí nových spojů a věna vydatného měla slávu rodu našeho zdvihnouti na stupeň ještě vyšší, než na kterém již se nalezal; tudy objevila se známosť má s Emilií zrakům jich, do budoucnosti hledícím, co pravý, veliký malheur. K uvarování neštěstí obávaného vyhnali Emilii bez meškání z domu. Já vypátral útočiště její a zapřisáhnuv se svatě, že ji neopustím, dal jsem se s ní tajně oddati. Na panství vzdáleném vyhledal jsem jí příbytek u myslivce, jehožto mlčelivosť několika dukáty jsem sobě zakoupil. On byl dost poctivý, že netoliko tajemství mé věrně zachoval, ale i choti mé takové pohodlí zaopatřil, jakéhož v odlehlé samotě lesní bylo lze jen požádati. Dobrá Emilie, octnuvši se v lůně přírody, byla blažena. V novém příbytku jejím nebylo slyšeti lichých zdvořilůstek salonových, nebylo viděti hladkosti líčené, nucené upiatosti a přetvářky jedokrásné. Oddavši se mi s tělem i s duší děkovala mi s prostotou děckomilou, že jsem ji vytrhl ze živlu, jenžto jí, prostě vychované, až k smrti byl protivný. — V tom čase obdarovala mne synáčkem. Časté vyjíždky mé na panství . . . ské vzbudily podezření; kroky mé byly stíhány od placených vyzvědačů. Uvěříte-li, že odvislosť a slabosť má byla tak veliká, že jsem pro ukojení povstalých důminek i pro odvrácení podezření na mne padajícího návštěvy své u Emilie, jenž od několika let byla řádnou chotí mou, najednou zastavil? — Svědomí však mi nedalo. Po nějakém čase spěchám k ní — ach pohříchu, již bylo pozdě! S Emilií neměl jsem se více shledati. Příbytek její někdejší sotva jsem poznal; tak se vše v krátkém čase bylo změnilo. V oboře byl jiný myslivec s hojnou rodinou. Lidem cizím nemohl, nechtěl

jsem se svěřiti. Ptám se tedy po myslivci, jenž tu býval, a praveno mi, že rozkazem vyšším přesazen na jiné, vzdálené panství. Na které? ptám se netrpělivě. Myslivec mi je jmenoval. Bez meškání objednám v nejbližším městečku poštovské koně. Přijedu na místo, ptám se, jakoby mi o život šlo. Myslivec, po kterém jsem se tak horlivě dotazoval, byl v Pánu; vdova pozůstalá prý se k příbuzným svým do Uher odstěhovala. O úmrtí milované Emilie byl jsem již dříve zpraven; kam se mé dítě podělo, nechtěl nikdo věděti. Myslivec prý, přistěhovav se, nepřivezl s sebou žádného dítěte. — Dotazování mé vzbudilo všeobecnou pozornosť a té právě chtěl jsem ujíti. Vrátím se tedy opět na panství ...ské hodlaje tu v pátrání svém pokračovati. Leč nedověděl jsem se ničeho jiného nežli že myslivcovic stěhujíce se, tři míle odtud dali pochovati dítě. Jdu i tam, dám hledati v úmrtní knize, i nalezeno že dne 7. prosince 18.. pohřben Vilém, syn Václava Hájka, vrchnostenského polesného z Počernic. Vilém! Tak se jmenoval syn můj. Dal-li myslivec, jemužto zachování tajemství mého přísně veleno, syna mého na jméno své zapsati? Netoliko možno, ale i pravdě velmi podobno. — Oželev ztrátu choti i dítěte odebral jsem se s těžkým srdcem z krajiny, v které mne všecko na neštěstí mé upomínalo. Upustiv od dalšího pátrání, kteréž mi se marným býti vidělo, vrátil jsem se domů s myslí obtíženou. Rodičové moji v krátce po sobě zemřeli i sestra, nastydnuvši se na bále, šla za nima, a já stál na světě sám. Stalť jsem se bohatým dědicem, ze všech stran spekulovalo se na ruku mou; já pak dlouho ke zvolení choti druhé přikročiti váhal. Konečně přece jsem se odhodlal. Od té doby přeletělo hlavu mou mnoho let perutí šumivou;

nemohuť říci, že jsem se octnul v lůně štěstí, toliko v mlhách požívavé pitomosti. Nyní jest mi, jako by se náhle nade mnou rozbřesklo. Nyní, co jsem nalezl syna, na kterém mohu křivdu učiněnou aspoň poněkud napraviti, jsem šťasten; břemeno trpkých výčitek se mne spadlo. — O radujte se se mnou, Ingomare!" zvolal s očima v rozkoši tonoucíma — „a ty, synu, pojď k srdci mému, nechať v objetí tvém pocítím znovu blaho dnů dávnominulých!"

Javornický, nevěda jak se mu děje, více trpícím než jednajícím se ukázal, snášeje objímání hraběte Zalužanského, vše to ale jen jako ve snách a bez jasného vědomí; tak náhlá a neočekávaná byla změna, v jejímžto víru tajemném se byl octnul.

„I já," pravil Ingomar, když byl hrabě vypravování své ukončil, „pokládám se za šťastného, že mi přáno býti svědkem výjevu majícího v sobě tolik romantické látky, že věru zasluhuje, aby zvláštní básní byl oslaven. Protož jemu také přední místo ve svém album vykážu."

„Víte, Ingomare, co učiním?" řekl hrabě, slibu básníkova ani dost málo sobě nepovšimna.

„A co medle, dovoleno-li se tázati?"

„Já Javornického bez průtahu veřejně a právně za syna svého, manželsky zplozeného, vyhlásiti dám. Myslímť, že to půjde, nebo jsem slýchal o možnosti podobné legitimací."

„Mám-li již raditi," ozval se Ingomar, „jakož jste mne, pane hrabě, k tomu vyzval — radil bych, abyste se u věci této nepřenáhlil."

„Proč?" vyjel hrabě zprudka. „Či myslíte, žeby právo mohlo překážky klásti?"

„Na to neumím odpověditi. Suchými paragrafy zákonů neobíral jsem se nikdy; radosť moje byla a jest naslouchati šeptům Musy, líčiti city, rozrývající srdce jednotlivce i celých národů, vzbuzovati v duši vidiny vznešené, horovati v říši duchů... a protož myslím..."

„Že dosti bude na tom, vylíčíte-li v několika rýmovaných řádkách těžký zápas otcův, který ztrativ syna v útlém mládí, po letech náhodou opět jej nalezl, ale pro spor okolností nepříznivých k němu hlásiti se neodvážil. Však odpusťte, to nebylo řečeno na ujmu výtečným básnickým zásluhám vašim."

„O já ctím," omlouval se baron Ingomar, z posledních slov nad míru potěšený, „já ctím zajisté útlosť mysli vaší! Byloť to jen tak nepředpisující mínění moje, když jsem chtěl říci, žeby snad záhodno, ano spravedlivo bylo, šlakovati znovu stopu před lety opuštěnou tak dlouho, až by bylo docela jisto, že pan Javornický je skutečně onen oželený syn váš. Toť tuším" — pokračoval trochu směleji — „jste dlužen sobě, své rodině, i jemu, abyste snad nevzbudil v něm naději, kterážto, kdyby napotom zklamala, musila by se bolestně dotknouti nejvnitřnějších nitek života jeho."

„Ve slovech vašich leží ovšem něco pravdy," odvece hrabě pokojně; „kde ale začíti, aby pátrání vedlo k cíli žádoucímu — a jakou roli má mezi tím časem syn můj hráti?"

„Pan Javornický bude sám míti tolik jemné mysli, že nepomyslí na to, aby se před časem vtíral do rodu vysokého, pokavad nápadnictví jeho nade vší pochybností zvýšeno nebude."

„Zajisté ne!" přejal mu řeč vychovatel, vstana kvapně. „Z dotíravosti nebude mne bohdá nikdo viniti od první

chvíle, co jsem do toho domu vstoupil. S radostí shoduji se s vámi, pane barone, že by záhodno bylo pátrati pilně v místě narození mého, dalo-li by se vyskoumati, čí přece jsem, ne proto, že by snad pátrání toto mohlo k prospěchu mému vypadnouti, ach já netoužím po prospěchu, ale po jistotě. Tužby a žádosti mé nevznášely se nikdy vysoko; jáť vždy raději prodléval ve stínu, než abych se byl bez potřeby dral na slunce palčivé."

„Výborně," řekl Ingomar, mna sobě ruce. „Toť mne upomíná na jednu z básní mých. Škoda že nemám své album s sebou; ale na některé verše snad se přece upamatuji. Ano!

Tichá violka kvete vždy ve stínu,
I nelze jí na slunci jasném státi;
Leč jako dítě u prsou své máti,
Kloní hlavinku skromnou k země klínu.

A očka její modrojasná, nyvě
Po družkách příbuzných hledíce blednou;
Jen někdy — a to k škodě vlastní — snivě
Po slunci točíce se, k výši vzhlednou.

Škoda, že mi více sloh připadnouti nechce."

„Podruhé, milý Ingomare," zvolal hrabě netrpělivě. „Vy tedy toho jste mínění," pokračoval mírněji, „žeby i nyní, po tolika letech, bylo možná totožnosť Javornického se synem mým tak pojistiti, žeby pravšecka pochybnosť zmizeti musila?"

„Věc ta," pokrčil básník ramenoma, „ovšem jest nesnadná, ale nemožná není. Tak u příkladu zůstávají vtisky, v útlém mládí přijaté, velmi dlouho v paměti, — a je-li pan Javornický skutečně ten, za koho jej máte, pozná nepochybně místo, kdež vychován byl. Pohled na

předměty za dětinství vídané zbudí v něm paměť na jiné okolnosti, a ze splyvu podobných okolností bude — v nedostatku důkazů platnějších — ač vždy jen nedokonale, proto však přece aspoň poněkud možná posouditi, je-li on skutečně synem vaším, aby se předešlo mamu, kterýž by vás i jeho lehce mohl oklamati.“

„A co nám medle překáží, abychom myšlénku tuto i hned ve skutek neuvedli? Myslivna, v nížto Vilém vychován byl, leží sotva tři míle odtud. Zdraví Vilémovo se tak dalece zlepšilo, že mu cesta krátká škoditi nebude; — a vy nás doprovodíte?“

„Já?“ koktal Ingomar v nesnázi — „já slíbil milost-hraběnce, že jí přečtu svou nejnovější báseň, kterou jsem hned po onom nešťastném pádu v zahradě zámecké . . .“

„Ona počká,“ pravil hrabě, mimo obyčej svůj velmi určitě.

„Nad to,“ namítal Ingomar dále, „není báseň ještě ani na čisto opsána.“

„I to počká! — Nové luhy a snivé háje jsou beztoho živel, v němžto žijete — a těch spatříte na cestě naší, mnoho-li jen budete chtíti. I potrhl zvoncem. „Jan ať v tu chvíli zapřahne!“ velel sloužícímu vstoupivšímu. „Za pět minut shledáme se u kočáru,“ řekl hrabě odcházeje. —

„A vy snad skutečně věříte báchorkovitým snům slabého hraběte?“ oslovil Ingomar Javornického, když byl Zalužanský odešel.

„Já nemám ducha básnického, jak víte. Snům nevěřím; ale pro pravdu hotov jsem život dáti. Toť odpověď má. — Nyní musím jíti k dětem.“ Ukloniv se lehce odešel do vedlejšího pokoje.

„Vždy ten starý — nejapný a nezdvořilý,“ řekl Ingomar, hledě za odcházejícím. „Či snad již pýcha lomcuje jím, že takto mně odpovídati se odvažuje? — A však zvíme!“

Než tito tři ze zámku volšanského odjeli, odstěhovala se z něho guvernantka Ottilie, byvši hraběnkou žárlivou na kvap vypuzena. Nevědouc sobě rady vzala útočiště k místnímu faráři, jejž byla co muže zdravé, nepředpojaté mysli poznala. Přece však se jí ruka třásla, když na dvéře jeho zaklepala.

„Jen dále!“ ozval se hlas hluboký ale příjemný z těsného pokojíka.

Ottilie vstoupila nesměle. Hlas její drkotal tak, že jí ani nebylo lze srozumitelně se vyjádřiti.

„Aj, panenka ze zámku!“ zvolal ctihodný farář, černou aksamitovou čepičku nazdvihnuv. „Co vás vede ke mně?“

„Nehoda, velebný pane!“ vypravila ze sebe Ottilie, vždy ještě velmi ostýchavě.

„Stalo se zas něco v zámku?“

„Nehoda, o kteréž mluvím,“ odpověděla panna, „týká se mne samé. Důvěrnosť, kterou k vašnostem mám, pohnula mne ku kroku, jehožto opovážlivosť sice uznávám, omluviti ale neumím.“

„Mluvte směle, slečno Ottilie,“ přimlouval duchovní velmi laskavě. „Víte, že netřeba vám haliti přede mnou slova svá v roucho hebkého aksamitu, jako tam v salonu; pročež povězte bez okolků, čím vám mohu posloužiti? Především ale se posaďte.“

Povzbuzena vlídností duchovního, počala guvernantka vypravovati o záští, s jakýmž ji hraběnka od některého času pouze proto stíhala, že ji měla v podezření jakéhosi dorozumění s domácím vychovatelem, ku kterémuž ona, totiž hraběnka sama, nikoli není lhostejna.

„Včerejšího večera,“ pokračovala Ottilie u vypravování svém, „řekla mi hraběnka slovy i pohledy nad míru jizlivými: ‚Nemohu a nesmím trpěti v domě svém zamilované schůzky, zvláště mezi těmi, jimžto jsem vychování dítek svých svěřila. Jeden z vás musí z domu. Vy mi rozumíte. Javornického nechce hrabě pustit, a byť toho nebylo, navykly naň děti, což mi arci nemilo, tak, žeby jej bez dlouhého mrzutého pláče sotva pohřešily; nepozůstává tedy jiného, než abyste se vystěhovala vy. — Poněvadž ale poměry mezi vámi a jím přišly ve známosť veřejnou, musí se to státi brzy, aby ani stín nepočestnosti jakési na dům náš nepadl; tedy možno-li co nejdříve, a nejlépe hned zítra.‘ — — Můžete sobě pomysliti, důstojný pane, jak mne řeč tato co nejbolestněji poranila. Jsouc uražena nedala jsem odpovědi, šla jsem složit věci své, a noc ostatní jsem proplakala. Neštěstí mé záleží pouze v tom, že nevím sobě rady; protož utíkám se k vám s prosbou snažnou, abyste — možná-li — věci mé dotud ráčil pod ochranu vzíti, dokud se mi nepoštěstí obydlí stálého sobě vyhledati.“

Duchovní vyslechnuv ji, řekl vlídně: „V tom se vám, slečno, milerád propůjčím, jelikož o pravdivosti slov vašich nepochybuji; mám-li však i dále radou a skutkem vám pomocným býti, budeť třeba, abych zvěděl, co vlastně na hraběnčinu podezření, jak vy to nazýváte, jest? Nemyslete, žebych snad jako přísný inquisitor usiloval vniknouti v tajemství duše vaší: jednu však otázku

mi přece dovolíte. Máte-li tolik důvěrnosti, abyste přede mnou otevřela knihu srdce svého, žeby mi bylo lze čísti v ní řádek po řádku zřetelně a srozumitelně? Snad by vám to nebylo na škodu?“

Ottilie povstala uzarděna, hledíc duchovnímu přímo do očí: „Kdybych jen na okamžik tušila, že mne posuzujete jako ti tam v zámku, nestála bych zde.“

„Upokojte se,“ řekl farář. „Zůstaňte pak sedět. Já bývám někdy u volení slov svých nešťastným, nic však méně — to mi snad uvěříte — s každým, buď on kdokoliv, upřímně smýšlím i jednám. Mně již musíte něco prominouti,“ doložil s milým úsměvem, „anť mám právo vám trochu na zub sáhnouti. Vždyť jste má ovčička — má osadnice!“

Ottilie se začervenala, pousmála a opět posadila.

„Povězte mi tedy upřímně,“ otázal se farář, „milujete Javornického?“

Ottilie sklopila oči: „Jestliže nevinnou náklonnosť duší sobě spřízněných, jestliže zalíbení v dobrých vlastnostech druha jmenujete láskou — ano! Ale nikdy nepromluvil Javornický ke mně slovo milosti, drže se vždy v mezech obyčejné zdvořilosti. Zkrátka, o lásce nebyla nikdy řeč mezi námi, a toliko podezřivé, žárlivé oko hraběnčino četlo v srdci mém, co tam napsáno runami*) lásky.“ —

„A co hodláte nyní počíti?“

„Hraběnka mi obětovala příležitosť, která mne do města sídelního odveze, abych prý tam službu jinou sobě vyhledala. Já tedy odjedu již zítra anebo snad ještě dnes, a poněvadž se to tak náhle má díti, beru k vašnostem útočiště své, abyste, neučiní-li vám to ob-

*) Runa = jméno starodávného písma.

tíže, některé věci mé, které hned s sebou vzíti nemohu — jelikož nevím, kde a brzo-li se mi něco naskytne — prozatím u sebe schovati ráčil.“

„Stran toho máte přípověď mou. Milerád bych i vám na nějaký čas popřál místa v domě svém, kdybych věděl, že rozmíšky na zámku brzy k šťastnému konci přivedeny budou, a — kdyby se to i jinak s postavením mým srovnávalo. Ale snad by to nevedlo k cíli. — Také bych, ať upřímně dím, nerad bez potřeby vešel ve spor s vrchností, mající právo podací, kteráž by mne, v nemilosť upadlého, všelijak zkracovati i utiskovati mohla. Schvalujiť tedy úmysl váš, jímžto se vůli hraběnčině podrobujete. — Máte v městě přátele?“

„Ach, toť právě největší strasť má,“ vzdychala guvernantka, „že stojím ve světě téměř sama. Otec můj starý sám podpory potřebuje i zasluhuje.“

„Tím hůře,“ řekl farář. „Za časů minulých bývaly aspoň ústavy, kde se panna se světem rozvedená mohla pohřbiti se zármutkem svým, kde v pobožnosti a horlivé službě Boží nalezala útěchu pro hoře zklamaných nadějí svých; ale pohříchu, čas obžerný pod záminkou šíření se osvěty zničil tyto asyly, zrušil kláštery, poněvadž se mu zdály býti temné, a na místech, kde druhdy ozývaly se žalmy nábožných jeptišek, nyní buďto pýcha a nádhera světská otevřela své časumařivé salony, aneb dokonce krávy a jiný dobytek u prázdných jeslí bučí. Toť to ovoce, které vyvedlo století minulé, přemoudřelé! — Bůh mi odpusť, jestliže v hořkosti srdce komukoliv, na spoustě té podíl majícímu, křivdu činím!“

Ctihodný stařeček patrně se rozhorlil, i bylo na jevě, že v hořkosti své narážel na zrušený klášter panenský, jemuž statek volšanský druhdy náležel.

„Ale kláštery tyto,“ ozvala se proti tomu guvernantka, „byly prý, jak to o nich psáno, sídlo pokrytství, sváru domácího, samovlády urputné — pravé to jeskyně hoře beznadějného a zoufalství nekonečného.“

„To máte z lipských románů,“ řekl duchovní s trpkým úsměvem, „a ti opět mají to z brožurek vyšlých za prvních dob panování císaře Josefa, za časů oné přechválené svobody tisku — svobody, kálící perem necudným vše, cokoli šlechetného, vznešeného a svatého, nešetřící ani česť a dobré jméno bližního, odkrývající rukou nevážnou tajemství života domácího a přetřepávající řeči posvátné kazatelů tak ne-li hůř, jako nyní v listech veřejných přemílají se ve Francouzích a jinde řeči representantů národu. Byloť to se svobodou touto asi tak jako s dítětem, které byvši po několik dní neb neděl v pokojíku zavřeno a za krásného dne jarního opět náhle puštěno, svévolně skáče po rabatech květinových, rukou pečlivou pěstovaných, a skákajíc volně, pošlape v bujnosti své i nejvzácnější květiny a zničí zbůhdarma mnohodenní práci zahradníkovu. Mělоť se zajisté dítěti náhle na svobodu puštěnému říci: ‚Ušetř a važ sobě krásných i užitečných děl otců svých‘; později se mu to i řeklo — ale ozdobné záhonky byly již pošlapány, korunky stromků polámány a zdě bílé nemotornými pokusy mladého malíře zohyzděny.“

„Vy tedy, ctihodný pane, nehlásíte se ku přátelům svobody tisku?“ ozvala se Ottilie, když byl farář po dlouhé řeči přestávku učinil.

„Nikoli, panno! Každá věc má od přirození vykázané meze své, tedy i tato svoboda.“

„Pro možné nadužívání neměla by se ale věc jinak dobrá potlačovati, sice by i každá jiná, sebe lepší, pod-

lehati musila zápovědi pouze proto, žeby se jí zle užívati mohlo.“

„Aj, aj!“ zavrtěl farář hlavou; „na jaké pole se to pouštíme? Mimo nadání zabředli jsme v hádku učenou, kterou bychom učencům a politikům zanechati měli. — Či jste vy také modrá punčoška?“

„Musí-liž hned každá býti modrou punčoškou, hlásí-li se ku vzdělanosti, k zájmům času, má-li oblibu v literatuře, béře li podíl ve slastech i strastech člověčenstva veškerého, neřku-li národu vlastního . . .?“

„. . . . a chce-li při tom,“ doplnil farář řeč její, „býti genialní a spisovati knihy bez předeslané přípravy, místo coby měla přísti, plátno tkáti a péči míti o domácí i chudé? — Ne, ne, já se držím sv. Pavla, kterýžto ženám vyučovati zakázal.“

„K vám tedy, vašnosti, nedonikl hlas všeobecný o emancipaci žen?“

„Tak nazvaná emancipace tato jest vejce vylíhnuté v zapařeném mozku zhýralé mužatky francouzské Dudevantové a několika pomatených hlav z nové německé školy. To a podobné jest otrava z Německa do Čech vpašovaná, hnusná a protivná.“

„A vy sám, vašnosti, spisy tyto čítáte, — jak byste sice mohl o nich povědomosť míti?“

„Ano, čítám je. Jak jinak byl bych s to odpovídati na námítky z nich čerpané? Jsemť při zámku. Kdybych neměl jakouž takouž povědomosť o proslavených celebritách vašich, o Sue-ovi, George-Sandovi, Dumasovi, páteru Lamennais-ovi — ať nic nedím o Němcích po nich žvatlajících: Gutzkovu, Prutzovi, Herweghovi, Mundtovi a jak se ti vaši polobohové všickni jmenují — vyhlásili by mne hned za ignoranta sprostého, za obsku-

ranta zarytého a Bůh ví zač! Co se do krámu jejich nehodí, nepočítají za nic."

„Bohužel, pravda!" přisvědčila guvernantka mimoděk.

„V salonu vašem," pokračoval farář rozmluvený, „platí jen zevnitřní politura, hladkosť lichá a povrchnosť líčená; proto tam také málokdy přicházívám."

„Ač přítomnosť vaše vždy těžce bývá pohřešena."

„Nepochlebujte — sice bych o upřímnosti vaší musel pochybovati. Pravíte, že mne v salonu pohřešujete? Za mne máte tam básníky, malíře, hudce, inženýry, koníznalce, psovody a podobnou čeládku."

„Vy hořknete, velebný pane!"

„Nemám-li proč? — Leč oči vaše dí: ‚My to nenapravíme'; a já řku toto: Bůh to naprav a přiveď lidičky tyto k pravému poznání. — My jsme se od počáteční rozmluvy daleko odchýlili. Co škodí! Nuže složte věci své zde, vyhotovte dvojnásobné jich poznamenání; já obojí podpíšu. Jedno vezmete s sebou, druhé zůstane v rukou mých."

„Snad se ale, otče velebný, nehněváte?" pravila Ottilie vstavši.

„Chraniž Bůh! Já jsem sobě toliko odlehčil, pověděv mínění své bez obalu a bez hebké pokryvky."

„Smím-li tedy....?" jala se Ottilie nesměle tázati.

„Smíte, smíte! toť se rozumí!" zvolal kněz dobrosrdečný, pannu ze dveří vyprovázeje.

* * *

Teplé slunce podzimní bilo na tři pány v lehkém, otevřeném kočárku, ujíždějící k myslivně osamělé na panství ....ském. Bujní vraníci dopravili je brzy k cíli pouti umíněné.

Velikánské parohy jelení čněly nade vchodem ku obydlí myslovcovu; kolečková okna přízemní objímaly bujné révy zelenými, daleko rozpiatými rukami; na dvorku stál o jednom sloupci holubník se stříškou červenou; u samých pak dveří pohodlná psí bouda, před nížto, zívaje a údům hově, roztahoval se pěkný, kropenatý honící pes.

„Diano!“ zkřikl Javornický na psa s kočáru, a pes přiběhnuv na zavolání ke dvířkám, vyl radostí a skákal na Javornického, nemoha se ani utajiti.

S radostí nezatajenou zvolal hrabě: „Ten pes jej zná!“

„Nepřekvapujte se!“ pamatoval ho Ingomar. „Pes je štěně, sotva v prvním poli, jak myslivci říkají — a pan Javornický dle vlastního vyznání myslivnu tuto od dětinství svého nespatřil. Může-li to tedy týž pes býti, s kterým on za dětinských let hrávával?“

Hrabě se zastyděl a odmlčel. — „Znáte to místo?“ řekl k Javornickému s vozu sestupuje.

„Znám i neznám!“ odpověděl jinoch upřímně. „Za oněch časů, co jsem dle tušení svého s matkou milou zde přebýval, nebývalo zahrádky před okny, kde ji nyní vidíme, ale dobře-li se pamatuji, za stavením. Uprostřed stával keř růží stolistých.“

Sestoupivše s vozu byli uvítáni od mladé, švitorné žínky, zvěstující jazýčkem obratným, že muž sice za povinností svou v lese, ale co nevidět se navrátí; bude-li však třeba, že i hned hajného proň pošle.

„Učiňte tak, dobrá paničko,“ řekl hrabě Zalužanský, „a máte-li něco k občerstvení, buďto mléko nebo čerstvý sýr aneb třeba jen dobrou pramenitou vodu, předložte nám to a my budeme vděčni; neboť jsme v parnu nesnesitelném sem dojeli.“

„Dvě lahvice burdovalského jsou v kočáře,“ připomenul Ingomar.

„Až potom,“ řekl hrabě, a než dořekl, byla tu již mladá žena s výbornou, pěnící se smetanou, bílým chlebem a porculánovými miskami. Prostřevši ubrus sněhobílý na kulatý stůl, nutila vzácné hosti, aby přisedli.

„Nuže, Vilíme,“ jal se tázati hrabě, „pamatuješ-li pak se na světnici tuto?“

Javornický se vůkol ohlídl. „Pokud se pamatuji, nezůstávali jsme ve světnici této; leč je-li to v skutku místo, kde jsem léta dětinství svého trávil, musí nazad býti ještě jiná, menší světnička s oknem do zahrady a před oknem stojí strom vysoký s přirozenou sedačkou, a na sedačce té jsem se často houpával, rejdy dětinské prováděje.“

„Toť abychom se na ten strom podívali?“ navrhl hrabě vstana.

Vyšedše všickni tři dveřma zadníma, octnuli se — v lese. Jediný keř růže štěpné, o samotě stojící, svědčil, že tu někdy bývala zahrada. Popošedše spatřili též jabloň podivně nahrbenou, jenž blízko země napříč se kloníc, přirozenou tvořila sedačku.

Vilím běžel k jabloni a posadiv se s libostí na hřbet její nakřivený, hleděl s rukama založenýma a zrakem rozjasněným v korunu zelenou, větérkem lehounkým rozechvěnou. Listí stromu šumělo vesele jako tehdáž, když on co útlé dítě na témže místě se houpával, hřbetu jabloně za koníčka užívaje. Vmysliv se zcela ve sny dětinství blahého a nebera ohled ani na hraběte ani na průvodce jeho, kochal se pouze ve zpomínkách čarovábných na minulosť, pohříchu dávno odlétlou.

Nad hlavou jeho zavrkaly hrdličky. — „Ó, moje

hrdličky!“ zvolal jako v plesu a vyšinuv se hbitě na větev nejbližší, stál již u velké zelené klece, jenžto v zákrytu hustých větví sloužila hrdličkám sivým za obydlí.

„Lili, na!“ pravil jinoch, prst ku mřížkám zeleným nastavuje, a hrdlička zatřepavši křídloma radostně, sahala zobáčkem bledočerveným po prstu.

„Toť jsou prostomilá zvířátka,“ řekl Ingomar ke stromu se přiblíživ, „a vy děláte, jako byste je znal a ony zas jakoby znaly vás! — Podivno!“

V tom se vrátil myslivec hajným z lesa přivolaný a pozdraviv hosty uctivě, tázal se, čím má sloužiti.

„Toliko několika slovy,“ odpověděl hrabě předstoupiv.

„Pojďmež, libo-li, několik kroků dále.“

„Dlouho-li jste na tomto revíru?“ ptal se host, když byli poodešli.

„Uplně šestnáct let.“

„Kdo tu býval před vámi?“

„Polesný L.... byl předchůdcem mým.“

„Ten tuším zemřel?“

„Ano, nedlouho po svém odtud se vystěhování. — Škoda ho! Bylť muž rozšafný a služebník věrný; protož také pozůstalé vdově ničeho nezanechal, tak že ubohá po smrti manžela musela se k příbuzným až do Uher odebrati.“

„Mezi jiným,“ převzal hrabě řeč myslivci, „kde se tu vzal onen keř růží stolistých, že tu stojí o samotě, jako pyramida na poušti?“

„Na tom místě, kde nyní stojí keř, míval předchůdce můj malou květinovou zahrádku. On držíval na květiny — já zas na zeleniny. Za domem stály zeleniny tuze ve stínu, protož jsem zahrádku přeložil před dům; tuto pak jsem zrušil. Květiny, jichžto, jak pravím, ne-

jsem velký milovník, brzy zarostly travou; drn se ujal, šipčí ale obstálo, keř růžový se udržel vzdor pýru, ve klínu jeho bujně vyrůstajícímu. I nechal jsem ho tady státi na památku."

„A památek takových máte tu nepochybně více? — Stromy ovocné, jichž tu zde onde viděti, byly nepochybně také rukou předchůdce vašeho vysazeny?"

„Ano. I mám tu po něm ještě jiných památek..."

„Kterých?" tázal se hrabě napnutě.

„U příkladu klec s hrdličkama na oné jabloni! — Hrdličky tyto bývaly předchůdci mému velmi milé; nemoha jich však s sebou vzíti, odkázal mi je s tou výminkou, abych prý je na jabloni ponechal, dokud samy nevypovědí a tu trochu stravy jim popřál. Žena má slíbila za mne i dostála slovu svému. Hrdličky jsou dosavad na živě a od té doby, co se starý polesný odstěhoval, vyvedly hezký počet mladých, kterými jsem své známé a přátely podělil; starých ale nespustil jsem se, jedině pro slib manželky své, která je opatruje co dítky vlastní."

„Toť jsou tedy prastaré hrdličky," usmál se hrabě, jakoby slovům myslivcovým mnoho víry nepřikládal.

„Račte dovoliti," namítnul myslivec, „tento druh ptactva dosahuje obyčejně věku vysokého."

„As jako krkavci? — Avšak já se v tom neznám!"

Velikými skoky a radostným těla zkrucováním přiběhl pěkný honicí pes a sepnuv se nohama předníma na prsa pána svého, olizoval ruce i šat jeho. „Tiše, Diano!" okřikl myslivec psa zamilovaného; „fui! dobře, dobře! Ulehni!" — A když se byl pes poslušný k nohoum jeho složil, vypravoval myslivec dále: „Toť opět jedna z památek po předchůdci mi pozůstalých."

„Jakže?“ otázal se hrabě. „Pes je patrně mlad.“

„Ba arci!“ odpověděl myslivec bez nesnáze. „Libo-li poslechnouti, v krátkosti to vysvětlím. Polesný předešlý měl právě v tom čase, co se měl daleko stěhovati, překrásnou tistu se štěnaty. Velcí páni byli by věděli, jak ji přestěhovati; předchůdce můj nevěděl, tudy jsme se o ni shodli v ceně, s kterou jsem byl spokojen. Tista zůstala u mne a jsouc povah výborných, sloužila mi mnoho let, a vyvedla hezký počet potomků, s kterými jsem nejen dobré sousedy, ale i mnoho vzácných milovníků honby podělil, jenžto mi podnes za to jsou vděčni. Rozumíť se bez toho, že jsem při podělování sám na sebe nezapomněl. Hle, toť jeden z potomků jejích, který slibuje odměniti snahu na vychování a dresuru vynaloženou. Diana již nyní v poli stojí na koroptve jako pařez ...“

Netrpělivě přetrhl hrabě řeč myslivcovu, kteráž nepochybně k další chvále psa nadějného směřovala; jemu zajisté neběželo o psa, byť sebe lepšího, alebrž o to, aby ze zpráv podrobných nabyl jistoty co možná nejúplnější, že Vilém Javornický skutečně je synem jeho; protož obrátil řeč opět na předchůdce myslivcova: „Nepovídal jste, že vdova myslivcova, ač dobře-li jsem zaslechl, dosaváde na živě — a tuším v Uhřích?“

„Takť jest.“

„Já jsem vdově této službou zavázán a rád bych, pokud vůle a možnosť stačí, stavu jejímu něčím nadlehčil. Můžete mi snad obydlí její nynější udati?“

„Toť mohu. Před nedávnem psala sem do Čech sestře, jenž má obročního na panství sousedním, i dala nás pozdravovat, totiž mou ženu i mne.“

„Dobře, výborně! Děkuji!“ zvolal hrabě, „a nyní pojďme, abychom okusili chleba vašeho.“

Myslivec bývaje za mladších let sloužicím u vrchnosti, znal se jak říkáme ve světě, tudíž bez velkého mozku namáhání zvěděl, že osoby vyššího stavu má před sebou, i pospíšil napřed, aby mladé ženě cosi do ucha pošeptal; pak uvedl hosty své do čistotné světničky na zad, kde to jaksi po svátku vyhlíželo.

Za jasným sklem v almaře ořechové lesklo se několik dvojek díla výborného; mezi nimi i tesák ozdobný o skvostném držadle z kosti slonové, kterýmžto druhdy majitel jeho slavně pasován na myslivectví. V jiné zasklenné schránce bylo viděti peřesté skupení vycpaných ptáků od orla horního až po maličkého střízlíka, a nad pokladem tímto rozpínaly se hrdě mohútné parohy jelena šestnácteráka.

Burdovalské přinešeno z kočáru; koním venku stojícím předloženo sena ze zásoby domácí, mezi tím rozmlouváno nenuceně, ptáno i odpovídáno, a po půl hodině příjemně ztrávené opustil hrabě Zalužanský se společností svou myslivnu osamělou, poděliv štědře hostitele i hostitelku. Tito vyprovodivše vděčně hosty vzácné před dům, ještě dlouho pohlíželi za kvapně odjíždějícím kočárem, an byl již dávno v průseku dálném očím jejich zmizel.

* *
*

Cestou přemýšlel hrabě horlivě o způsobu, jak by choti své novinu neočekávanou nejlepším způsobem sdělil; toho však nebylo třeba, jelikož hraběnka již věděla všecko, jsouc zpravena ochotným Ingomarem, kterýžto jí

před samým odjezdem do obory za tepla zvěstoval, co se bylo stalo. Bylať tedy již připravena a k nemalému údivu hraběte přijala přednešení jeho velmi lhostejně, podotknouc toliko, že pakli on syna svého, pokoutně zplozeného, mermomocí z temnoty zasloužené na světlo denní vyvésti míní, neučiní to snad na ujmu dětí z lože řádného, kteréž ona co nejvřeleji srdci jeho otcovskému poroučí. Hrabě byl rád, že záležitosť, která mu tolik trampot dělala, tak lehce odbyl, an byl uvykl ve všem říditi se podle vůle choti v domě neobmezeně vládnoucí a po mínění jeho nikdy se neptající.

I počal činiti kroky opravdové, aby synu prvorozenému, k němuž láskou zvláštní se nachýlil, ke jménu i právu dopomohl a tak aspoň některak křivdu, na něm a matce jeho spáchanou, napravil.

I shledávalť listiny potřebné, radě se často s agentem svým, ve kličkách právních nad jiné sběhlým. Na vybídnutí jeho přijela vdova po nebožtíku polesném z Uher do Čech; ústní vyjádření její stran dítěte cizího vzato do protokolu, osvědčeno a jinými výslechy potvrzeno, i podalo mnoho světla ve tmu příběhu, kterýž v okolí ba i dále nadělal mnohem více povyku než na samých Volšanech, kdežto po prvním zbouření vše zase do staré koleje se vrátilo.

Na Javornickém, kteréhož se důležitá změna tato ovšem nejvíce týkala, nebylo ani znáti, žeby sobě na svém nenadálém povýšení něco zakládal aneb dokonce zhrdl. Jako jindy obíral se horlivě vyučováním dítek hraběcích, nyní bratří svých. Býval-li jindy zádumčivý a tichý, opanovala jej nyní jakási bolná tesknosť, kterou ani něžná otcova láska ani jistota poměrů nejskvělejších nebyly s to z mysli jeho zapuditi.

Pozorovav hrabě stav neveselý, ve kterém se jeho syn nacházel, oslovil jej jednoho dne velmi laskavě: „Synu můj, tebe něco hněte, co přede mnou tajíš! Proč zahalaješ srdce své rouškou neprohlednou před zrakem otcovým? — Mám-liž ti opakovati, jaks mi drahým a co všecko pro tebe podniknouti hotov jsem? Vímť, že ti mám mnoho, mnoho nahraditi; ale náhrada, za to ti stojím, bude úplná, hojná, skvělá! Již vyhotoven list veřejný, jehožto mocí tebe vyhlašuji před celým světem za syna svého a dědice panství Volšanského."

Javornický zbledl, padna otci s pláčem okolo krku. „Nečiň toho, dobrý otče můj!" prosil se slzami; „játť bych nikdy z obohacení svého nemohl se zaradovati, kdyby mladší bratří moji touto, ať tak dím, svéhlavou osudu změnou od dědictví svého měli být odstrčeni. Já od mladictví svého jsem uvykl všelikým svízelům a tvrdým osudu ranám; ne tak oni, jsouce vychováni v měkkosti a nádheře; já snáze snesu temnotu mně usouzenou; nechtějž tedy vytrhovati mne z okresu skromného, na kterýž jsem uvykl co violka na stín."

„Podivný člověče!" zvolal hrabě hluboce pohnutý. „Povaha tvá je mi pohádkou! Dej mi aspoň klíč k tajemství, kteréž květ bytosti tvé podžírá co červ v kalíšku schovaný — červ to závistivý, jenž v temnu hlodaje kvítku uhryzuje živobytí — a člověku na rozkvět krásný se těšícímu — radost! Mluv! svěř se! Nemysli, že mne upřímností synovskou urazíš aneb popudíš. — Či nejsi syn můj a já otec tvůj?"

Tolikerým laskavým přimlouváním přemožen vypravil jinoch sklíčený konečně ze sebe: „Otče — já miluji!"

Starý hrabě pocouvnul, jakoby byl na spícího hada šlápnul. Po chvíli pravil hlasem skleslým: „Doufám,

že volení tvé padlo na osobu, tebe, mne a jména hrabat Zalužanských důstojnou.“

„Ach ta jména — ta neblahá jména!“ lkal Vilém, „tať jsou kletbou blaha společného — a neštěstím mým!“

„Jak tomu mám rozuměti?“ tázal se hrabě prudčeji. „Či by hraběnka přece byla mluvila pravdu, an tebe z důvěrné známosti s Ottilií vinila? — Mluv!“

„Je-li v tom vina jaká,“ odpověděl Vilém oči k otci povdvihna — „je-li to hříchem, že jsem v Ottilii ctil ideál ctnosti ženské a obraz krásy nejpůvabnější — ano, otče, jsem vinen!“

Starý hrabě zamumlal něco mezi zubami, co asi vypadalo jako: „Týž nemotorný kousek, který jsem já sám před čtyrmecítma lety dokázal. Věru, jakoby mi ten hoch z oka byl vypadnul!“ I přešel několikráte pokoj s rukama vzadu složenýma v hlubokém zamyšlení; pak se náhle zastavil před Vilémem, řka: „Před tebou, synu můj, jest otevřena brána skvělé budoucnosti. Zvolíš-li choť z rodu panského, vejdeš ve spojení a příbuzenství s osobami velmožnými. Spřízněn jsa s květem šlechty vlastenské, můžeš při znamenitých schopnostech a vědomostech svých — nechať jiných výhod mlčením pominu — pomocí jich za krátký čas některý vysoký úřad zemský dosáhnouti a tím cti, jmění i slávy hojné nabýti. Tebou může se rod hrabat Zalužanských ku mnohem vyšší a skvělejší slávě povznésti. — A to vše chtěl bys opovrhnouti pro ukojení slepé nerozumné vášně, která za krátký čas pominouc nepozůstaví po sobě ani památky?“ —

„Mýlíte se, drahý otče můj,“ pravil Vilém pevně. „To, co vášní slepou nazýváte, založeno u mne na hlubším základu, nežli tušíte. Láska k Ottilii srostla s duší

mou, jsouc kusem srdce mého; odlomte jej — a srdce přestane tlouci."

Hrabě se uvrhnul do lenošky a mnul si čelo rozpačitě. — „Tato Ottilie," mluvil po chvíli pro sebe, „jest ovšem velmi sličná, duchaplná dívka, pocházíť rovně z krve šlechtické, ačkoli otec její, setník ve vojště, živ jest pouze od gáže; — ale má nebožka Emilie nebyla také dítě vznešené aristokracie. — Sňatkem se šlechtičnou chudou, a nad to tajně uzavřeným, zavřel jsem i já za sebou bránu k tomu, co lidé vůbec štěstím nazývají. Tehdáž ovšem myslil jsem, že láska jest štěstím a štěstí láskou. Já se mu nedivím. On má aspoň tolik odvahy, že se mi s láskou svou zjevil; já tajil cit i úmysl svůj před rodičemi, a to nevedlo k dobrému. A co konečně vyzískám, vskočím-li mu v cestu, zruším-li základ blaha jeho, k vůli ctižádostivé myšlénce? Praví, že láska k Ottilii s duší jeho srostla? On nelhává. Nu, uvidíme, uvidíme. Než ale se rozhodnu, musím jej dříve zkusiti." —

Uspořádav myšlénky své v hlavě, vstal vážně a uchopiv syna za ruku, řekl vlídně: „Viléme, za důkaz poslušnosti synovské ukládám tobě, ano velím, abys onu nesmyslnou lásku z mysli vypustil; to vůle má nezvratná!"

Jinoch chtěl mnoho ohnivě namítati; ale hrabě nedočekav odpovědi, kroky rychlými z pokoje se odebral.

A co se dělo s Ottilií? — Ta s tesklivou sice, ale oddanou a pokojnou myslí v tichosti z Volšan se odstěhovala. Nikdo ze zámku nevěděl, kam se byla uchýlila, vyjmem-li místního duchovního, jenž ale, jsa milovník studií soukromých, málo kdy do zámku přicházíval. — Takť zůstalo nynější Ottiliino přebývání tajemstvím. Mluvilo se, že zmizela, ba někteří zlomyslní neostýchali se jistiti, že z hoře kdesi do vody skočila.

Jednoho dne měl starý hrabě Zalužanský se ctihodným farářem dlouhou důvěrnou rozmluvu. Od něho dověděl se, že Ottilie, byvši ze zámku vypuzena, vzala útočiště ke strýni své do hlavního města. Jsa přítel změn a nepřítel smutných tváří, odejel nakvap do Prahy, aby i ji, Ottilii, dříve zkusil, nežli se na něčem ustanoví.

Co s ní vyjednal, bylo a zůstalo všem tajemstvím kromě jemu samému a ctihodnému duchovnímu. — Vilémovi přinesl od Ottilie psaní, v kterém ho snažně prosila, aby podrobě se vůli otcově, jí se na věky odřekl. Na hlazeném papíru zůstaly zrádné známky slzí za psání uroněných, kteréž jinoch milující tisíckrát zulíbal. Pak se zavřel do pokoje svého, pod záminkou churavosti. Nešelť ani do salonu ani ke společné tabuli. Po několik dní býval toliko v dětském pokoji u bratříčků svých k nalezení. Trudnomyslnosť hnětivá zmocnila se veškeré bytosti jeho, upíjejíc lokem hltavým nejlepší šťávy mladého života.

Jednou z rána vstoupil k němu starý hrabě, řka: „Viléme, ty se nás štítíš? Vímť, že nejsi tak nemocným jak se stavíš! — Dnes máme v zámku společnosť, proto bych si přál, abys k vůli mně dal se u tabule najíti.“

Vilém to slíbil. Nevešel ale do jídelny až dlouho po odzvonění a mina salon, kterému vždy rád se vyhýbával, vkročil jinýma dveřma do jídelní síně. Hosté právě vcházeli dveřma protějšíma z hraběnčina salonu: nejprvé hraběnka, jsouc vedena od důstojníka v uniformě císařských kyrysníků, pak Ottilie, vedena hrabětem, a konečně baron Ingomar s volšanským farářem.

Překvapením ztrnulý Vilém nechtěl ani vlastním očím uvěřiti. Zbledna posadil se na místo, sobě naproti Ottilii vykázané. Oči jeho byly na talíř sklopeny a jen

málo kdy se povznesly. Podobaloť se, že jakási bázeň je zdržuje, aby se nepotkaly s očima drahýma, kteréž nesměly svítiti na dráhu života jeho.

Konversace u tabule vázla; ba ani Ingomarovi mnohomluvnému nechtělo se podařit ji živější učiniti, ačkoli přemnoho hovořil o brzkém vydání svých sebraných básní, ano i jednu, z brusu novou, bylo-liby vzácné společnosti libo, třeba hned přečísti se obětoval. Darmo! oběť jeho nebyla přijata.

Vážný důstojník v uniformě jezdecké choval se nenuceně. Na vybídnutí hraběte vypravoval dobrodružství svá vojenská s velikou živostí. Zabrav se do popisování bitev s Francouzi svedených byl v nejlepším proudu; ale hraběnka se při vypravování jeho patrně nudila. Aby pak nelibosť svou nad hovorem jeho projevila, oslovila schválně uprostřed řeči jeho barona Ingomara, vyzývajíc jej, aby jí ještě některé podrobnosti stran obmýšleného vydávání básnických plodů svých sdělil. S přetvářenou pozorlivostí naslouchala omrzelým řečím jeho, nic však méně bylo dobře znáti, že s neznází traplivou težce zápasí. — Leč trpělivosť její měla ještě těžší zkoušku přestáti.

Hrabě pokynul sloužicím — a zátky žampaňského daly tři, čtyry rány, a již pěnil se nápoj trudolomný syče a přebíhaje, ve vysokých kalíškách.

„Na zdraví snoubenců: hraběte Viléma Zalužanského, pána na Volšanech, a blahorodé slečny Ottilie Zahořanské!“ zvolal hrabě vstana a sklenici vysoko pozdvihna. — Všickni zůstali sedět jakoby byli zkameněli. Jen ruka starého důstojníka uchopila se sklenice a toliko z úst farářových zazněla odpověď na přípitek pronešený: „Blaho jim!“

Tisíc blesků vyjelo z očí hraběnčiných na vše strany.

Obličej její nepřirozeně zbrutnatněl, jakoby jí byl krve doň nalil. — Vzchopivši se hrdě, odstrčila sedadlo a odšustila ze síně.

Mezi tím byl se Vilém zpamatoval a uvrhnul se k nohoum otce svého, smáčeje ruce jeho slzami vděčnými.

„Pryč se slzami!“ zvolal hrabě v rozmaru pomilování nejhodnějším. „Víš, že na slzy nelze mi hleděti. — Tuto jest místo tvé!“ I uvedl jej k Ottilii, řka: „Potvrďte zasnoubení své u přítomnosti mé a vzácných svědků těchto slavným políbením!“

Zapýřivši se co růže, paprskem slunečním probuzená, podala blahá Ottilie snoubenci svému tvář s panenským uzarděním, aby vůle starého hraběte byla naplněna — a ctihodný farář Volšanský vyřkl nad šťastným párkem kratičké požehnání.

Ingomar se vykradl za hraběnkou a v síni zůstali toliko ti, jenž sobě rozuměli. Starému hraběti hrály oči radostí a spokojeností; otec Ottiliin hladil sobě s blaženým usměvem kníry, a co snoubenci sobě očima i rtoma povídali, nechceme světu všetečně oznamovati.

Výjev tento pohoršil hraběnku Zalužanskou v takové míře, že ještě téhož dne, sebravši na kvap některé šatstvo a všecky klenoty, s baronem Ingomarem do lázní — jak se pravilo — odjela. Tam odtud vyjednávala při, s manželem o rozdělení jmění společného zavedenou, po mnohá léta velmi urputně; na zámek Volšanský nenavrátila se nikdy více.

Jiří z Doupova.

1.

V mrákotné dávnověkosti, jmenovitě za dnů knížete Vladislava, stál v utěšeném, černými mechovými skalami i travnatými pahorky kolkolem lemovaném údolí doupovský mlýn, jehožto mohutná, stará kola hnal potok prudký, skalnatým úžlabím co jinoch jarý, síly své sobě povědomý, k lukám květobřehým pospíchající.

Bylotě krásné jarní jitro. Peřesté luční kvítí rozvinovalo svá porosená poupátka, z blízkého háje ozývaly se líbezné zpěvy probuzeného ptactva, a vlny s jezu hučícího padající leskly se co drahé diamanty v jitřním slunci.

Ačkoli bylo velmi časně, objevil se již přece na louce před mlýnem tvor lidský. Zadními dveřmi vyběhlo z očazeného mlýna bystré pachole, malý Jiřík, osmiletý to synáček mlynáře doupovského. Dítky venkovské nespávají tak dlouho jako městské. Dítky venkovské pěstuje příroda co věrná máti, sílíc je na těle i na duši, tak že rostou vesele v dechu větrů, co mladé borovice na kvetoucí stráni. Příjemné jitro vyvábilo malého Jiříka, z mechového lůžka na svižezelenou, nesčíslnými perlami rosy posetou louku, jenž dosahujíc od jedné paty pa-

horku až k protější skále, vydychovala vůni jemnou otevřených kalíšků svých mnohočetných dítek, kvítků to stobarevných i bylinek lékodárných. Útlé srdečko chlapečkovo tlouklo u spatření té krásy vesele a volně; i byloť mu jakoby se všecky všudy květinky naň usmívaly a mladé vrby a břízky po obou březích před ním své vrchole na laskavé pozdravení sklánšly. Ale Jiřík málo si všímal těchto němých poklon; jemuť ležely na mysli hnízda ptačí, ježto brzy ve vysoké trávě se skrývaly, brzy zas v povětrné výši na zelených větvech větrem se houpaly, ba zas v některé nepatrné štěrbince skalní sídla bezpečnější nalézaly. Dětinskou zvédavostí puzen běžel čilý chlapeček po břehu vždy dále; tajemství sem a tam roztroušených keřů neušly pátravému zraku jeho; ale i tajemné síně blízkého háje neměly zůstati neproskoumané. Jako veverka lítal po všech smrkách a za každý keř se díval. I stalo se, že když rozpojil mladistvé snítky keře hlohového, vyskočilo ze zákrytu zeleného plaché, polekané děvčátko, úprkem po louce dolů ke mlýnu utíkajíc.

Bylo to lesní děvčátko? Byla to Vila, Rusalka aneb některá jiná bytosť, jimižto pověra lesy, háje, luka i řeky oživuje? Na to Jiřík ani nepomysliv, úprkem se hnal za výjevem divolibým. Již panenku, jak se zdálo větrotkanou, skoro dohoniti měl, an tu útlá nožinka její s nízkého břehu sklouzla a i hned proud vírný zakypěl nad ní, nepozůstaviv po ní ani památky. Ale v brzce splouvaly opět její bílé šátky na hladině vodní, a v tom samém okamžení byl i Jiřík v hlubokém potoku a uchvátiv děvčátko za dlouhé kadeře, držel svou kořisť tak pevně jak jen mohl. Leč proud byl tak silný, že by je byl oba daleko zanesl a snad i v lůně svém pohřbil, kdyby starý

Staněk, mlynář doupovský, pohřešiv jediného synáčka svého, jejž co zřetelnici oka svého šetřil, nebyl záhy vyšel jej hledat. Jaké však leknutí trhlo otcem pečlivým, spatřivším, an synáček jeho s divým proudem zápasí! něco bílého, což strachem o život miláčkův rozeznati nemohl, dravým vlnám vychvátiti se snaže.

„Synku, zlatý synku!“ zvolal celý udychaný, když byl obě děti bez úrazu na břeh vynesl, „ký rarach tě do vody ztrhl — a co's to, dítě nešťastné, ulovilo?“

Ale Jiřík ztřásaje vodu se sebe, neodpovídal a toliko mlčky na děvčátko vysvobozené okazoval. I pokleknul k němu, dýchaje mu v oči i ústa, a nemohl se ani dočkati, brzo-li očka otevře anebo bílýma ručinkama pohne.

Jako o závod snažili se otec i syn polomrtvou dívčinku k novému vzkřísiti životu, což se jim k nemalé obou radosti v krátce poštěstilo. — Po malé chvilce vzdychlo děvčátko zhluboka; z úst zbledlých vyřinula se voda a brzy na to otevřely se i jasnomodré očinky, očinky tak krásné, žeby člověk sobě žádal věčně do nich hledět, jako do vyjasněné oblohy nebeské. Podobala-li se dříve plaché srnce, neb větrem laškující Rusalce, ležela tu nyní co lilie, větrem zlomená, ne již plaše, ale tiše a oddaně na vysvoboditele svého se usmívajíc.

Jiřík skákal radostí, objímaje brzy krásné děvčátko, brzy zas svého otce, i zvolal vesele rukama tleskaje: „Tatíčku, milý tatíčku! Bůh mi dal sestřičku!“

Starý Staněk ale nevšímaje sobě jásání Jiříkova, třel pilně děvčátko po žilách, a když se zpamatovalo, vzal je do náručí a jsa povděčen neočekávanému nadělení jako daru nebes, nesl je s radostí do obydlí svého.

Staněk byl záhy ovdověl. Po milené manželce zů-

stala mu jediná zástava lásky, malý Jiřík; hospodářství jeho květlo, meliva hojnosť, nemalý hrnec stříbrných plecháčů zakopán pod lískou v zahrádce, i nebylo tedy proč želeti, že dcerušky přibylo. A vždyť byla tak krásná jako růžové poupátko, tak opuštěná jako bledá slzička na stráni, tak skromná a jemná jako mateřídouška na mezi. I neváhal mlynář přijmouti ji za svou, nazvav ji Vlnomírou, na památku vysvobození jejího z vln silou odvážného pacholete ne o mnoho staršího. — Vyptávalit se jí arci na její rod, a jak se v háji, jak ve vodě octnula; ale pětileté děvčátko nemohlo na všecky tyto otázky jinak odpověditi, než zmateným vypravováním o vysokém hradě, o divokých, železných mužích, o velkém ohni a rychlých koních, z čehož si ani Staněk aniž kdo jiný ničeho vzíti nemohl. Nicméně z čistých šátků a zlatého křížku pod krkem bylo lze poznati, že z rodu vyššího pochází. Den ode dne očekával tedy starý Staněk, že někdo přijde a Bohem darovanou schovanku nazpět požádá, což by se ovšem bez velikého zármutku Jiříkova nebylo mohlo státi, anyť duše dítek za krátký čas srostly v jediný strom, obsypaný květem čarovným přeblahé naděje.

Když byl ale již celý rok uplynul, aniž se kdo po ztraceném děvčátku doptával, byli otec i syn tomu rádi, nepochybujíce, že jim Vlnomíra mocí vyšší darem přisouzena.

Obě útlé děti záhy se k sobě přivinuly, jakož v poměrech jejich jináče býti nemohlo, srdečnou, nevinnou láskou, dělíce se o všecky radosti, kteréžto jim láska otcovská i máť příroda hojně poskytovaly. Stary mlynář doupovský měl z toho nevýslovné potěšení, vida na vlastní oči, jak se to dvé nevinných, dětinských srdcí as tak vroucně miluje, jako on milovával záhy zesnulou choť svou.

A když louka podruhé své květnaté roucho byla oblékla a ještě nikdo o ztracenou dívčinku se byl nehlásil, vyšli všickni tři, Staněk, Jiřík a Vlnomíra po louce nahoru až k tomu místu, kde před rokem Jiřík svou milou spanilou sestřičku tak hrdinsky sobě byl vydobyl. — Bylať to malá rodinná slavnosť. Starému mlynáři kanuly veliké slzy s očí, a děti se tiskly pevně k sobě, jakoby je kdosi od sebe odtrhnouti chtěl. Němě dívaly se na vlny potoku, s jekotem přes jez pádícího. Hněvivě valily se žlutopěnné vlny přes vysoký jez ku mlejní strouze, jakoby zpurně žádaly nazpět kořisť jim vyrvanou. Jiřík pak drže Bohem danou sestřičku za ruku, hleděl neodvratně do pěnící se hloubky, řka významně: „Hle, Vlnomírko, zde, — zde měl býti tvůj hrob!“ A vděčné děvčátko tisklo mu vřele ruku, liliové raménko své okolo krku jeho ovinouc. — Pak poklekli všichni tři na zem, konajíce s vděčným k modrému nebi pohledem vroucnou modlitbu za velikou milosť podivného a šťastného vysvobození.

Tuto nábožnou slavnosť opakovali vděční obyvatelé mlýna doupovského výročně v týž den, jenž obě dítky obci i životu daroval.

Leč náklonnosť dítek k sobě vzrůstala jich věkem zponenáhla až k stupni nejvyššímu, tak že jeden bez druhého ani dost kratičký čas býti nemohly.

Jiřímu bylo úzko a smutno okolo srdce, kdykoli milovanou sestru třebas jen na nějakou hodinu neviděl, a Vlnomíře se ukrutně stýskalo, jestliže Jiří, ve švarného jinocha dorůstající, na nějaký den z domova se vzdáliti musel. Jestiť přetěžko vyobraziti lásku dvou spřízněných srdcí v podobenství. Snad nejlépe vyjadřuje tu shodu citů stará národní píseň, jenž o šťastných milencích dí:

„Milovali jsme se
Jako dva holubi“

A v skutku poletovalo na střeše doupovského mlýna pár holubů, ježto tak často a tak vroucně se líbali jako Jiřík a Vlnomíra.

Pod večír, když vlažící rosa své perle na zprahlé kvítky rozsívala a jemné větérky po mlází se honily, sedávali v bezové besídce, kterou byl Jiřík spletl a večernímu pohovění zasvětil. Čilý mládenec hrával dosti uměle na harfu a dívka provázela jemné zvuky svým stříbrným hláskem, an starý otec s potěšením naslouchal milostným písním, žehnaje v duchu duše čisté, ježto v sebe vzrostly, jakoby od věků byly pro sebe určeny. Tak jim léta míjela jako hodiny; neboť lidem blaženým bývá sebe delší čas tuze krátkým, an ztrápeným jediný den bývá dlouhým mořem. Vlnomíra čítala nyní patnácte jar; její krása rozvíjela se co něžné růžové poupátko, jsouc operleno rosou jarní; a z Jiříka byl vyrostl statný, odvážlivý jinoch, jenž s pružností a sličností těla i jarosť ducha a čisté, ku všemu dobrému náchylné srdce v libém spojoval souměru.

Na jaře i v letě, když slunce mírnější na zem sesílalo paprsky, vycházívali šťastní milenci na blízký vysoký pahorek, odkudž milý se otvíral výhled na vůkolní úrodné krajiny, zde onde z úvalů strmící rytířské hrady a po různu roztroušené chaloupky pilných rolníků.

Když jednou na oblíbeném místečku tomto ruku v ruce seděli, znamenala Vlnomíra na jinochovi jakousi zádumčivou tesknosť, jakoužto nikdy dříve na něm nepozorovala, i promluvila k němu slovy dojímavými: „Co je ti, milenče můj, žes tak smuten a teskliv, netěše se z krásy přírody se mnou? — Hle jak krásně to boží

slunéčko zapadá, jakoby si ustlávalo lůžko ze samých růží! — A ta louka dole jak podivným leskem je ozářena, a potok třpytí se divojasně, jakoby stříbrnou pásku ovinul o zelené aksamitové roucho!“

„Ach,“ odvece jinoch tichými slovy, „ani sám nevím, proč mi dnes tak neobyčejně teskno. — Trápímť se smutnou předtuchou. — Na dnešek se mi zdálo, že jsme se musili na vždy rozloučiti. Ty jsi se provdala za statečného, bohatého rytíře ve skvělém odění, — a mně nedali ani jít na svatbu!“

„Upokoj, se, miláčku duše mé,“ přejala usměvavě slovo dívka, „byltť to toliko sen — a sny klamou, jak náš dobrý otec jistívá.“

„Dejž Bůh!“ dí na to on; „ale sen dnešní podivný dojem zanechal v srdci mém!“ I uchopil ji důvěrně za ruku, řka tklivě: „Vlnomíro, květe mého života! Chceš-li mne zbaviti bázně o tebe a předtuchy traplivé, nechať tuto, ve velebné svatyni přírody obnovíme slavně slib lásky věčné, jež jsem již tehdáž v jasných očích tvých četl, když jsem tě divým vlnám vytrhl a ty po dlouhé mdlobě andělské jsi pootevřela zraky, na mne líbezně se usmívajíc.“

A dívka, uzarděná co zoře jitřní, padla v němém vytržení dobrému jinochu okolo krku s jediným mnohojevným slovem: „Věčně!“ plápolné vtisknouc na rty jeho políbení. I dleli dlouho ve blaženém objetí lásky, až je poslední zásvit zapadajícího slunce na návrat upomenul.

Od té doby stal se Jiřík veselejším a spokojenějším, maje jistotu ze sladkých úst, že strom blaženosti jeho stojí pevně, aniž lze bouří sebe silnější vyvrátiti kořeny jeho.

2.

Bylo pozdě na večer. Černé mraky honily se po obloze nebeské, strašlivé blesky osvěcovaly temnosť noční a proudící se vlny rozvodněného potoku odrážely se jekotem o žulový břeh.

V doupovském mlýně bylo ticho jako v hrobě. Což dím jako v hrobě? Nikoli! Byloť přerýváno praskáním ohně na krbu, modlitbami starého mlynáře a tichými šepty, jimiž se Jiřík a Vlnomíra k sobě tulili. Ohnivý blesk naplnil na okamžik jizbu a hned na to následovala strašlivá rána. „Pán Bůh s námi!“ vyskočilo všem třem z úst; neboť zařinčelo okénko a husté kroupy se silným deštěm cvakaly naň, dobývajíce se násilně do špatně opatřené jizby. — Ještě silněji zařinčelo nízké okénko a navzdor bouři bylo rozeznati, že kdosi z venku na rám tluče. I přiskočila Vlnomíra ochotně, aby pohlédla, kdo tak pozdě přichází, a k nemalému užasnutí svému spatřila rytíře ozbrojeného s vysokým chocholem na železné přílbici, an vysokého koně za uzdu drží.

Jedním skokem byla od okna, dávajíc zprávu pěstounovi svému. Tento požehnav se zbožně, pravil: „Bouře a noc mají své právo. Nechť příchozí je přítel anebo nepřítel, v takovéto noci bylo by hříchem zavříti před někým dvéří, anť ani psa, tu němou tvář, nevyženeme! Honem, Jiříku, měj se k posluhám!“

Bez váhání vyběhl poslušný syn, aby vpustil rytíře a koně jeho pod přístřeší uvedl, i nezapomenul poslednímu otep čerstvého sena předložiti. Zatím vstoupil cizinec se skloněnou hlavou přes nízký práh do slabě osvětlené jizby a dav přívětivé pozdravení, počal rozpí-

nati skvělý krunýř a ocelové pláty, a sundav s hlavy těžký helm s promoklým chocholem, všecko to kolem hřejícího krbu k sušení rozestavil. Ochotně mu pomáhala Vlnomíra.

„Vranec váš jest odsedlán, houní přikryt a seno naše mu výborně chutná,“ zvěstoval Jiřík z kolny se navrátiv.

„Onť jest jako já,“ usmál se rytíř vlídně; „myť se vším přijímáme za vděk a nikdež sobě nezasteskneme.“

Zvědavě přistoupil Jiřík ku krbu, aby zbroj rytířskou, jižto ještě nikdy z blízka nespatřil, dokonale sobě prohlídl. Dobromyslně jmenoval a vysvětloval mu příchozí jednotlivé částky svého odění a s patrným zalíbením poslouchal mládec. Pak počal rytíř, ani nebyv tázan, sám od sebe vypravovati:

„Jsemť rytíř Slavibor. Hrad můj jest odtud s den cesty vzdálen. Jeduť zdaleka od bratra svého sám a sám, nemaje služebníka při sobě. V širém poli přepadla mne bouře; nevida ničeho před sebou sejel jsem s cesty. Spatřiv osvícené okno v dáli co jasnou hvězdičku, zaradoval jsem se, neboť mi zvěstovalo lidské obydlí na blízku; a však toliko stěží dohnal jsem vrance svého častými blesky polekaného až sem k vašemu mlýnu; nyní pak jest radosť má tím větší an vidím, že jsem se octnul mezi dobrými lidmi.“

„Dáť Bůh, že vás naděje nezklame, pane rytíři,“ dosvědčil starý Staněk dobrosrdečně. „Neslušíť nám sice, tázati se takového pána; ale snad mne nebudete viniti ze všetečnosti, optám-li se, co dělá dobrý kníže náš? — K nám přicházívají jen sprostí mleči, a od těch se člověk málo pravdy doví, a protož — . . ale snad se nerá-číte horšiti?“

„I odstup to,“ řekl rytíř vlídně, „abych se proto na tebe, dobrý muži, horšil, že máš knížete svého na paměti! — Toť povinnosť každého věrného poddaného. I věz tedy, že kníže Vladislav, chystaje se k válce s Uhry, pole sbírá a co nevidět s četnými pluky proti nepříteli se postaví. Bohdá, že udatnosť česká nových sobě dobude věnců.“

Mezi tím, co Slavibor nadšeně o válečném tažení do Uher vypravoval, odběhla Vlnomíra na pokynutí Staňkovo z jizby, a brzy na to vrátila se s velikým džbánem výborné medoviny a košíčkem občerstvujícího ovoce. Postavivši oboje před hosta na těžký dubový stůl, řekla líbeznym hláskem: „Přijměte za vděk!“

„Velmi rád, milá děvinko“, odpověděl rytíř dvorně, „zvláště z tak hezounkých rukou!“ A obrátiv se k Staňkovi, mluvil přívětivě dále: „I toť máš as potěšení z tak švarných a dobře zvedených dítek? Onen tam,“ ukázav prstem na Jiříka, louč na krb přikládajícího, „má oči jako dvě jiskry a prsa tak vysoce zklenutá, že by jim již nyní hodný krunýř ani za mák neuškodil — a tato dívka zase sličná, tichá a úslužná s očkama charpovýma, jakéžto nade všecky mám v lásce. — Ach, má zesnulá choť,“ pokračoval s bolestným vzdechem, „byla právě tak sličná a tichá, a i její modré oči zíraly tak jasně a jemně jako tvé, mé dobré děvčátko!“ A řka to pohladil její kadeře, a hleděl jí laskavě do očí.

„Což vy, ctný rytíři, nemáte žádné dcery?“ zeptala se Vlnomíra, jsouc dobrotou rytíře povzbuzena.

Cizinec přejel sobě dlaní čelo i oči vlhké a pak jal se odpověditi krátce: „Měl jsem ovšem dcerušku dobrou a spanilou, jakoby tobě z oka byla vypadla; ale osud nepříznivý nepopřál mi ji dlouho. — Podivno! — Nyní by byla mohla být as ve tvých letech!“

„Tak záhy tedy zemřela?“ osmělil se Jiřík u krbu v hovor se vmísiti.

„Umřela-li, nemohu s jistotou říci, a stalo-li se, neumřela smrtí přirozenou, nýbrž zavražděna byla hanebným způsobem od nepřátel mých, jižto se byli zapřisahli, že vyhladí ze země rod můj. — Leč o tom dalo by se dlouho vypravovati, a já nerad uvádím sobě na mysl ony doby strašlivé, jichžto připomínáním srdce mé znovu krvácívá a bolem přetrpkým se naplňuje.“

„O, vypravujte nám to přece!“ prosila Vlnomíra s dětinskou prostotou.

„Budiž tedy; ale co možná krátce,“ řekl rytíř, setřev slzy s očí. „I já býval jsem druhdy šťastným. Přízeň knížecí se na mne usmívala. Na hradech svých počítal jsem ke stu zbrojnošů ve zbrani vycvičených a po boku stála mi manželka sličná, dobrá a věrná. Stodoly mé naplněny byly úrodou zemskou, zahrady rozlehlé rok co rok poskytovaly hojnosť nejchutnějšího ovoce. Jsa spokojen se štěstím svým, nežádal jsem sobě k dovršení blaha ničeho více: ale štěstí čím větší, tím bývá nevěrnější. Chrám blaženosti brzy se sesul nad hlavou mou. — Věrná choť zachvácena nemocí prsní odešla k předkům, zůstavivši mi malého sirotka, dcerušku sličnou jako ona, co jedinou po sobě památku. I choval jsem ji co zřetelnici oka svého, a ona zrůstala a vykvétala co růžové poupátko, poskytujíc mi útěchu v dobách traplivých, ježto na mne pak hustěji než jindy přicházívaly. Mé velké statky píchaly okolním loupežným rytířům do očí. Spojivše se na záhubu mou, počali mi činiti nástrahy, aby, když by mne jedenkráte nebylo, o zboží mé dle úmluvy mezi sebou učiněné, pokojně rozděliti se mohli. Když se jim to ale dlouho zdařiti nechtělo, vystoupili proti mně zjevně a byvše

ode zdí hradu mého zahnáni s krvavými hlavami, počali přemýšleti o nových úkladech. Posléze zdařilo se jim zmocniti se hradu mého zradou. Někteří ze zbrojnošů mých, byvše od nepřátel penězy i sliby porušeni, odpadli ode mne, vrahům pomáhajíce, a mně zbylo sotva tolik času, že jsem s jediným toliko klenotem, pětiletou dceruškou svou a dvěma věrnýma pacholky, sám čtvrtý vražedlným rukoum jejich tajným podzemním průchodem mohl ujíti. Dostav se se sladkým břemenem svým z tmavého průchodu na čerstvé ouvětří sklesl jsem v trávu na kolena, vzdávaje Bohu díky za šťastné vysvobození. Ale měltť jsem k zármutku svému poznati, že neštěstí nechodívá nikdy samo, ale i hned druhé v patách za sebou vodívá. — Sotva vyváznuv upadl jsem poznovu v ruce nepřátel, hrad se všech stran obkličujících. Vida že jim ujíti není možná, skryl jsem dítě své úzkostí ve mdlobách pohřížené v husté křoví, sám pak s věrnýma sluhama spěchal jsem vrahům vstříc, chtěje život svůj draze prodati. Co mstící blesk zasyčel dobrý meč můj nad jich hříšnými hlavami, a lítá lvice, jížto mládě bylo odňato, nemůže zoufanlivěji zápasiti s lovci na ni dorážejícími, nežli já bojoval ne tak o život vlastní jako o život drahého dítěte; ale odpor proti převaze byl marný. Věrní sluhové moji klesli podle mne; já nejdéle odporoval, až i má síla posléz ochabnouti musela v boji nerovném. Krváceje z mnohých ran, s hlavou roztříštěnou zůstal jsem bez sebe na bojišti. Smyslové mne opustili a vrahové majíce mne za mrtvého, uspořili si tu práci mne dobíti. Bůh sám ví, dlouho-li jsem ležel, plovaje v krví vlastní ve mdlobách smrtelných. Probrav se z mrákoty shledal jsem, že se nacházím v chýši uhlířské. Obyvatel chýše lesní nalezl mne v myti mezi mrtvolami a poznav, že

ještě ač slabě dýchám, odnesl mne na vlastních bedrách do příbytku svého. Já mu před lety prokázal dobrodiní nepatrné a — on mi za to zachoval život. Jsa zběhlý v hojení ran, pečoval o uzdravení mé všemožně.

Bylo by dlouho povídati, kterak jsem se před bdějícími nepřáteli skrýval, kterak po mnohých nebezpečenstvích konečně až do Prahy ku knížeti Vladislavu se dostal, jenž vyslyšev mne milostivě a za spravedlivé mi učiniv protivníky mé pokořil, mně pak samému opět k statkům odňatým mocí brannou dopomohl.“

„A co se s vaším dítětem stalo,“ přejala mu řeč Vlnomíra, pozorně poslouchající, „to jste nám nedopověděl.“

Rytíř Slavibor odmlčel se na chvíli; pak řekl smutně: „Nemyslete, dobří lidé, že jsem po své dceři s pilností všemožnou nepátral; ale mně drahně uběhlo času v chýši uhlířově, nežli jsem se z ran vyhojil, a potom již bylo pozdě doptávati se na malé dítě, kteréž, byť i nebylo křikem nepřátelům se vyzradilo, jenžto je zajisté neušetřili, — jsouc opuštěno buď hladem anebo zubem dravé zvěře nevyhnutelně zahynouti by muselo. Já aspoň podnes ničeho jsem se o ní nedozvěděl, již dávno za mrtvou ji oplakav.“

Rytíř skončil, a Vlnomíře zdvihala se tajnou jakousi předtuchou a sladkou tužbou liliová ňádra. I ptala se rychle: „Což neměla dcera vaše nižádného znamení, dle kterého by vám ji bylo možná poznati, kdyby přece náhodou byvši zachována na živě se nacházela?“

„Ach, nevzbuzuj ve mně, dobrá dívko, naději,“ odvece host smutně, „kterou jsem dávno pochoval v srdci svém! — Má dcera na živě? — Ne! — Já jsem dal výhost té myšlénce. — Kdož ji měl zachovati? — Snad nepřá-

telé moji, jižto záští ďábelskou zanevřeli proti mně i nevinné krvi mé? — Od těch nedalo se očekávati milosrdenství. — Ale že se ptáš, měla li dcera má při sobě nějakého znamení, — věz, že měla, a sice malý zlatý křížek, jejž jakožto drahou památku po své záhy zesnulé matce na hrdle nosila.“ —

A sotva byl rytíř poslední slova dořekl, již mu padla Vlnomíra s radostným vzkřiknutím: „Otče, můj otče!“ okolo krku, tvář i ruce jeho vroucně ulíbajíc. A když onen pro překvapení hned se zpamatovati nemohl, vyňala zlatý křížek ze zaňadří a s dětinským plesem mu jej okazovala. Pochybnosť, byla-li ještě jaká, zmizela, aby ustoupila citům přeblahým, v něžto se ponořily dvě spřízněné, na dráhný čas od sebe odloučené duše. — Byloť to podívání pro anděly — ti nejlépe se hodili za svědky tak radostného shledání. —

Jinak to ovšem bylo s Jiříkem, jenž navzdor své nezkušenosti dobře znamenal, že po blahu jeho jest veta; neb kterak se dalo očekávati, že by radostí opojený otec dceru svou jedinou, dávno oplakanou a nyní zas nalezenou ve mlýně ponechal? A nad to byl otec skvělý rytíř a — on sprostý mlynářský hoch! — Jakkoli mláď ráda v naději sebe vzdálenější se kochává, měl přece Jiřík tolik zdravého rozumu, že překážku, která se mezi ním a drahým děvčetem nahodila, za velikou mezeru uznával, přes nižto přeskočiti bylo trudno a velmi těžko. I kdož to milujícímu jinochu za zlé položí, že se při nenadálé novině na tváři jeho nezrcadlila radosť, alebrž smutek hluboký? — Ne nadarmo se obával, že ztratí co mu pod nebem bylo nejmilejšího, co celé srdce jeho blahem naplňovalo.

Rytíř Slavibor odepial od pasu těžký měšec, podávaje jej starému mlynáři co prozatimní odměnu péče

a lásky, kteroužto byl drahé dceři jeho věnoval; ale Staněk zavrtěv hlavou rozhodil rukama na znamení, že dar, ač hojný, nepřijímá.

„Zač mne máte, statečný rytíři," řekl po prostu, „že mi platiti chcete zlatem za to, co mi láska křesťanská velela? — Bylo-li při mně péče jakés o dívku a její zdárné vychování, nahradila mi to stonásobně sama dětinnou útulností i jinými cnostmi, neméně vzácnými. Já neumím mluviti s pány; ale kdybyste tak řekl: Dej mi mlýn, a já ti nechám dceru — nu, nerozmýšlel bych se dlouho — smlouva byla by hotova; ale já ctím právo vaše, ač zlata vašeho nežádám, kteréž by u mne beztoho mrtvé leželo!"

„Tedy přijmiž," zvolal Slavibor nezištností touto velice pohnutý, „aspoň mé nejvřelejší díky a neklamné ujištění, že mi do nejdelší smrti zůstaneš milým přítelem, třeba já byl rytíř a ty toliko mlynář. Ode dneška nebuď rozdílu toho mezi náma!" I potřásli sobě rukama věrně.

V dověrném hovoru uplynula větší část noci, až Staněk sám vzácného hosta svého, rozmluvy s nalezenou dcerou nabažiti se nemohoucího, vybídnouti musil, aby údům umdleným spaním pohověl, což onen konečně ač nerad učinil; neb štěstí jeho bylo veliké a noc krátká. Ale snad nikomu nebyl ostatek noci tak dlouhý jako ubohému Jiříkovi, jemuž nepokoj srdce ani oka zamhouřiti nedal.

Sotva že růžová zoře v nízké okénko komůrky jeho pohlédla, vyskočil z lůžka a obléknuv se rychle, kroky nepokojnými sem tam přecházel. V komůrce ho to netrpělo, i vyběhl ven ze mlýna na zrosenou louku, aby pod šírým nebem srdci ztísněnému poněkud ulehčil.

To byl ještě ten samý háj, ten samý potok, ta samá kvítka na břehu jeho, ten samý pahorek, na němžto druhdy s Vlnomírou ruku v ruce sedával, a přece se vše to zdálo jemu jiné, změněné, jako by se to v šat smutečný bylo převléklo.

I padl do trávy chladě v ní planoucí čelo své, a opět poskočil na nohy a hleděl zoufanlivě ku mlýnu, pod jehožto mechatým krovem děva srdce jeho snad naposledy spočinula.

Ale jak se to vyjasnil zrak jeho, když spatřil, že Vlnomíra kroky zrychlenými jemu v ústrety přichází! Hledalať jej, by mu slovy potěšnými mysli dodala; neboť věděla, že lásce jeho schází důvěra — a ona měla v útlém srdci svém tolik důvěry, že by jí celý svět byla mohla poděliti! Letěliť sobě v náruč a oba, nevědouce proč, plakali. Pláč milenců jest rosa nebeská, jenž srdce zprahlé svlažuje i kypří. Teprv když se milenci do vůle vypláčí, mohou sobě pověděti, co jim prvé na srdci leželo.

„Vlnomíro, — drahá, drahá Vlnomíro! — Ty půjdeš za otcem, odejdeš od nás, — a já snad tebe naposledy držím v náručí! — Milovali jsme se ovšem; ale ve vzdálenosti uhasne láska tvá ke mně —“

„O nikdy, nikdy!“ přetrhla dívka řeč jinochovu, snažíc se další slova jeho vřelými hubinkami udusiti.

„Tyť to ovšem nyní pravíš,“ řekl mládec smutně, „a já neviním tebe ze lži; — ale byť by láska tvá ke mně byla sebe věrnější: zdali svolí kdy tomu otec tvůj, aby nepatrný mládek mlynářský dceru jeho za choť pojal? — O, že jsem se nezrodil ve velikých skvostných síních a že u boku mého nevisí meč, jenž by mi vydobyl slávy i statků, abych pak směle před otce tvého

stoupiti a tak dobře jako vysokorodí panicové o jeho krásnou dceř ucházeti se mohl!"

„Nabuď pak mysli!" těšila jej Vlnomíra s vřelým ruky stisknutím. „Dá-li pak se mysliti, že otec můj bude chtíti neštěstí dcery své? A bez tebe byla bych ovšem nešťastna."

„Bude-li však," namítnul Jiřík, „krásná slečna, jsouc oblétána od hebkolících paniců co růže od motýlů, pamatovati na blahé dny své první milosti?"

„O věčně, věčně!" šeptala Vlnomíra na prsou jinochových.

V tom objevil se rytíř Slavibor před mlýnem a Jiřík odskočil od milenky, jako by ho kdo na zlém činu byl postihl. Ne tak dívka. Onať se důvěřovala v lásku otce svého a protož také neštítila se pohledu jeho aniž se styděla za projevení citů svých.

„Buď zdráv," pravila srdečně, ještě jednou k jinochovi se přivinouc, „buď zdráv a zpomínej na mne, jako památka na tebe věčně bude živa v prsou mých! — Loučímeť se, ale bohdá ne na věky."

Jiřík nemohl ani slova ze sebe vypraviti, ač srdce jeho bylo přeplněno; němý tu stál a jako k zemi přimrazený hledě smutně za odcházející děvou.

Před mlýnem hrabal Slaviborův vranec netrpělivě půdu; otec a dcera se políbili. Staněk stál se smeknutou čepičkou u koně, drže jej za uzdu. Ještě jednou tiskli sobě mužové ruce, ještě jednou políbila Vlnomíra svého dobrotivého pěstouna; pak se vyšinul Slavibor v sedlo a vysadiv pomocí mlynářovou nalezený poklad před sebe, krokem povlovným k lesu klusal.

Již byli několik honů vzdálí a ještě zavíval bílý šátek Vlnomířin truchlícímu Jiříkovi poslední pozdravení.

Jako omámen hleděl jinoch v tu stranu, kdež blaho jeho za každým krokem víc a více se vzdalovalo, an tu blížící se kroky vytrhly jej ze zádumčivého polosnění. — Bylť to otec jeho, jenž pojav jej za ruku, těšil zarmouceného slovy dobrotivými: „Netruchli, synu můj! — Pán dal — Pán vzal. Budiž jméno jeho pochváleno! — Známť ovšem příčinu zármutku tvého, ty miluješ Vlnomíru; pomysli sobě, že láska vaše byla sen; čas prý hojí všecky rány — tedy i tvou bohdá zhojí a po čase zapomeneš na ni, a mír se opět navrátí v rozbouřené srdce tvé.“

„O nikdy, nikdy, otče!“ zvolal mládec s očima planoucíma. „Oheň v srdci hořící neuhasne nikdy, jako to slunce na nebi a jako ten příšerný plamen v pekle. Oheň lásky jest věčný.“

„Jaká to rouhavá slova!“ káral otec syna. „Bodejž zpomněl na věčnou lásku Boží, jenž nikoho neopouští, kdo se v ni pevně důvěřuje! Ale nyní již pojď a nech toho blouznění. Od lesa přicházejí mleči a kámen ještě neokřesán.“

Bezděky šel Jiřík za otcem. Mleči nasejpali, kola mohutná se otáčela s hlasitým klepáním; ale tlukot srdce Jiříkova nebyla s to ohlušiti. Mlejnice otřásala se valně, neméně chvělo se srdce jeho. Netrpělo̕ť ho to na mlejnici. S hlavou svěšenou odešel plakat na to místo, kdež druhdy milenku drahou proudícímu toku vychvátil. Vyplakav se, vstoupil na pahorek, kde spolu sedávali, kochajíce se v nevinných hříčkách lásky a pohlížejíce okem v blaženosti tonoucím v úval zelený. Pod bělokorou břízou ležela jeho harfa, v trávě zapomenuta tam od předvčírka. Struny její byly navlhlé; nástroj vydával zvuky temné, smutné. Darmo se snažila ruka cvičená vylouditi z vy-

dutin jeho hlasy touhy sladké; souzvuk harfy byl zrušen jako souzvuk srdce jeho.

Najednou, jako by jiskra oživující do temna mysli mládcovy byla padla, vzchopil se a mrštiv nástrojem do rozsedliny skalní až struny jeho dole v prohlubni umírajíce bolestně zaúpěly, zvolal se zmužilou odhodlaností: „Což mám povždy v ničemné nečinnosti tráviti dny jaré mladosti své? — Lkání nevede ku cíli. Nuže do boje s osudem! — Ano, do boje! Z boje vykvétá sláva a sláva klestí cestu ku štěstí. Buď ať mezi mrtvolami najdu poklid srdce, jejž zde marně hledám, anebo slávou ověnčen v lůno blaha žádoucího šťastně se navrátím!“

Vůle mládcova byla pevná, úmysl nezvratný. Uslyšev včera z úst Slaviborových, že kníže Vladislav proti Uhrům pole sbírá, počal sníti o slávě vojenské. Přidej se k plukům jeho, volalo to k němu vábivě, snad vydobudeš hrdinstvím, čeho ti rod nízký nepopřál! Ale kterak ostaviti otce sestárlého, v něm jedinou podporu nalézajícího? Měl ho učiniti bezdětného? Při té myšlénce bylo mládci úzko. Obraznosť jeho představovala mu bolnou starcovu opuštěnosť, jeho nářek, jeho zoufání. A přece pudil hlas vnitřní vždy jen: „Do boje, do boje!“

I umínilť sobě nepověděti otci ani slova o předsevzetí svém, aby jej aspoň bolu rozloučení zbavil; tudíž vrátil se do mlýna s líčeným na tváři poklidem, a ukonejšiv starce přetvářkou, odebral se do komůrky své na spaní, kdež ještě nadzbyt v přetvářce pokračoval, stavě se jako by spal, an zatím sen kojivý daleko vzdálen od lůžka jeho. —

Tichá noční doba účinkovala mocně na rozpálenou obrazotvornosť jinochovu. Bledý měsíček svítil tak jasně a dověrně uzounkým okénkem do komůrky, jako by

mu cos pošeptati a ven ho vyvábiti chtěl. Tuť nemohl bodrý mládec déle odporovati, ač byl-li jaký odpor při něm. Tiše se vzchopiv a obléknuv kradl se po prstech k loži otcovu. On spal. I vtiskl lehké políbení na čelo jeho a vrátil se do komůrky. Sebrav v tichosti věci nejpotřebnější na cestu dalekou, kráčel opět okolo lože otcova. Ještě jednou pohlédl na obličej jeho zvráskalý a září měsícovou jaksi změněný a postavil se. Úmysl jeho se vrtil, rozpaky probíhaly myslí; tu mu bylo, jako by někdo z venku šeptal: „Vlnomíra!“ a mládec spěšně okénkem se promknuv utíkal ve světlou noc.

3.

Bez vůdce, bez rádce, bez určitého záměru bloudil Jiří po neznámých cestách celé tři dny; když pak čtvrtého dne jitro svitalo, dostal se po mnohých doptávkách k vojsku českému, kteréž na českém pomezí táborem ležíc nově přicházejícími houfy se sesilovalo. V táboře českém bylo hlučno a veselo. Dlouhé hrále, nastavené v hromadách hroty vzhůru leskly se v paprskách slunce jitřního, zde onde zaznívaly vojenské písně, tam se přistruhovaly ratiště, tu se ostřily šípy, onde se pásli odsedlané koně na zeleném trávníku, onde povalovali se pacholata, ztracenci a jiná čeládka vyhřívajíce se na výsluní a hovor živý mezi sebou vedouce, bezpochyby o hojné kořisti: na možnosť porážky, těžkého poranění, smrti, nepomyslil z nich snad nikdo.

Uprostřed tábora vypínal se stan nad jiné skvostnější, nad nímžto poletovala korouhev se znakem knížetství českého. S podivením upíral jinoch oči na nevídané věci tyto. Svět nový otvíral se před ním, prsa jeho se dmula,

oči se leskly bujarostí. Přistoupiv k nejbližšímu sboru vojínů, pronesl žádosť svou směle: „Uveďte mne ku knížeti, by mne přijal v bojovné zástupy své!“

Hlasitý smích ozval se na ta slova z hrubých hrdel vojínů. Jeho smělá řeč i bílá mlynářská sukně podněcovaly k úštěpkům. A však jeden ze starších ujal se jinocha, na přivítanou rukou mu potřásaje. „Takových hochů, jakos ty,“ pravil srdečně, „nemáme ovšem na zbyt; ale o tom, že mu jeden dobrý jonák přibyl, netřeba knížeti zevrubnou zprávu dáti, tím méně osobně tebe představiti. Dosti na tom, žes tady a hotov státi podle nás a bojovati pro něj a pro vlasť statečně, jakož i my všickni. — Hle, tu přílbice, tu meč, tu štít, a chceš-li i lehounký krunýř, aby zakryl zpředu tu pomoučenou sukni; a nyní's, hochu můj, vystrojen co statečný rytíř a bohdá, že kusy tyto při nastalé bitvě nezneuctíš.“ A vy, holobrádkové, „napomínal mladších, „přestaňte se chechtati, možná, že tento hoch, až k tomu přijde, mnohého z vás zahanbí.“

Sotva se Jiříkovi zableskl meč po boku, stala se s ním veliká změna. Nejapnosť zmizela ustoupíc odhodlanosti a obratnosti. Divý hluk táboru přehlučil tajnou tužbu srdce jeho, i nemohlť se ani dočkati té žádoucí doby až trouba válečná zavolá k útoku, by zmužilosť svou před obličejem knížete i veškerého vojska na jevo dáti mohl.

Po několika dnech hnulo se vojsko české, rozebravši stany, až k uherským hranicím, kdež opět odpočinutí potřebujíc rozložilo se polem.

Noc nastala tmavá, — jen zde a onde probleskovala na obloze hustými mraky potažené jednotlivá hvězda, doutnajíc jako jiskra v popeli. Hluk se utišil; všecko

dalekým pochodem unaveno klesalo sílícímu spaní v náručí. Jediný Jiří, ačkoli nestál na stráži, bděl posaváde, maje srdce mladé, touhou něžnou přeplněné. Zpomínaje na otce, jejž byl zůstavil doma bez potěchy, činil sobě výčitky, že jej bezděčně zbavil jediné podpory u vysokém stáří; v ušich mu zněl otcův nářek, a v duchu viděl jeho slzy, jeho zoufání. — I nutil se mysliti na něco jiného. — Myslilť na — Vlnomíru a srdce jeho tlouklo ještě valněji, jakoby mu ze ztísněných prsou vyskočiti chtělo. — Již uhasínali i strážní ohňové jeden po druhém a mysl jinochova ptýlila ještě po doupovské louce, kde každé místečko upomínalo na radosti uprchlé. Posléz i nad ním smiloval se spánek, přivřev víčka očí jeho makovou perutí.

Ranním jitrem vyslal kníže Vladislav dva zplnomocněné rytíře s poselstvím k Štěpánovi, králi uherskému, aby pokud by se to se ctí konati dalo, o mír jednali; ale zběhlec jakýsi, vmísiv se v jednání, naplnil obě strany jedem nedůvěry. — Poslové vrátili se bez pořízení a bitva se strhla bez řádného opovězení.

Jako dvě sivá mračna vrazila na sebe vojska. Strašlivý lomoz zbraní budil ozvěnu v lesích, ryk divý ozýval se po bojišti. Smrť bledá kráčela krokem sáhodlouhým po poli krvavém, vybírajíc sobě kořisť ve vojště obojím. Z obou stran válčeno udatně. Jako vlny mořské odrážejíce se ve zpěněném víru o skálu tisíciletou bojují mezi sebou vztekem, aniž znáti, že by jedna druhou přemohla: tak i zde váha vítězství brzy na tu brzy na onu stranu se klonila. Pocouvl-li který houfec na chvíli, v druhém okamžení hned zase stál proti nepříteli na opřených patách. Nepřítel nemoha zvítěziti převahou udatnosti, vzal své útočiště k válečným úskokům, a vrhnuv se s ve-

likým davem lidstva a křikem náramným na levé křídlo vojska českého, usiloval je v nepořádek a zmatek uvésti. Záměr se podařil. Slabší strana jsouc návalem četného jezdectva polekána, počala couvati, bázlivější dali se v útěk, a brzy naplnili prchající jednotlivci strachem a třasem veškeré sbory české. S divým rykem klestil si nepřítel jásající přes krvavé mrtvoly dráhu k jádru vojska. Rozkazy vůdců českých přehlučené lomozem zbraní a křikem zmateným nedošly k uším bojovníků. Nikdo neposlouchal více, téměř každý myslil toliko na spásu života vlastního; zmatek byl všeobecný. Ještě sice plápolal hlavní prapor knížetství českého ve větru, obstoupen a chráněn hrstkou udatných vojínů, ale běda! I ten klesl v nešťastném okamžení a hned na to zaskvěl se co kořisť nejvzácnější k hrůze a na potupu Čechů — v uherském zástupu.

„My jsme ztraceni! Všechno je ztraceno!“ Tak to znělo jako z jedněch úst; malomyslnosť byla opanovala všecky. Tuť vyskočil z houfce jednoho mládec v sukni bílé co bujarý lev a — k víře až nepodobno! — udatností reka proslulého přímo v dav největší se hnal švihaje mečem co bleskem Božím. Úžas jímal nepřátele nejbližší nad tímto nenadálým a nejméně očekávaným výjevem. Ustupovali plaše jako před poslem Božím, a mládec udatný prosekav se až tam, kde prapor na potupu v rukou nepřátelských větrem poletoval, uchvátil jej paží silnou a povznesa vysoko nad hlavou co drahý znak slávy, zvolal na své hlasem ohromným: „Stůjte, stůjte!“

Prchající zástupové se ohlédli a vidouce jinocha samojediného, an s vlajícím praporem v levici, pravicí udatnou četnému množství dorážejích nepřátel statečně odporuje, zastyděli se v duši a shlukše se poznovu v šiky a řady, plesem nadšeným na nepřátely vítězstvím zpité se obořili a — kodž

by tomu uvěřil? — za hodinu bylo vítězství úplně na straně české. Kořisť na opanovaném bojišti byla nesmírná, zpupní Uhrové na hlavu poraženi. —

Slavně zavzněla trouba svolávající roztroušené kořistníky k hlavnímu shromáždění a nechavše kořistění vše se hrnulo k místu povýšenému, kdež kníže Vladislav pod zeleným krovem slavně seděl na štítostolci, obstoupen mocnými vládykami, pány korouhevními a reky v bitvách proslulými. Pokynulť rukou a ticho slavné rozhostilo se po veškerém shromáždění. I počal mluviti hlasem povýšeným ke shromážděným zástupům svých bojovníků: „Mužové věhlasní, rytíři, bojovníci! Neníť a nemůže vás býti tajno, jak podivným, neobyčejným, ano téměř zázračným způsobem nám dnešního dne vítězství proti všemu nadání Bohem darováno. Dlužnoť tedy především, abychom Nejvyššímu vzdali dík a chválu za to, což vykonal na nás. Jemu ať zaplesají srdce naše a ústa naše ať projevují chválu jeho!“

A obnaživ sám nejprvnější hlavu s vděčným k nebi pohledem modlil se tiše a vroucně. Za ním pokleklo veškeré vojsko; i bylot milo se podívati na klečící zástupy, jenžto za příkladem knížete svého s obnaženými hlavami hledíce k modru nebes za dlouhý čas ve vroucné modlitbě setrvali.

A opět zavzněla trouba dlouhým táhlým zvukem a kníže dal provolati hlasatelem, aby se hlásil muž onen rekovský, jenž sám jediný se odvážil sníti hanbu se jména českého, a vybojovav udatností bezpříkladnou korouhev hlavní slovem i příkladem svým sbory zmužilosti zbavené k novému platnému odporu povzbudil.

I přivedli před knížete jinocha útlověkého. Sukně bílá mlynářská objímala jeho ztepilé údy, zbroj na něm

necelá, na kvap shledaná, ale oko živé, blesky sypoucí, hlava vztyčená, prsa jako skála, nohy jako běhy srnky vychované v lesích tisíciletých. Skromně, s očima sklopenýma stál tu před knížetem, pánem svým, a kdo naň v tom okamžení patřil, nebyl by na věky v něm poznal hrdinu toho dne — nováčka v umění vojenském — Jiříka Doupovského.

S patrným pohnutím utkvěl zrak knížete na postavě dobrého mládence. Veliká slza zatřpytila se v oku jeho, an laskavě se nakloniv pravici přátelsky mu podával. V tom okamžení nedostávalo se mu slov, aby jimi jinocha oslovil. Mlčky sice, ale s pohledem mnohojevným vyslal mu ruku vstříc.

Vztáhlť i Jiřík ruku svou, by ji do ruky knížecí vložil, avšak uzřev že zkrvácena, rychle ji otřel o sukni bílou, zbarviv ji takto třemi pruhy červenými, neboť ruka jeho krvácela silně; on pak sám ranami jsa všecek pokrytý, sotva před knížetem svým na nohou se udržel.

Na pokynutí poklekl na jedno koleno, a kníže vytasiv meč svůj široký, udeřil jinocha třikráte ve skloněnou šiji a pasovav jej slavně za rytíře velel mu vstáti. Pak se obrátil k bratru svému Soběslavovi řka: „Jaký medle znak slušno dáti tomuto rytíři rekovnému?“

I odpověděl Soběslav nic se nerozmýšleje: „Jakýž jiný než tři pruhy červené v poli bílém na památku dnešního dne?“

A kníže přisvědčil, řka: „Ano, dobrý mládče, ty's sám sebe překrásně znamenal; nosiž tedy ode dneška znak ten k oslavě rytířstva, a neposkvrň ho nikdy činem podlým. Budiž zástupcem potlačených, obhájcem práva, ochrancem nevinnosti. Abych pak přede všemi

důkaz dal, jak vysoce sobě mužů rekovných vážím, odevzdávám tobě správu kraje žateckého.“

Tuť klesl Jiří přemožen city radostnými k nohoum velikomyslného knížete, a smáčeje kolena jeho slzami vděčnými toliko němé díky vzdáti s to byl.

I dáno mu pod ruku zvláštní oddělení jezdců, jichžto pomocí by v okršku sobě svěřeném spravedlnosť střežil a rozbroje vzniklé udušoval. —

Vojínové lámali zelené ratolesti z mladých dubů, věncujíce jimi ocelové přilbice. Zapadající slunce osypalo leskem bohatým zbroj i zbraň, rozbíjelyť se stany, zazněly veselé písně, rozhárané vojsko oddalo se hlučnému plesu, a nakořistěné víno uherské rozpalovalo ještě pozdě na noc mysl rozčilených bojovníků k jásavé veselosti. Noc ztrávena na polo v hlučné radosti uprchla letem, a jitrem ranním budil táhlý zvuk trub tvrdě spící vojsko na pochod. Vraceloť se vítězstvím ověnčeno do drahé vlasti.

Rozkošný byl pohled na ty dlouhé lesknoucí se řady. V předu jel Jiří z Doupova na vysokém koni ve skvostném brnění, jenž nynějšímu jeho důstojenství jeho příslušelo, se zástupem svých oděnců. Za ním hnali ztracenci koně nepříteli odjaté, obtížené kořistí hojnou; pak jeli knížecí bratří Vladislav a Soběslav obklopeni květem rytířstva; ostatní pluky následovaly pod svými korouhvemi.

Myšlénky Jiříkovy byly u Vlnomíry. Před myslí jeho poletovaly rozkošné obrazy. Jak jej as uvítá, až jej září slávy vojenské oslněného spatří? Jak se as podiví starý otec jeho, až jej upřímný syn ne již v bílé sukni, leč v lesklém rytířském odění k tlukoucím prsoum přitiskne? A což otec Vlnomířin, statečný Slavibor, bu-

de-li nyní moci odepříti spanilou dceř svou reku proslavenému přízní knížecí, statky a důstojenstvím obdařenému? Duše jeho tonula v blahém předcítění slastí, ježto jej v lůně věrné lásky očekávaly; — překážky závistné byly odstraněny, brána k ráji otevřena.

4.

Sotva byli vítězní plukové Vladislavovi při zvuku trub a kotlů slavně do věžaté Prahy vtáhli, sotva se hlahol radostný, jímž byli uvítáni, utišil, hlásil se Jiří z Doupova u knížete o milostivé propuštění. To kníže neočekával. Zamýšleje s jinochem rekovným ve známosť bližší vejíti, chtěl jej aspoň po některý čas u dvora svého podržeti; ale Jiřík prosil tak snažně, tak dětinně, že dobrému knížeti ani lze nebylo jeho prosbě na odpor státi.

„Jdiž tedy, synu můj,“ pravil vládce dobrotivě, „potěš se a pookřej od nehod války v lůně domácnosti. Vímť, že duše hrdinská nezakrní, byťby i na chvíli odloživši meč z ruky, pohrávala s kadeřemi děvy věrné. Mějž na paměti povinnosť, kterou jsem na mladá bedra tvá vložil, ne co nějaké břímě, alebrž co důkaz důvěry, kterou v šlechetnosť tvou skládám. — Jdiž v pokoji a požehnání mé doprovázej kroky tvé.“

S uzarděnou tváří poklekl hrdinný mládec, a kníže políbiv jej v čelo propustil ho laskavě.

Poslav oděnce své napřed do kraje sobě svěřeného s určitým rozkazem, kde jej očekávati mají, jel mladý hrdina sám a sám v blažených pohřížen myšlénkách nejkratší cestou k domovu, kdež naň, jak se domníval, čekaly tisíceré radosti. Kůň ač bodrý a vytrvalý, nemohl

stačiti tužbě jeho spěchající letem ptáka k nivám otcovským a k louce doupovské, milé to svědkyni jeho dětinnych zábyvek, jeho první milosti. Leč ostruha pobádala a kůň ubíhal nešetře sil svých.

Již cválal Jiřík hlubokým lesem, šířícím se přede mlýnem doupovským; ale les ten zakrýval posud toužebnému oku mládcovu rozmilé sídlo otcovské. Srdce jezdcovo tlouklo radostně; na mysli mu tanulo brzké shledání se s otcem milovaný m v tak libých obrazech, že se ani dočkati nemohl té chvíle, v kterouž mu přáno bude roditele svého k prsoum plápolajícím přivinouti.

Kdož ale vypíše úžasné leknutí jeho, když z lesa povyjeda místo mlýna toliko šedé spáleniště uzřel, z kterého sem tam porouchané a očazené zdě i pilíře čouhaly, jakoby chodci mimojdoucímu truchlivou pověsť vypravovati chtěly! Hořké slzy polily mu líce; bol nevyslovný sklíčil srdce jeho, že se sotva v sedle udržel.

Jakoby zraku vlastnímu uvěřiti nemohl, objížděl dlouho to místo úplné zkázy, aby se důstatečně přesvědčil, že ani omyl ani blud smysly jeho nemámí; — darmo! tu hučel týž potok, jenž druhdy mohutná kola mlýna doupovského hnával, to byla táž květistá louka, po níž se co pachole s Vlnomírou honíval, to ty samé pahrbky, to ta sklonitá skála, u jejížto zelené paty kývaly ty samé bělokoré břízy s visutými vrcholemi a na jejím temeně vrzaly za každým vánim větru ty samé štíhlé borovice, na něžto se v dětinské svévoli pro ptačí hnízda s nebezpečenstvím života vsoukával. Všecko, všecko uvádělo mu na mysl uplynulé blaho pacholetství a nynější neštěstí.

Kterak sobě ale měl to neštěstí vysvětliti? Lehl mlýn popelem neblahou náhodou — anebo úmyslem bez-

božného žháře? — Čili tajný nějaký nepřítel zanesl záští své proklaté až sem v toto tiché, hluku světa vzdálené ústraní? — Nevěda východu z bludiště myšlének, z nichž jedna druhou pohlcovala, činil sobě výčitky, že otce sestárlého bez pomoci a podpory opustil a tím snad i příčinou jeho smrti se stal; neboť sama sebou namanula se myšlénka, že stařec nemaje nikoho po ruce při nastalém ohni v plamenu zahynul. Truchlivou myšlenku tuto stíhala druhá mnohem kormoutlivější: Snad právě kráčíš po shořelých kostech toho, jenž tě zplodil a s mnohými starostmi odchoval?

Tok vřelých slzí vyřinul se z očí syna zkormouceného a zmokřil ohořelé trámy, na nichžto kleče tichou a nábožnou modlitbu za duši otcovu k modrému nebi vysílal. Po vykonané modlitbě bylo mu lehčeji u srdce, jakoby duch otce zemřelého s ním se byl smířil, ovívaje skráň synovu dechem míru. I vstal o něco pokojněji, než byl přišel. Mláď nerada dlouho v zármutku prodlívá, slzy její suší i vítr i slunce, a mezi trním sebe bodlavějším usmívá se poupě blahé naděje.

Tak se dělo i zkormoucenému Jiříkovi. Zklamán byv o první radosť svou, těšil se, že aspoň v náručí drahé Vlnomíry nalezne náhradu za bol vytrpěný. — Ubohý! Onť nepředvídal, že neštěstí nikdy samo nechodívá, že i tam, odkud nebe jemu kynulo, strasť číhá neodbytná. —

Již se soumračilo, umlklyť hlasy ptactva lesního, osiřelé stály úrodné nivy, toliko lehcí větérkové nespali ještě poletujíce vesele mladým doubím, an se Jiří zpovolna cválaje ku hradu Slaviborovu přiblížil.

Bez opovědi přejel spuštěný most. Starý sluha vedl s pochodní hosta pozdního úzkými kotoučovými

schody nahoru do velké síně. Hlasitě tlouklo Jiřímu srdce, an za sluhou do vysoké kobky vstupoval. Při slabě kmitajícím se světle lampy klečel tu pán hradu, stařec vážný, před velikým obrazem Rodičky Boží s sepiatýma rukama pohřížen v tiché modlitbě. Ani by nebyl znamenal, že host vešel do síně, kdyby příchozí sám nebyl první promluvil, řka: „Odpusťte, ctný rytíři, že se osměluji vaši večerní modlitbu rušiti; já přijíždím z daleka a maje důvěrnosť v hostinnosť vaši, žádám o nocleh pro sebe a uhnaného koně svého, an se připozdilo, a noc, jak se praví, nepřítelem jest člověka!“

Kmet povstal vážně od modlení, i šel hostu neznámému vstříc, pohledem vlídným jej vítaje.

Vroucně stiskl jinoch ruku sobě podanou, řka hlasem nejistotou se třesoucím: „Vyť mne asi, ctný pane, již neznáte? Aniž divu, an v jiném obleku přicházím, než v jakém jsme se posledně viděli. Tehdáž viděl jste mne v bílé mlynářské sukni, nyní pak v hávu rytířském; avšak upamatujte se na doupovský mlýn a pohleďte Jiříkovi lépe do očí, a nepochybujíť, že jej i v tomto převlečení poznáte.“

Slavibor upial na mluvícího zraky, jakoby po pravdě slov jeho pátrati chtěl, pak ale zavrtěv smutně hlavou odmlčel se. Arciť bylo těžko uvěřiti, žeby se z nepatrného jonáka, jejž byl před rokem ve mlýně doupovském viděl, tak vysoký rek mohl státi; nadto pak obraz mlynářského již dávno z paměti jeho se vytratil.

Vida Jiřík, že slabé paměti starcově nutno ku pomoci přispěti, vypravoval skromně, jak sobě ve válce uherské jednak šťastnou náhodou, jednak i vlastní zásluhou slávu vojenskou i přízeň knížecí v míře tak

hojné vydobyl, že jej Vladislav netoliko statky pozemskými za výsluhu podaroval, alebrž i správu kraje žateckého jemu odevzdal. Vždy s větším a radostnějším úžasem poslouchal jej Slavibor, a když byl mladistvý host vypravování své ukončil, přivinul ho chvějící se rukou k tlukoucím prsoum, líbaje jej a svým milým drahým synem nazývaje.

Sotva byl Jiřík v upřímném objetí starcovu trochu pookřál, již i dodal sobě mysl otázati se po Vlnomíře. Hlas jeho se třásl při vyslovení jména toho drahého, oči bloudily po temné síni jako po poušti neradostné. „Kde jest Vlnomíra?“ tázal se ještě jednou rostoucí úzkostí.

Místo odpovědi vylil se tok bolných slzí z očí Slaviborových. Pevněji tiskl ruku jinochovu, ale slova nenalézaly průchodu z prsou sevřených.

„Pro Bůh! co se stalo?“ dotíral naň Jiří, úzkostí sotva oddychaje.

Řečí nespojenou, vzdechy častými přerývanou, vypravoval stařec neštěstí své, jak mu totiž milená dcera před čtrnácti dny neznámým lupičem unešena byla. Procházelať prý se podle obyčeje svého pod večer ve blízkém háji se služkou, nepomyslíc na nijaké nebezpečenství, an tu z houští vyrazili neznámí, zakuklení jezdcové, kteřížto služku svázavše a ústa jí zacpavše, Vlnomíru na kůň vysadili a nedbajíce na křik její, s kořistí sličnou co nejrychleji ve hlubokém lese zmizeli. „Teprv druhého dne nalezly uhlířky služku zkřehlou, polomrtvou, z jejížto úst jsem obdržel zprávu tu přežalostnou!“

„A vy jste nepátral po únosníku?“ tázal se jinoch ne bez trpkosti.

„Nemusil bych býti otcem, kdybych nebyl vynaložil, cokoli v mé moci stálo.“

„A výsledek vašeho pátrání—“ tázal se opět Jiřík napnutě.

Slavibor se odmlčel.

Tu vzkřikl mládec s výrazem bolu největšího: „Proto-liž jsem se uvrhnul v dav války, proto-li nastavil jsem krev i život, abych získal slávu marnou, ztratil perle nejdražší z koruny bytí svého, — otce i choť? — Věztež,“ mluvil s rostoucím ohněm dále, „že toliko láska k Vlnomíře a pevný úmysl ji rekovstvím sobě zasloužiti, hnala mne od klidného ohniště otcovského do boje krvavého — a nyní?“

I zakryl sobě oči oběma dlaněma, hlava mu sklesla na prsa a z prsou se draly vzdechy bolné.

Darmo se snažil Slavibor srdce jinochovo vzbuzováním naděje vzkřísiti; rány těžké, ježto jej jedna za druhou potkaly, krvácely tak silně, že ani nepřijaly balsám útěchy dobromyslně podaný. A jakž se mohlo otci zarmoucenému podařiti, potěšit mládce, ant sám nadarmo útěchy hledal?

Dlouho stáli obadva před sebou mlčíce. Večeře stála na stole nedotknuta, sluhové šeptali na prahu síně mezi sebou; — nastalo ticho trapné, aniž kdo byl tak smělý je slovem zrušiti.

Ale noc a umdlení přece konečně dovolaly se práva svého. Slavibor odebral se na odpočinutí: ale Jiří strávil noc bděním a přemýšlením. Víček jeho nedotknul se spánek; sotva se rozbřesklo, již se rozloučil se Slaviborem i hradem jeho.

„Otče! Vaše požehnání!“ pravil se slzami v očích k starci pohnutému; „buďto mne uvidíte s Vlnomírou anebo nikdy více!“

Slavibor požehnal mládce rekovného, u brány ještě jednou vřele mu ruku stisknul — a již uháněl Jiřík přes spuštěný most, nevěda kam.

5.

Vesele pěli drozdi a kosi svou ranní píseň, vesele laškoval ranní větérek větvemi háje, vesele klusal kůň Jiříkův zeleným lesem; ale pán jeho svěsiv hlavu obíral se trudnými myšlénkami; uzda uklouzla rukoum jeho a kůň dobrý nesl pána po vlastní paměti, toliko že někdy hlavou hravě pohazoval a napiv se vzduchu ranního, frkáním pána z hlubokého snění vybouzel.

Tu zavzněl lesem zpěv a zvuky harfy, jakoby andělé stěhovali se s nebes v údolí zemské; brzy zněly zvuky akkordem vítězným, brzy zas umíraly v blahém tušení. S rozkoší naslouchal mládec, zvuky sladké zavítaly v prsa jeho co dávní milí přátelé. Zvuky se blížily a brzy též objevil se jich tvůrce, pěvec potulný na bílém mimochodníku, drže harfu před sebou, z jejížto dutin vyluzoval zvuky ty čarovné, ježto se vkrádají mocí tajemnou v duši dojmům nadzemským otevřenou.

Pozdraviv mládence uctivě chystal se pěvec mimo jeti; ale Jiřík ho zastavil: „Kam vede, mistře, cesta tvá?“

„Kamkoli!“ odvece pěvec prostosrdečně. „Pěvci otevřena jest každá brána; sotva že zavznějí struny mé před hradem, již spouštějí most, a ‚vítej, vítej!‘ zní to z hořejších oken; pěvec je všudy vítaným hostem, buď že veselí mysl obyvatelů a k plesu pobádá, anebo smutek rouškou zahaluje. Vše jedno! Pěvec dotýká se netoliko strun harfy, ale i strun srdcí, a tudy pravšudy vítaným hostem! — S Bohem, paniče!“

I stavěl se opět, jakoby chtěl mimo jeti, ale Jiřík zosnovav na mysli záměr k cíli vedoucí, oslovil pěvce řečí dojemnou, řka: „Máš vůli, mistře, pomoci člověku, jenž zlobou lidskou o nejdražší zboží své přišel?“

I odvece pěvec: „Mám!“

„A byl bys hotov i mileného nástroje svého na čas se odříci, kdyby odřeknutí to onomu člověku k nabytí pokladu ztraceného dopomoci mohlo?

„Tu je!“ odpověděl pěvec ochotně, Jiříkovi harfu podávaje.

„Nuže! Dej mi svůj oděv, harfu a mimochodníka, a přijmi za to můj háv, dobrý meč, statného vrance a měšec! — Jsi spokojen?“

„Dobrá to výměna,“ odvece pěvec s úsměvem na tváři, „kdož by se zpěčoval? — Snad se na cestách života zase někdy potkáme, a bude-li pak nám oběma libo vyměniti věci své, doufám, že se to stane bez hádky a tak ochotně, jakož já tuto činím.“

I skočil obratně s bělouše, a shodiv se sebe roucho řasné a dlouhé oblékl háv rytířský, a připiav lesknoucí se meč k boku jako střela vyšinul se na koně Jiříkova a zavýskav, až se hory zelenaly, vesele lesem ujížděl.

Jiří proto šat svůj s potulným pěvcem vyměnil, aby měl snadnější přístup do hradů rytířských a v tomto zakuklení vypátral, kde Vlnomíra v hanebné vazbě lká. I jezdil dobrodružně od hradu ke hradu; dojemné písně jeho zjednaly mu všude volný přístup; neboť zpěv jest tajemný klíč k srdci lidskému; ale o unešené Vlnomíře nenalezl nikdež ani památky, ačkoli hradní čeleď všude mu přála a za jedinou píseň mnohé důležité tajemství jemu vyzradila. Leč dobrodružství mládcovo úmyslem

šlechetným započaté mělo přece konečně šťastného dojíti cíle.

Jednoho dne událo se mu přijeti k vrchu kolmému, na jehožto výši hrad pevný s kulatou věží a mnohými baštami hrdě do oblak strměl. Jeda úzkou, co had se vinoucí cestou nahoru, zaslechl z otevřených oken hlasitý ples hodovníků. Již se chtěl vrátit, jelikož žal hluboký v srdci nesa, šumného veselí nenáviděl, ale tajné jakési tušení pudilo jej napřed. Sotva že vstoupil do velké skvostně ozdobené síně, již radostné „vítej!“ téměř ze všech úst zvalo pěvce k účastenství ve společném veselí. Na první pohled zvěděl Jiří, že se tady slaví svatba. Oči jeho hledaly ve sboru ženstva královnu plesu, blahou nevěstu. Konečně ji dostihly. Krása její však podobala se více zlomené lilii než růži vábné; zelený věnec na černých vlasech vypadal jako věnec na rakvi, chůze její byla motavá, oči k zemi sklopené, ruce skleslé. Darmo se snažily bodré družky mysl nevěstinu vyjasniti; v hluku veselém stálať ona němá co sloup, ne nepodobna krásné soše kamenné.

Jak mile nevěsta na okamžik oči od země pozdvihla, poznal Jiřík svou Vlnomíru. Strašlivě zajiskřily oči jeho při tomto pohledu; v obličeji střídaly se barvy úžasu, leknutí, hněvu i radosti; ale opatrnosť velela přetvářku a pěvec zpamatovav se zasedl v kout i počal prstem umělým probírati struny harfy. Pozdvihna hlasu zapěl píseň milostnou; ihned obklopilo jej několik pozorlivých posluchačů, ba i družičky nevěstiny tlačily se k němu žádajíce slyšeti nějakou novou píseň.

Opět ponořily se prsty pěvcovy ve struny zvučné, prsty i struny se třásly; bylof jakoby větérek májový šustěl mladistvým březím. Sladká tíseň opanovala prsa

slouchajících, an mladý pěvec hlasem sladkobolným jal se zpívati následující píseň, jížto neblahou nevěstu na osobu svou i na brzké vysvobození z vazby nectné pozornu učiniti chtěl:

O netruchli, dívko, více,
Setři slzy s tváří svých!
Brzy zbarví tobě líce
Lásky slasť i žert a smích
Zplétej věnce
Pro milence!
Lilie a něžné růže
Chystej na svatební lůže!

Ustaň, drahá, ustaň lkáti,
Blahá bije hodina;
Brzy sladce budeš spáti
V rukou svého milina,
Nech truchlení!
Vyproštění
Na perutěch msty se blíží,
Roztříští svaz pout i mříží!

Zvuky sladké, známé, dojemné proklestily sobě snadno cestu k srdci trpící Vlnomíry. Poznavši hlas Jiříkův často slýchaný, zkřikla radostným leknutím a pohlednouc na pěvce, jehožto tvář i v zakuklení jí nebyla cizí, upadla do mdlob ne tak překvapením blahým, jako spíše úzkostí o milence v nebezpečenství velikém vězícího; neb jak snadno mohl se sám vyzraditi, jak snadno mohla píseň tato proti němu podezření vzbuditi? A které moci bylo pak lze jej před zuřivostí velitele hradu uchrániti? Jistě že by v hluboké věži byl nalezl hrob jistý a pozdě opykal kvapnou neprozřetelnosť svou!

Ale Doupovec byl opatrnější než si Vlnomíra pomyslila. Znamenav zmatek, jenž se byl při náhlém

omdlení nevěsty v síni rozmohl, použil moudře naskytlé příležitosti k spáse vlastní. Nepozorován od nikoho vykradl se ze síně svatební, jedním skokem vyšinul se na krotkého bělouše u než jej svatebníci pohřešili, již přeletěl spuštěný most a pobodnuv koníka brzy se octnul v lese a tudíž v bezpečí. Na hradě nikdo na to nepomyslil, aby stíhal pěvce potulného; zmatek povstalý brzy se utišil, na novo kolovaly ohromné poháry s pěnícím se vínem, jakoby se ničeho nebylo stalo, ozýval se rozpustilý výskot z plných hrdel; opět týž pitomý hluk, týž hrubý povyk a týž divý ples jako před hodinou.

Zatím letěl Jiří z Doupova k otci své drahé Vlnomíry, by mu co nejrychleji šťastný výsledek svého dobrodružného pátrání zvěstoval a spolu o to se přičinil, jak by nevěstu svou z hanebného vězení vyprostiti mohl, než by ruka kazivá květ z kalicha nevinnosti její setřela. Nebezpečenství bylo veliké, doba rozhodná, čas krátký. Posláno pro vojíny, Jiřímu jakožto správci kraje žateckého odevzdané, vyzváno na rychlo několik sousedních rytířů a i několik zbrojnošů Slaviborových přivtěleno k výpravě noční. Po spuštěném mostě ozýval se v tichosti noční dusot koňstva, na dvoře sestavovalo se to v kupy; šišáky i hrále leskly se v záři vycházejícího měsíce. —

Na náhradí se to hemžilo jako mravenci; všickni byli hotovi očekávajíce rozkazu vůdce. Jako zářící střela vjel Doupovec mezi ně; bodrý komoň podal mu ochotně široký hřbet, meč široký zalesknul se mu v rukou, Slavibor vyšinul se na druhého, a již se to hrnulo ve chvatném cvalu z hradu, an jasný měsíček cestu ukazoval.

Jeli chvatem, ač po půlnoci. Poháněla ť je láska k vůdci mladistvému a uctivosť k jeho nedávno projeve-

nému rekovství, ba i také účastenství v jeho prvé skvělém, nyní politováníhodém osudu. V jich čele letěl Doupovec ve skvělém odění co ohnivý posel Boží, co zářící anjel mstý, co střela fičící, rukou plesajícího vítěze z luku vypuštěná. — V dáli na kolmé skále zářila osvětlená okna hradu zlopověstného.

U paty hory zastavil se sbor vojínů Jiříkových. Rokovánoť o to, jak by se s nejmenší ztrátou a s největší výhodou hradu zmocniti mohli. Jiří tlačil na to, aby beze ztráty času ihned, dokud ještě nahoře všecko v plesu pohříženo, zdě tajně ztekli. Rada jeho došla schválení, vojínové hořeli žádostí udatnosť svoji před obličejem vůdce projeviti, ochotnosť byla veliká, přípravy k útoku po ruce, zdaření záměru při všeobecné odhodlanosti téměř jisté.

U paty skály slezli s koní, jeden za druhým kradl se po úzké cestě ku zděm hradním. Vínem zpití strážníci byli ve spaní probodáni a po násilně spuštěném mostě hrnulo se manstvo Jiříkovo, kosou smrti cestu krvavou sobě klestící, přímo do hodovní síně. Tam všude spatřeny stopy prostopášného plesu, tu převrhané poháry, tam kusy pásů a krajek zašlapaných v blátě, a na podlaze mok drahého vína marnotratně rozlitého.

V takové spoustě nalezl chrabrý Doupovec svou zaslíbenou nevěstu. V němém výtrhu padla mu ztrýzněná děva na prsa. Slzy její na ocelový krunýř kanoucí mluvily více než slova vyjádřiti mohly. — Společnosť hodovníků vzdala se bez odporu, svázaní svatebníci odvedeni na dvůr, kdež dosti času měli o proměně věcí vezdejších přemýšleti. A pán hradu? Ženich slastí noci svatební očekávající? — Tenť nedočkav soudu přísného rukou vlastní na sebe sáhnul; vojínové nalezli mrtvolu

jeho u prostřed ložnice na zemi ležící, dýkou proklanou, zsinalou, zkroucenou, k sobě nepodobnou. Tak se skončil svatební kvas na hradě loupežnickém. —

Když vše, co mělo ceny poněkud větší, z hradu vyneseno, kázal Jiří, aby to skalní hnízdo ze čtyr stran zapáleno a k výstraze sousedních rytířů se zemí srovnáno bylo, což i hned ochotně vyplněno. Veliký požár vznášel se k oblakům. Čmoud smradlavý naplňoval všecky prostory otýněného náhradí. Úzkostně vinula se Vlnomíra, nezvyklá takové hrůzy, k boku vysvoboditele svého, jako se vine kmen révy o podporu svou.

Již dávno planulo slunce na polední dráze, když vítězové s mnohou kořistí a nemalým počtem zajatých k hradu Slaviborovu přicválali. Kořisť i hned byla rozdělena, manové Jiříkovi na čas propuštěni. Slavibor, Jiří i Vlnomíra měli dlouho co sobě povídati. Sotva však minulo několik dní, rozléhal se na hradě Slaviborovu veselý hlahol plesajících svatebníků; jelikož Jiří z Doupova a Vlnomíra slavili nejkrásnější den svého života, jsouce rukou kněžskou spojeni a slibem nezrušitelným sobě zasnoubeni. Hodovní síně byla přeplněna hostmi; při zvuku trub a rachotu kotlů připíjelo se na zdraví rekovného ženicha a spanilé nevěsty; stoly dubové prohýbaly se pod tíží úpravných krmí, víno teklo hojně i po podlaze, pro hovor hlučný nebylo slyšeti ani vlastního slova. Tak se odbývalo tehdáž svatební veselí — ba i později.

Na zlatých perutích vznášela se radosť, dcera nebeská nad veškerým shromážděním; číše řinčela o číši, hosté rozháraní pustili úzdu veselosti, a u prostřed toho hlučného veselí jakoby zčista jasna polily tvář ženichovu slzy. Byly to slze radosti či žalosti? — Ach, on zpomněl

vděčností synovskou na otce, ač již dříve oplakaného, avšak srdci jeho posud drahého. Slze tyto byly posvěceny jeho památce. Leč kdo popíše radostny úžas, jenž se zmocnil mladého Doupovce, když najednou řady hostů ustupovaly, aby uvolnily přístup starci šedivému, deroucímu se ku předu, v němžto poznal — otce vlastního? Jako střela letěl mu v ústrety a Vlnomíra následovala příkladu jeho, obejmouc chvějící se kolena starcova

Němě sepial zbožný kmet ruce k nebi, žehnaje děti znovu nalezené. Náhla radosť, vysoké stáří, obtíže cesty účinkovaly na starce slabého tak silně, že přemožen návalem citů do mdloby se ubíral, ale brzy opět péčí spojenou z ní se probral a zpamatovav se i občerstviv, vypravoval na žádosť všeobecnou poslední udalosti, s kterými jemu se bylo potkati, než ho šťastná náhoda v náručí syna milého i drahé schovanky uvedla.

„Jak hluboce mne tajný odchod tvůj, milený Jiříku, zarmoutil, o tom nechci zbytečně slov šířiti. Kdo ví, co to jest, ztratiti nenadále což mu na světě bylo nejdražšího, snadno pochopí, že bol otcův ztrátou syna jediného vystoupil na stupeň nejvyšší, zvláště an tu nikoho nebylo, kdo by opuštěného byl potěšil anebo símě blahodatné naděje v srdce vyprahlé třeba na bůhzdař vpustil. Byloť neštěstí veliké pro slabá bedra starce téměř nad hrobem stojícího; druhé přišlo v zápětí. — Ne lidé zlotřilí, jak vůbec šla pověsť, ale posel Boží — hrom zapálil mi nad hlavou střechu chatrnou. Byloť to času nočního, pomoc vzdálena, já ve mlýně sám a sám! — Sotva jsem napolo oblečen vyběhl, abych pohlédl zdali by se škoda další zameziti dala, již se oheň na střeše podobal moři plamennému; mohutné trámy staré budovy ssuly se s praskotem, a já stál před kolébkou dětství svého pitomý,

s rukama křížem složenýma na zpoustu se dívaje. — Což jsem měl sobě počíti? Leknutím ochromly mi staré nohy, ještě štěstí, že jsem podržel tolik přítomnosti ducha, ostaviti mlýn a jinde u lidí dobrých vyhledati sobě přístřeší. Ze zpousty neodnesl jsem ničeho než nahé údy; — ale i za to budiž jméno Hospodinovo pochváleno! Onť navštíví, ale neopustí. — Lidé přijavší mne pod střechu byli chudí sice, ale velmi ochotní. V nemoci, jenž na mne následkem leknutí a uchvácení byla přišla, obsluhovali mne právě křesťanskou láskou, neptajíce se kdy a kým jim to vše bude nahraženo. I pobyl jsem u nich až do úplného uzdravení. — Dnes ráno vydal jsem se teprv na cestu, rozloučiv se s přívětivým hostitelem, abych navštívil statečného pána Slavibora, u něhož jsem pro známosť nedávno učiněnou laskavého přijetí se nadál, byť ne zásluhou vlastní, aspoň na přímluvu slečny Vlnomíry. Veselý hlahol ozývající se ze všech síní a komnat mne ovšem zarazil, mysl má počala valně klesati, i nevěděl jsem, mám-li se vrátit a návštěvu svou na příležitější dobu odložiti, čili přece pána hradu se dovolati s nebezpečenstvím co host nemilý odbytu býti. Tuť mi zvěstováno v samé bráně od strážníka, že příčina plesu hlučného jest slavné zasnoubení rytíře Jiřího z Doupova, správce kraje žateckého, se ctnou dcerou rytíře Slavibora, zvanou Vlnomírou. Dvakráte mi to musil vrátný opakovati než jsem sluchu vlastnímu uvěřil. Tak hojné míry radosti jsem se nenadál. Nohy klesly pode mnou, vrátný mne sice zachytil, ale spolu radou podělil, abych se po svých bral. Bylo-li to možná, posuďte sami. Že jsem se nedal odbýti, rozumí se — a tu jsem, žehnaje blahé okamžení, které mne sem přivedlo.“

Domluvil a slzy velké vystoupily z očí jeho, ač v tu chvíli zulíbány od dětí vděčných.

Řad vypravování došel nyní na Jiřího, a rek proslulý toliko krátce a skromně mluvil o svém nočním útěku z domu otcovského, o nesnázích války, o vítězství jako náhodou dobytém, o přízni knížecí a návratu do vlasti i dalších příhodách, takže s libostí poslouchali hosté a nikdo vypravovatele nemohl viniti z honosné chlubivosti. Komuž by také bývalo lze nenáviděti reka při vší zásluze skromného a pokorného? Rytířové kraje žateckého, jichž tu nemalý byl počet, velebili vesměs knížete Vladislava, že jim tak hrdinského, zasloužilého a spolu milování hodného správce ustanoviti ráčil. —

Svatební ples trval po celé tři dny. Pak se rozjížděli sousední rytíři na své hrady, tisknouce na rozloučenou rekovnému Jiřímu obě ruce a slibujíce všelikou pomoc k obhájení potlačených a ku pomstě křivdy svévolně spáchané.

O několik let později vystavěl Jiří na onom pahorku, kde první slib lásky od Vlnomíry přijal, vysoký hrad s věží a baštami. Choť jeho porodila mu tré synů, z nichž napotom vykvětly ratolesti slavného kmene rytířského: Doupovců z Doupova.

Radomira.

Lesní ptactvo pělo plnozvučně píseň ranní; jitřní rosa třpytila se v lesklých barvách na lupení i jehličí. Půda lesní, řekl bys, že koberec zelený, perlami a diamanty pokrytý; zlatorudé sluníčko jen málo kde prozíralo zelenými větvemi, lehounkým větérkem rozhoupanými. V té době dral se hustě zarostlým mlázím jinoch vysoké postavy, sotva dvacítiletý, s plným na hřbetě toulem a pružným lučištěm v ruce, jasné oko jeho slídilo po zvěři, ale prodlévalo také na bohaté kráse peřestých kvítků lesních.

Bylť to Květoslav, jediný pozůstalý syn po Milvoji chrabrém, jenž byl nedávno v půtce s pohany svedené na bojišti klesl a jako otec jeho křesťan. Za onoho času rozbřeskovala se teprv záře víry Kristovy nad zemí českou, i byl boj tuhý pravdy s bludem, světla s temností, křesťanstva s pohanstvem.

Mladistvý Květoslav zdědil po otci svém netoliko statky, ale i víru, jížto se jemné srdce jeho cele otevřelo. Jelikož v žilách jeho obíhala krev otce chrabrého, nenalezal v ničem většího potěšení jako v lovu, při kterém bylo potřebí odvahy, tělesné síly a udatné mysli;

protož nejraději sám a sám bloudíval hvozdem pustým, stráněmi tmavými i hájemi zelenými. Prodrav se, jak jsme svrchu pověděli, mlázím hustým, octnul se v rozlehlém tichosnícím boru. Tajemně šuměly staleté borovice klonice hlavy k sobě, jako by si povídaly báji podivnou z dávno uplynulých časů. Snivě kračel jinoch zamyšlený dále, an tu zvuky silné, přepodivné dorážely k uším jeho, nejinak než jako kdy ze vzdálí dutý hlas hromu černými mraky se prodírá aneb jaré Bystřice proud s vysoké skály jekotem a hlukem přes křemeny do hluboké tůně se valí. Mládec napnuv sluch poslouchal bystře, zkad zvuk ten pomíšený zaznívá, a zvědavosť pudila jej v tu stranu kroky zaměřiti. Čím dále popošel, tím lépe mohl zvuk ten podivný rozeznati. Bylť to zpěv mnohohlasný, vážný, táhlý, jako z daleké říše duchů přeletující. Slova zpěvu splývala v moře zvuků, tak že nebylo lze jim porozuměti; toliko ozvěna blízké skály donášela k uším mládcovým hromozvučná slova: Sláva! Sláva!

Bujarý Květoslav zrychlil kroky své a než se nadál, stál na místě, odkudž zpěv divotajemný zazníval. Pohané slavili v temném háji národní ples k uctění svých bohů. Prastarý širokokmenný dub ukrýval zvědavého mládce očím pohanů tak, že veškeré četné shromáždění jediným okem mohl přehlédnouti. Konalit právě slavnosť ke cti boha Svantovíta, jehožto socha velikánská uprostřed prastarých stromů věncemi svížími ověšená na vysokém podstavu zpupně čněla, téměř až k vrškům stromů dosahujíc.

Tu stáli starcové stříbrovlasí o hole vysoké podepření s četnými rodinami svými, tlukouce se v čela před obrazem boha mocného a pějíce hrdly plnými slávu jeho; onde na prostoře vymýtěné kolovaly mladé dívky v plesu posvátném, proplítajíce se v divých obratech před velikým

ohněm, zapáleným ke cti boha mocného. Vysoko šlehal plamen rudý, vesele praskalo přiložené suché chrastí a hltavě sžíral oheň posvátný žertvy zasvěcené. Jinoši rozběhnuvše se skákali přes oheň, a zachytil-li jazyk ohnivý některého neobratného, zasmály se dívky tancující pokaždé z plných hrdel.

Květoslavovo oko udiveno bloudilo od jednoho předmětu ke druhému; jemu, jakožto křesťanu rodilému, byly všecky tyto pohanské obřady nevídané, neznámé. Ačkoli vše to, co byl viděl, bylo jemu v náboženství křesťanském vychovanému opovržení hodnou ohavností, přece oko jeho rádo a s jakousi rozkoší prodlelo na věnci dívek kolujících, z nichžto zvláště jedna krásou nad jiné vynikajíc zrak jeho mocně na sebe vábila. Postava její byla útlá, ztepilá, kadeře snědé vinuly se v hojných prstencích po bělostné šíji, oko zářilo ohněm tmavým, každičký obrat zjevoval jiné a jiné půvaby a vnady. Květoslavovi zdála se býti bohyní Ladou, o jejížto kráse a mocných půvabech pohané tak mocně bájili. Oči jeho ji stíhaly kdekoli se octla, a ó zármutek! — nyní ji neviděl více! — A přece ji musel viděti, a byť ho to život stálo! — Neprozřetelně opustil své stanoviště u dubu a nedbaje na hrozící nebezpečenství ji jen, ji hledal zrakoma toužebnýma. Objevilť se — již jej spatřili!

Povstaneť hluk divý ve shromáždění. „Zráda!“ zkřiknou mužové hlasem strašlivým, sahajíce po zbrani, a jinochové bujaří se rozběhnou, aby pokárali smělce, jenž se opovážil posvátné služby jejich rušiti. Sotva že Květoslav znamenal blížící se nebezpečenství, poskočil na nohy, v útěku střelhbitém spásy hledaje. Před takovým množstvím nebyla i nejudatnější odvaha nic platná a všeliký odpor netoliko marný, alebrž nerozumný, šílený. Láska k živo-

bytí, strach a hrůza bezděčná zrychlily kroky jeho, ale svižní mládenci brzy mu nadběhli a obklíčivše jej co chrti uštvaného jelena, strhli k zemi a svazavše provazy lýčennými vedli chyceného u vítězoslávě zpátky na posvátnou prostoru. Křikem plesným uvítalo shromážděné množství svázaného křesťana; neb jako takového vyzradilo jej znamení kříže, kteréž co věrný vyznavač víry nové na hrdle i na šatu v hrdé okázalosti nosil.

I nutili jej potupně, aby se klaněl bohům vlasti a bil se v čelo před Svantovítem mocným; ale jinoch ve snížení svém přece nevrle obrátil tvář od sochy ověnčené, řka hlasem pevným a se zrakoma k nebi pozdviženýma: „Toliko Kristus, dárce míru, jest Bůh pravý a spása veškerých vlastí!“

Hlasitý posměch a divoký ryk následoval toto smělé vyznání, a z pobouřeného množství ozvali se jednotliví hlasové: „Posvěťte ho Černobohu!“ a opět jiní volali: „Uvrzte jej do proudu Bystřice, ať zvíme, snesou li vlny čistopěnné tělo jeho cizotou pokálené!“

Když takto mužové rozhorlení o způsob usmrcení jinochova mezí sebou se hádali, pronesl kmet vážný, stříbrovlasý, kněz háje posvátného, rozsudek mírnější, řka: „Co nám prospěje, bratří, usmrtíme-li jednotlivce? — Tím cizotu nenáviděnou nevykořeníme. Dosti teklo krve pro víru a mrav otců našich, a krveprolití nedovedlo nás ani o krok blíže k cíli vytčenému. Posvětíme-li mládce bohům, budou křesťané krev jeho vyhledávati na nás a viniti nás z krvožízně a řeknou zbabělcům: ‚Bůh náš jest Bůh lásky a milosrdenství, ti tam koupají se v krví neznajíce slitování.‘ I budou opět chváliti sebe a haněti nás, a lid novoty milovný půjde za nimi, a háje naše zůstanou prázdné, neboť nebude, kdo by kladl pokrm

bohům světožizným a hlásal slavu jejich! Protož nechte jinocha na živě; ale ostříhejte pilně. Můžeť nám sloužiti za zvěda, za prostředníka, a nedostojí-li úloze své, pak ať padne a krev jeho ať smíří hněv bohů!“

I schválili mužové po krátkém odporu slova věhlasná a následkem jich sjednocení byl Květoslav k silnému dubu s odvráceným od tváře Svantovítovy obličejem uvázán. Muž škaredý ho střehl, trápě jinocha dobrého žerty podlými a zuřivým nové víry proklínáním.

Slavnosť k poctě Svantovíta byvši na chvilku rušena, konala se dále, přervané chvalozpěvy vznášely se opět k oblakům, dívky vedly kolo držíce se za ruce okolo sochy posvátné, mládenci výskali bujné, a Květoslav sedě pod dubem pokradmo se ohlížel po sboru dívek, toužebně onu očma hledaje, jenž mimovolně se stala příčinou vazby jeho. Konečně ji pátravé oko dostihlo. Jakoby byla tušila, že ač bezděčně zavdala příčinu k jetí mládce cizího, seděla opodál na svížím trávníku, jakoby umdlena jsouc od častého kolování odpočinouti chtěla ve stínu stromů posvátných. Jasné oči její byly smutně k zemi sklopené, jako když útlé kvítko polní, zprahlé vedrem posledním, usvadlou kloní hlavinku. Jen zřídka kdy se povznesly, hledíce v tu stranu, kde jinoch křesťanský v poutech vzdychal. Úzkoť bylo mládci spoutanému: o sluch jeho orážel se hlučný pohanů zpěv, pomísen s praskotem ohně, zaníceného k poctě boha něměho, a divý vřesk nástrojů hudebních zaznívajících k oslavě jeho. Před očima míhaly se tance dívek a skoky mládenců, kývání-se starců a divné posuňky kněze slavnosť pořádajícího. Srdce jeho tlouklo nepokojně, nikoli však bázní před mukami nastávajícími aneb před smrtí hrozící. Což mu záleželo na živobytí! Mrtvým byl mu svět

vůkolní; myšlénky jeho byly u krásné děvy pohanské, jenž se ve sboru družek co spanilá luna mezi hvězdami zlatými skvěla. — Slunce se chýlilo za horu, zpěv umlkal, pohané rozsadili se po trávníku a rohy naplněné medovinou šly kolem. slavnosť se končila všeobecným hodováním.

Na Květoslava nezapomenuto. S úsměškem přinesl mu jinoch pohanský nápoj oblíbený v bílé člověčí lebce, řka: „Pí na zdraví onoho křesťana, jenž druhdy lebku tuto na ramenou nosíval! — Snad dost brzy i z lebky tvé někomu medovina chutnati bude.“ Květoslav nepoctil drzího rouhače ni pohleděním ni slovem, a pohan odcházeje vrhl mu s hlasitým smíchem lebku se sladkým mokem před nohy.

Již se soumračilo a hodování nebylo ještě konce. Rozděláno ohňů strážných na kolika stranách, hovor hlučný oživoval háj, starcové povídali o časech dávných, mužové vypravovali o bojích nedávno svedených, a mládenci naslouchali s pěstěmi zaťatými a zraky rozpálenými.

Zponenáhla umíral hovor a hluk; nápoj opojný podmanil sobě i nejudatnější bohatýry; nastalo ticho. Jen zpodálí hučely vlny Bystřice a na blízku dohořívaly ohně strážné.

Veškeré shromáždění skleslo v spaní tvrdé, ba i rozestavené stráže zpité medovinou, hojně podřimovaly. Pohan Květoslava ostříhající ležel na znak, chrápaje hlasitě. Snad byl jinoch křesťanský sám jediný, k němuž se byl spánek dosaváde nepřiblížil. Ani oka nepřimhouřiv, uvažoval na mysli příhodu dnešní. „O jak rád bych,“ vece sám k sobě, „v její náruči umřel; ale bez ní?“ — Vzdychnuv hluboce zabral se do říše myšlének, křídlatých to poslů duše, a ponořiv se do hloubi světa idealního neměl ničeho s předměty vůkolními. Lehký šust na blízku vy-

trhl jej ze sladkého snění. Pozdvihnuv oči uzřel štíhlou bílou postavu, ana krokem zdlouhavým k němu se blíží. Domnívaje se viděti ducha nočního, po háji těkajícího, chtěl vykřiknouti; ale strach zatáhl mu hrdlo, i nezbývalo než tiše očekávati pobludu noční.

Nyní stanula postava před ním a poděšený mládec poznal k nevýslovné rozkoši své sličnou pohanku, jejížto bytosť celou duši jeho čarovně byla zaujala.

Kladouc prst na ústa rozřezala nožem břitkým vazby mládcovy, a teprv když tento na nohy poskočil, promluvila k němu slovy líbeznými: „Prchni, jinochu! Jsi na svobodě. Pohled na muka tebe čekající by mne utrápil. Nedli! Doba příhodná! Jdi!“ — Udivený Květoslav chtěl se jí k nohoum vrhnouti anebo ještě raději k srdci tlukoucímu ji vděčně přivinouti; ale děva pohanská vyvinula se stydlivě z náruči jeho, a pokynuvši ještě jednou k rychlému útěku, zmizela mezi stromy co přelud roznícené obraznosti, jakoby jí tu nikdy nebývalo.

A bylať tu přece — musila tu býti; neb jinoch cítil ruce své pout prázdné, krev čerstvá kolovala v žilách jeho, a stál, stál dlouho hledě zrakem napnutým za úkazem míjejícím, až pak zpamatovav se rychlými avšak tichými kroky ostavil místo nebezpečenství a hrůzy.

Bloudě hvozdem tmavým na zdařbůh utíkal pod ochranou noci dál a dále a již zoře jitřní pozlacovala lem obzoru blankytného, když všecek umdlen sklesl u paty dubu širokmenného. Posilniv se spánkem a zahnav žízeň z blízkého potůčku, dal se znovu lesem vždy rychleji a rychleji, neb i hlad počal jej trápiti i nejistota, kde se nachází. Ale lesa nechtělo býti konce, a by se utrpení jeho dovršilo, stahovala se na obloze mračna černá, ohnivé blesky lítaly od východu k západu, po horách rozléhal

se temný zvuk hromu strašlivým praskotem. Z roztržených oblak lil se déšť jakoby veškerou krajinu chtěl vytopiti. V dutém kmenu nalezl mládec ochranné přístřeší a přečkav bouři, nastoupil s myslí odhodlanou cestu další.

Temné hučení vody na blízku oznamovalo zvodněný proud některé říčky, a když Květoslav k tomu místu došel v naději že podle toku směr cesty své snáze bude moci říditi, octnul se u břehu známé Bystřice a několik honů dále stál otcovský hrad jeho na skále s mohutnými sruby svými přívětivě z podálí se usmívaje.

Na břehu Bystřice stáli s rukama založenýma dva rybáci, dívajíce se pokojně na zpoustu, kterouž byla bouře nadělala; u nich stál muž vážný v rouše až na paty sahajícím, jenž jak se zdálo jim přimlouval, aby jej na druhý břeh přeplavili. Ale rybáci neměli k tomu ani za mák chuti. Upevňujíce loďky své k nízkým kolům vrtěli hlavou i krčili ramenama.

Dobrému Květoslavu šla prosba muže ctihodného, zrakem toužebným ke břehu protějšímu pohlížejícího, k srdci. Jako blesk octnul se u rybáků. „Zapůjč mi svou loď!“ pravil rychle jednomu z nich, „já poutníka sám převezu.“

„I chceš-li, mladý odvážlivče,“ odvece rybák, „život svůj nasaditi a ve vlnách rozkácených hrob nalézti, neodepru ti loď; leč měj se na pozoru! Řeka hučí nepokojně, hlásíc se o oběť svou!“

Jinoch byl odhodlán. Slov výstražných ani sobě nepovšimnuv odvázal loď od kolu a chopiv se vesla, pokynul poutníkovi neznámému, aby vstoupil. Pak se požehnal znamením kříže a počal s vlnami směle zápasiti. Proud silný unášel lodičku, ale ruka cvičená a tolikéž silná překonala konečně přece všeliké nebezpečen-

ství, i přistál šťastně s cizincem k druhému břehu. S úžasem hleděli rybáci na jinocha, jenž mimo jich nadání bez úrazu doploul, a poutník vykročiv z lodě vztáhl zbožně ruce nad hlavu jeho, řka: „Biskup Vojtěch tebe žehná!“

Poděkovav mladému převozníku slovy vlídnými a stisknuv jemu ruku na rozloučenou, bral se klidně dále cestou svou. Němě hleděl Květoslav za mužem svatým, dokavad za vrchem blízkým nezmizel. I bylo mu u srdce tak volně a blaze jako nikdy před tím po vykonaném skutku dobrém. Oddechnuv sobě maličko, silou jako by zázračně zotavenou řídil loď jako hříčku na druhou stranu. Rybáci pověrčiví vidouce jej s vlnami pohrávati, dali se v útěk jako před zlým duchem; on pak uvázav lodičku kráčel sám s sebou spokojen na hrad svůj, jehožto vysoká věž zdálí jej uvítala.

Na hradě však mu bylo neveselo a těsno. Prostranné kobky zdály se mu býti úzké a prázdné. Duch jeho těkal v dáli, snové nepokojní uváděli před vnitřní zrak jeho opět a opět obraz sličné pohanky. Ve struny varyta zvučného vyléval city srdce sevřeného, skládaje písně milostné, plné ohně bujarého. Ale ani tyto hříčky a zábavy nemohly na dlouho ukojiti nepokoj srdce milujícího. I netrpělo ho to déle na hradě. Aby ušel tesknosti, vyšel sobě ven do prostory volné s varytem znivým. Zdaleka kynuly šíré luhy a miláčkové jeho, stinné háje. Bloudě vždy dále porostlým pohořím, v myšlénkách sladkých pěl k varytu takto:

„Sne růžový, vyplň se,
Vyjev mi mam překrásný,
Citem co sladkobolným
Prsa moje sevírá;
Sne slasti mé, vyjev se!“

Dozpíval a prsty jeho přebíraly se hravě ve strunách se chvějících. A hle, líbezný ohlas z blízkého houští opětoval poslední slova písně jeho se zvláštní něžností. Byltě to, jak netěžko poznati, hlas ženský, a jinoch okouzlen půvabem hlásku jemného poslouchal tak pobožně, jako by zvuky z ráje snášely se k němu na perutích libého větérku:

„O vějte, větry, vějte
Po vlasti širé a dálné
A neste mládci mému
Potajné to vzdychání
Srdéčka truchlivého!“

Již dávno byly dozněly slova písně něžné, an Květoslav ještě je slyšeti se domníval, ba téměř ani nepozoroval, že sličná děva stojí u něho. Nyní ji uzřel i poznal a s radostným vykřiknutím: „O má vysvoboditelkyně!“ vrhnul se jí k nohoum.

Dívku plachou polekalo náruživé toto počínání i bylaby bez mála uprchla jako laň bystronohá, jsoucí krokem lovce poděšena; ale Květoslav ji pochytil a drže zdráhající se pevně ve svém náručí, volal v rozčilení slastném: „Od tebe nepustím více, předměte snů mých, a byť za pohled na spanilou tvář tvou poznovu na mne zívala smrť krutá!“

„Ty mne tedy miluješ?“

„Nevýslovně!“

„A chceš mne za choť pojmouti?“

„Nic jiného nechybí k dovršení blaha mého!“

„Ó jinochu dobrý,“ vzdychla Radomíra, — tak se jmenovala děva pohanská, — „jak šťastní bychom mohli býti, kdybys odřeknuv se novoty a boha cizího, přidržel se mravů vlastenských a obyčejů dávných! Pak by ne-

bylo tak hluboké mezery mezi náma! Pak bych řekla: Pojď k otci memu a požádej o mne! Otec můj jest dobrý, ač přísně bdí nad zachováním práv a zvyků vlastenských a horlivě se zastává o slávu a poctu bohů národních; ale on miluje mne, miluje velice i neváhal by zajisté založiti štěstí mé na sňatku s tebou. kdyby ono nenáviděné znamení kříže na rouchu tvém neviděl. Odlož znamení toto, jenž jest lidu mému pohoršením, a pojď za mnou! — Chceš?“ —

I pohlédla naň okem tak laskavým a vábným, že bylo jinochovi, jakoby teplý paprslek až na dno srdce jeho byl došlehl; zmužil se však brzy a zavrtěv smutně hlavou řekl: „Cena, za kterou mi přízeň svou podáváš, jest nesmírná. Nemohu, nesmím poklad lásky tvé za ni přijmouti. Srdce mé bude krváceti bolně; ale víra má a spasení duše mé zaplesá nad vítězstvím těžkým! — Buď zdráva!“

Se zápasem vnitřním, v planoucím oku jeho zřetelně se jevícím stisknul Květoslav pohance sličné ruku na rozloučenou. Ona slzela očima sklopenýma. „O neodcházej ještě, mládenče drahý,“ pravila poznovu k němu se vinouc, „nedejž naději hasnouti! Snad až poznáš otce mého a smýšlení jeho, až on pozná tebe, jako já tebe znám, ač ponejprv mluvím s tebou, — vše radostnější tvářnosti nabude.“ — I pomlčela chvilku a hned zase jala se mluviti dále: „Snad se bojíš? — Ale vždyť viděla jsem tebe okem jasným patřiti smrti ve tvář. Když se ondyno mládenci naši za tebou rozběhli honíce tebe, utíkals sice; ale když dohonivše tebe porazili, nezbledl jsi, a když jsi uvázán ležel pod stromem v háji posvátném a muka čekaly na tebe, nechvěli se údové tvoji. Nikoli! ty se nebojíš, ač mužové naši křesťanům všem napořád zba-

bělosť vyčítají. Nu pojď již se mnou na hrad náš. Otec můj ctí pohostinství a co hosta rád tebe uvítá, já pak aspoň déle budu moci se sloniti v očích tvých.“

I prosila tak dojemně, přimlouvala tak výmluvně, že Květoslav nemaje sám nad sebou nižádné moci více šel za ní, jako za kouzlem všemocným.

Po cestě vyjevila mu dívka za další rozprávkou, že již sice napolo zaslíbena jinochu chrabrému ze sousedstva, k němuž ale ani jiskry náklonnosti necítí. „Ratislav,“ pravila horlivě, „jest sice udatný, šlechetný i sličný; ale mrav jeho jest surový, já pak miluji způsoby jemné. — Ano, dokud jsem neznala tebe, — ať dím upřímně, nebyl mi tak zcela lhostejný; ale od té doby, cos ty vpustil plamen očí svých v duši mou, jest mi, nechť to již vyřknu, protivným. — Ach co jsem utrpěla od doby té, co jsem se navzdychala po tobě!“

I ovinula bělostné rámě okolo hrdla jinochova jako když břečťan ohebný jilm objímá, tak pevně a úzce, že již žití jejich od sebe neodlučno, a Květoslav nemaje vlastní vůle více slíbal s koralových rtů dívčiných stesk lásky, ubíraje se s ní na hrad, kdež, jak předzvídal, nebezpečenství se vší hrůzou svou naň čekalo. Ale co dbal jinoch kouzlem milosti zpilý na nebezpečenství?

V hovoru milostném míjely milujícím hodiny jako kratičké chvíle; neboť láska nečítá hodin, jí jest celá nesmírná prostora času jako jediná doba, ztrávena v blaženosti.

Již byli u sídla Rodbojova, Radomířina otce, již vstoupili do kobky tmavé, kde se údové rodiny scházívali. Sotva se jinoch křesťanský byl objevil po boku dcery domácí, vyskočil starý Rodboj zuřivě z křesla, mečem nahým na jinocha bezbranného dotíraje. „Ha,

podruhé,“ vzkřikl strašlivě, „neujdeš mně! — Já tě znám od slavnosti Svantovítovy! Já tě znám, ty zrádče národa! a kdybych tě nepoznal po červeném cáru na oděvu, poznal bych tě jistě po očích sklopených a postavě nezmužilé!“

Úzkostně vzkřikla Radomíra vrhnouc se otci k nohoum a objímajíc kolena jeho; leč otec rozhněvaný stál tu jednou rukou křesla se drže a druhou meč pozdvihuje co posel smrti neuprositelný, a snad by byl již vzdor prosbě dceřině ocel chladný v prsa Květoslavova vrazil, kdyby tu náhle jinoch ve výklenku okna sedící nebyl se vzchopil a mezi ně se vrhnuv zvolal: „Otče Rodboji, platí-li u tebe něco služby mé, — nuž daruj mi vězně tohoto! Nemni pak, že u mne dnů blahých zažije! Vždyť mne znáš! Ty-li rád na protivnících víry mstíš zrádu na bozích vlasti spáchanou, věz že já činím to neméně; a protož daruj mi ho, ať se na něm vymstím do vůle!“

Stařec rozjařený nechtěl svoliti, a jinoch neustal prositi i vzdorovati, i povstal zápas, jehož výsledek byl, jak se očekávati dalo, na straně mladšího a tudy silnějšího.

„Nuže! tobě ho raduji!“ řekl Rodboj, vida se překonánu býti, „věda že u tebe nenajde smrti lehčí než jaké by u mne byl došel. — Měj si ho!“

Radomíra rozuměla dobře rozmluvě této a želíc miláčka svého, plakala tiše.

Květoslav, vhozen do sklepa tmavého, měl dosti času rozjímati slasti i strasti dne tohoto. Před chvílí v objetí dívky nejladnější, — nyní o samotě ve vězení tmavém. Naděje jeho zrušena, sny přervány, celá bytosť jeho rozdvojena. Milosť k Radomíře zápasila s láskou ke Kristu, láska k živobytí s touhou po nebi. Co ho

nepokojilo, bylo pomyšlení, že se od tvora spanilého ač toliko napolo dal přemluviti k zapření Krista a odvésti od základů víry po otci dobrém zděděných, promyšlených i za pravé uznaných. Smrti mučenické se nebál; neboť jednak vychování jeho bojeslavné, jednak i příkladové mučeníků církve prvotné, o nichžto mu vypravováno, že zvítězivše smrtí, dosáhli korunu života, dodávaly mu síly nadobyčejné, že nikoli nestrachoval se smrti, byť i mukyplné, alebrž tich a pokojen očekával co Bůh, ředitel osudů lidských, nad ním rozhodne.

Ve tmavém vězení svém neznamenal Květoslav střídání se dne a noci, tolik však přece věděl, že již několik hodin uplynulo od té doby, co v síň Rodbojovu byl vstoupil. Myšlénky jeho přervaly kroky mužské. Záře pochodně zasvítila v temné sklepení a hned na to vstoupil onen jinoch pohanský, kterýž byl sobě život Květoslavův na starém Rodbojovi vyžádal.

„Následuj mne!“ pravil krátce, a Květoslav nerozmýšleje se dlouho, plnil mlče rozkaz jeho. I šli za sebou několika sklepy a průchody podzemními, ani slova na sebe nepromluvíce, až konečně došli mohutných, železem pobitých dveří. Průvodce Květoslavův je otevřel a i hned ovanul je čerstvý vítr a jim vstříc zablesklo se několik tisíc hvězdiček.

„Nyní jdi, kam ti libo,“ promluvil jinoch pohanský, pochodeň o zeď skalní omítaje; „jsi na svobodě jako pták, jejž ptáčník z klece vypustí. — Hleď, abys svobody své k prospěchu užil! — Ratislav jest i nepříteli vděčným. Bohové, klejte nevděčného! Tys mi před třemi lety zachoval život, proklláv oštěpem medvěda rozsápaného, jenž mne již pod sebou měl, drápy své ostré v tělo mé

zatínaje, — tys, pravím, tehdáž zachoval mi život, a já nyní dluh svůj splácím. Ať nikdo neřekne, že mu Ratislav cos dlužen! — Jdi v pokoji, křesťane; ale střez se, abysi snad ještě jednou nesetkal se se mnou! Pak bys neshledal na mně vysvoboditele, alebrž nepřítele úhlavního. Nedejž Bůh, abychom se měli setkati! poznal bys zajisté, jak těžko mi nyní, an mám propustiti tebe! Tys křesťan! a v tom slově zahrnuta všecka nenávisť má i veškeré nepřátelství moje."

Domluviv a zavřev za sebou dvéře, ostavil Květoslava v noci hvězdnaté u paty lesem porostlé stráně. Květoslav stál tu jako bez sebe, nevěda co se s ním déje; neboť již po druhé mimo vše nadání vyrván byl způsobem podivným z náruči smrti.

Bledý měsíček spoře osvěcoval uzounkou stezku v úval vedoucí, a jinoch osvobozený musel se chytati bříz a smrků, aby se nesvalil do černé prohlubně pod nohama jeho se otvírající. Dlouho tapal ve tmě, než poněkud jistějším krokem mohl kráčeti. Chladný vítr vál nocí polotemnou, staré chvůje vrzaly obludně, zde i onde vyletěl pták dravý, a srna krokem pocestníka pozdního poděšena vyrazila šramotem z houští, někdy zaleskly se také na blízku dvě žhavé oči některého dravce — a jinoch neměl jiné zbraně u sebe než notného klacku, jejž byl kdes na cestě nalezl. On nebyl bojácný; ale v krajině neznámé, lesnaté přece mu bylo jaksi úzko, a potěšení jeho bylo nad pomyšlení veliké, když po obtížné, tři hodiny trvající pouti z dáli jasné uzřel třpytiti se světýlko. Vesele na mysli zotaven zaměřil kroky své v tu stranu, zkad hvězda nadějná svítila. Po chvíli stál před hradem vysokým, nad jehožto branou zářil veliký kříž zlatý. Dle znamení toho seznal, že pán hradu musí býti mocný

křesťanský vládyka, a přesvědčení toto dodalo mu mysle, že směle o vpuštění požádal.

Sotva byl z venku zazněl jeho prosící hlas, již se vysoká brána do kořán otevřela a sluha s hořící smolnicí beze všech okolků uváděl pocestného nahoru do síně staroskvostné, kdež jej stříbrovlasý stařeček s vlídnou ochotností uvítal. Bylť to, jak se Květoslav později dověděl, mocný Slavník, otec biskupa Vojtěcha, jejž čeští křesťané již tehdáž co muže svatého ctíti uvykli.

„Zůstaň zde," oslovil zbožný stařeček příchozího, „dokud se ti mezi námi bude líbiti." I dal přinésti krmě i medoviny, a když se byl jinoch nasytil, musil vypravovati příhody své. Vlídný stařeček poslouchal pozorně maje radosť z toho, že mladý křesťan uprostřed lákavých osidel uměl se zapříti a Kristu věrným zůstati. Teprv pozdě na noc rozešli se na odpočinutí.

Na přimlouvání Slavníkovo zůstal Květoslav několik týhodnů na hradě, bavě se lovem a procházkami po luhách vůkolních. V hovoru s nábožnými rodičemi biskupa svatého nabýval vždy důkladnější známosti o víře, jejímžto vyznavačem byl, vzdálení od domova a míst klidu duše jeho nebezpečným účinkovalo naň velmi výhodně, a kdyby touha po dívce, jejížto obraz se hluboko vryl v srdce jeho, nebyla hladinu poklidu duševního rušila, byl by snad dny na hradě Slavníkovu ztrávené mezi nejblaženější života svého počítati mohl; ale zárod lásky nedá se tak lehko umrtviti, jestiť to símě maličké, kteréž nejsouc hned v počátku zničeno brzy vzrůstá ve strom mohutný, jehožto kořeny hluboko v srdce zasahují a větve vše vůkol zastiňují, tak že se temnem jich ani dost malá záře rozumu a rozvahy prodrati nemůže. Tak se děje se všemi, jenžto vládě lásky podléhají; tak

se dělo i s Květoslavem. Zábavy lovu omrzely ho v krátce, hry v závod na nádvoří neposkytovaly radosti žádné, nemohouce vyplniti prázdnotu srdce, na kterouž sobě i před Slavníkem stěžoval. Toliko tehdáž, když zbožný Vojtěch z Libušina města své staříčké rodiče a bratry navštívil, okřála ztrudněná jeho mysl nábožnými řečmi muže svatého, předsevzetí jeho jsouc napolo zvikláno nabývalo posily nové, a mír svatý vracel se v duši pobouřenou.

To vše ale nemělo dlouhého trvání. Stará touha ozvala se poznovu mocně v prsech jeho, i předstoupil, aby tísně své pojednou se zbavil, před Slavníka, řka pokorně: „Díky tobě, kmete ctihodný, za všecka dobrodiní, jimiž jsi mne, příchozího neznámého ráčil obmysliti, — díky za útěchu, kteroužto jsi stísněné srdce mé obveselil a vyjasnil, díky konečně za spasné naučení, jímž jsi duši mou neohraženou proti nástrahám a úskokům jinověrců upevnil a ohradil; a nyní již dovol, abych se směl odebrati domů; pacholci moji budou o mne ve starosti, a povinnosť velí, bych dohlédl ku prácem jejich.“

Vlídný stařeček propustil hosta milého s otcovským požehnáním: „Jdiž v pokoji! Zůstaň šlechetným a dobrým a budeš šťastným!“

Květoslavovi vstoupily slzy do očí; těžkcť rozloučiti se s lidmi dobrými; ale touha zvala ho k domovu, a on stisknuv hospodáři ctnému několikrát ruku na rozloučenou odešel s těžkým srdcem.

Za času tehdejšího nebylo cest značných Jinoch. šel maní lesem huštým, řídě kroky své během slunce a jistým pudem, kterýž člověku lesům přivyklému daleko s cesty zablouditi nedopouští.

Uraziv cesty s půl dne, žíznil. Rtové jeho byli vyprahlí a nikde studánky ani potůčku, z něhož by byl mohl žízeň

uhasiti. I dal se do hledání pramene; dlouho bylo hledání marné, až posléze přece k radosti své u mechovité skály zaslechl jemný šepot hrčícího zdroje.

Skalní potůček se prýštil z neveliké, mechem a břečťanem porostlé jeskyně, kamž chodce unaveného příjemný zval chládek. Bez rozmýšlení vstoupil ve skalní kobku a napiv se do vůle vody čerstvé, pohovil zemdleným údům. Sotva že zakusil libého pocitu, z odpočinutí po umdlení plynoucího, zaslechl ze hloubi jeskyně blížiti se kroky; nebyly to kroky zvěře ale člověčí, a hned na to spatřil před sebou muže v koži medvědí, s kyjem v ruce svalovité. Pohled jeho byl divoký, zamračený, vlasy i vousy zcuchané, oděv zanedbaný, ze zraků temných šlehal oheň obludný; byloť znáti na něm, že červ nenávisti k lidem nahlodal srdce jeho, vypudiv jej ač mladého a dosti sličného ze společnosti tvorů rozumných. Uzřev Květoslava změřil jej okem zpytavým. Najednou svrasklo se čelo jeho, oči zahořely, krev mu vstoupila v tvář ubledlou, ruka s kyjem co blesk vznesla se nad hlavu. „Ha, díky tobě, Černobohu!“ zařval jako smyslem pominulý, „žes mi poslal tohoto na ukojení msty mé spravedlivé. Onť můj i tvůj! Životem jeho pomstím ztrátu blaha svého a vyhnanství z ráje lásky!“ Vyřvav to slovy urvanými uhodil po Květoslavovi, jenž pocouvnuv a ráně se vyhnuv, poznal v obyvateli jeskyně mladého pohana, co jej noční dobou ze hradu Rodbojova vyvedl i na svobodu pustil. Povstalť zápas. — Myslí chladnou bránil se křesťan pohanu zuřivě naň dotírajícímu, rány jeho mečem dobrým odrážeje, a teprv když jemu samému počalo o život jíti, odhodlal se k ráně, po které pohanu krev z ramene proudem vyskočila i stěny úzké jeskyně postříkala. Sklesnuv na zem, proklínal statného odbůjce. Ten však nestoje

o záhubu jeho, sklonil se k němu smířlivě a pospíšiv zastaviti krev valem se proudící, obvázal ránu jeho pásem vlastním, maje na mysli příklad Samaritána milosrdného, o němž byl od kněží křesťanských slýchal. S němým obdivem hleděl raněný pohan na nepřítele svého, jenž při vymývání a obvazování rány co lékař zkušený sobě počínal, na zápas sotva minulý ani nepomysle. O něčem podobném nebylo mezi pohany ani slýcháno, tím větším podivením bylo naplněno srdce Ratislavovo. S díkou v oku líbal ruku soka svého, řka hlasem slabým: „Velkodušný jinochu, kdo tě vyučil cnosti tak vznešené a neobyčejné, dobře činiti nepřátelům svým?“

„Má víra,“ odvece křesťan laskavě, „vznešený příklad spasitele našeho Jesu Krista, jenž umíraje za nás na dřevě kříže, v posledním bolestném tažení na nepřátely své s přímluvou u otce nebeského zpomněl. — On, Bůh a pán náš, velí: ‚Milujte nepřátely své,‘ a činím-li to, plním toliko pokorně svatý rozkaz jeho.“

„Tu víru bych rád seznal!“ řekl pohan na mysli pohnutý. „Musíť to býti něco zvláštního, velikého, ač rozumu nedostupného!“

„Rozum,“ odpověděl Květoslav, „koří se výpovědém moudrosti božské, my věříme učení Bohem zjevenému, byťby vcházelo v boj s náruživostmi a žádostmi našimi.“

„O vyuč mne,“ zvolal pohan, „víře tvé, abych se, možná-li bude, tobě v cnosti vyrovnal. Dvojnásobně jsi dnes zvítězil nade mnou, zbraní i velkodušností. Povídej mi vše, co sám víš o tom podivném bohu Jesu Kristu. Jsemť žádostiv slyšeti o něm více.“

Květoslav slíbil, žádosť jeho vyplniti; „nyní však,“ pravil, „je třeba abys se šetřil, nemluvě mnoho a smyslům klidu dopřívaje,“ mají-li kořínky lékodárné, které

k ráně jeho přiložil, na uzdravení jeho výhodně účinkovati.

Ratislav poslechl co dítě, jsa ke všemu volný. Dobrodinci svému k vůli utišil se, jevě city své toliko očima a jemným rukou pomocných stiskáním.

Květoslav pobyl několik dní v jeskyni, obsluhuje pohana a jemu i sobě potravu obstarávaje. Když již raněnému zdraví i síly přibývalo, sedávali spolu na svěžím drnu před jeskyní; tu se dověděl křesťan od druha, že láska plamenná k sličné Radomíře z něho učinila nenávistníka pokolení lidského a obyvatele pouště. „Že jsem tebe,“ vypravoval, „z hradu pustil, svalil se na mne hněv Rodboje prchlivého jako blesk na lípu, a dceř jeho, místo co mi za vysvobození tvé měla býti uznalou a vděčnou, dala mi cítit, že jí nejsem ničím, ano že mne nenávidí. Hněv, zármutek, lítosť vyhnaly mne z hradu, štítě se lidí, na jichžto pokolení jsem pro zničení svých nejkrásnějších nadějí docela zanevřel, a zvoliv raději bydleti mezi zvěří lítou než ve společnosti lidí, jimž bol můj byl předmětem výsměchu trpkého.“

„Tys tedy miloval Radomíru?“

„Jako svůj život.“

„A ona?“

„Splatila lásku mou hrdým povrháním, a však teprv od té doby, co poznala tebe. Oko lásky jest bystré, pronikavé; já pozoroval změnu v duši její a příčina nebyla mne tajna. Snad bych tebe byl ve spaní zardousil, kdyby ruce mé nebyla poutala vděčnosť za prokázané mi tebou dobrodiní. Dluh ten musil jsem dříve zplatiti třeba krví srdce vlastního.“

Květoslav mu padl okolo krku: „Tys dobrý, šlechetný, jakýchž ve světě málo. Jedno ti chybí, — abys byl křesťanem.“

„Jsou-li křesťané všichni téže šlechetnosti, jakou jsem na tobě shledal, druhu můj, i proč bych váhal?“

„Nejsou-li vyznavači víry Kristovy vesměs takoví, jací by býti měli, neníť to vina náboženství neb víry jejich, leč křehkosti, člověkem vládnoucí.“

Na to počal Květoslav druha schopného s vírou křesťanskou, pokud sám uměl, seznamovati, vypravuje mu nejprvé o Kristu, dárci míru, pak o vyslancích jeho, svatých apoštolech, o mučenících církve prvotné i o hrdinskych vyznavačích časů pozdějších, o zázracích, jimiž víra Kristova do končin nejvzdálenějších přenešena, i o divech stálosti, jimiž utvrzena byla, vše to s takovým nadšením, že pohanu srdce v těle rostlo a toužebnosť jeho, církvi křesťanské přivtělenu býti, den ode dne více se zmáhala.

Při takovémto důvěrném rozmlouvání je často překvapila půlnoc, a pod modrou oblohou nebeskou, při jasné záři nebeských hvězdiček stalo se vyučování Květoslavovo jímavějším a vnikavějším. Umluveno a ustanoveno, že jak mile rána Ratislavova se zhojí, obadva cestu do vysoké Prahy nastoupí, kdež biskup Vojtěch pohana mladého branou křtu v lůno církve křesťanské přijme a jemu proti zlobě a útokům strany pohanské požehnání svaté udělí.

Nazejtří odebrali se do vysoké Prahy. Biskup svatý přijal švarné mládence s laskavým uvítáním, zvláště pak se ze spatření Květoslava, převozníka svého mladistvého, zaradoval, jejž byl na první pohled poznal. „I vítej mi. jinochu dobrý, vítej,“ promluvil slovy přívětivými, „a přijmiž požehnání mé. Srdce mé plesá, kdykoli se sejdu s lidmi dobrými, ovšem že radosť má je větší, jsou-li oni bratři moji v Kristu Pánu! Vítejte mi obadva! — Co vás ke mně vede?“

Květoslav mluvě za druha svého, vyjevil slovy pokornými žádosť jeho, aby svátostí křtu uveden byl v lůno církve křesťanské.

Biskupovi zbožnému zableskla se v oku slza radosti. „Toť oslazuje příkoří a protivenství, jichž denně zakouším — vidím-li, že krajané moji, ač pořídku, přece konečně otvírají zraky své světlu pravdy, hlásíce se do ovčince Kristova, kromě něhož není spasení. — Je přítel tvůj v náboženství křesťanském vycvičen?“

„Pokud mně bylo možná vyučiti jej základním pravdám víry naší svaté — jest,“ odpověděl Květoslav skromně; „umíť říkati Otče náš a vyznání víry.“

„Také-li pojal ducha víry Kristovy?“

„Pokud rozumu lidskému lze postihnouti nesmírnou moudrosť Boží — avšak račiž sám se přesvědčiti.“

Biskup svatý podal mladému pohanu několik otázek a byl s výsledkem odpovědí tak spokojen, že udělení svátosti křtu na zejtří připověděl, uloživ katechumenovi půst a modlitbu.

Jinochům vykázána komnata v sídle biskupském. Ratislav samou dychtivostí ani se nemohl dočekati jitra, v kterém měl údem církve býti učiněn; i strávil noc bděním, postem a modlitbou, jak mu bylo přikázáno.

K slavnému křtu, jejž sám biskup zbožný konal, sešlo se množství lidu věřícího, oči diváků dlely s potěšením na obou kvetoucích mládencích, na křtěnci i kmotru jeho Květoslavu.

Jako znovu zrozen vyšel mladý křesťan z koupele posvátné; city zbožnosti, úcty, lásky, pokory pronikly duši jeho ohněm svatým. Oděn jsa dlouhým až po paty sahajícím rouchem bílým, sklesl vděčně k nohoum biskupovým a přijav od něho políbení pokoje, sdělil je nejdříve

kmotru svému Květoslavovi a pak i ostatním přístojícím, co dítě obdarované sobě počínaje. Mladí přátelé ostali ještě tři dni v sídle biskupském požívajíce darů hostinství; pak ale ostavivše město ubírali se v kraje otcovské.

Již se soumračilo když naši pocestní hlubokým hvozdem jdouce zaslechli úpěnlivé o pomoc volání. Jako blesk hnali se jinochové v stranu, z které volání padalo, a doběhše uzřeli muže vysokého, kožešinou vzácnou oděného, an se s koně sám jediný brání pěti vrahům naň dotírajícím. Musilť se brániti statečně; neboť dvě mrtvoly, rukou jeho poraženy, ležely v krvi na zemi; ale i bohatýr již umdlíval, když šťastná náhoda jinochy chrabré sem přivedla, aby pažemi silnými boji nerovnému konec učinili.

Jednomu proti pěti byla povinnosť přispěti! Povinnosť ta stala se světější, když Květoslav v muži obehnaném knížete Pražského poznal. „Na ně, Ratislave, na ně!“ volal na druha, vytasiv meč dobrý, „kníže to Čechů, pán náš, jenž tuto se vrahy zápasí. Seber všecku sílu svou a bí se udatně.“ A řka to jako lev rozlícený hnal se na vrahy poděšené.

Rodboj, vůdce vrahů, zaskřipěl zuby vztekem lítým, když Ratislava křížem zdobeného po boku knížete spatřil. „Zrádče ohavný, šelmo!“ rozkřikl se, ocelem břitkým na příbuzného svého dotíraje. A když viděl, že Ratislav ranám jeho se vyhýbaje toliko drahý život knížete chrání, uchopil meč břitký v obě ruce a rozehnav se po knížeti Boleslavu, ťal po něm vší silou; leč kníže uhnul se ráně ohromné potrhna koněm, a rána svezla se na Ratislava, po boku jeho bojujícího.

Udatný jinoch klesl; proud krve vyřinul se z prsou jeho. „Květoslave!“ zašeptaly blednoucí rty jeho — a duch již opustil kvetoucí schránu.

V bolu zoufanlivém vrhnul se přítel pozůstalý na vraha Ratislavova, jenž vida odpor býti marný, sám v meč odpůrce svého naběhl a němý mezi mrtvoly se svalil.

V tom zazněla na blízku trubka lovecká vesele a než minulo okamžení, objevilo se četné komonstvo knížecí, žasnouc nad věcmi, kteréž se byly udály. Snad by v horlivosti své i Květoslava byli na místě rozsekali, kdyby je Boleslav nebyl okřiknul a na vrahy pravé poukázal. Tito vidouce, že pozbyli vůdce, odhodili zbraň a byvše svázáni očekávali pokojně rozsudek zasloužený.

Kníže Boleslav obrátil se milostivě ku Květoslavu, tázaje se na rod i příhody jeho.

Jinoch vypravoval ohněm mladosti příběh o milosti své k Radomíře, ladné dceři Rodboje zrádce, setkání se s Ratislavem, obrácení jeho na víru a vše, co knížeti bylo třeba věděti.

Kníže políbil Květoslava v čelo řka: „Bude-li nevěsta tvá, odřeknouc se bludů pohanstva, chtět přijmouti křest a státi se sestrou naší v Kristu, já sám odstraním překážky, sňatku vašemu v cestě stojící. Tys smělým a věrným bojovníkem, budiž i blahým manželem!“

Květoslav potěšený zulíbal vděčně ruku knížete svého.

„Komu náleží tvrz, tam na skále kolmé k oblakům strmící?“ tázal se kníže.

„Rodboji patřívala druhdy,“ odvece Květoslav, „jenž se nad tebou stal zrádcem!“

„Nuže, noc již počíná rozkládati stíny po zemi; i neradno déle meškati zde v lese. — Veď nás, mládenče dobrý, k sídlu skalnímu, bychom majíce přístřeší, pohověli údům zemdleným!“

Lovci knížecí posekali několik mladých smrků a zro-

bivše z nich na spěch máry, vložili na ně mrtvoly padlých i nesli je do hradu Rodbojova.

Kdož vypíše leknutí Radomíry při spatření průvodu neznámého, u vážném mlčení k hradu se blížícího. Předzvídajíc, co se bylo stalo, chvěla se po celém těle úzkostí nevýslovnou. Spatřivši ve sboru i křesťana mladého, jemuž srdce své byla zadala, zarazila se; bázeň i radosť, hoře i slasť střídaly se v útrobě její, zjevujíce se na lících nyní co lilie, nyní co růže.

Pronikavé oko knížete Boleslava dlelo s potěšením na spanilé postavě dívky této pohanské, i promluvil k ní takto: „Z nevinného pohledu tvého soudím, že nemáš nižádného podílu v ohavné zrádě roditele svého; protož také nebudu mstíti na dítěti vinu otcovu. On zajisté sám sebe odsoudil a ne já nýbrž ten Svrchovaný nad námi zbavil jej života. Statek zrádcův nechť přijme v odměnu jinoch tento zmužilý, jenž přispěv nám ku popomoci v době rozhodné, černý úmysl zrádcův chrabrostí svou překazil.

Radomíra slzela tiše, ani slova neodpovídajíc.

„Leč i tebe,“ pokračoval kníže v řeči své, „míním obdarovati, ač slíbíš-li mi svatě, že se bludů předků svých odřekneš a přijmouc křest svatý údem církve se staneš!“

A děva pozdvihnouc očí svých krásných ku vládci, promluvila skromně: „Již dávno prahla duše má po milostné záři křesťanstva, a toliko poslušnosť otci povinná a neobyčejná přísnosť jeho zbraňovala předsevzetí dávno v srdci chovanému.“

Uslyšev slova tato Květoslav zapomenul se radostí a přiskočiv k děvě spanilé, pojal ji přede všemi v náruč svou, nazývaje ji svou milou, drahou nevěstou. I poklekl

s ní k nohoum knížete milostivého, prose, aby s ní statek sobě darovaný děliti směl, jelikož by dar ten bez ní neměl pro něj ceny žádné.

„Má býti tvou," odvece kníže usmívaje se, „já pak sám, bude-li vám to vhod, chci býti svědkem sňatku vašeho. — Ano, já budu mezi hosty prvním, ač ráčí-li mne Bůh do toho času při zdraví zachovati. Pro dnešek, dítky, dobrou noc! Jsemť unaven, vykažte mi ložnici!"

S němou díkou zulíbali blazí milenci ruce knížecí, a Boleslav milostivý zůstaviv je pocitům blaha je očekávajícího, odebral se ze síně do vedlejší komnaty, kdež mu od služebníků jeho lůžko pohodlné uchystáno.

Sotva se nazejtří záře na východě rozbřeskovala, již i život hlučný počal na hradě vládnouti. Služebníci přicházeli i odcházeli ve chvatu ochotném, jelikož k rozkazu knížecímu činily se přípravy k nastávající slavnosti. Později vstal i kníže, jsa mysli veselé, a dával rozkazy, řídil, sám pomáhal chystati, povzbuzuje, káraje a takto veliké účastenství svoje zřejmě na jevo dávaje.

Brzy na to uvedli služebníci do síně muže vážného, postavy vysoké, oděného v roucho tmavé, až na paty sahající; kápě šerá kryla ctihodnou hlavu a kříž zlatý lesknul se na prsou jeho. S úžasem velikým vyšel mu kníže vstříc a přijav políbení pokoje od něho, vítal jej slovy laskavými: „Odkud to štěstí, že důstojný biskup náš přichází k nám, kdežto jsme se ho nejméně nadáli a požehnání jeho nejvíce žádostivi jsme?"

Sv. Vojtěch počal vypravovati slovy krátkými, kterak jda z Libice od rodičů svých a konaje cestu mimo hradu Rodbojova, se služebníkem jízdným se potkal, kterýžto vypravoval, že poslán jest od knížete pro kněze křesťanského, majícího na hradě tomto posloužiti svátostmi.

„I šel jsem s ním,“ pokračoval v řeči biskup svatý, „jsa hotov vykonati, co by k spasení duší mně svěřených prospělo. A hle, tuť i můj milý převozník!“ řekl Vojtěch Květoslava žehnaje. „Sem, jinochu dobrý, k srdci mému, my jsme již ode dávna přátelé. — A kde máš druha, jejž jsem před několika dny do lůna církve uvedl?“

„Ratislav spí sen věčný,“ odpověděl mládenec smáčeje oči slzami; „on padl konaje povinnosť svou.“

„Budiž tedy pokoj popeli jeho!“ pravil biskup vážně. „Blahoslavení, kteříž v Pánu umírají.“ I přikročil ku konání obřadů pohřebních. Zbrojnošové byli na předhradí ve skále vytesali hrobku pro křesťany v půtce včerejší padlé, kteroužto biskup vodou svěcenou pokropil; pohany pochovali dle obyčeje dávního v nejbližším háji s úpěním a pláčem velikým.

Proléval-li Květoslav slzí hojných při pohřbu přítele sotva získaného a již i ztraceného, proměnily se slzy zármutku brzy v slzy radosti, neb ještě téhož dne přijala ladná nevěsta jeho svátosť křtu, a sám kníže postaviv se za kmotra byl svědkem posvátného konání. Květoslavovi zajisté se zdálo, že tvář její spanileji prokvětá a oko mírněji a však mnohem krásněji se leskne. Konečně i to dvé milujících sloučeno a u přítomnosti lovců knížecích i veškeré čeledě hradní biskupem zbožným požehnáno.

Dlouho až do noci pozdní trvala slavnosť významná trojím účinkem; neb jedním dnem odbýváno pohřbu, křtu i svatby, vše to jako ve chvatu, tak že novomanželé téměř ani k sobě přijíti nemohli pro časté citů rozdílných se střídání, nevědouce mají-li nad ztrátou milých svých úpěti, čili z blaha vlastního se radovati.

Nazejtří časně ráno zůstavili hosté vzácní hrad Rodbojův, ubírajíce se ku Praze staroslavné; Květoslav a Radomíra hleděli za nimi s němou v očích díkou, až je hvozd tmavý odňal zrakům jejich. — Žili dlouho a blaženě. Květoslav sestárnuv ve cti, co stařeček bělovlasý ještě s potěšením vypravovával vnukům svým při ohnisku, jak podivně přišel k choti své, druhdy sličné, teď již shrbené a zvráskalé a však vždy ještě přemilé a drahé Radomíře.

Čechové před Mediolánem.

Německý císař Bedřich, řečený Barbarossa, což zní po česku „Rudovous,“ umínil sobě pokořiti odpůrný Mediolán. Na pomoc vyzval i krále českého a mocí spojenou doufal, že odporníky netoliko přemůže, alebrž i k dokonalému poslušenství přivede.

Již třetí den leželo četné vojsko císařské polem na březích řeky Adduy, s nížto však zchytralí Vlachové, nevědouce sobě jiné rady, všecky mosty strhali, doufajíce takto před návalem vojska císařského aspoň na nějaký čas se uchrániti.

Na protějším břehu stáli Mediolánští střelci s lučištěmi napnutými, dělajíce sobě posměch z vojska četného, jenž zlobíc se na překážky sobě v cestu nastavené, na ně hurtem obvyklým vraziti nemohlo.

Na radu svých vůdců vojenských kázal bojovný císař pleniti blízké lesy a svážeti trámy k stavění mostu přepevného; ale sotva že spatřili Mediolánští přípravy tyto k záhubě své čelící, jižjiž řítil se hustý déšť šípů na stavitele, a práce krušná buďto zcela zmařena aneb na delší čas zastavena. Choulostiví Němci vrtěli hlavami, oddávajíce se malomyslnosti. V jich stanech bylo ticho a mrtvo, ale živo a hlučno v táboře českém.

Král Český Vladislav rokoval s pány korouhevními, jak by se vojsko bez veliké ztráty na druhou stranu řeky dostati mohlo — a když sněm vojenský skončen, byla po veškerém ležení hlásána slova tato:

„Kdokoli z mužů dobrých nalezne brod bezpečný přes Addun, tomu přízeň králova pojištěna, a začkoli požádá, co v moci královĕ, bude mu dáno."

Ohlásiv hlasatel vůli královu, jel dále řadou stanů; vojínové strkali hlavy k sobě, ale nikdo neradil patrnou života ztrátou zasloužiti sobe přízeň královu; neboť řeka byla hluboká i prudká.

Noc nastala tmavá; hluk v táboře se utišil. Myslil bys, že vymřelo obyvatelstvo stanů, kdyby strážní ohňové rudým plamenem nešlehali v oblaka, osvěcujíce vůkol révonosné pahorky a metajíce záři na pokojné vlny řeky Adduy. I na druhém břehu panovalo hluboké ticho, jako by vojsko nepřátelské unaveno jsouc odporem za dne konaným nyní pod perutěmi noci tiché ve tvrdé spaní bylo skleslo; toliko jednotlivé houknutí časem oznamovalo, že obcházející strážníci bdějí. Na ochmuřené báni nebeské pojevily se jednotlivé hvězdy, a jednotvárné houkání v táboře nepřátelském umlkalo. Ale v táboře českém nespalo ještě všecko.

Po břehu Adduy viděn stín bojovníka. Někdy postál, někdy zas rychle dále kráčel, dál a dál od táboru se vzdaluje. Brzy na to zakmitl se za ním stín druhý, touž drahou jdoucí, až pak oba se setkali. „Ty-lis to, Odolene?" ozval se ten, jenž byl prvního dostihnul. Místo hlasité odpovědi následovalo němé stisknutí ruky. „Ano, nebo ne?" volal druhý polohlasitě, ruku prvního pevně drže.

„Nu ano!" odvětil první šeptem a trochu nevrle;

„máš noční mhu, anebo jsi rozespalý, že neznáš Odolena z Chýše?“

Stisknutí ruky opakovalo se srdečněji, a druhý pravil: „V čas války veřejné nebývá nikdy prozřetelnosti nazbyt a protož odpusť, stíhal-li jsem kroky tvé nevěda, že ty to kráčíš po břehu Adduy, podoben jsa duchu pobludnému. — A proč tak hluboce zamyšlen? Proč zahaluješ úmysl svůj jakýkoli v plášť noci, taje před přítelem nejvěrnějším cesty své? — Oč že některá vlaská dívka snědých tváří a tmavých očí opoutala srdce tvé neohražené? — K čemu jinému bylo by to těkání za noci temné, ten chvat a to postávání? — Dejž odpověď, Odolene, dejž ji druhu mladosti své, věrnému Bernardovi!“

„Myslíš-li,“ odvece Odolen vážně, „že krása dívčí vylákala mne z táboru, jsi na omylu; v čas války nesmí opanovati srdce mužské zženilý bůh lásky. — Tentokráte vybídlo mne cosi zcela jiného z táboru!“

„Co tedy znepokojuje mysl tvou, že se touláš v noci jako vroucí milenec, jenžto se chce neviděn dostat pod okno dívky své?“

„Vždy jen o dívkách!“ odpověděl Odolen jaksi kysele, „jakoby láska dívek byla čelní úlohou života lidského, mající veškeré prostory srdce mužského naplniti, tak aby pro úkoly vyšší ani místečka nepozůstalo? — Neslyšel-lis dnešní provolání královo? Mají-liž cizinci na potupu naši říci: Hle, král jejich sliboval slavně přízeň svou tomu, kdoby se o ni pokusil s nebezpečenstvím života — a nebylo mezi nimi nikoho, jenž by byl tak vznešené odměny žádostiv! Věz tedy: buďto ještě dnes k slávě národu našeho čin odvážný zdráv podstoupím, aneb naposled jste mne zírali mezi sebou!“

„Ty tedy chceš přes řeku?“ zvolal Bernard. „Nuže, bratře, popřejž mi, abych s tebou dělil buď slávu anebo — smrť!“

Odolen přisvědčil rukou dáním a Bernard odešel pro koně do tábora. Vyšinuvše se na ně, vehnali je s břehu nízkého do řeky, skoumajíce pozorně dřevci dlouhými hloubku dna. Nejednou byli v nebezpečenství proudem unešenu býti; ale mysl bujará neopustila je; vždy se vzchopili znovu, a jakoby šlo o dosažení koruny hnali úsilně ku předu.

S odvahou nezřídka snubuje se štěstí. I našim dobrodruhům poštěstilo se po dlouhém namáhání nalez-nouti mělčinu, po kteréž lehko bylo dostati se na břeh protější. — Pooddechnuvše sobě maličko, touže cestou bezpečně přijeli zpátky.

Neobyčejné šplounání vody probudilo mnoho českých vojínů ze spaní, ježto přiběhše ku břehu s úžasem na odvážlivé jinochy hleděli. Novina šla ode rtů ke rtům, po veškerém táboru roznesl se hlahol radostný i donikl až k uším Vladislavovým. Bez meškání a s velikou radostí zvěstováno králi, že brod přes řeku šťastně na-lezen a statní panicové Odolen a Bernard že se odvážili života k činu tomuto.

„Uveďte sem jinochy!“ velel král s tváří rozplame-něnou, a když oba v oděvu promočeném pokorně před-stoupili, přivinul je vroucně k srdci svému, řka: „Tak mladí a již výteční hrdinové, hodni jména českého! Vyť věčně drazí budete srdci mému a bohdá nikdy toho neoželíte, že jste pro slávu jména mého i celého národu našeho v šanc dali mladé životy své. — Ode dneška buďte počteni mezi podpory stolce mého, ano mezi nej-věrnější přátely mé! — Ty, Odolene, před tím již mně

zvláště milý, měj k věčné památce hrdinství prokázaného na štítu pruh modrý v poli bílém; ty pak, Bernarde, kapra zlatého v poli modrém."

A vytasiv meč trojím udeřením v šíji pasoval oba jinochy slavně za rytíře. Tito klečíce s hlavama skloněnýma vděčně a pokorně přijali milosť královu i pochvalu hlučnou, ode všech souvojínů jim přeštědře vzdávanou. „A nyní," promluvil král dobrotivě, „ještě sobě odpočiňte; neboť zítra ranním jitrem musíme býti na druhém břehu a vy nás povedete!"

Ale jinochové jsouce rozčileni během nadobyčejných událostí na spaní ani nepomyslili, alebrž v nepokoji očekávali příštího jitra.

Modré páry vystupovaly z květných dolin a vonných citrínových hájů, malebně po obou březích těkavé Adduy rozložených. Sotva první mdlý paprslek slunce probuzeného zasvitl z temného pahoří, již stálo vojsko české ve zbrani, anť ostatní s císařem spojení národové ještě v poklidném pohříženi spaní. Stany se trhaly, vozy nakládaly a v krátce vše k tahu hotovo. Odolen a Bernard vystrojeni jako ku svatbě, pod sebou koně bujné, byli první v kouřícím se toku; v patách za nima několik jiných odvážlivců, pak sám král Vladislav v čele ostatního vojska. Netrvalo to dlouho a téměř všickni dostali se šťastně na břeh nepřátelský. Jen něco málo vojínů utonulo v hlubokém proudu, buď že koně slabší pod nimi umdleli, neb že je v rozhodném okamžení srdce bylo opustilo. Na štěstí pokrývala dosaváde hustá mlha veškerou okolní krajinu, takže Vlachové v bez-

peči svém ani neznamenali nenadálý příchod vojska četného.

Král Vladislav velel v rychlosti několik stanů rozbiti a praporce rozvinouti. Snešeno dřev z blízkého lesa, kůly tesány, trámy sváženy, a na rychlosť založen most proti začatému avšak pro odpor se strany protivné nedohotovenému. Již vystoupilo slunce na oblohu v plné kráse, mlha řidla zponenáhla tratíc se ve výši nedohledné — tuť s úžasem spatřilo vojsko císařské valné neznámé zástupy na břehu protějším, sešikované k půtce a lesknoucí se v záři zorního slunce. Úkaz ten i hned oznámen císaři Bedřichovi, jenž nevěře zraku svému domníval se z počátku, že to vojsko z některé krajiny lombardské, přišedší na pomoc zástupům mediolánským; ale jak ustrnul, poznav s vysokého pahrbku na plápolajících korouhvech znak království českého!

Ranní mlha roztratila se docela a růžová jasnosť rozestřela skvělé roucho své nad veškerou krajinou. Nyní zírali císařští zřejmě, jak Čechové úsilně pracují o mostu naproti onomu, jejž oni byli stavěti započali. S radostným křikem hnali se ku břehu, aby obnovili práci začatou, jsouce bezpečni před střelami nepřátelskými a nadto rozhorleni příkladem národu s nimi na čas války spojeného a jich udatenstvím předčícího. Avšak touže dobou i Mediolánští k hrůze své spatřili zástupy cizí na půdě své. Jako roj rozdrážděných včel najednou se vyhrne z oulu, aby pod ztracením životů zahnal nepřítele od bydla svého: tak vyřítili se Vlachové u plachém vzteku na Čechy, chtíce stavění mostu nasazením vší síly překaziti; ale stavící Čechové nedali se vzteklým nájezdem od práce odstrašiti. Jediné oddělení vojska pod správou hrdinného Odolena rozehnalo zuřící

Vlachy, odporu vytrvalému nezvyklé, an zatím ostatní oddělení pokojně zaráželo kůly v písečnou hloubi. Na sta zajatých zavlečeno v tábor český, a z břehu protějšího pomáhal radostný pokřik Němců slaviti první vítězství nad Vlachy zpronevěřilými.

Druhého dne vytáhli Mediolánští v počtu mnohem silnějším; ale štěstí válečné nechtělo jim nikterak sloužiti. Měliť činiti s tvrdými lebkami českými, jenž jsouce pokryty ranami mnohými vždy ještě odolaly návalu sebe prudšímu. Boj byl vřelý, vřelejší než dne prvního, s obou stran válčeno s podivuhodnou udatností. Mediolánští zápasili zoufanlivě, jim běželo o krovy vlastní, o zahájení práv, o svobodu vlasti; ale proti statečnosti Čechů bylo namáhání jejich marné i nepozůstalo jiného než aby v útěku hledali zachování hrdel. Jako bouře lítá pronásledovali je Čechové téměř až pod samé město, plenice cestou vesnice a dvory a obracujíce dle tehdejšího způsobu válčení sídla pokojná v prach a popel. Vysoko šlehal rudý plamen ze zapálených chýší do oblak, znamenajíc cestu, kudy táhlo vojsko mstící.

Zatím most dohotoven a vojska četná hrnula se s radostným provoláváním na druhou stranu. Napřed táhli Bavoři, za nimi císař Bedřich s komonstvem a posléz knížata ostatní jedenkaždý se zástupy svými. Chvat byl nesmírný; vše se tlačilo ku předu, muž muže tisknul — až most kvapem vystavěný pod náramnou tíží se roztrhl. Množství lidu vojenského, nejvíce pak nedočkavých Uhrů, tonto nehodou nalezlo ve vlnách Adduy hrob svůj.

S těžkým srdcem hleděli Mediolánští zpodálí na přechod četných nepřátel, nemohouce mu zabrániti. Na kvetoucích březích Adduy ržálo koňstvo nepřátelské;

libovonné háje pomerančové a citrinové porubala sekera surovců, vinice zkaženy, zahrady pošlapány kopytem koňským; zkáza okřídlená pustošila rajské krajiny vlaské; neb sotva že přechod přes Addun co přes mocnou hradbu docílen, již i pochodeň války rozžata a valní zástupové Čechů i Rakušanů pod správou statečného Jindřicha hnali se ku předu. Pevnosť Treč nejprvé obležena Odpor obležených byl veliký, udatnosť dobývajících ještě větší.

Vlachové vidouce nemožnosť odolati převelikému počtu nepřátel, vzdali se na výmínky; ale nešetřeno jich, neboť hned na to zavlály císařské prapory s vysokých bašt a sotva že si ve větru maličko pohrály, sřítily se i s pevnými zděmi v hromadu kamení a popele. Mužové zjímáni a toliko ženám, dětem a starcům bezbranným milostí Bedřichovou popřáno, aby opustivše pevnosť dobytou jinde směli hledati ochrany žádoucí. Smutné bylo na odcházející podívání, i sám císař, ač přísný a neustupný, hledě na ně vyronil útrpnou slzu nad trpkým osudem jejich.

* * *

Zvukem táhlým zazněla trouba táborem císařským a hlasatel zvěstoval hlasem velikým, že se blíží sbor Mediolánských pokojně a beze zbraně, žádajíc důkaz pokory své k nohoum císařovým složiti. Chtěje císař ukázati se vyslancům ve své slávě, posadil se v stanu bohaté ozdobeném na stolec, oděn jsa zlatohlavem, korunu císařskou na hlavě, obklopen knížaty a vůdci vojsk vyslýchal prosby a žádosti pokořených měšťanů. V čele jich stál mladý sice ale vážný muž, jenž žádosť spoluměšťanů svých odíl ve slova tato:

„Velemocný, nejslavnější panovníče! Těžce dolehla na nás ruka Tvá. My uznáváme vinu svou, kořice se před Tebou; a však neračiž s námi nakládati co vítěz, alebrž co otec milostný, jenž upouštěje od trestu přísného, dítky své zbloudilé rád na milosť přijímá. Naše úrodné krajiny, kvetoucí háje naše polehly ohněm zhoubným; jinochové naši klesli pod smrtícím mečem vojínů tvých, děti osiřalé pláčou, vdovy lomí rukama, starci spínají ruce třesoucí k Tobě, abys jim popřál hrob pokojný v zemi otcovské. — Hle, veškeré město pokořuje se před Tebou, jsouc povolno dáti náhradu za výpravu vojenskou, netoliko Tobě, ale i knížatům, přátelům Tvým. Jménem veškeré obce slavně slibujem Tobě věrnosť a oddanosť nezrušitelnou a vše, čehokoli od nás milostivě požádati ráčíš, bude bez odporu k nohoum Tvým složeno."

Císař Bedřich vyslechl pokojně řeč vyslancovu a obrátiv se ku knížatům a biskupům přísedícím, řekl: „Co se vám zdá o pokoře Mediolánských?" — A skoro všickni odpověděli: „Račiž bloudící na milosť přijmouti!" Leč Anselm, arcibiskup Ravenský, pozdvihl mocně hlasu svého proti mínění knížat ostatních, řka: „Nedejž se mýliti, pane můj! Tobě není známa věrolomnosť vlků těchto, jenž přicházejí k tobě v rouše ovčím. Ze šalebných rtů jejich plyne med, ale v srdcích zrádných vře jed. Račiž se na pozoru míti. — Pozdě bys pykal toho, žes, ač na chvíli, uvěřil pokrytcům přetvářeným, kteřížto pod rouškou pokory novou proti tobě kují lesť. Povol jim mír, rozpusť vojska svá, a v krátkém čase budeš je svolávati zase, abys je vedl proti odbůjcům, mezitím nové síly nabyvším. Můj hlas jest: neustaň dříve, dokavád je neučiníš neschopnými k dalšímu odboji, aneb

slovy písma: dokavád nepoložíš nepřátely své za podnože noh svých. — Ejhle, mluviltě jsem!"

Po krátkém rozmýšlení uposlechl císař rady biskupovy; i hodil vedle dávného obyčeje rukavici železnou řečníkovi k nohoum, volaje hlasem vážným: „Boj věčný zrádcům!"

Leonardo — tak se jmenoval mladý řečník — zdvihl jaksi hrdě znamení války, a vyslancové milánští odebrali se mlčíce sice ale se vztekem zatajeným a krví pomstu vařící z císařského stanu.

„Rozhodnutoť!" pravil císař Bedřich ku knížatům, když byli vyslancové odešli. „Dílo započaté musíme ku konci přivésti, stůj co stůj! Kdo z vás jiného jest mínění, nechť odtáhne, kdo však slíbil věrně při mně státi, nechť setrvá až do konce."

„A spasen bude," dovolil sobě biskup Ravenský řeč císařovu ukončiti.

Leč ani jediný z knížat sdružených neopustil tábor; všickni setrvali při pánu svém, jsouce hotovi pro právo jeho obětovati životy vlastní i drahou krev manů svých. —

A opět zavzněla táborem trouba válečná a s hlaholem hlučným chystalo se veškeré vojsko na Mediolán, hlavní město krajiny odbojné. Napřed táhl Ludvík, císařův bratr, hrabě Rýnský, panic sličný, v plném květu mladosti, s pluky Papienskými a Kremonskými, jimž vévodil. Jej následovalo vojsko české; za ním Otta, hrabě Palatýnský; pak císař Bedřich a v průvodu jeho ostatní knížata s pluky svými. I táhli upřímo k srdci krajiny odbojné, ku vzdornému městu Milánu. A div! Žádné ozbrojené sbory nestavily se jim v cestu; nikde nenalezali odpor; neboť Milánští netroufajíce sobě v poli šírém proti vojsku četnému obstáti, byli se uzavřeli v město

pevně ohražené a spoléhajíce ve zdě vysoké a skálotvrdé, odhodlaně očekávali útok vojska císařského. Darmo je Čechové bojechtiví dráždili k půtce, harcujíce na koních švižných před samými hradbami.

Na vysokých náspech stáli Milánští. s myslí zoufalou na to hledíce, kterak nepřátelé ze všech stran sídlo jejich obléhají. Sedmero bran vedlo do města a před každou položil se vůdce udatný se sborem svým. Vladislav s Čechy svými rozbil před branou sv. Dionysia stanoviště.

Když po těchto přípravách po třetí na východě svitalo slunce, počínalo měšťanům mediolánským při vší vynucené udatnosti ve zděch jaksi úzko býti. Uzavřeno v radě společné, že příští noci na nepřátely před branou Dionyskou rozložené vypadnou, aby, bude-li možná, zmatek v táboře učinili a tak spojencům svým volný do města příchod zjednali. Jako vlkové lační vyrojili se v zástupech četných na stany české, vraždíce napořád vojíny, buďto ve tvrdém spaní pohřížené aneb toliko po jednom, po dvou se bránící. Jako proud rozvzteklený rozlili se vraždíce maní po veškerém ležení, a snad by se jim byl záměr umluvený podařil, kdyby na statečném Odolenu z Chýše nebyli nalezli hráz, nával jich náhle stavící. Jinochovi udatnému bylo se totiž poštěstilo sešikovati ve spěchu zástup bojovníků dobře ozbrojených, o jichžto mužnou setrvalosť rozbily se co o skálu pevnou rozkácené vlny vojska milánského.

Bylotť tu jen o první nájezd, o první překvapení. Na hlas vůdce, ve vojště českém oblíbeného, shromáždili se na mžik vojínové rozplašení, činíce zeď pevnou. a Italům v brzce bylo ustupovati. Toť bylo znamení Čechům k honění prchajících. I činili to tak horlivě a spolu tak ne-

prozřetelně, že před samou branou mnoho jich zjímáno; ano sám Odolen, lepšího jsa osudu hoden, těžce raněn s koně spadl. Před samou branou byli se z města vyřítili zástupové noví, jimž nebylo lze odolati. Přílišná horlivosť vůdce mladého oddělila zástup jeho daleko od vojska ostatního; Milánští dostali mnoho zajatých a mezi nimi byl i Odolen, s hlavou poraněnou, bez paměti, beez smyslů, a snad toliko neobyčejné udatnosti své, za kterou Italové znamenitosť osoby jeho hledali, děkoval zachování života svého.

S plesem divým a křikem vítězným jeli zástupové milánští tmavými ulicemi města svého. Před vysokým palácem Leonardovým stanuli, a zajatých vedeno nahoru do veliké síně, kdež prozatím uzavřeni a ostříháni byli. Mdle a temně osvěcovala lampa uprostřed vysokého klenutí zavěšená prostoru dalekotáhlou. Po podlaze mramorové rozestláno rýžové slámy a na ní svíjeli se ubozí zajatí, věsměs těžce ranění, v bolestech palčivých. V zadním koutě síně ležel mladistvý rek Odolen na smrť bledý, ranami pokrytý; toliko tiché povzdechy, deroucí se z prsou, jevily, že v něm ještě života. Ale na blízko bděl anděl, jejž Pán nebeský posílává nešťastným k úlevě a útěše brzy v té a hned zas v jiné podobě. Tehdáž vzala na sebe poselství anděla Bianka, sličná sestra Leonardova. Komnata její sousedila s velikou síní. Třesk zbraně, povyk neobyčejný a brzy na to úpění raněných zajatých vyburcovalo ji náhle z tichého spaní. Chvějíc se na celém těle poslouchala u dveří komnaty své pomíšené hlasy vítězů plesajících a stenání nepřátel raněných. Byliť to zvukové usedaví, jenž co šípy ostré doráželi k uším jejím a netoliko k uším, ale i k srdci samému. Ti, jenž více při síle byli, volali úpěnlivě o kapku vody, k za-

vlažení prahnoucích rtů; jiní klnouce strašlivě dovolávali se smrti, jenžby konec rychlý učinila bolestem jejich. Ale nikdo se nepovšimnul volání, úpění a chroptění nenáviděných cizinců.

Jediné Biance šel osud zajatých k srdci; neboť měkké, citlivé srdce ženské nezná rozdílu mezi přátely a nepřátely, mezi krajany a cizinci, mezi obrancemi vlasti a vrahy jejími; onoť cítí útrpnosť s každým nešťastným, buď on kdokoli. Neštěstí jest list průvodčí k svatyni srdce ženského. Útrpná dívka rychle vzbudila služku, kázajíc jí přinesti velikou nádobu vody čerstvé, a když se to bylo stalo, vstoupivši se stříbrnou lampičkou do síně chodila od jednoho vojína k druhému, podávajíc ochotně každému nápoje chladícího mnoho li chtěl. Již byla co útrpná Samaritánka celou síň obešla, an teprv ve tmavém koutě zahlédla ještě jednoho, na pohled ostatních bídnějšího a od nich odděleného. Bylť to Odolen. Tváře jeho byly bledé jako stěna, u kteréž ležel, oči vpadlé, pot studený na čele se mu vyrážel.

„Nechceš píti, cizinče?“ tázala se dívka jemným, stříbrozvonným hlasem; ale Odolen neodpovídal, neb mrákota smrti byla obestřela smysly jeho; zrak přetržený neviděl pomocného anděla. Bianka pojmouc jej za ruku znamenala, že dosaváde krev v žilách jeho ač slabě obíhá. I prohlédla rány jinochovy a jsouc pohnuta sličností i neštěstím jeho, vymyla je vodou a roztrhši bílý závoj svůj v půli, obvázala opatrně. Slzy její padaly na obvazek, truchlíc odešla do komnaty své, ale nemohla usnouti, obírajíc se až k samému jitru obrazy viděné bídy. Temné vzdechy raněných vojínů ozývaly se z veliké blízké síně, a spanilý obraz jinocha v koutě tmavém bez pomoci ležícího naplňoval útlou duši její tesknotou neobyčejnou.

Vzešlo jitro a hrdý Leonardo vešel do síně, aby popatřil na zajaté; ale jak ztrnul, přesvědčiv se, že ani jediný není bez rány a nejvíce jich již se smrtí zápasí! Nevrle odešel, pozůstaviv místo sebe stráž u hlavních dveří, anoť při všeobecné mdlobě zajatých cizinců zbouření jakého ze strany jejich nebylo se co obávati. Jen velmi střídmě podáváno jim pokrmu a někdy i to zanedbáno. Na léčení ran pro důležitější zaměstnání na náspech městských ani nepomyšleno. Péči o zajaté raněné přejala však na sebe Bianka, přinášejíc každodenně do síně pokrmů, nápojů i léků. Kdož se jí bude diviti, že nejraději a nejdéle prodlévala u Odolena? O jaká to slasť projala srdce dívky italské, anť za přičinění jejího jinoch očí modrých pootevřel a nemoha ještě mluviti, toliko němými posuňky dobroditelce své díky vzdával! —

Poznenáhla přicházel k paměti a i rána nejnebezpečnější péčí horlivou počala se lepšiti, a když třetího dne milosrdná Samaritánka jej navštívila, nabyl již tolik síly, že mohl ze slaměného lůžka povstati a díky své vřelé slovy vyjádřiti. I pojal ohnivě ruku chvějící se děvy a tiskna ji rozníceně k srdci plápolajícímu, zvolal: „O ty milostný, strážný anděle můj, jenž jsi, vytrhnouc mne z mrákoty smrti, zjednal mi přístup ku skvělé bráně blažícího života — mluv, jak se ti zavděčiti mám?“

Bianka sklopila oči. „Skutek dobrý“ pravila skromně, „sám v sobě nalézá nejhojnější odměny. Víru tuto vsála jsem takměř s mlékem mateřským, ona se mnou rostla byvši sílena vhodným naučením; podle ní jednám, dobře-li, to suď sám Bůh! Co jsem pro tebe učinila, byla bych učinila pro každého jiného, a mně nezbývá jiného přání, než aby v moci mé stálo ještě více pro tebe učiniti.“

„Ještě více!“ vzdychl jinoch jakoby ji nepochopo-

val. „Nebylo li dosti, žes o mne — an jsem přišel co nepřítel vlasti tvé, ač ne co osobní nepřítel tvůj — pečovala co o bratra vlastního? — Kdyby nebylo tebe, děvo milostná, byl bych nyní — snad již na věčnosti! — Na věčnosti! a přece mne víže na tuto zem láska k životu, přece bych nerad umřel, — ach nerad, neb jsem patřil v nebeské oči tvé."

Dívka se zarděla. „Ty pochlebuješ; leč věř, že k tomu, co jsem na tobě učinila, mne vedla toliko láska, kterou bližnímu a buď on nepřítel, prokazovati velí náboženství mé a snad i tvé — ač . . ." Chtěla ještě něco doložiti, ale odmlčela se se zapýřením.

„O že nejsem na svobodě!" povzdechl sobě Odolen zhluboka — „a ty že nejsi Češka, abychom sobě náležeti směli — na věky! — Věru takové cnosti, tak útlého citu nenadál jsem se u zrádného národu tvého!"

„O nejmenuj národ můj zrádným!" odvětila Bianka s očima plamennýma. „Nenazývej národ celý ohavným jménem tímto, dokavad jsi jej nepoznal, dokud jsi se o licoměrnosti jeho nepřesvědčil. Či snad proto zasluhuje potupy a hany, že hájí statky, práva, životy mečem? — I mezi námi, věř, přebývají věrnosť, stálosť, udatnosť, trpělivosť, hostinství, milosrdenství a jiných cností více."

„Ale toliko v srdcích ženských!" doložil Odolen s vroucím na dívku pohledem. „Mužům jsou cnosti tyto zajisté neznámé, u nich není ani útrpnosti ani víry ani statečnosti ba ani udatnosti — co my udatností jmenujeme."

„Ty tedy tuze želíš svobody své?" tázala se dívka měkce.

„Co jsem tebe poznal," odpověděl Odolen, „nezávidím souvojínům svým to štěstí, že mohou volně harco-

vati okolo zdí milánských. O jestiť to rozkoš bíti se s nepřátely muž proti muži, meč proti meči, an přizvukuje boji trouba válečná; ale většíť rozkoš hleděti v oči tvé a kochati se v sladké rozmluvě tvé.“

„Skoro bych měla chuť zkusiti, jsou-li slova tvá více než obyčejné pochlebenství!“

„Čechům jest pochlebenství neznámé.“

„Ticho, ticho!“ napomenula Bianka s lehounkým ruky stisknutím. „Slyším kroky Leonardovy na schodech. Buď zdráv, cizinče!“ zašeptla jemně a jako na perutěch větérku jarního odeběhla do komnaty své, kamž ji toužebné zraky dvojitě raněného Odolena doprovázely.

* * *

Krokem hřmotným vstoupil hrdý Leonardo do síně. Oči jeho bloudily po řadě nemocných vojínů, jakoby někoho hledaly. „Kdo z vás jmenuje se Odolen z Chýše?“ tázal se názvukem zpupnosť a pohrdání jevícím.

„Co žádáš od něho?“ ozval se jinoch náš, vztýčiv se na loži bídném.

„Ha, jsi ty to, ptáčku zkrotlý?“ soptil Leonardo. „Tebeť již dříve jsem viděl. Nebyl-li tys to, co stál na stupních stolce Bedřichova podle krále českéko, an Milánští přišli co otroci podrobit se pod jařmo cizí? — Tehdáž jsi se usmíval, hledě hrdě jako císař sám a radujíc se z potupy naší. — Hle, jak na krátko trvala radosť tvá nevčasná, jak brzy zkrocena ta lví udatnosť, kteroužto se vy Čechové tak rádi honosíte! -- Věz,“ pokračoval hlasem úsměšným, „že krajané tvoji tebe od nás vykoupiti chtějí. Slibujíť sto hřiven — snad by dali i více; ale nám nejsou takovíto rekové na prodej a co

v rukou máme, to tak lehce nevydáme, kromě žeby nám to ocelem vydřeli. — Abys pak se nekojil nadějí marnou, věz, že dříve neshledáš se s druhy svými až tehdáž, když Miláno nad hroby vašimi i našimi se zrutí!“

„Uspoř sobě řečí těch chvastavých,“ odvětil Odolen. „Snad dosti brzy bude někdo jiný hroziti tobě! Lehko rouhati se tomu, jenž nemůže pravicí vládnouti; ale kdybysi stál proti mně na bojišti, oč že bys tak hrdě nemluvil se mnou!“

„Té cti,“ zasmál se Leonardo divoce, „brachu milý, abych já ještě jednou proti tobě stál, asi sotva se dočkáš. Brní-li přátelům Bedřichovým hlavy tvrdé a lechtá-li je to pod pukléřem, budeť pomoci. O pevné zdě města našeho mohou sobě hlavy dle libosti rozrážeti a trochu krve jim též zdarma pustíme.“

Snad by byl Vlach zpupný ještě déle jinocha nemocného honosností svou nestoudnou trýznil, kdyby tento, uznávaje že řeč planá odpovědi nezasluhuje, nebyl se odmlčel. Na to pohlédl Leonardo ještě na ostatní zajaté, promluvil s některým ač tolikéž hrdě a urputně, zamumlal něco do zubů a pak odešel do komnaty Biančiny.

Nelibé city, které v jinochovi českém honosná řeč Vlachova byla zbudila, zapuzeny myšlénkou na spanilou sestru jeho, Bianku. Podoba její ušlechtilá vznášela se v obrazech nejrozmanitějších před myslí jinochovou, v které vznikal plamen lásky k útrpné Samaritánce, jejížto péče ochránila jej před šípem smrti. Brzy se mu zjevila v růžových oblacích co světice světlem slávy nadzemské ozářená, brzy zase klonila se k němu jako anjel s nebes sletlý, i cítil teplý dech její na rtech

svých, rozpínal ve snách ruce po ní, nazývaje ji svým srdcem, svou duší a šeptaje jí slova milosti. Sen jeho byl líbezný, jako dech jara, jako suslení májového větérka, jako šplounání potůčku mezi kvítím, jako vůně růží rozechvěných.

Asi o půlnoci procitl lehounkým ruky zavaděním a hned na to zašeptly rty dívčí: „Vzchop se, mladý cizinče, a následuj mne — nebezpečenství veliké hrozí tobě!“

„A ty mne chceš z něho vytrhnouti?“ tázal se Odolen, jenž byl dívku milenou po hlase poznal, oči spaním obtížené sobě protíraje.

„Ano, chci,“ mluvila dívka šeptem. „Nediv se tomu, že já, jsouc měšťankou milánskou, nepřítele města svého rodinného ochraňuji. Jdu‘ za velením srdce svého, jež mne vede k činu, kterýž rozum zavrhuje. Nepohrdni mnou a pojď rychle za mnou.“

„Ano, za tebou!“ jektal Odolen, ruku Biančinu ke rtům tiskna. „Tys hvězda má! za tebou kráčeti jest život, bez tebe býti je smrt! Ó že mi nelze patřiti ve tvář tvou, abych viděl kouzlo očí tvých a půvab celé podoby tvé, jež opoutala mysl mou řetězem milosti neodolatelné!“

„Nech řečí,“ pobádala děva, „a pojď. Před hodinou odešel bratr můj. Z řečí jeho vyrozuměla jsem, že usnešeno v radě, aby všickni zajatí na postrach nepřátelům byli zavražděni. — Líto mi všech; ale všem nemohu pomoci. Tebe bych ráda vysvobodila. Proč? — Na to se neptej. Doba velí, vzchop se a následuj mne. Zítřek ti všecko vysvětlí.“

„O dobroto anjelská!“ zvolal jinoch před pannou na kolena padna, „jak se ti odměním, jak snahu tvou

splatím? Život můj patří tobě; tys jej zachovala, srdce mé tluče tobě, tys jej opanovala, krev moje vře pro tebe, tys ji v těle mém udržela. — Poruč, já jdu; pokyň, já poslechnu!"

„Ticho!" odvětila Bianka; „čas míjí! Prodlíme-li, může vše nazmar přijíti." — To dopověděvši táhla Odolena za sebou středem síně, nemocnými přeplněné. Nejednou zavadili o nohu nebo ruku některého raněného vojína; načež kletba hrubá následovala aneb zkřiknutí bolestné. Nedlouho — a zas bylo ticho, chvilkami přerušeno vzdechy raněných vojínů. Prošedše několik síní sešli úzkými mramorovými schody k železným dveřím, kdežto na stupni posledním hořela malá lampa a vedle ležely dvě pochodně.

Rozžehnouce pochodně převrhli lampu; klíč Biankou opatřený zjednal přístup k průchodu podzemnímu. Napřed kráčela Bianka s pochodní hořící; za ní Odolen sotva zraku vlastnímu věřící. Tak nenadálá byla změna, jež se v osudu jeho byla stala. Po chvíli počal se průchod úžiti a cesta byla těsnější i obtížnější; tu stanula dívka, řkouc: „Nyní kráčej v pokoji, mladý cizinče; za čtvrt hodiny octneš se cestou touto za městem a pak jsi ochráněn! Stíhání nemáš se co báti; toliko bratru mému a mně povědom tajný průchod tento. — A nyní jdi s Bohem! Snad se více neuvidíme. Pak zpomeň někdy na dívku, jenž se pro tebe tak velikého nebezpečenství odvážila. — Zpáchala-li jsem činem tímto zrádu nad vlastí svou, budiž mi Bůh milostiv; — já nemohla jinak!"

Stisknouc osvobozenci ruku chtěla se vrátit; ale Odolen roznícený objal ji vřele řka: „Učiniž mne docela šťastným — prchni se mnou do tábora našeho, kde

nás svazek svatý svíže na věky! — Duše naše sobě rozumějí, tys má, já tvůj. Čeho se báti? Urození mé rovná se tvému, a větší jest láska nad urození“

Leč pohledem přísným odvrátila se Bianka řkouc pevně: „Žádáš nemožnosť. Mohu-liž zapomenouti, že mne zrodilo Miláno?“ A dopověděvši vyvinula se z náručí jeho.

Než se jinoch nadál, zmizela panna co úkaz povětrný, darmo rozestíral ramena po ní; tma ji byla pohltila a jemu nepozůstalo ničeho jiného leč kráčeti opatrně cestou naznačenou. Průlom byl nízký a trvalo dosti dlouho nežli vzduch čerstvý tváře jeho ovanul. Konečně prodral se hustým roštím na venek, i octnul se v háji vonném. Uvrhnuv se do trávy vysoké hltal do sebe vzduch sílící i ambru stromů kvetoucích. Byloť mu jakoby slavil své znovuzrození.

Dlouho-li tak ležel v sladkém sebe i veškerého světa zapomenutí, těžko určiti; hvězda jitřní již dávno zvěstovala příští dne, an bojovník z trávy se vzchopiv, hájem citrínovým dále se ubíral. Dostav se na pláň upadl v ruce stráží rozestavených.

„Jsemť bojovník z vojska českého a vracím se ze zajetí ke svým,“ řekl upřímně; ale Němci nerozuměli, aneb dle povinnosti své rozuměti nechtěli, i vedli jej co chyceného vyzvědače do hlavního stanu hraběte Ludvíka, jenž nad tímto houfem vévodil. Nastalo dlouhé vyslýchání, námitky a pochybnosti všeho druhu; konečně odhodlal se hrabě Ludvík odeslati zběha podezřelého do českého táboru s několika průvodčími.

Krajané přijali jinocha rekovného s plesným hlaholem. Již jej co mrtvého byli oželeli a nyní najednou stál tu před nimi co vzkříšený v květu bujarosti své;

trochu bledý, ale s očima zářícíma a postavou narovnanou. I Němci, jižto jej byli přivedli, smekli biréty před rekem s takovým radostným hlukem přijatým.

„Kdes byl tak dlouho? Jak se ti vedlo? Chceš-li jísti, píti?“ sypaly se naň otázky ze stera úst. Známí obklopili ho vyjevujíce radosť ze zachování jeho, a vojínové sprostší vzali jej v roznícení plesném na ramena svá, a nežli se zpamatoval, stál ve stanu krále svého.

„I vítej nám, reku mladý!“ oslovil král jinocha velmi dobrotivě, „vítej a povídej, jakým zázrakem nám jsi zachován?“

Odolen sklonil hlavu svou před králem a vypravoval skromně příhody své od zajetí až do konečného vysvobození dívkou, ježto z lásky k němu téměř zrádu zpáchala nad rodným městem svým.

Ještě byl Odolen vypravování své nedokončil, an tu milený druh jeho Bernard, dověděv se o příští jeho, beze všech okolků do stanu královského vraziv příteli svému na prsa padl. Zapomenuv na úctu králi svému povinnou, měl oči jen pro přítele drahého, a v okamžení tomto rozplynula se všeliká nádhera moci královské v pouhé nic.

Bez hněvu anobrž s pravým potěšením hleděl král Vladislav na oba jinochy, jenžto ležíce sobě v náručí, němé jevili city své tu pohledem jarým, tu zase vřelým ruky stisknutím. „Vy asi mnoho sobě máte povídati, co pro uši královské se nehodí,“ pravil král s úsměvem milostivým; „propouštím vás oba, abyste beze svědků zbytečných tajemství srdcí svých mohli vyměniti. Až potřeba rozhlásá, uvidím vás bohdá po boku svém.“

Jinochové, poklonivše se hluboce odešli, za ruce se držíce. Aby se zrakům zvědavých uhnuli, zaměřili

kroky v blízký háj citrínový, kde ještě jednou v náručí sobě padli, velebíce dobu opětného sloučení svého. „O můj Bernarde!“ zvolal Odolen v nadšení, „já jsem šťasten, šťasten jako král sám! Od dneška cítím v ramenu svém sílu, sílu lvovu, a byť síla ta někdy chtěla ochabovati, vím mocný prostředek —“

„Tedy jen dopověz! — Nějaký amulet?“

„Rámě mé posilní naděje, že až Mediolán padne, z jeho sutin mé štěstí zkvete!“

„Jen neplesej před časem!“ odvece chladnější Bernard. „Pevně posaváde stojí zdě milánské, a než je rozboříme — kdo ví, jak osud běh věcí změní!“

„Jdi mi s pochybnostmi!“ odpoví druh. „Kdož by maje před sebou skvělou budoucnosť podobnými se trápil myšlénkami? — Nic to! — Já ti pravím: než odkvetou tyto libovonné háje, nebude hrdého města více!“

„Ó bys šťastným byl prorokem!“

„Ano, Bernarde! tím chci býti. A poněvadž jakousi pochybnosť čtu v očích tvých, věz že Bianka, růže milánská, mne miluje, a král, pán náš, jak víš, jest mi nakloněn, — a teď pověz, kdo těmto dvéma mocnostem na odpor se postaví?“

„Já ne,“ odtušil Bernard, příteli ruku tiskna, „já toliko pravím: blažení milující, neboť jejich jest .....“ Bernard nedomluvil. Třesk zbraně na blízku přerval přátelskou rozmluvu.

„Slyš! co to?“ zvolal Odolen a již pádil v tu stranu, odkud hlahol bojovný zazníval. „Co tu máte?“ vzkřikl jinoch bujarý ještě jednou; ale jak ustrnul, když dospěv na bojiště poznal při svitu měsíce Leonarda, bratra Biančina, an sám a sám s několika vojíny táboru českého zoufale zápasí.

„Hoj, stranou, mládci!“ zkřikl na vojíny dorážející. „Zvěř tato jest má!“ A již zableskl se meč jeho zářivý nad hlavou. „Stranou, pravím!“ velel hlasem vůdcovým. „Ustaňte a ponechte mně samému, abych jednotlivce zkrotil a pýchu jeho pokořil. Toto však budiž pravidlem boje: zvítězím-li já, bude zajatým vaším; klesnu-li, čeho Bůh chraniž, — pusťtež jej svobodna, nechť se navrátí odkud byl přišel. — Slíbíte mi to, bratří?“

Místo odpovědi tloukli vojínové s meči na štíty, až se to daleko rozléhalo, a Odolen povyskočiv ohlédl se na druha mladosti své, řka jemně: „Ty, Bernarde, buď vyplnitelem vůle mé!“ Vojínové povolně odstoupili, znamenajíce chrabrosť Odolenovu, a byť i té nebylo, znali přízeň královskou, kteroužto šlechtic mladý před obličejem vojska veškerého před nedávnem poctěn byl.

Leonardo měřil soupeře svého zraky mračnými, jediným pohledem poznal jej a pohledem tímto rozjařila se všecka krev v žilách jeho. I bylo viděti, kterak nabíhaly jednak zlostí palčivou, jednak mstou klokotem se vařící. A již stáli proti sobě jako dva turové rozjitření anebo jako dvě mračna v sebe vraziti mající. Zasršely jiskry z mečů i z modroskvělých štítů; ale byla to jen jako předehra k výjevu opravdovému, jakoby druh byl zkoušel sílu druhovu. Ve Vlachovi ale plála krev bujnější; hustěji padaly rány meče jeho, an Čech, odpůrce jeho, chladněji a opatrněji je odrážel. Čím zuřivěji Leonardo na Odolena dorážel, tím chladněji počínal sobě tento, jako by jen nuceně hájil život svůj a nepříteli schválně příležitosť k vítězství podával. Sotva to byl Leonardo pozoroval, odhodil meč daleko od sebe a založiv ruce křížem na prsa zkřikl: „Nelze mi zápasiti s tebou! Bij mne anebo odkrej prsa; toto hrání o život nesnesu!“

„Tedy jsi mým zajatým," odvece Odolen, „a osud tvůj spočívá v rukou mých. — Zodpovídej upřímně a bez šalby nač se tě otáži."

„Taž se směle!" řekl Vlach ztáhnuv brvy a zraky k zemi kloně; „nikdy nepřekročila lež rty moje, ačkoli jste vy mi nadali lhářů, kdykoli jsem pravdu věštil vám!"

„Pověz tedy, jak se vede Biancc, sestře tvé?" promluvil jinoch ostýchavě.

„Ó že právě jí týkati se musí otázka tvá, aby všecky vnitřnosti mé naplnily se hořkostí nejodpornější! — Leč ty jsi se tázal, a povinnosť má, odpověditi věrně. Věz tedy, může-li tě zpráva ta oblažiti: Bianka zemře co zrádkyně obce popravou veřejnou!"

„Hade, co díš? — Slibils pověditi pravdu a hle, to již první lež, jížto mne sklamati chceš."

„Lhal-li jsem," vyhrknul Vlach ze sebe, „nechť mne na místě hrom zachvátí! — Leč co horlím? Málo mi, věru, na tom záleží, věříš-li ty slovům mým čili nic! — Ona vezme odplatu svou, ona umře, umře výrokem slavného senátu, a ani jedno oko nezapláče nad hrobem jejím. — O jak jsem ji miloval!" zvolal oči dlaněma zakrývaje — „a ona? — Ona nebyla mé lásky hodna!"

„Proto-li, že milovala cizince, že milovala mne?"

„Dopustilať se horšího," pravil Vlach, čelo zachmuřiv — „zradilať vlasť, prodala rodinné město, okázavši nepříteli zjevnému tajný vchod do lůna jeho."

„Tajemství to," řekl jinoch odhodlaně, „bude se mnou pochováno. Hleďte sobě hradeb, my tajných průchodů nedbáme. Nad to" — mluvil šeptem — „složil jsem přísahu svatou v ruce její, že nikomu z našinců nepovím, kterou cestou jsem vyšel z Milána. Neválčímeť

my jako vy úkladně a lstivě, ale čelo proti čelu, muž proti muži!“

„Tak-li tomu, obdivuji velikomyslnosť národu tvého; ale velikomyslnosť tato, byť byla sebe větší, ani za mák neospravedlní trestuhodný čin sestry mé, aniž umírní pokutu, za zrádu vlasti vyřčenou. Město naše musí veřejnou dati výstrahu, a byťby tím ztratilo nejšlechetnější ze dcer svých!

„A ona, jak pravíš, jistě umře?“

„Tak jisto, jako že Miláno dosud pevně stojí na základech svých! — Dva dny jí dáno lhůty, aby se připravila k odchodu na věčnosť.“

„Jdi tedy“ zvolal Odolen, „a zvěstuj jí, že než slunce podruhé zajde, ji vysvobodím z rukou vrahů. — Jdi, pravím, jsi svoboden, vrať se do města, ale dříve zavaž se mi přísahou, že věrně vyřídíš poselství mé!“

„Věru lehkou žádáš službu za propuštění mé. Budiž!“ řekl vesele, pravici svou v ruku jinochovu vloživ. „Staneť se; já totiž vyřídím slib tvůj, ale postarám se též, abys jej splniti nemohl; nač by nám také Bůh byl dal rámě a matka země železo na meče?“

„Přísahej, že vyřídíš co ti veleno!“ zkřikl Odolen.

Vlach odpřisáhl, a jinochové doprovodili ho téměř až k bráně městské.

* * *

Smutně se vracel Odolen po boku přítele do táboru. Mysl jeho byl obestřel mrak trudný, jejž ani slunci jasnému rozplašiti lze nebylo. „Bernarde!“ zvolal jako ze sna,“ ona umře, umře pro mne! — Ve slovech Vlachových byla pravda. Já jej pustil na svobodu; on mne nemohl obelhati!“

„Ona nesmí umříti," odvětil Bernard žertovně, „máš-li slovu svému dostáti, neb jsi se zařekl slavně, že než slunce podruhé zajde, ji vysvobodíš!"

„Ó bych měl asi sto páží tak udatných jako jest tvé, — bylo by mi to pravou hračkou; ale co zmohu sám jediný proti celému pluku nepřátel rozjařených?"

„Ty sám? — a mne nepočítáš za nic? — Zde ruka má, já vytrvám s tebou až do konce!"

„Nuže!" zvolal Odolen, ruku sobě podanou vřele tiskna, „ještě as padesát takovýchto mužů, a slunce zejtřejší bude svítiti na sutiny Milánské!"

„Řekni pět set — řekni tisíc!" usmál se Bernard, „a posvědčím tobě!"

Za řečí přibrali se k táboru. „Hola, hoši!" mluvil Bernard, „komu se chce milánského stříbra, zlata a klenotů? — Kdo chce držeti s náma?" — A vojínové strkali hlavy dohromady a nejodvážlivější z nich rokovali o tajné výpravě.

„Shledá-li se nás jen sto," sliboval Odolen horlivě, „slezeme ještě dnešní noci zdě mediolánské, a kořisť vzácná — což dím kořisť? — kořisť i sláva očekává nás! — Jetřichu, půjdeš ty také?" oslovil mladého muže, jenž vstávaje z pláště pod sebou rozprostřeného na příčinu pohybu se tázal.

„A kam?" promluvil rozespalý.

„Na Milán, — jestě dnes!" zněla odpověď.

„A udatný Jetřich z Choustníka sáhl po svém meči a vsadiv ocelový šišák na hlavu bujarou stál již uprostřed houfce malého. „Ne toliko já," pravil vesele, „půjdu, ale na slovo mé půjde i dvacet jiných!"

Následovalo stisknutí rukou a šeptání do ucha. Ho-

dina půlnoční ustanovena k výpravě a heslo bylo Bianka. I bylo mládců odvážlivých ke stu. —

Noc černá rozpiala perutě své nad krajinou a tma hustá pokryla tábor; tuť se vykrádali umluvení vojínové ze stanů a odvázavše koně od kolů hnuli se tiše, a brzy na to pěší i jízdní stáli nedaleko zdí milánských. Stáli a naslouchali, ale Milánští nemusili míti o nebezpečenství ani nejmenšího zdání; stráže rozestavené hovily spánku, ticho slavné panovalo nocí tmavou.

S vysoké věže sv. Dionysa oznámil hlásný dvanáctou táhlým, hromovým zvukem a hned na to bylo zas ticho jako v říši mrtvých. Vojínové čeští stáli jako z kamene, pak tiskl druh druha, a na mžik přiloženy žebříky k vysokým zdím. „Bianka!“ letělo ode rtů ke rtům jako suslení větru nočního; po žebřících to lezlo jako hejna černých mravenců; již jsou na zděch a chrabrý Jetřich z Choustníka z plného hrdla „vítězství!“ zvolá.

Jako proud jarý řítilo se to do města. Milánští byli zapomněli chránit hradeb svých, nenadávše se útoku. Nebylo tu koho porážeti než onde a onde malou tlupu měšťanů, jenžto se na kvap byli shlukli. Hlahol ryčný rozléhal se městem ve spaní pohříženým a ulekaným obyvatelům sotva stačilo času zastrčiti závory u okenic a dveří. Na odpor platný nebylo ani pomyšlení.

Mezi tím, co vojínové čeští bohaté paláce olupují a kořisť vzácnou na koně nakládají, rozléhá se hlas Odolenův po Leonardovu paláci. „Bianko — Bianko!“ volá vždy úzkostlivěji; ale jen vysoké stěny vraceji zvuk prázdný. Což vymřely ty síně a komnaty nádherné? — Aj přece, přece! Leonardo, vyplašen ze spaní tvrdého, do něhož po půtce nedávno přestálé byl zklesl, jako tur

rozdrážděný v čele několika služebníků s mečem obnaženým v cestu se staví hrdinům jásajícím.

„Ha, tygře!“ zařičí Odolen spatřiv jej, „kde jest Bianka?“

„Na věčnosti!“ odvece Vlach šklebně. Pozdě's přišel, vítězi, již vykonal senát výrok svůj.“

„Do pekla tedy s tebou i s holomky tvými!“ zkřikne Odolen doráželje lítě na Leonarda; ale ten stojí pevně na patách mužných a splácí každou ránu, žádnou nezůstávaje dlužen. Snad by se půtka byla prodloužila, kdyby ji tíseň vojínů českých, na bojiště valem se tlačících, nebyla rozhodla. Stísněn se všech stran padl Leonardo pod mečem Odolenovým, a tento vstoupna nepříteli přemoženému na prsa prosí: „Mluv, než ulítne duše z těla — mluv — a daruji ti život!“ Ale Vlach ani necekna toliko se svíjel a zlořeče zápasil se smrtí. Ještě jednou sehnul se k němu Odolen. „Pověz, kde jest Bianka a vysvobodím tebe po druhé!“

„Nevím — o ní. — Zmizela!“ byla poslední, s velikou těžkostí pronešená slova, s nimižto Vlach ducha vypustil.

„Ha, výprava naše tedy marná,“ zvolal mladý vítěz v bolu prudkém, „a Bianka pro mne ztracena! Ó že mi raději nebylo souzeno pojíti mečem nepřátelským, než abych se trudem lásky utrápil? Sladší byla by rána odpůrce dorážejícího než rána milosti neodměněné!“ — Takto lkál stoje nad mrtvolou Leonardovou.

V tom strhne se křik na náměstí. Lomoz zbraně rozléhá se po ulicích nedávno ještě jako umrtvených. Vlachové zprvu poděšení nyní teprv k hanbě své shledali, že skrovný toliko počet nepřátel do města se vedral a k tomu ještě více kořisti a drancování než boje

pořádného hledí. I seberouť se, stojí, dorážejí. Kořistníci vidouce nebezpečenství svolávají se, a bojují a ustupují k bráně Dionyské. Jedni rozrazí veřeje její přepevné, a druzí se zbožím nakořistěným jako včely ven se rojí, Jižjiž poslední muž český ujíždí z brány na koni rychlém, kořistí obtíženém — an tu s rachotem spadne železná brány mříže a komoně rozpolí. Leč vojín sebere svou kořisť, jakoby se nic nebylo stalo, a pěšky za sborem prchajícím uhání. Povídá se, že to byl smělý Ješek z Pardubic.

Hlahol radostný rozhostil se po táboře českém, když se byli hrdinové s kořistí nesmírnou zdrávi do stanů navrátili. V číších se pěnilo ohnivé víno italské, zpěvy vojenské zaznívaly, vypravovalo, dělilo se, — vše tonulo v radosti a veselí. Ba i král Vladislav sám splesal nad hrdinstvím vojínů svých. Jistý kronikář zaznamenal, že chrabrého Jetřicha políbil v čelo a bratrské jinochy Odolena i Bernarda přátelsky k srdci přivinul.

Leč mezi davem plesajících bylo viděti jednoho, jenž s hlavou svěšenou nebere podílu v radostí všeobecné a to byl Odolen z Chýše. Spaní míjelo oči jeho. On a věrný druh jeho Bernard seděli v tesklivém mlčení před stanem, patříce v noc hvězdojasnou. „Zpívej, Bernarde,“ pravil vítěz zarmoucený příteli svému, „zpívej, ať zvuky čarovnými zaženeš mraky zastiňující duši mou. Zpívej cokoli — jen nic veselého!“

A Bernard pojav loutnu naladěnou probíhal prstami struny zvučné a v akkordech jemných jal se měkkým, polodušeným hlasem zpívati následující romanci:

Jede rytíř, lesem jede
Na koníku vesele.
„Co se rdí ty hory šedé?
Co mi mráz jde po těle?

Aj koníku,
Můj vraníkn,
Co tak kráčíš nesměle?“

A rytíř po celou cestu
Bádá zvíře milené:
„Dnes mi poneseš nevěstu
Tam z té tvrze červené!
Aj v okénci
Po milenci
Zívá děvče růžené.“

Ale vraník hlavu věsí,
Jak by mu cos scházelo:
A rytíř se z toho zděsí,
Není mu víc veselo:
„Co se v lese
Listí třese,
Jak by jezd mi zrážélo?“

I pobodne zvíře věrné,
Pobodne je v slabiny.
Aj, jak mizí houště černé,
Aj jak míjí hájiny! —
V hrůze tejné
Z čarodějné
Letí v spěchu krajiny.

A když na pláň povyjede,
Všecko se tu zelená,
Tamo s hory temnošedé
Hrad milý se červená:
„Jeď, koníku,
Můj vraníku,
Čeká děva růžená.“

Již dojíždí v hradní bránu,
Aj tu smutek uzírá.
Otázka: Kdo zesnul v Pánu?
Na rtech jemu umírá.

Tvář se mění
V předcítění,
Slzu s oka utírá

A když v černou kobku vkročí,
Hle, tu rakev zastřená! —
Strhne víko, — ach, co zočí?
Nevěsta to milená!
„Ach, mé zdání!"
Zvolá v lkání,
„Nyní vím, co znamená!"

A němě na rakev černou
Oči kalné upírá,
Její lůno, děvu věrnou —
Štěstí lásky zavírá.
„V onom světě
Blaho květe!"
Vzdychne si — a umírá.

Pěvec skončiv píseň ohlédl se po Odolenovi, jenž tvář zakrývaje potajmo slzel. Slzy prý ulehčují zármutek i bol; protož se mládec ani nepokusil druha truchlícího ze smutku vytrhnouti, nýbrž změniv akkord zapěl názvukem jemným tato potěšná slova:

Shledání —
Útěcho má — tě zřím kynouti tiše,
Duše-li má po zesnulých se shání;
Tebe vidím se snášet s hvězdné výše
Na perutích, v tichém an šepci vání:
Shledání!

A jako u vytržení padl Odolen příteli věrnému okolo krku zvolaje potěšeně: „Ze srdce mého jsi pěl, Bernarde! Ano, tamo ve výši hvězdné se s ní shledám a bude přece mou, třeba by mi zde na této kouli prašné nebylo popřáno kochati se v čistém objetí jejím!

* *
*

Světlo jitřní se prodralo z oblak siných, záře růžová olemovala vrchy pláštěm mlhy zahalené, závoj stříbrný leskl se nad vlnami Addny, an tu z města Milána průvod slavný se blížil k táboru císařskému. Dvanácte konsulů městských kráčelo nohama bosýma v rouchu kajícím, s hlavami svěšenými, na šíjích meče nahé na znamení pokory nesouce.

V čele svém měli stařečka vážného, arcibiskupa to milánského. Hlavu jeho nekryla mitra zlatolesklá, alebrž stříbro šedin valně prořidlých padalo na ramena pohrbělá; nohy stářím seslablé podporovala berla, o nížto kráčíval k oltáři Božímu.

Oznámeno císaři, že Milánští následkem škody za předešlé noci od vojska jeho utrpené přicházejí se pokořiti. A císař svolav vůdce a rady své, knížata i biskupy, posadil se v majestátu na stolec zlatoskvělý maje na hlavě korunu a v jedné ruce žezlo vládné, v druhé pak jablko říše, tak že neměl ani čím pohladiti vousy rudé, téměř až po pás dosahující. Byltě se zajisté připravil, aby bleskem slávy a velebnosti ohromil posly, jimž bylo u stupňů stolce o milosť žebrati.

Bedřich Barbarossa byl hrdina slávy milovný; rád vídal, když před ním národové mečem jeho přemožení v prachu se kořili; ale v pohledu na stařičkého arcibiskupa milánského jej přece opustila hrdosť panovnická, tak že odloživ insignie císařské na stolek sestoupil se stupňů trůnu, a podav starci ruku sám jej uvedl k místu zvláštnímu mezi biskupy, co s vojem jeho byli přitáhli aneb později k němu se přidružili. Vzdav úctu starci velebnému zasedl opět na stolec a s tváří přísnou vyslechl řečníka, jenž slovy nejpokornějšími se snažil,

vylíčiti ochotu spoluměšťanů svých pod jakýmikoli výminkami o milosť a ušetření žádajících.

Nešetřeno tu slibů. Milánští podvolovali se všemu, cokoli na nich bude požádáno. I usnesli se dáti císaři německému deset hřiven zlata za náhradu výpravy a nad to pomoc válečnou, kdykoli jí bude potřebí.

Že pak ve shromáždění rad císařských nebylo Anselma, arcibiskupa ravenského, jenž uměl knížata k nedůvěře a záští popuzovati, byli Milánští na přímluvu krále českého a několika jiných vojvodů na milosť přijati. Císař vzav od konsulů meče, dal je dvořanům svým a hned na to k vítězoslavnému tažení do města pokořeného zatroubiti kázal. Vesele zazněly polnice táborem a knížata i hrabata vyjížděli v nádheře s komonstvem četným, aby doprovodili pána oslaveného do Milána ověnčeného.

„Evviva! Evviva!“ rozplesal se lid vida císaře do brány vjížděti; obyvatelstvo jej uvítalo jako osvoboditele dávno očekávaného, jako otce v náručí svých dítek z ciziny dálné se vracejícího.

U chrámu sv. Dionysia zastavil se průvod. Císař a knížata vešli do svatyně, kdež důstojným arcibiskupem pražským sloužena slavná mše svatá na poděkování Bohu za šťastné ukončení války. Císař Bedřich i král český Vladislav seděli pod nebesy, zlatem hustě krumplovanými; na hlavách jejich třpytily se koruny ceny nesmírné. I Odolen byl v chrámu; avšak očí jeho ani dost málo se netknula sláva a nádhera po svatyni Boží rozestřená; zrak jeho bloudil po shromáždění lidu pátraje po předmětu drahém, po ztracené Biance.

Po skončených službách Božích bylo vojsko po domech ubytováno a od měšťanů hojně vyčastováno.

Odolen pak s přítelem svým Bernardem procházel ulice, poptávajíce se pilně po sestře Leonardově. Pozdě teprv, když nohy jejich již umdlely, přesvědčili se, že všeliké pátrání bylo marné. „Ona zmizela z města, zavinivši smrt za zrádu vlasti. My nevíme kam se poděla.“ — Toť bylo vše, čeho se na obyvatelích otázkami mnohými dověděli.

Utrmáceni chůzí dlouhou vraceli se do příbytku společného; právě minuli roh ulice Dionyské chtějíce vkročiti do domu sobě vykázaného, an tu panoš mladý Odolena za sukni popotahal, dávaje mu rukou znamení, že by s ním rád stranou promluvil. Nedůvěrně pohlédl jinoch český na dotíravého; ale v obličeji hocha modrookého nejevilo se nic coby podezření jakéhosi úkladu ospravedlňovalo, a Odolen neměl v obyčeji pohrdnouti dobrodružstvím jakýmkoliv, i protož nerozmýšleje se dlouho šel za panošem, poprosiv přítele Bernarda, by jej na témž místě očekával. Když se byli za roh uhnuli promluvil rytíř český k panošovi: „Nuže, co jest?“

„Šlechetný pane,“ pravil oslovený s lehkou poklonou, „již přes hodinu vás hledám a teprv nyní mi lze vyříditi poselství své — a přece bych měl již dávno za branou býti! — Ale co činiti? Já jsem se uvázal v službu paním i pannám, jakož na toho přísluší, jenž se o zlaté ostruhy uchází, a protož mi nesmí býti za těžké. . . . .“

„K čemu těch slov?“ zarazil Odolen panoše netrpělivě, „pověz, kdo tě posílá?“

„Nehoršte se, šlechetný rytíři, slečna Bianka mi slíbila, že když . . . .“

„Bianka — ?“ zvolal jinoch, trna překvapením radostným — „mluv posle šťastný, kde dlí? Proč se

ukrývá přede mnou? Jak vyvázla z nebezpečenství? Kdo ji ochránil?“

„Rád budu mluviti, šlechetný pane,“ odvětil panoš se usmívaje, „jen račte hezky jednu otázku klásti po druhé a nevypouštějte všecky jedním potrubím, abych se odpovědmi tolikerými k posledu nezalknul. Ad A, tedy — aneb nejprvé, jak ctihodný mnich říkával, od něhož jsem se abecedě tak dokonale vyučil, jak to křehkosti lidské vůbec lze, — ad A pravím: slečna Bianka mi slíbila, že když tenhle lístek do vašnostiných šlechetných rukou odevzdám, od vás i od ní štědře obdarován budu.“

„Sem s ním!“ vzkřikl Odolen, panošovi lístek hedvábnou šňůrkou otočený z ruky vytrhna. „O Bernarde!“ volal radostně, ačkoli ho přítel, jehož se to týkalo, slyšeti nemohl. „O milý Bernarde, zaplesej se mnou! Ona žije! Ona mne miluje!“

Panoš mladý se usmíval, hladě sobě kadeře za uši bystré. Zatím Odolen přeběhl rychle obsah lístku drahého, jenžto zněl asi v tato slova:

Drahý Odolene!

Bianka tvá jest v hanebném zajetí. — — Bratr můj se vztekal, pohřešiv Tebe mezi zajatými. Podezření spravedlivé padlo na mne, že jsem Tě z paláců vyvedla; neboť o průchodu podzemním nevěděl nikdo než on a já. Bratr přísný zavázal se přísahou strašlivou, že mne smrtí ztrestá, aby zjeveno bylo obci, že zráda vlasti jest provinění, které toliko smrtí lze vyplatiti. V rozhorlení nad vinou mnou zpáchanou zapomněl ode mne požádati klíčů od tajné branky. Ustrašena divokostí jeho, polekána výrokem smrti neváhala jsem vzíti útočiště k té samé cestě, kterou jsem Tebe šťastně na svobodu

vyvedla. Chtělať jsem Tobě do náruči se uvrhnouti; ale na neštěstí uvedla mne klamná náhoda do táboru Ludvíka, hraběte Rýnského. — Marné bylo odvolávání se na Tebe. Hraběti surovému zalíbilo se považovati mne co kořisť vítanou — a od té doby trápí mne dotěravostí svou, nazývaje to láskou, jejížto sílu překonati mu nelze. Darmo mu opakuji, že srdce mé již dávno Tobě zadáno, že mi nemožno city jeho sdíleti, — on se mi směje do očí, nepřestávaje mne trýzniti ošemetnými nástrahami svými. — O přijď, drahý Odolene, přijď brzy vysvobodit

Svou

věčně věrnou

Bianku.

Obličej Odolenův měnil se za čtení radostí i zlostí. Když byl dočetl, hodil měšec svůj panoši, řka kvapně: „Zde odměna za službu již prokázanou i za tu, kterou teprv od tebe požádám.“

Panoš zchytralý potěžkal v ruce měšec cechýny odpolu naplněný, a oceniv v duchu obsah jeho řekl bez ostýchavosti: „Za službu první, aneboli ad A, jsem docela spokojen a vzdávám spolu slušné díky; co se však služby druhé aneboli ad B dotýče, dovolíte zajisté, pane šlechetný, abych dle vlastního uznání ji buď vyplnil anebo couvnul.“

„Ne, ne, hochu, tak se mi nevymkneš!“ zvolal rytíř, smělostí panošovou popuzený, i uchytil ho za límec, aby výroku svému potřebného důrazu přidal.

Panoš se zkřivil pod rukou Odolenovou jako had mrštný, hledaje pilně něco za pasem a snad by hádka malá mezi oběma nebyla se bez krve skončila, kdyby Bernard, jemuž čekati se omrzelo, nebyl přikvapil a

hádku ve prospěch přítele svého přetrhl. „Co tu máte?“ zkřikl na zápasící, vrhna se mezi ně.

Málo slovy bylo vše vysvětleno a mladý panoš pošoupnuv birýt na pravé ucho zpřímil se jako svíčka, hledě oběma bohatýrům nepojatě do očí.

„Nyní nás bez průtahu povedeš do Ludvíkova stanu!“ velel Odolen.

„Ano,“ odvece mládec nepostrašený, „abych byl blázen? — Toť by to as nevelmi hezky se mnou vyhlíželo, kdybych pánu svému takové hosty do domu — aneb což jedno, do stanu přivedl. Vězte, šlechetní rytíři, že já, ačkoli v očích vašich nepatrný, jsem dvořan hraběte Rýnského, a ten by mi věru špatně poděkoval, kdyby zvěděl, že jsem mu z pouhé svévolnosti aneb ještě pro nějakou jinou příčinu dvé statných soupeřů na krk přivolal! Já přejal poselství nebezpečné toliko z útrpnosti a ať tak dím z povinnosti k slečně zajaté, poněvadž jsem se v službu paní i panen vůbec uvázal, doufaje ostruh zlatých sobě dobýti. O odměně jiné ani nemluvím. Nuže řekněte, stateční rytířové, lze-li panoši, jenž v budoucnosť silně doufá, čáru povinnosti jen o píď překročiti, kde se na jedné straně o provaz kolem hrdla jedná a na druhé ničeho k doufání není?“

„Mohou-li dva lesklé cechýny pochybnostem tvým konec učiniti,“ pravil Bernard posla drzího okem přísným přeměřiv, „tedy nás veď do táboru Ludvíkova a okaž, kde slečna v zajetí se chová.“

„Milerád, pánové šlechetní,“ odvětil panoš s lehkou úklonou, „slíbí-li mi statečnosť vaše, že se o službě oné, ač přeskrovné, ani slovem nezmíníte. Libo-li, pánové, pojďme!“

I vedl jinochy z města, opatrně sem i tam se ohlí-

žeje; vedl je hájem citrínovým a hlubokou, malinovím porostlou roklí; a když z ní byli vystoupili, pravil průvodčí prstem na bílé stany ukazujíc: „Tam ten u prostřed se zlatým třepením a velikým znakem pod chocholem je stan pána mého; tam naleznete čeho hledáte — a tím pánové stateční, dobře se mějte!“ A řka to zaskočil za stromy a rychle zmizel v houští.

„Za tebou se nepoženu!“ pravil Bernard pohrdavě, „a i tobě, milý Odolene, bych radil, abys sám a sám do táboru ovšem s námi spřízněného se nepouštěl. Nebylo-liby lépe zprostředkování krále našeho užiti k tomu, k čemu mečové naši nedostačí?“

„Nemluv mi o zprostředkování,“ namítal druh nevrle, „kde se jedná o pomoc rychlou, kde každé meškání nebezpečenství rozmáhá a přispění rychlé svatou jest povinností. Či neznáš Ludvíka z pověstí?“

„Znám; ale pomni, že to bratr císařův!“

„A což císař nestojí pod zákonem jako já i ty?“

„Stojíť ovšem,“ pravil Bernard, „jelikož sám jej vydal; ale jsi-li ty tak mladý a hloupý, abys nevěděl, že zákon ustanoven toliko pro lid, jenž chybí-li, bez výminky se tresce; pro přestupníky vyšší ale že vždy nějaká branka otevřena? — Jdi tedy, když již jinak nemůžeš; já půjdu, abych pokud možná se postaral o tebe i nevěstu tvou.“

„Ty mne opouštíš?“ volal Odolen za odcházejícím s pohledem, v němž na sta výčitek trpkých vězelo; ale druh povážlivější spěchal, nedbaje na okamžitou rozhořčenosť milence vášní pojatého, k přátelům svým do táboru českého.

Odvážlivý Odolen nedal se ani tím ve předsevzetí svém zmýliti. Spěchaje k stanu naznačenému vrazil bez

rozpaku do vnitř, ačkoli mu vojín ramenatý u vchodu helebardou cestu zameziti se vynasnažil. Odolen ji žasnoucímu z ruky vytrhl a daleko za stan zahodil, volaje: „Úctu pro rytíře českého!“ V samém stanu porazil ještě jednoho, cestu mu zastupujícího. — „Kde jest Bianka?“ volal hlasem ohromným.

I zašustěly plátna rozpojivše se, a z nich vyletěla dívka vrhnouc se milenci a očekávanému osvoboditeli v náručí; ale v tom okamžení zadržena byla rukou silnou. „Stůj!“ zkřikl Ludvík, pán stanu, mezi ni a Odolena se postaviv; „stůj a nevzbuzuj hněv můj, nechceš-li pocítit následků jeho! — A kdo jsi ty, odvážlivče!“ obrátil se tváří pánovitou k jinochovi rekovnému, „že se opovažuješ vstoupiti do stanu mého s hlukem a násilím, nedbaje na výsadu urozenosti mé a začínaje rozbroj v okresu vlády císaře, pána našeho?“

„Císaře račiž Pánbůh žehnati,“ pravil jinoch nezastrašený, „a dlouho zachovati! Já nepřicházím rušiti mir jím velený, aniž rozbroj začínám, jak ty pravíš; já zde dívku hledám a již i nalezl, kterou ty beze všeho práva zajatou držíš.“

„Kdo praví, že bez práva?“ odvece hrabě Ludvík hněvivě. „Onať jest z národu nepřátelského a byla zajata v čas války.“

„Sketa jest a ne muž,“ zvolal Odolen rozhorlený, „kdo se ženami válčí! Vyhledej sobě muže, chceš-li hrdinství své dokázati!“

„Nu, stůj mi tedy ty, chlapče smělý!“ zkřikl hrabě Ludvík, meč vytasiv a na Odolena dorážeje.

I nastala seč prudká. Oba byli cvičeni ve zbrani, oba rozlíceni, oba hrdí, oba bojovali pro milosť dívky — a jaké to dívky? — Což divu, že mečové jejich

třískali o krunýře a helmy jako kladivo o kovadlinu, a že zbrojnošové Ludvíkovi, jenž na hřmot povstalý byli přiběhli, toliko pozdálečí se dívali na boj bohatýrský neberouce v něm nižádného podílu.

Jak souboj ten vypadl? — To na příští stránku odložíme, až laskavým čtenářům povíme, jak se Bernardovi poštěstilo ku pomoci přítele svého v táboru českém pomocníků shledati.

„Zdrávi buďte, bratři moji!“ zvolal, když mezi ně byl vešel. „Kdo z vás volí pro věc spravedlivou a pro česť a slávu jména českého jíti se mnou k osvobození bratra v nebezpečí váznoucího?“

„Rci dříve, kdo ten bratr jest?“ promluvil Ješek z Pardubic na dlouhý meč svůj se podpíraje, „ať víme, stojí-li za to, abychom proň kopí, meče, střely a tak dále nasadili?“

„Mním, že stojí,“ odpověděl Bernard z Lubně. „Jestiť to vám všem chvalně povědomý Odolen z Chýše!“

„Odolen a opět Odolen!“ pravil Ješek z Pardubic, ostřím meče svého do země kypré před sebou jamku dlabaje. „Miláno jsme dobyli, a já — ať mne anjel strážce ochrání — přišel jsem při tom žertu o nejlepšího koně svého! Víte jak mi ho v bráně mříží železnou přerazili? Nu, já jim to ještě bohdá zplatím, jaktě Bůh nad námi a já na živě! — Jak jsem pravil, Miláno jsme dobyli takořka jediné k vůli tomuto Odolenovi; a je-li on nyní skutečně v nesnázi, proč bychom váhali o vysvobození jeho se pokusiti? Dříve nám ale upřímně pověz, jak se všecko přihodilo, a co nám bez ujmy cti a víry vojenské proň učiniti lze?“

Bernard z Lubně podal krátkou zprávu o tom, co přítele jeho do stanu Ludvíkova přivedlo a jaké nebez-

pečenství životu jeho hrozí, nezapíraje že odvaha, jej vysvoboditi, jest veliká, an sok Odolenův jest bratr císařův a šrůtka s ním svedená snadno by příčinu zavdati mohla k rozdvojení obou panovníků, císaře Němců totiž a krále Čechů.

„E! co je nám do Němců?" pravil Ješek opovržlivě. „My stáli při nich, dokud se k nám přátelsky chovali; vycení-li ale oni na nás zuby, okažme my jim drápy; tak bude vše zas vyrovnáno! Hej, hoši!" volal na oděnce své. „A ty, Bernarde, nás veď!"

I sebralo se na rychlosť třicet chrabrých vojínů po boji jenjen prahnoucích; na okamžik seděli v sedlech a na velení vůdce svého pobídli ostnem koně; zaprášilo se za nimi a než se nadáli, stáli již pěnami koňskými hustě poházeni uprostřed táboru německého.

Tu jim zněl vstříc hluk temný; na tvářích vojínů německých panoval zmatek a poděšení. Ve chvatu běželo vše k stanu hlavnímu a příjezdu hostů cizích ve zmatku obecném ani hrubě nepovšimnuto. Zároveň s davem jiných vešli i Čechové do stanu; aj tu ležel na zemi Ludvík, hrabě Rýnský, krváceje z rány hluboké. V němém bolu pohříženi stáli nad ním přátelé jeho, an služebníci a zbrojnošové svlékali jej z hávu koženého, hedvábím hustě a ozdobně prošitého, a opět jiní proud krve černé všelikými prostředky zastaviti se snažili. Ale všecko přičinění jej vzkřísiti zdálo se býti marné; neb rána byla hluboká a krev z těla ubíhala valem.

Opodál bohatýra na smrť raněného v nejtmavějším koutě stanu seděla na zemi ženská s hlavou k zemi skloněnou. Těžko bylo rozhodnouti, živa-li či socha v roucho oděná; kdo však blíže ní stál, mohl viděti, že slze jí po lících ubledlých kanou. Bylať to Bianka, pro

niž souboj ten krvavý se byl strhl, oplakávajíc osud jinocha nad násilníkem jejím zvítězivšího.

„Kde jest přítel náš?“ volal udatný Jetřich, ve stanu kolem se ohlížeje. „Co se dělo s Odolenem?“ A hlasem zajíkavým vypravovala dívka, jak Odolen slovy bujarými Ludvíka k boji vyzvav, po krátké půtce jemu meč až po jilec v prsa vrazil, hned pak na to od zbrojnošů do stanu se nahrnuvších k zemi poražen a odvlečen jest.

Uslyševše Čechové zprávu tuto truchlivou vyřinuli se ven, po druhu ztraceném pilně se doptávajíce; ten však již stál před soudem císařovým, kamž jej zbrojnošové Ludvíkovi v poutech byli odvedli, ze vraždy vůdce oblíbeného jej viníce. „Tito Němcové“ pravil Jetřich k druhům svým, „jsou přece jen národ nejapný. Naši byli by v pádu podobném odvážlivce na místě rozsekali — a oni se s ním tahají před soud!“

„A kdyby byli Němci tak kvapně jednali,“ řekl Bernard z Lubně, „co by nám nyní bylo zbývalo učiniti?“

„Nic,“ odpověděl Jetřich bodře, „než jim notně vyprášiti a po svých odejeti!“

„Díky tedy váhavosti a soudnosti jejich, že nám přítele nechali na živě! — Je-li císař spravedlivý, nesmí ho odsouditi, nebo bratr jeho padl v souboji spravedlivém.“

„A král náš,“ doložil Jetřich ohnivě, „neopomine zajisté zastati se o jednoho z nejlepších bojovníků svých. — Tedy jeďme — a to přímo ku králi!“

„A dívku, pro kterou Odolen náš života se odvážil, necháme u prostřed surových vojínů?“

„Uchovejž Bůh! — Dobře žes na ni zpomněl, Bernarde! Tys přece jen povážlivý, opatrný i prozřetelný. Mne by to nebylo ani připadlo. Mně hned jde hlava kolem, když se o půtku jedná, a meč můj více platí

v tísni boje nežli hlava a jazyk v poradě o zámyslech věhlasných! — Dívku tedy vezmeme s sebou."

I nebyloť bez obtížnosti, ještě jednou do stanu vniknouti, an reptání proti Čechům valně se zmáhalo; leč udatnému Jetřichovi nebývalo nikdy zle o prostředek, kdykoli se o vyjednání odvážlivého skutku jednalo, a protož bez váhání přiskočil pozadu k stanu Ludvíkovu a nazdvihnuv plátno na témž místě, kde byl Bianku seděti viděl, pošeptnul: „K Odolenovi!" a hned na to uchytily se ho dvě měkké ruce. Pojav kořisť sličnou v náručí, spěchal s ní k oři svému a vyskočiv v sedlo podal třesoucí se dívce ruku, aby ji za sebe vysadil. Sotva že se to stalo, uháněli stateční jinochové k českému táboru, zanechajíce Němcům pouhé podívání.

* *
*

Na zejtří jitrem ranním stáli před stanem Vladislava krále českého vyslanci císařští, přinášejíce zprávu, že jeden rytíř z komonstva jeho zrády neslýchané se dopustiv, bratra císařova Ludvíka v stanu jeho zabil a ohavným činem tímto hrdlo propadl. „Velemocný císař a pán náš" ukončili vyslancové zprávu svoji, „výrok tento ze zvláštní úcty Královské Milosti v povědomosť uvádí, jelikož zločinec odsouzený praví se býti poddaným českým a na Milosť Královskou se odvolává."

„Který z bojovníků mých byl schopen skutku takového?" tázal se Vladislav hněvivě, očima po shromáždění bohatýrů svých zajiskřiv. A ze sboru rytířstva vystoupil panic a přiblíživ se ke stupňům stolce královského, sehnul koleno své k zemi a pozdvihnuv zraků svých jasných ku králi, řekl hlasem pevným: „Odolen z Chýše

to byl, pane a králi můj — a láska věrná k dívce milánské jediná jest vina jeho!“

„Co že díš, Bernarde?“ zvolal král v úžasu. „Hrdinný Odolen měl by býti vrahem podlým? Nikoli! Nemožno!“

„Nevinný jest Odolen v krvi Ludvíka Rýnského,“ ozvalo se několik rytířů najednou. „Ludvík padl v souboji spravedlivém a nikoli úkladně.“

„Tak-li tomu,“ pravil král, potěšen z příhlasu rytířů svých, „nemá a nesmí man náš umříti bez výslovného svolení našeho.“ A obrátiv se k vyslancům císařským řekl vážně: „Rcete císaři, že rytíř obviněný jest man můj a protož toliko mně náleží právo potrestati jej. Rcete císaři pánu svému,“ mluvil dále v horlivosti, „že svědčím proti výroku jeho a žádám o vydání vinníka domnělého, abych sám, jakož mi přísluší, vynesl soud nad proviněním jeho!“

Vyslancové odešli, řečí královou patrně uraženi.

Marně čekali Čechové po celé dva dny na odpověď císařovu a jižjiž počínali o život Odolenův se báti a k pomstě nad císařskými chystati. I krále Vladislava to hnětlo, že císař německý zjevně pohrdl slušnou žádostí spojence svého, který mu byl tolikerých služeb platných prokázal. Mimo to rmoutil se, že hrdinný man jeho, k němuž zvláštní láskou se klonil, co zločinec podlý má umříti pouze proto, že se odvážil bratra císařova k souboji vyzvati a nad ním zvítěziti. Rozmrzen nad lichým přátelstvím, s kterýmžto jej Bedřich k sobě připoutati uměl, uzavřel hned příští noci s vojskem svým do vlasti se navrátiti. S radostí přisvědčovali mu vojínové jeho. Již počínali strhovati stany, hotujíce se k tahu zpátečnímu, an tu z dálí kotouče prachové oznamují příjezd několika oděnců; neb když se prach rozdělil, bylo

vidět ostny hrálí, koupajících se v paprscích slunce zapadajícího.

„Vsadil bych se o tvrz, kterou mám někdy po otci děditi i s poplužím a chrastinami i porostlinami a se vším příslušenstvím,“ zvolal Bernard z Lubně vesele, „že tamto u prostřed lesknoucích se kopí vidím chochol helmu Odolenova.“

„Při sám Bůh!“ zkřikl Jetřich z Choustníka, „zrak tvůj jest bystrý; ale nyní i já rozeznávám štíhlou postavu jeho a skvělý znak na štítu!“

I nemýlil zrak přátely Odolenovy. V skutku on to byl, jenž přijížděl na koni ladrovaném, jsa provázen sborem draze oděných rytířů německých i panošů neméně vyšňořených, vedoucích soumary, na nichž naloženo darů skvostných od císaře pro krále českého. Ples hlaholivý roznesl se po veškerém táboru českém při spatření výjevu tohoto; neboť Odolen z Chýše byl miláčkem vojska a všickni zvěděvše osud jeho, byli želeli mladosti, krásy i dobroty panice udatného. Nyní pak vracel se k nim v úplné síle a bujarosti, neočekávaně, jakoby byl s oblaků spadl.

Sám král vyšel milovanému panici vstříc a přede všemi jej přivinul k srdci řka: „Tedy mne přece neklamal hlas vnitřní, jenž mi povídal, žes nevinen vraždou úkladnou! Vítej mi, jinochu hrdinný, jako zázrakem mi darovaný! Vítej mi a vypravuj příhody své, ať se potěším ze štěstí tvého i ze spravedlivosti císaře Bedřicha, jemužto k vůli výpravu tuto do Vlach jsme podnikli. Vypravuj nejprvé, jak jsi u císaře, jehož Bůh žehnati račiž, milosti získal?“

A jinoch skloniv hlavu hluboce a na jedno koleno před korunovaným pánem svým se shýbnuv, vypravoval

krátce takto: „Nebuduť, o králi a pane můj, šířiti slov o lásce své k Biance, dceři milánské, jejímžto přispěním jsem ze zajetí vyváznul a smrti ušel, aniž se zmiňuji o odvaze, ku kteréžto mne milosť k dívce této ponukla, jelikož pouhé štěstí pomáhalo mně i spojencům mým při dobytí města Milána; toliko toho, dovoleno-li, podotknu, že dívka, o kteréžto mluvím, jsouc od senátu ze zrády nad městem obviněna a k smrti odsouzena, tajným průchodem pod zemí prchla; avšak náhodou nešťastnou v ruce Ludvíka, hraběte Rýnského, se dostala, kterýžto zapomenuv se nad ctí rytířskou, děvu tuto ctnou bezprávně v zájem vzal. Dověděv se o tom šel jsem k němu, abych ji co muž od muže požádal. Odpověděltě mi posměchem. A když jsem jej k souboji vyzval, ustanoveno mezi náma, že kdo z nás by zvítězil, dívku beze všech dalších překážek vezme a podrží. Já se důvěřil v sílu ramene a v ostří meče svého. Počaliť jsme zápasiti před obličejem vojínů; dlouho bylo vítězství na váhách, až konečně zoufalosť mne roznítila k ráně, která by bez mála zpupnému soupeři mému život byla zhasila. — Ludvík padl mečem mým proboden k zemi. — Vojínové Ludvíkovi uviděvše, že vůdce jejich ranou mou sklesl, obklíčili mne ve vzteku svém jako vosy a vykroutivše mi meč z ruky spoutali mne a svázaného vsadili na koně, pohánějíce vraha (jak mne nazvali) před soud císaře. Před Bedřichem přísným měl jsem se tedy zodpovídati z úmyslné vraždy; neboť průvodcové moji ze žádosti pomsty byli zatajili bližší okolnosti souboje svedeného. Jak jsem se medle před císařem měl ospravedlniti? Darmo jsem široce líčil plamennou lásku k Biance, darmo připomínal spravedlivosť boje, k němuž mne bratr jeho sám pod výminkami zjištěnými byl vyzval; císař nechtěl mne slyšeti — a já byl od-

souzen k smrti. — Ale jinak ustanovil Bůh v nevyzpytatelné radě své. Včera přišla císaři zpráva, že bratr jeho žije a co nevidět zdraví úplného dosáhne, jelikož rána mnou zasazená srdce nebyla se dotkla, leč toliko žebrami neškodně vyjevši na několik hodin smyslů jej zbavila, tak že ho za mrtvého měli, až se konečně lékařům přivolaným poštěstilo jej oživiti. Nad zprávou touto zaradoval se císař v takové míře, že mne netoliko propustil ale i čestně až sem doprovoditi dal.“

Když byl Odolen řeč svou ukončil, předstoupili vyslancové císařští, podávajíce králi Vladislavovi s omluvou nedorozumění maně se přihodilého dary přeskvostné. Se soumarů pak složen podíl dané milánské, odvedené za náhradu výpravy válečné, jenž obnášel díl desátý celé summy, totiž tisíc hřiven zlata.

I zaradoval se král Vladislav ze smíru a vyslance s poděkováním propustil. Sotva byli odešli, přivinul hrdinného Odolena k srdci, velebě udatnosť jeho a čině sliby veliké o přízni své nynější i budoucí.

A zástupem bohatýrů skvělých prodrala se nyní i dívka lící horoucích. Bylať zaslechla novinu radostnou o příjezdu Odolenovu a letěla na perutěch lásky v objetí jeho. Nedlouho na to spojil důstojný biskup pražský Daniel dvé šťastných milenců, uděliv jim požehnání církve a druhého dne na to táhlo veškeré vojsko české při zvuku trub a třesku kotlů slavně a radostně do milé, dávno neviděné vlasti.

OBSAH.

Ballady a romance.

Písně i jiné drobné básně.

Drobné povídky.

